Coperta de I. OPRIȘAN

- Coperta I: *Sfântul Gheorghe ucigând balaurul*. Icoană pe sticlă, datată 1872, provenind din Arpașul de Sus, datorată, probabil, lui Savu Moga (apud Cornel Irimie-Marcela Focșa, *Icoane pe sticlă*, Editura Meridiane, București, 1968).

- Coperta IV: Întruchipare demonică. Fragment dintr-un scaun bisericesc, sec. XVIII. Partea de jos, pe care înalții iararhi stăteau cu picioarele. Muzeul Satului Vâlcean, Bujoreni, Rm. Vâlcea.

Editura SAECULUM VIZUAL
ISBN 973-85868-1-X

© Toate drepturile sunt rezervate Editurii SAECULUM VIZUAL.

MARCEL OLINESCU

MITOLOGIE ROMÂNEASCĂ

Cu desene și xilogravuri de autor

Ediție critică și prefață
de I. OPRIȘAN

Editura SAECULUM VIZUAL
București, 2004

Motto:

„Lumea asta nu-i a mea,
Cealaltă nici aşa.
Lumea asta-i cum o vezi,
Cealaltă cum o crezi."

(Poezie populară)

O sinteză singulară asupra mitologiei române

Marcel Olinescu[1] reprezintă un caz cu totul aparte în cultura română.

El nu este un specialist, în înţelesul propriu-zis al cuvântului, în mitologie şi nici măcar în folcloristică. El nu şi-a elaborat singura lui lucrare importantă – *Mitologie românească* – la capătul unor asidue cercetări filologico-mitologice, de urmărire a circulaţiei motivelor mitice şi de descifrare a profundelor semnificaţii implicate în cadrul acestora. El vine în folcloristică dinspre artă.

Artist plastic, manifestându-se îndeosebi ca gravor[2], Marcel Olinescu s-a apropiat de folclorul şi de mitologia românească din tendinţa firească de a-şi personaliza naţional creaţiile.

---

1. Născut la Dorohoi, pe data de 4/17 septembrie 1896, Marcel Olinescu a urmat cursurile şcolii primare în localitatea de obârşie, gimnaziul – la Pomârla şi liceul – la Botoşani. Din 1919, devine student al Şcolii de Arte Frumoase din Iaşi (secţia Sculptură), pe care o termină la Bucureşti, în 1923. Funcţionează, între 1923-1926, ca profesor de desen la Liceul „Avram Iancu" din Brad. În anul şcolar 1926/1927 se reîntoarce ca profesor la Liceul „August Treboniu Laurian" din Botoşani. Între 1927-1937 e profesor la Şcoala Comercială de Băieţi din Arad, iar din toamna lui 1937 se mută la Bucureşti, unde predă desenul până la pensionare. Se stinge din viaţă în 1992. Ca pictor şi gravor a desfăşurat o bogată activitate, participând aproape anual la expoziţii personale, de grup sau colective, în ţară şi străinătate. Prima expoziţie, *Din Ţara Moţilor*, e vernisată în 1925, la Bucureşti. Cea mai importantă dintre ele, retrospectiva din 1967, poartă titlul *Sub semnul mitului*. A publicat două volume de versuri: *Eu* şi *Păreri de rău*. Este cofondator al „Ateneului Popular" din Arad (1932). Înfiinţează (în colaborare) revista *Hotarul* (1933) şi ziarul *Duh* (1934) la Arad. Iniţiază gruparea literar-artistică Pro-Arte (Arad, 1936).În 1935, lucrează cu echipele sociologice conduse de Dimitrie Gusti în satele Sâmboteni şi Cuvejdia. A ilustrat numeroase volume. Cele mai interesante rămân cele de folclor: *Mioriţa* (1940), *Colind de fereastră* (1947), *Descântec de dragoste* (1949), *Legenda Mânăstirii Argeşului*. (Cf. Simona Vărzaru, *Studiu introductiv* şi *Tabel cronologic* la vol. Marcel Olinescu, *Peisaje*, Editura Sport-Turism, Bucureşti, 1983).

2. Dan Grigorescu, *Un artist al sufletului românesc*, în *Viaţa Nouă*, serie nouă, I, nr. 1, martie 1992, pp. 58-62.

Pe linia îndemnului lui Mihail Kogălniceanu din fruntea *Daciei literare*, reactivat într-un fel de *Gândirea*, el descoperă în mitologia populară nenumărate subiecte de inspirație, iar în cele din urmă, are revelația (nu fără înrâuriri din partea unei personalități ca A.C.Cuza, „magul nostru de la Iași" – cum îl numea în prefața cărții) a frumuseții cu totul ieșite din comun a mitologiei române în ansamblul ei.

„Părerea noastră – scria el în «cuvântul lămuritor» cu care prefața cartea – e că mitologia românească e tot așa de încântătoare ca și mitologia scandinavă sau greco-romană și că are aceeași savoare poetică și artistică întocmai ca poeziile noastre populare. De altminteri, valoarea baladei *Miorița* nu e atât în forma duioasă, cât în miezul mitic al morții ciobanului moldovean"[3]. Sau încă și mai accentuat: „Noi, românii, avem o mitologie foarte variată și de o frumusețe nebănuită".

Fern convins de acest fapt, Marcel Olinescu încearcă[4] să imprime artei românești o direcție națională prin exemplul propriei creații de maturitate, clădită aproape în exclusivitate pe baze mitico-folclorice.

Dar, cu toate că arta interbelică revine din multiple perspective rodnice mereu spre izvoarele tradiționale spre a-și trage sevele de propensiune în universal și modernitate, Marcel Olinescu e nemulțumit și i se pare că ea e „filoxerată".

De aceea, într-o a doua fază – sau poate chiar concomitent, căci e de presupus că elaborarea lucrării *Mitologie românească* a durat câțiva ani buni – el caută mijloace mai eficiente de familiarizare a artiștilor cu comorile mitice românești.

Soluția cea mai fericită i se pare a fi alcătuirea unei sinteze – el o denumea „manual" – accesibilă și atractivă totodată pentru oricine, care să cuprindă ca material ilustrativ propriile-i gravuri inspirate din miturile analizate.

Căci, deși folcloristica română – o recunoștea el însuși – poseda numeroase cercetări „destul de merituoase", precum cele ale lui Simeon Florea Marian, ale Elenei Niculiță Voronca, sau ale lui Tudor Pamfile și Artur Gorovei – ele i se păreau a avea un caracter prea științific, „conținând un material foarte bogat informativ, variante și amănunte, care obosesc"[5]. Ele cuprind „studii comparative și [o] bibliografie vastă, care îi onorează, dar [îi] îndepărtează pe toți cei care ar căuta motive de inspirație și de creație românească"[6].

Tributar unui mod simplist de înțelegere a procesului extrem

3. Marcel Olinescu, *Mitologie românească*. Cu desene și xilogravuri de autor, Casa Școalelor, București, 1944, pp. 5-6.

4. *Op. cit.*, p. 6.

5-6. *Idem, ibidem.*

de complex al „inspirației" artistice, Marcel Olinescu lasă să se înțeleagă că o prezentare succintă, dar vie, a fenomenului mitologiei române ar fi suficientă pentru ca artiștii să descopere, întrucâtva instantaneu, rădăcinile benefice ale afirmării naturale, plenare, la nivelul marii arte.

Crezând mai mult în înrâurirea livrească, decât în forța experienței de viață, a cunoașterii directe la sursă și a trăirii în ambianța desfășurării nemijlocite a fenomenului arhaic popular – pe care, întrucâtva, nici el nu-l cunoștea în plenitudinea lui – autorul proiectează o lucrare cu caracter precis îndrumativ, gândită ca o schiță orientativă pentru artiști în sferele mitologiei naționale, deci o expunere didactică, „un îndreptar" „Manualul acesta de mitologie românească – scria autorul, în prefața cărții – are, așadar, singurul scop de a da putință artei noastre de a se încopcia pe linia de tradiție și de credință românească, pentru ca să fie, într-adevăr, ceea ce s-a vrut dintotdeauna: o altoire a formelor de artă apuseană pe trunchiul tradiției autohtone."[7]

Din fericire, realizarea finală depășește intențiile inițiale.

Înzestrat cu o bună intuiție a faptelor, mergând adesea spre esențe, Marcel Olinescu surprinde, în linii mari, cu justețe coordonatele de bază ale mitologiei române și schițează o structură coerentă care se susține în pofida tuturor criticilor ce ar putea fi aduse cărții.

Ideea sa fundamentală, întru totul valabilă, e că mitologia română constituie o reflectare, o materializare poetică, a unei concepții mito-filosofice specifice – a unei viziuni, am spune noi –, dualiste, în sens multiplu, asupra lumii și vieții. Nu atât bogomilică – întrucât bogomilismul se limita la lupta și conlucrarea concomitentă a forțelor diriguitoare ale lumii: Binele și Răul –, cât mai cu seamă a conștiinței existenței paralele a lumii de aici cu cea de dincolo.

Nu întâmplător autorul alegea drept motto, pentru cartea sa, foarte sugestivele versuri populare:

„Lumea asta nu-i a mea,
Ceialaltă nici așa.
Lumea asta-i cum o vezi,
Ceialaltă cum o crezi."

În prefața lucrării, el a încercat să-și expliciteze viziunea teoretică, lăsându-ne, poate, una dintre cele mai profunde reflecții asupra atitudinii spirituale a românului în fața vieții: „Arta românească – observa Marcel Olinescu – trebuie să fie, așadar, o continuitate a liniei de creațiune populară și greșit s-a mărginit

7. *Op. cit.*, p. 7.

această artă la forme prozodice și decorativ-plastice, când ea trebuia căutată în concepțiile mito-filosofice despre cele două vieți și despre dumnezeire, ce se desprind din credințele acestui popor. Arta e mai mult o atitudine și nu o măiestrie; o spiritualitate și nu o îndemânare. A fi artist român nu înseamnă a picta hore și țărăncuțe și nici a scrie doine sau poezii cu Feți Frumoși și Ilene Cosânzene. Nu.Sau prea puțin. Cât înseamnă a spiritualiza creațiunea artistică prin concepția dualistă a vieții, a moralei și a creațiunii divine. Citiți cu atenție miturile românești și veți vedea până în cele mai ciudate variații mereu repetată această concepție și o interpretare filosofică prin mit a oricărui fapt. Mitul este o vulgarizare a concepției filosofice a lumii și Lucian Blaga a repus mitul acolo unde îi era locul."[8]

În spiritul acestor considerații, autorul orchestrează materia prezentată într-o multitudine de sfere interconectate, care se individualizează ca elemente de sine stătătoare, dar se și interferează cu altele până la a se îngemăna și a-și pierde aparent configurația proprie.

Evident, substanțial formative - vizibile până în cele mai fine nervuri ale întregii structuri mitologice - rămân forțele opuse și totodată conlucrătoare ale dualității: Dumnezeu și Diavolul (analizate pe larg în capitolele *Facerea lumii* și *Uneltirile Diavolului contra înfăptuirilor lui Dumnezeu*).

Oameni[i] vechi prefigurează Omul, iar *Legende despre Hristos* - sugerează Omul ideal (divinitatea întrupată sub chip de om).

Între existențele demonice sau derivat-demonice (uriașii, căpcăunii, jumătate de om) și Hristos (Dumnezeu materializat în formă umană) - Omul reprezintă calea de mijloc, dimensiunea normală, perfect inteligibilă ființelor care au dat substanță proiecțiilor mitologice.

La hotarul dintre cele trei nivele de reprezentare mitică, Marcel Olinescu interpune *Duhurile nevăzute* (cap. VIII) și *Făptuirile de basm* (cap. IX), care cuprind, în grade diferite, elemente divine, umane sau demonice.

Același lucru este valabil și pentru figurile mitologice personificări ale forțelor naturii, prezentate în capitolul *Timpul*: Norii, Ploaia, Fulgerul, Vânturile, Volbura, Roua., Grindina, Curcubeul, Anotimpurile etc.

Indiferent de materializarea lor, toate aceste elemente trăiesc într-un unic plan - cel fabulos-fantastic.

Singur Omul, prezentat în capitolele: *Crearea Omului*, *Viața Omului* și *A doua viață*, cunoaște o dublă (sau chiar multiplă) trăire - cea reală și cea imaginară, viețuirea cotidiană cu greutățile, ne-

8. *Mitologie românească, ed. cit.*, p. 7.

cazurile și bucuriile ei și cea închipuită, transcendentă, de după trecerea marelui prag, întrevăzută ca o răsplată sau o pedeapsă a faptelor săvârșite în plan imanent.

Din succinta schițare a osaturii lucrării, nu-i greu de observat că ea a crescut și s-a înălțat dintr-un spirit organic, nesofisticat de pseudo-probleme științifice sau filosofice; și că ea s-ar fi putut dezvolta într-o lucrare temeinică, de referință a culturii române.

Din păcate, însă, autorul amestecă planurile, nesesisizând diferența dintre diversele forme ale imaginarului etnico-folcloric: cutumiar, ritual, epico-narativ, sacral-religios, superstițios.

În special capitolele dedicate nemijlocit omului și vieții sale cotidiene suferă de o mitologizare forțată. Neexistând prea multe prelungiri mitologice propriu-zise despre traiul de zi cu zi al omului, Marcel Olinescu alunecă spre prezentarea ciclului vieții în perspectiva descrierii ritualurilor de trecere la naștere, nuntă și înmormântare.

De asemenea, sărbătorile de peste an - care i-ar fi putut îmbogăți lucrarea cu fructuoase sublinieri ale variatelor și neașteptatelor interferențe dintre legendele hagiografico-biblice și substratul păgân autohton - sunt reduse la o simplistă enumerare a superstițiilor practicate cu prilejul lor.

Înseși datinile (care își au la origine un incontestabil suport mitologic, pierdut), perpetuate doar în virtutea unui automatism ritualic colectiv, sunt înfățișate doar sub latura desfășurării lor concrete.

De altfel, în totul ei, cartea se constituie într-o narațiune ad-hoc, de cele mai multe ori agreabilă și coerentă, a viziunii poporului român asupra lumii și vieții așa cum a înțeles-o autorul.

Ea evită speculațiile și refuză orice încercare de trecere dincolo de aparențe, spre profunzimile adevărate ale miturilor invocate.

Afară de structura interesantă a cărții - care rămâne faptul pozitiv cel mai important al contribuției lui Marcel Olinescu în cadrul folcloristicii române - lucrarea se cantonează, într-o bună măsură, în zona operelor de popularizare. La aceasta contribuie, evident și lipsa trimiterilor la surse, ce lasă uneori vaga impresie a fabulării în gol.

Măsura adevăratei forțe de circumscriere a fenomenelor și de intuire a semnificației lor ne-o dă Marcel Olinescu doar în studiul *Cutremurele în mitologia românească* (publicat de noi în *Addenda*), ce-i trezește cercetătorului regretul că spiritul în care a fost scris nu a tronat și la elaborarea cărții în ansamblul ei.

Totuși, dincolo de lipsurile semnalate și de multe altele, ce ar mai putea fi formulate, cartea lui Marcel Olinescu rămâne printre puținele încercări viabile de abordare globală a mitologiei române. Ea poate încă oferi publicului larg deschideri generoase spre ansamblul fenomenului (între altele și prin materializările plastice ce-o

Ea poate încă oferi publicului larg deschideri generoase spre ansamblul fenomenului (între altele și prin materializările plastice ce-o ilustrează)[9], iar cercetătorului – interesante sugestii de felul cum trebuie sau nu trebuie direcționate investigațiile în această zonă inefabilă a spiritualității naționale.

Publicarea lucrării *Mitologie românească*, după mai bine de o jumătate de veac de la apariție, se vrea nu numai o recunoaștere a valorii ei, ci și – sperăm – un prilej de impulsionare a exegezelor atât de necesare asupra mitologiei naționale, în care mai stau încă ascunse numeroase taine privitoare la trecutul poporului român.

I. OPRIȘAN

9. „Poet al verbului și al imaginii", cum îl caracteriza cu îndreptățire profesorul Dan Grigorescu în studiul citat, Marcel Olinescu s-a bucurat de aprecieri măgulitoare în epocă asupra artei sale. Elocvente ni se par considerațiile lui Ion Frunzetti, din 1940: „O experiență îndelungată și stăruitoare este pusă în slujba unei viziuni deosebit de interesante...; uneori fondul mitologic al artistului se combină cu viziuni realiste. Copacii par atunci balauri solzoși și fumegând, norii execută sabaturi vrăjitorești. Viziunea fantastică a lui Marcel Olinescu se colorează cu duh de baladă" (*Universul Literar*, 28 sept. 1940).

Notă asupra ediției

Repunem în circulație o carte devenită rară, chiar și în marile biblioteci.

Pentru reeditare, s-a luat ca bază ediția din 1944, completată, în *Addenda*, cu studiul *Cutremurele în mitologia românească*, publicat în *Revista Societății Tinerimea Română* (LIX, nr. 5–8, ianuarie–aprilie 1941, pp. 104–121).

Nu am putut descoperi manuscrisul lucrării, dacă se va fi păstrând pe undeva.

Nu au fost identificate fragmente revizuite, republicate în presa vremii, în timpul vieții autorului.

Nu ne-a parvenit nici o informație despre eventuale prelucrări manuscrise făcute de Marcel Olinescu în vederea republicării cărții.

În stabilirea textului, s-au aplicat normele utilizate în genere la majoritatea edițiilor critice apărute în ultimele decenii (cu deosebire cele utilizate în edițiile îngrijite de noi).

Textul a fost transcris, astfel, după regulile ortografiei în vigoare, păstrându-se particularitățile de limbă ale autorului.

S-a păstrat, de asemenea, intactă ortografia citatelor din diverse producții folclorice (în cazul în care se urmărea cu dinadinsul transmiterea particularităților de pronunție dialectală).

Cuvintele prescurtate au fost întregite constant, între paranteze [ ]. Ex.: D-zeu > D[umne]zeu, Sf. > Sf[ântul] etc.

S-au transcris cu majuscule denumirile corpurilor cerești care au funcție de personaje mitologice: Soarele, Luna, Pământul, Luceafărul etc. Același tratament s-a aplicat și Dracului (partenerul de creație al lui Dumnezeu). În schimb, s-au demajusculat formele pronominale marcând dumnezeirea: „Fiul Său", „Mintea-I" > „Fiul său", „mintea-i".

S-au corijat tacit, fără vreo evidențiere grafică, toate greșelile de tipar sau greșelile asimilate greșelilor de tipar.

Corijările de exprimare absolut necesare, spre a se da sens frazei sau proprietate expresiei, au fost marcate prin paranteze drepte [ ]. Când simpla adăugare de cuvinte între paranteze drepte [ ] nu a fost suficientă, și au trebuit modificate flexionar cuvintele autorului, s-a precizat în subsol forma greșită, între ghilimele: În text „ ... " (*n. ed.*).

S-au unificat trimiterile, optându-se pentru formele corecte. Din păcate, citatele n-au putut fi confruntate cu lucrările din care au fost reproduse, întrucât autorul nu a precizat decât foarte rar sursele exacte.

S-au unificat, de asemenea, modul de marcare grafică a citatelor – totdeauna cu petite (corp 8).

Când, fie dintr-o deficiență de redactare sau de tehnoredactare a lucrării de către autor, fie datorită unor greșeli de tipar s-au omis titlurile de capitole sau de subcapitole, am căutat titluri adecvate conținutului, pe care le-am dat între paranteze drepte.

Pasajele reduplicate, datorită greșelilor de tipar, s-au eliminat.

Lucrările indicate în bibliografie au fost date conform normelor de citare bibliografică, completându-se de multe ori informațiile privitoare la anul și locul apariției.

Prin toate aceste întregiri, unificări, corijări și adaptări la normele de editare contemporană, ne-am străduit să dăm fluență textului și să-l facem inteligibil cititorului interesat de mitologia română.

I. OPRIȘAN

Miorița. Gravură în lemn de Marcel Olinescu.
În continuare se dau ca vignete ilustrațiile autorului la *Miorița* de V. Alecsandri, București, 1940.

Marcel Olinescu

MITOLOGIE ROMÂNEASCĂ

Legenda Mănăstirii Argeşului.

UN CUVÂNT LĂMURITOR

Toţi intelectualii au fost vrăjiţi de frumuseţile mitologiei greco–romane într–atât, încât şi–au apropiat–o, nu ca o credinţă în sensul antic, ci ca un mod de exprimare poetică. Nu există stil înflorit în orice limbă cultă, care să nu pomenească frumuseţea Venerei, temperamentul războinic al lui Marte ori aventurile extraconjugale ale lui Jupiter.

Religiile păgâne au învăluit credinţele lor în legende atât de sugestive, de atrăgătoare şi de plastice, încât, în toate timpurile, miturile au salvat credinţa contra atacurilor ştiinţei pozitiviste. Mitul greco–roman a căzut în faţa credinţei creştine, care, şi ea, la rândul ei, a folosit mitul ca armă de propagandă şi de apărare. Ca formă primară de credinţă, mitul poate însă fi pus cu toată onestitatea pe aceeaşi treaptă poetică cu poeziile populare. Dar mitul greco–roman a încântat într–atât intelectualitatea culturii medievale, a Renaşterii şi chiar a timpurilor moderne, încât a fost preferat povestirilor mito–istorice a Vechiului *şi* Noului Testament *chiar de către predicatorii Bisericii Creştine. De aceeaşi importanţă sunt şi miturile germano–scandinave, care au prilejuit acele opere de o solemnă măreţie ale ciclurilor wagneriene. Miturile slave sau scoţiene au frumuseţile lor, care pot egala în minţile artistico–creatoare ale popoarelor respective miturile antichităţii eleno–latine. Părerea noastră e că mitologia românească e tot aşa de încântătoare ca şi mitologia scandinavă sau greco–romană şi că are aceeaşi savoare poetică şi artistică întocmai ca poeziile noastre populare. De altminteri, valoarea baladei* Miorița *nu e atât de duioasă [în pasajele ei poetice], cât în miezul mitic al morţii ciobanului moldovan.*

Pentru vulgarizarea mitului creştin, cu rădăcini păgâne sau biblice, nu s–a făcut mai nimic la noi. Dacă pentru mitologia greco–romană în limba românească avem atâtea opuri de vulgarizare, de la Ispirescu şi până la cele frumos editate şi bogat informate ale d[octo]rului Chiriac şi ale prof[esorului] Longinescu, pentru cel românesc avem numai încercările destul de merituoase ale lui Tudor Pamfile, S. Fl. Marian, [a] d[oam]nei E[lena] Niculiţă–Voronca, şi ale d[omnu]lui Artur Gorovei. Dar toate acestea au avut un scop pur folcloric, sunt opere ştiinţifice, conţinând un material foarte bogat informativ, variante şi amănunte, care obosesc, studii comparative şi bibliografie vastă, care îi onorează, dar îi îndepărtează pe toţi cei care ar căuta motive de inspiraţie şi de creaţie românească.

Cartea noastră are cu totul alt scop. Arta românească, aşa cum a precizat atât de magistral magul nostru de la Iaşi – prof[esorul] A. C. Cuza – nu se poate prezenta în mod original, demn şi–n acelaşi timp interesant pentru cultura universală, decât inspirându–se şi folosind numai

specificul etnic românesc. Dacă Panait Istrati şi Petre Neagoe şi-au făurit un nume atât de frumos în literaturile franceză şi americană, e tocmai pentru motivul că au fost români şi au scris româneşte în operele lor. Chiar în literatura românească, unii scriitori de talent şi dintre cei de frunte, V. Voiculescu şi Ion Pillat, au folosit cu nepreţuit efect artistic elementele mitice româneşti.

Căci trebuie să accentuez. Noi românii, avem o mitologie foarte variată şi de o frumuseţe nebănuită. Chiar dacă în concepţia metafizică nu ar fi întru totul originală, forma dualistică a înţelegerii vieţii prin lupta necontenită între bine şi rău şi continuitatea vieţii în moarte prin suflet au primit, în fantezia populară, o plasticizare într-o lume aparte, cu tipuri şi fapte ce pot rivaliza cu toată cinstea, în inspiraţia artistică, cu lumea mitologică greco-romană. Legende romane sau asiatice s-au întreţesut pe pământ dacic cu mituri şi credinţe tracice, care au dat apoi, pe iia credinţei creştine, acele minunate înfloriturі de o armonie şi frumuseţe, ce se vor desprinde cititorilor din paginile acestei cărţi.

Manualul acesta de mitologie românească are, aşadar, singurul scop de a da putinţă artei noastre de a se încopcia pe linia de tradiţie şi de credinţă românească, pentru ca să fie într-adevăr, aceea ce s-a vrut de întotdeauna: o altoire a formelor de artă apuseană pe trunchiul tradiţiei autohtone. Arta românească trebuie să fie, aşadar, o continuitate a liniei de creaţiune populară şi greşit s-a mărginit această artă la forme prozodice şi decorativ-plastice, când ea trebuia [să caute rădăcinile] în concepţiile mito-filosofice despre cele două vieţi şi despre dumnezeire, ce se desprind din credinţele acestui popor. Arta e mai mult o atitudine şi nu o măiestrie; o spiritualitate şi nu o îndemânare. A fi artist român nu înseamnă a picta hore şi ţărăncuţe şi nici a scrie doine sau poezii cu Feţi Frumoşi şi Ilene Cosânzene. Nu. Sau prea puţin. Cât înseamnă a spiritualiza creaţiunea artistică prin concepţia dualistică a vieţii, a moralei şi a creaţiunii divine. Citiţi cu atenţie miturile româneşti şi veţi vedea până în cele mai ciudate variaţii, mereu repetată această concepţie şi o interpretare filosofică prin mit a oricărui fapt. Mitul este o vulgarizare a concepţiei filosofice a lumii şi Lucian Blaga a repus mitul acolo unde îi era locul.*

Încercarea mea este de a repune arta românească pe bazele ei adevărate de viaţă [de] a da rădăcini româneşti vieţii nefiloxerate a formelor de artă cultă. Pentru aceasta, pe lângă o înşirare, pe cât s-a putut de cursivă şi logică a miturilor, am înşirat paralel creaţiunile mele plastice – inspirate de aceste mituri –, în gravuri în lemn, deoarece consider gravura în lemn mai apropiată de esenţa însăşi a artei miturilor româneşti. De 10 ani de când miturile româneşti au devenit motivele de inspiraţie ale artei mele, ele mi-au dovedit bogatul material, ce-a stat părăsit de mania noastră de a imita tot ce e străin.

În alcătuirea acestui manual m-am folosit de lucrările lui Tudor Pamfile, [ale] d[oam]nei El[ena] Niculiţă-Voronca, Artur Gorovei, Sim[eon] Fl[orea] Marian şi de nenumăratele colecţii de folclor. Slăvită fie memoria acestor pioneri, ce-au scos la lumină adevăratul aur românesc.

Pentru arta românească [ofer] acest îndreptar!

---

*. În text: „căutată" (*n. ed.*).

I
FACEREA LUMII

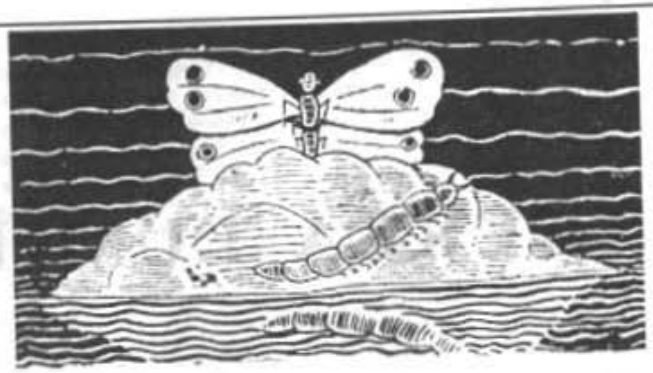

DUMNEZEU

HĂUL

La începutul începutului, înainte de Moș Adam și chiar de Dumnezeu, n-a fost pe lume decât întuneric beznă. Nu era nici Pământ, nici Soare, nici Lună, nimic altceva decât o mare de apă, ce se întindea în tot hăul cel fără de margini. Oriîncotro te-ai fi întors și te-ai fi uitat, era numai apă. Apa aceasta stătea nemișcată ca o oglindă. Odată, nu se știe când și nici cum, că n-a fost nimeni să vadă, apele au început să se miște încetul cu încetul, așa cum ar sufla cineva pe suprafața apei. S-au ivit atunci cercuri mari, așa cum se fac pe fața unui lac, când cade o piatră sau se aruncă o broască în ea. Cercurile astea izbindu-se unele într-altele au format valuri și pe luciul întunecat ca de metal al acestei nesfârșite ape, au apărut valuri înspumate, mișcându-se de ici-colea. Valurile au purtat spuma lor, adunând-o în ostroave albe, ca spumele de săpun pe leșia unei albii. Mișcarea necontenită a valurilor le-a împins înspre mijlocul acestui hău de ape, unde s-a adunat și s-a strâns toată spuma ca o uriașă floare de nufăr. În spuma aceasta s-a fost rătăcit un fluture și un vierme, care, se zice, că au venit din lumea de sub noi, de pe celelalte tărâmuri.

DUMNEZEU

De la o vreme, fluturele și-a lepădat aripele și s-a întruchipat într-un fecior tânăr și frumos, de se lumină întunericul în jurul lui. Și acesta a fost Dumnezeu. Iar viermele, la un timp după asta, s-a prefăcut și el într-o altă făptură, în El, Dracul sau Diavolul. Și el a avut la început înfățișare de om, dar nu lumina. Și pentru că se născuseră la fel și erau pe atunci singurele ființe viețuitoare ale acestui nesfârșit hău de apă și beznă, trăiau la început în bună înțelegere.

DIAVOLUL

Dracul înțelegea, însă, să fie amândoi deopotrivă și-i spunea lui Dumnezeu: „Fârtate", dar lui Dumnezeu nu-i plăcea asta și-i răspundea: „Nefârtate". Pe semne că îi mai rămăsese ceva din firea viermelui, că pizma începuse să-l roadă încă de pe atunci și ținea morțiș să fie frate cu Dumnezeu. Și cum Dumnezeu îl tot nefârtățea, Dracul se supără și când îl văzu pe Dumnezeu că se schimbă într-un porumbel ca să zboare deasupra apelor – că Dumnezeu se poate schimba cum vrea el – își făcu trei rânduri de aripi și, cuibărindu-se în apă, zise înciudat: – Ia tu văzduhurile, că eu iau apele! – numai ca să fie și el stăpân pe ceva.

Așa au început lumile acestea...

Dumnezeu, după ce-a făcut toate câte sunt în cer, pe pământ și în ape, continua să locuiască tot pe pământ. Numai după ce o femeie i-a aruncat cu gunoaie în cale și a strigat după el, a văzut că nu-i bine să se amestece cu fietecine și și-a făurit niște palate în cer. De venit însă tot mai venea pe pământul acesta, pe care-l îndrăgise și, împreună cu Sf. Petru, mai cerca sufletele oamenilor.

De pe vremea aceea datează povestirile. Seara, înainte de a se culca, Dumnezeu punea pe Sf. Petru să-i spuie câte-o poveste, ca să adoarmă mai bine. Dar, cu vremea, înrăutățindu-se peste măsură firea oamenilor și mai îmbătrânind și el, nu s-a mai coborât pe pământ, unii zic că de la potop, alții că mai dincoace.

CHIPUL LUI DUMNEZEU

Dumnezeu e întruchipat ca un om bătrân, sfătos, căci numai bătrânii sunt plini de înțelepciune, cu fața albă frumoasă, încadrată într-o barbă tot așa de albă ca zăpada și de un păr bogat și căzut în plete pe spate, ca la bătrânii și cucernicii preoți. Deși bătrân, e totuși plin de vigoare și conduce treburile lumii, ca și la începuturile ei.

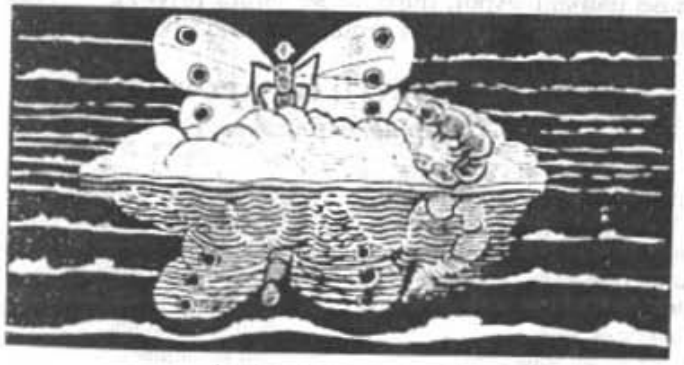

Înainte de facerea lumii

Dumnezeu ca porumbel

TRONUL DE AUR

În cer, el stă pe un tron cu totul și cu totul de aur, într-un palat, cum nu se mai află și cum nu-și poate închipui nimeni.

Numai cleștar și aur și pietre prețioase, încât ar orbi cine l-ar vedea.

CĂRȚILE LUI DUMNEZEU

Lângă tron stă Sf. Nicolae, sfetnicul său, iar în jurul lui îngeri și heruvimi, care stau gata să-i îndeplinească poruncile. Dumnezeu citește tare mult în cărțile sfinte, din înțelepciunea cărora împărtășește și unora din muritori, pe care îi crede el mai buni și vrednici de încrederea lui, prin vis. Unii zic că aceste cărți el singur le scrie, după ce stă multă vreme și se uită la cele ce se întâmplă pe pământ. Căci în odaia în care stă Dumnezeu e tăiat jos în podea o fereastră acoperită cu un geam de cleștar, prin care poate să vadă tot ce se petrece pe pământ. Apoi, după ce se satură privind, mai stă la sfat cu sfinții apostoli, după cum arată, o colindă bătrânească:

SFATUL SFINȚILOR APOSTOLI
(*Divanul dumnezeiesc*)

Doamne, ler.
Ici, în ceaste curți
Și-n ceaste domnii,
Sunt tot case-nalte,
Nalte, minunate.
La mijloc de case
Sunt tot mese-ntinse,
Făclii albe-aprinse.
La un colț de masă
Scrisu-i jelțurel,
Jelț de aurel.
Bunul Dumnezeu
Mai d-a rând în el,
Scrisu-i jelțurel,
Jelț de argințel.
Cine șade-n el?

Șeade Moș Crăciun.
Mai d-a rând cu el
Scrisu-i jelțurel,
Jelț de chiparos
Cu miros frumos.
Cine șade-n el?
Șeade Sfânt Ion
Și d-a rând cu el,
Scrise-s jelțurele,
Jelțuri mărunțele,
Șed sfinții pe ele:
Beau și ospătează
Din guri cuvintează:
– Noi bem
Și mâncăm
Și nu ne-ntrebăm:
Care-om fi mai mari
Și mai de demult.
Grăi Moș Crăciun:
– Despre-a mea mărire
Io oi fi mai mare
Și mai de demult.
Despre bătrânețe,
Grăi Sfânt Ion:
– Io oi fi mai mare
Și mai de demult,
Căci când s-a născut
Iisus pe pământ,
Io m-am prilejuit
De l-am sprijinit
'n poală de vesmânt;
Sus l-am ridicat,
Sus la reghion,
La sfântul Oson,
Nume de Iisus,
Și de Domn Hristos;
Și i-am dăruit
Toiag de argint,
Ca să stăpânească
Cerul și pământul,
Lumea și norodul
Și pe noi d-a rândul.

Sau au discuții ca într-un adevărat divan al înțelepților, cum se găsesc în ceastălaltă colindă:

De-ntreabă – și întreabă
Sfinți pe Dumnezeu:
– Doamne milostive,
Din ce este fapt
Vinul
Și cu mirul
Și rumenul grâu?
Domnul le grăia:
– Sfinți nepricepuți
Și nechibzuiți,
Vreți să m-ispitiți!
Că voi bine știți
Din ce este fapt
Vinul
Și cu mirul
Și rumenul grâu.
Când ei m-au gonit,
Câinii de jidovi,
Tot din casă-n casă
Și din measă-n measă
Și ei m-au ajuns
Sus la Rusalim
În seara de-ajun,
'n casa lui Crăciun,
Și m-au răstignit
Pe cruce d-măr dulce,
Și ei că-mi băteau
Prin taple,
Prin palme,
Tot cuie de fier,
Ținte de oțel
Ș-und' le țintuia
Sânge că curgea,
Tot vin se făcea.
Și ei mă-mbrăca
Cu cămeașie verde
Verde de urzică,
Rău trupul bășică;
Ș-unde mă-ncingea –
Cu brâu de măceș;
Ș-unde mă strângea,
Sudoarea-mi curgea,
Tot mir se făcea.
Da-n cap ce-mi punea?
Cunună de schini,
Schini și mărăcini;
Ș-unde-o așezau
Lacrămi ciuruiau,
Se rostogoleau
Tot grâu se făceau.
D-atuncia s-a dat
Vinul la bătrâni,

Dumnezeu în cer

Grâul la norod,
Mirul la preoţi,
Să ne miruiască,
Rar la zile mari,

Ziua de Crăciun
Ş-a de Bobotează
Când preoţi botează,
Norod creştinează.

DUMNEZEU TATĂL; DUMNEZEU IISUS

Din această colindă se vede că foarte adesea românii confundă pe Iisus Hristos cu Dumnezeu Tatăl. Aci, Dumnezeu e acela care suferă toate chinurile crucificării. În foarte multe colinde, de altfel, Dumnezeu este văzut ca o singură fiinţă, care poartă şi numele lui Hristos şi al lui Dumnezeu Tatăl – chiar în cuprinsul aceleiaşi colinde – şi care au aceleaşi atribute şi ale căror fapte se confundă şi ele. În mitologia poporală, nu există o demarcare bine stabilită între Dumnezeu şi Fiul lui.

VIAŢA ÎN CER

În lumea deosebită a colindelor, ni se arată viaţa din cer sub aspectul intim al unei petreceri cuvioase, asemănătoare celei din chinoviile mănăstirilor noastre, între fraţii călugări. Astfel, într-o colindă din Ardeal, Dumnezeu e înfăţişat dormind la umbra unui păr „cu perele de argint", ca un călugăr obosit de muncă, ce-şi face „amiazul", odihnindu-şi oasele la umbră. Sântion însă veghează în

timpul acesta şi când vede că oamenii s-au înrăit, nevăzând ochiul lui Dumnezeu păzitor peste faptele lor, se duce să-l deştepte:

Cu cărtuţul cu botezul
Tot jurând şi prejurând
Pe Dumnezeu deşteptând:
– Scoală, scoală, Doamne sfinte
Că de când ai adormit
Iarba rea te-a îngrădit,
Florile au năpădit.

FAMILIA DUMNEZEIASCĂ

În altă colindă, această viaţă familiară e descrisă mult mai real:

Colo sus la răsăritu,
Este-un măr mândru-nfloritu.
La tulpina mărului,

Este-o masă de mătasă,
Dar la-ntâiul colţ de masă
Şade Zău cu Dumnezău.

L-al doilea colţ de masă
Şede Pătru şi Sân' Pătru.
La-al treilea colţ de masă
Şede Ion şi Sânt Ion.

La al patrulea colţ de masă
Şede Maica Preacurată,
C-un fiuţ micuţ în braţă.
Fiu-ncepe a se scânci...

O viaţă familiară, aşa cum s-ar întâlni în oricare sat... Gospodarul cu femeia şi cu copilul scâncind în braţe, stând de vorbă cu doi cumetri, la umbra mărului. O imagine idilică, ce apropie pe

Familia dumnezeiască

Dumnezeu de lumea reală a satelor. Într-o altă colindă, viața aceasta idilică, e descrisă cu mai multă poezie:

Sus, la poarta Raiului,
Paște turma Tatălui.
Bate vântul frunza lin
Linu-i lin și iarăși lin.

Dar la turmă cine stă?
Stă chiar Miaca Precista.
Bate vântul frunza lin
Linu-i lin și iarăși lin.

Lângă ea un legănel,
Cu un copilaș în el.
Bate vântul frunza lin,
Linu-i lin și iarăși lin.

Aci, Maica Preacurata paște pe un tapșan, lângă poarta Raiului, turma Tatălui, ca o adevărată ciobăniță, în timp ce își leagănă Pruncul Sfânt. Scene din acestea, în care Sfânta Familie nu se deosebește întru nimic de oricare familie românească, abundă în folclorul nostru.

După cum se vede, Dumnezeu își împarte timpul între îndatoririle familiale și cele de stăpân al cerurilor și al pământului. Stând la sfat cu sfetnicii săi mai bătrâni, a aflat Dumnezeu că luda a venit și a furat Soarele și lucrurile sfinte din Rai și le-a dus în Iadul lui. Tot la masa lui, se pun la cale cele de cuviință pentru bunul mers al Împărăției lui Dumnezeu. În sfaturile acestea, care nu se deosebesc de sfaturile de odinioară ale bătrânilor satului, punea la cale Dumnezeu vreo raită pe pământ. Căci, deși a plecat scârbit de pe pământul făcut de el, deși s-a hotărât să nu mai știe nimic de oamenii care i-au răsplătit binele cu răul, totuși Dumnezeu, în bunătatea lui, se scoboară des pe pământ, fie singur, fie însoțit de Sf. Petru, de Sf. Ioan, sau de vreun alt sfânt, ori chiar de Fiul lui, Iisus Hristos, ca să vadă cum trăiesc oamenii și dacă se poate, să mai dea vreo mână de ajutor sau vreo pedeapsă, unde trebuie. Prin gura poporului umblă nenumărate povestiri cu faptele și întâmplările lui Dumnezeu, în vizitele sale pe pământ. Dăm o povestire și o colindă, care ne arată unele din faptele lui.

CĂLĂTORIILE LUI DUMNEZEU PE PĂMÂNT

Cică, de mult, tare de mult, s-a fost hotărât într-o zi Dumnezeu să se coboare pe pământ, să mai vadă cum mai merg lucrurile.

— Hai, Petre, în plimbare pe pământurile noastre, să mai vedem își mai aduc aminte oamenii, de mine și de cuvintele mele, ori, m-au uitat cu totul?

Și au pornit-o ei, bătrânește, pe meleagurile noastre, preschimbați în doi moșnegi cerșetori. Au dat de un sat, în care lumea huzurea de bine, căci Dumnezeu, în bunătatea lui, lăsase din plin bunătăți pe toate locurile și numai să fi întins mâna să fi cules, că era ce. Și dacă erau toate din belșug, oamenii se învățaseră să trăiască în bine, o duceau numai în petreceri și uitară de Dumnezeu. Pe la biserici nu mai dădeau, încât preoții stăteau singuri și rar își

mai aduceau aminte și ei de binefacerile Celui Atotputernic. Nimeni nu mai zicea un „Bogdaproste", un „Mulțumescu-ți Ție, Doamne", sau vreun „Doamne, ajută". De rugat nu se mai rugau. Până și semnul crucii îl uitaseră. Petrecerile țineau lanț, iar Dracul se lăfăia ca la dânsul acasă, pentru că putea să-și facă mendrele, cum vroia el, într-o lume care uitase de Dumnezeu. Se-ngrășase Bată-l Crucea, căci își făcuse crâșmă la drum bun, și cine intra la el, al lui rămânea.

A umblat Dumnezeu în toate părțile, prin văi ca și pe dealuri, prin orașe și prin sate, dar niciodată nu și-a auzit numele pomenit măcar o dată.

— Rău îi, măi Petre! S-a-nrăutățit lumea, cum nu se mai află. Nici nu mai știu de mine. Pot pleca înapoi. Asta nu-i lumea mea!

— Ei! Prea milostive, asta nu mai de acolo vine, că oamenii aceștia n-au cunoscut sărăcia, nici răul, nici durerea, nici suferința, nici lipsa. Tot ce-au vrut, au avut. Și pentru că le-au căzut toate din plin nu s-au întrebat de unde vin, cine le-a făcut, cine le dă. Ia, lasă-i puțin în lipsă, ia fă-i să cunoască durerea, suferința, năcazul, grija zilei de mâne, să vezi atunci cum au să se-ntoarcă spre tine.

— Crezi, Petre? Hai să fie și precum zici tu.

Și dete Dumnezeu o secetă grozavă, de se uscară toate ierburile și fierbea apa în bălți, de muriră toți peștii. Se uscară toate păraiele, încât umbla lumea ca nebună, după un pic de apă. Muriră mulți de foame și de sete, iar din atâtea mortăciuni, care săteau neîngropate, se iscară o mulțime de molimi. Oamenii credeau că a sosit pieirea lumii și se rugau prin toate colțurile: – Dă, Doamne ploaie! Iartă-ne, Doamne, că greu am greșit! Îndură-te, Doamne, milostivește-te, Doamne, Doamne miluiește-ne, se auzeau în toate părțile. Bisericile erau pline și fumul tămâiei se înălța și zi și noapte de pe altarele lor.

Dumnezeu le văzu toate de sus și dădea din cap supărat, dar și mulțumit: – Hei, omule, omule! numai când dai de rău, îți aduci aminte de mine. Eu aș vrea să te văd totdeauna mulțumit, de aceea ți-am dăruit Binele. Dar se vede că așa ți-au ursit ție Ursitoarele: În binele meu, să te gândești și să te închini la Diavol, iar în Răul lui, să te gândești și să te-nchini mie.

Și de atunci a hotărât Dumnezeu ca Binele să fie câștigat cu sudoarea frunții, pentru că numai astfel să fie prețuit și el și Bunătatea lui Dumnezeu. Și așa și e, până-n zilele noastre și va fi până-n ziua de apoi.

Iată acum colinda:

Coborât-a, coborâtu,
Florile Dalbe,
Dumnezeu p-acest pământ,
Florile Dalbe,
Dumnezeu cu Sfântul Petru,
Florile Dalbe,
În mijlocul satului,
Florile Dalbe,
În casa boagatului.
Florile Dalbe

– Bună seara, om bogatu!
Florile Dalbe
Gata-i cina de cinatu?
Florile Dalbe
– Gata, gata, pentru noiu
Florile Dalbe
Nu pentru calici ca voiu.
Florile Dalbe
Dumnezeu și Sfântu Petru,
Florile Dalbe
Se luară și plecară,
Florile Dalbe
La marginea satului,
Florile Dalbe
La casa săracului:
Florile Dalbe
– Bună seara, om săracu,
Florile Dalbe
Gata-i cina de cinatu?
Florile Dalbe
– Gata, gata puținea,
Florile Dalbe
Poftim, Doamne, lângă ea.
Florile Dalbe
Dumnezeu cu Sfântu Petru
Florile Dalbe
Se luară și plecară,
Florile Dalbe
Și pe drum se întrebară:
Florile Dalbe
– Uite Petre-n stânga mea
Florile Dalbe
Uite, Petre, ce-i vedea?
Florile Dalbe
– Văd casa bogatului,
Florile Dalbe
Sub tălpile Iadului.
Florile Dalbe
– Uite, Petre, -n dreapta Mea
Florile Dalbe
Uite, Petre, ce-i vedea?
Florile Dalbe
– Văd casa săracului.
Florile Dalbe
În mijlocul raiului.
Florile Dalbe
Tot cu mesele întinse,
Florile Dalbe
Cu făcliile aprinse.
Florile Dalbe
Dumnezeu cu Sfântu Petre,
Florile Dalbe
Se luară și plecară,
Florile Dalbe
Și la cer se ridicară.
Florile Dalbe

CHIPUL LUI DUMNEZEU CÂND SE ARATĂ OAMENILOR

Dumnezeu, în plimbările sale pe pământ, nu se arată niciodată în înfățișarea lui adevărată, pentru că, lumina ce-ar răspândi chipul lui, ar arăta orișicui cine e. Pe mulți, chiar, i-ar orbi, căci nimenea nu a văzut fața adevărată a lui Dumnezeu, afară de sfinți și de îngeri. Muritorii nu au văzut și nici nu pot să-i vadă fața lui. De aceea Dumnezeu, când vine pe pământ și vorbește cu oamenii, totdeauna li se arată lor, sub înfățișarea unui om, în genere bătrân. Drumeț ori cerșetor, sărac sau bogat, Dumnezeu nu vine pe pământ decât să pedepsească sau să răsplătească; să pedepsească pe cel rău și mai ales pe cel bogat și zgârcit, neomenos cu cei săraci și lipsiți și să răsplătească pe cei buni, pe cei care ospătează pe drumeții obosiți, pe bătrânii neputincioși și pe văduvele sărace. Dă bărbați buni fetelor vrednice și neveste frumoase celor urâți, dar cu sufletul bun; iar când oamenii sunt în luptă cu Necuratul, adesea intervine Dumnezeu și-i scapă chiar din ghearele lui, când credea că a pus mâna pe ei.

Când umbla Dumnezeu pe pământ

Românii nu încep lucrul, fără să cheme ajutorul lui Dumnezeu, fie făcându-și numai cruce, fie zicând: „Doamne ajută", fie zicând o scurtă rugăciune, îndeosebi *Tatăl Nostru*. Dumnezeu e invocat în orice nevoie: „Doamne, apără-mă, Doamne, ferește-mă de rău, Doamne, miluiește-mă", sunt invocările cele mai obișnuite. Nu e bine să pomenești numele lui Dumnezeu, când înjuri, iar cine înjură de Dumnezeu, face mare păcat.

NUMELE LUI DUMNEZEU ÎN POPOR

Lui Dumnezeu românii i-au dat foarte multe numiri, după anumite împrejurări. Astfel, i se mai spune: Atot-Puternicul, Atoate-Făcătorul, Atoate-Știutorul, Atot-Putintele, Atot-Țiitorul, Ăl-de-Sus, Bunul Părinte, Cerescul Tată, Cel-Drept, Cel-fără-Început, Cel Veșnic, Cel-făr-de-Margini, Cel de Sus, Domnul, Domnul Tăriilor, Domnul Puterilor, Împăratul Slăvilor, Împăratul Lumii, Împăratul Bunătăților, Luminatul Tată, Luminatul Părinte, Măritul Domn, Marele Părinte, Milostivul Domn, Milostivul Savant, Milostivul, Mult Slăvitul, Mult Îndurătorul, Părintele Cerurilor, Părintele Slăvilor, Părintele Tăriilor, Părintele Milei, Preasfântul, Prea Măritul, Prea Puternicul, Prea Înțeleptul, Prea Bunul Părintre, Prea Slăvitul, Prea Milostivul, Stăpânul, Stăpânul a Toate, Stăpânul Lumii, Stăpânul Înțelepciunii, Stăpânul Milei, Stăpânul Îndurărilor, Stăpânul Slăvilor, Stăpânul Cerurilor, Sfântuleț, Sfântul Domn, Slăvitul Domn, Slăvitul Părinte, Slăvitul Tată,

Slava Slăvilor, Savaot, Tatăl, Tatăl Ceresc, Tatăl a Toate, Tatăl Nostru, Ziditorul Lumii, Vistierul Bunătăţilor, Doamne, Doamne.

Numirile acestea nu se dau oricând. Astfel, când te rogi ca să ţi se ierte păcatele, i se spune: Prea Milostive, Prea Bunule Părinte, Milostive Doamne; când vrei să-i arăţi puterea: Atotputernicul, Stăpânul Lumii, Domnul Tăriilor; când se vorbeşte de făpturile lui se zice: Atotfăcătorul, Ziditorul Lumii, Cerescul Tată; iar când se arată bunătatea lui se spune: Bunul Părinte, Împăratul Bunătăţilor, Milostivul Domn.

SUPERSTIŢII

În legătură cu Dumnezeu, românul are foarte multe credinţe superstiţioase. Aşa, se zice că, pe timpul când umbla Dumnezeu pe pământ, i-a zis unei femei să-şi arunce copilul născut peste cap, dar femeia nu vru şi de atunci Dumnezeu a lăsat ca copiii [sic!] să nu umble decât numai la un an, pe când puii vitelor să umble imediat după naştere. Când se cutremură pământul, se uită Dumnezeu la el şi de frică tremură. Să nu-ţi ponegreşti darul, că superi pe Dumnezeu. Când trăsneşte în cineva, se crede că Dumnezeu l-a omorât, ca să scoată pe Dracul din el, dar sufletul lui i-l duce la rai. Când sfârâie un tăciunea în foc, să nu scuipi, că atunci sfădeşte Dumnezeu pe Dracul; dacă scuipi, prinde Dracul curaj. Când fulgeră, fără să trăsnească, se zice că aprinde Dumnezeu lumânarea ca să caute pe Drac şi să-l detune. Găina când bea apă ridică în sus capul, ca să mulţumească lui Dumnezeu. Pe cel care ascultă în noaptea de Sf. Vasile ce vorbesc animalele, Dumnezeu îi ia viaţa, căci el nu vrea ca oamenii să ştie treburile dumnezeieşti. Să nu vorbeşti când iese popa din altar, că-ţi ia Dumnezeu graiul. Dumnezeu aşa împerechează pe oameni, încât un om hamic ia o femeie leneşă şi unul frumos o nevastă urâtă şi pe dos. Când mănânci cu căciula-n cap, atunci râde Dracul şi plânge Dumnezeu. Cine mănâncă cu stânga, Dumnezeu nu-i va primi crucea cu dreapta. Când vine cineva şi te găseşte la masă, să-l poftești, că e trimis de Dumnezeu. Să nu mergi cu spatele înainte că mânii pe Dumnezeu şi bucuri pe Dracul. Femeia care nu are copii, nu e bună la Dumnezeu. Femeia care moare din facere, îi iartă Dumnezeu toate păcatele. Când ninge cu fulgi mari, se zice că ninge cu obiele, pentru că se descultă Dumnezeu. Cine fură un ou şi tăgăduieşte, îi dă Dumnezeu 7 ani de sărăcie. Să nu ţii pasăre închisă în colivie mai mult de trei ani, că alminterea te pedepseşte Dumnezeu. Când copiii râd prin somn, văd pe Dumnezeu şi pe Maica Domnului. La vremea de apoi Dumnezeu are să facă altă lume cu nişte oameni aşa de mici, încât doisprezece or întoarce cu drugii un ou.

DIAVOLUL

CHIPUL DRACULUI

Diavolul sau Dracul s-a ivit pe această lume în acelaşi timp cu Dumnezeu, – ceea ce dovedeşte că răul e totdeauna în preajma binelui –, dintr-un vierme pe ostrovul de spumă. Dracul are înfăţişare de om, numai că e negru la faţă şi urât – urât ca Dracu – zic românii. Pe cap are două coarne întoarse ca la ţap, şi urechi lungi şi ascuţite. Ochii îi sunt roşii şi lucesc noaptea ca la lup. Are picioare de ţap, păroase şi cu copite, iar dinapoi are o coadă lungă ca la vite. În iad e totdeauna gol, dar pe pământ are putere să ia orişice chip ar vrea. Îndeobşte se schimbă în animale şi păsări negre. Având aripi, poate zbura ca liliecii. Locuieşte în iad şi noaptea e împărăţia lui. Dar numai până la cântatul cocoşului, când poftele lui de a face rău nu mai au nici o putere, pentru că atunci se coboară îngerii din cer, şi răsare Sfântul Soare.

LUCIFER

Dracul e grozav de ambiţios. În mitologia populară se mai crede că Dracul s-a ivit mult mai târziu pe lume şi că la început a fost îngerul cel mai iubit al lui Dumnezeu, Lucifer, încât a ajuns până la rangul de sfetnic. Dar, ca toţi sfetnicii, a început să creadă că de fapt el le face pe toate şi, ros de ambiţie, s-a răzvrătit şi a vrut să-l răstoarne pe Dumnezeu din domnia lumii, Dumnezeu însă l-a învins şi l-a aruncat pe el şi pe toată armata lui în iad. Ambiţios a rămas şi până azi şi tot ce face, ce plănuieşte, numai din ambiţia de a-l întrece pe Dumnezeu le face. Şi când vede că nu poate – că Dracul e un ambiţios prost – atunci caută să facă rău, să strice ce-a făptuit Dumnezeu în bunătatea lui şi să-i fure cât mai multe suflete de oameni, învăţându-i să păcătuiască şi să săvârşească cele mai grele răutăţi. Păcatul e tot ce a dăruit el omului.

Dracul are o armată întreagă de draci şi de ajutoare. Babele, vrăjitorii şi spiriduşii sunt ajutoarele lui pe pământ. Cu ei ţese în jurul omului tot felul de răutăţi şi-i caută pierzania. Căci el duce împotriva lui Dumnezeu şi acum, din fundul iadului, un război de nimicire; iar de orice păcat, pe care-l săvârşesc oameni, Dracul se bucură pentru că e o victorie de a lui.

NUMELE DIAVOLULUI

Dracul are o mulţime de nume în limba românească. Unele din ele însă se confundă cu numele unor ofiţeri de-ai lui. Acestea sunt: Belzebut, Aghiuţă, Ăl-din-Scorbură, Ăl-din-Baltă, Bălţatul, Baza-

conia, Bată-l-Crucea, Bată-l Sfântu, Cornea, Cornilă, Cel cu Coarne, Codilă, Colțatu, Horilcă, Henchea-Penchea, Iuda, Împelițatul, Michiduță, Mititelu, Nefârtatul, Necuratul, Nagoda, Neobrăzatul, Nelegiuitul, Nichipercea, Naiba, Neogoitul, Năpustul, Osânditul, Osândă, Piedicașul, Plesnea, Pistruietul, Scaraoschi, Sarsailă, Slutul, Slomnea, Stopu, Șchiopu, Știma Banilor, Tărtărău, Trăsnitul, Talpa Iadului, Ucigă-l-Crucea, Ucigă-l-Toaca, Ucigă-l Mânia lui Dumnezeu, Vrăjmașul, Iaca-cui, Uciganul, Ucigașul, Negrul, Întunecatul, Codaciul, Dimonul, Hicleanul, Încornoratul, Întunecilă, Luciper, Luțifer, Mohorâtul, Neprielnicul, Sfântămiță, Ducă-se pe Pustii, Satana, El, Bată-l-Toaca, Benghea, Zbenghea, Urgisitul.

DRACUL ISTEȚ

Românii cred că Dracul pornit să iscodească mereu tot alte rele, ca să poată amăgi pe cei slabi și să-i atragă de partea lui, e tare meșter la toate, isteț și iscoditor. Meșter „ca Dracu" spun de vreunul, care la toate știe să găsească capătul. Dar pe cât e de isteț, pe atât e de încrezător în vorbele oamenilor. Basmul lui Dănilă Prepeleac e numai unul din cele multe, foarte multe cazuri în care Dracul e înșelat de oameni. Dar mai mult ca bărbații, femeile îl înșeală mai ușor. Nu degeabă spun românii că femeia-i Dracul gol, ori femeia-calul dracului și că femeia a înnălbit pe Dracu. Dar de babe le e frică dracilor mai mult decât de cruce. Pentru că babele sunt mai draci, decât dracii și totdeauna dracii au fost înșelați de babe. Dăm câteva povestiri, din care se vede ce-a pățit dracul de la femei și mai ales de la babe.

POVESTIRI CU DRACI ȘI BABE

Un om avea un petec de pământ lângă moșia unui drac. Dracul tot mereu lua din locul omului, mărindu-și balta sa. La urma urmelor, omul se năcăjește și se ia la ceartă cu dracul. După multă ciorovăială se învoiesc, făcând o prinsoare și anume: dracul să slujească la om un an de zile și să facă tot ce i-a porunci. Dacă dracul va împlini cu bine tot, ce i se va cere, atunci locul să rămâie al lui. Slujește dracul pe om, făcându-și slujba bine și în toate, astfel că rămăseseră numai câteva zile până să împlinească anul. Omul speriat că va rămâne fără pământ, se dădea de toți pereții cu gândul, cum să-l dovedească. Atunci, la nevoie, ceru omul și sfatul nevestei. „- Of, of, of, săracu omul meu, că de n-aș fi eu, ți-ar fi luat dracul și sufletul, nu numai pământul. Lasă-l numai în treaba mea, că-i dau eu de lucru." Și smulgând un fir de păr de la subsuoară, îl dă dracului, cerându-i să-l descrețească. Dracul ia părul și cearcă în tot felul să-l îndrepte. Îl trage cu dinții, îl încălzește la foc, îl bate cu ciocanul, îl calcă cu fierul, dar firul mai rău se răsucea. S-a muncit dracul de-l treceau toate nădușelile și se făcuse o apă în jurul lui. Dar firul tot sucit rămânea. Așa se zăpăcise dracul, încât, văzând că nu se mai îndreaptă, o luă la sănătoasa și „țuști" vroi să se zvârle în balta lui. Dar rămase pironit locului, când se văzu în oglinda apei. Sărmanul drac de năduf și de năcaz, că pierde rămășagul, i se înălbise

părul. Când se văzu și cu părul albit, crăpă dracul tocmai pe marginea bălții și rămase omul și cu pământul și cu balta. De atunci a rămas vorba, că femeia și pe dracul l-a înălbit.

Dracul

Alta:

Fost-a fost, când o fi fost, că de atuncea mult o fost; fost-a odată și-unde, un drac tare ciudos pe niște bieți însurăței, care tineri și frumușei, mult se iubeau și bine trăiau. Cât făcuse bietul drac să-i învrăjbească, să se certe și la urma urmei s-ar fi mulțumit și c-un „du-te dracului" spus de unul din ei, dar degeaba. Tinerii tot mai mult se iubeau, și dracului îi crăpau ochii de ciudă, când îi vedea cum se giugiuleau ca doi porumbei. Cum sta și se învârtea în jurul casei acestor tineri și făcea spume la gură, bolborosindu-și năcazul, așa cum îi venea la sufletul lui cel negru și rău, iată că dă de o babă bătrână, bătrână, care se sprijinea în două cârje, roase pe jumătate de atâta umblet, pentru că cotoroanța naibii, cât era ziulica de mare, mergea de la o casă la alta, ia numai așa, ca să știricească câte ceva și să capete de-ale gurii. Cum erau cârjele de roase, umbla baba încârjată spre pământ, că mai, mai, dădea peste oameni în drum.

Dracul, posomorât că nu-i merg treburile, mergea cu capul în piept și se gândea ce să mai facă și baba cârjoiată de vreme, se lovesc nas în nas și se opresc la mijlocul drumului. Dracul supărat, dă să pășească pe alături; baba însă se uită, ca găina la uliu, și-l oprește cu cârja.

— Ia-n' mai stai, fârtate, că mi se pare că te cunosc!

— De unde și până unde mă cunoști, babo?

— D-apoi eu să nu te cunosc? Că doar eu am cunoscut și pe tătucu matale, Scaraoschi cel bătrân și pe moșu mătăluță, Sarsailă, și tot neamul cel drăcesc, că de multe ori m-au ajutat la multe bunătăți în lume.

Și bucuroși, că s-au găsit prieteni, se mai întreabă de sănătate și mai apoi, de!, ca prietenii, care nu s-au văzut de mult, încep să-și spună năcazurile și-și spune și drăcușorul nostru păsul lui.

— Păi, numai atâta te supără, Stiopușorul babii? Las' pe mine, că ți-i fac de-și scot și ochii până diseară, drăgostoșii ăștia. Da' ce-mi dai dacă-ți fac trebușoara asta?

— Păi, tu, babă, să-mi faci trebușoara asta, când eu de cinci ani îmi rup opincuțele pe aici?

— Ei, iaca eu, asta care mă vezi! Îmi dai o pereche de bușmachi noi să ți-o fac, ori... iaca îmi văd de treabă! Și dă să plece.

— Îți dau, babo, îți dau. Îți dau și trei numai să mi-o faci.

Şi repede se-nvoiră cei doi tovarăşi de rele, hotărând ca a doua zi dimineaţă să-i aducă dracul buşmachii babei. Şi plecară, care încotro.

Dracul era cam cu îndoială în suflet, că nu prea se-ncredea în vorba babei, că vedeţi dracul era pui şi încă nu avusese treburi cu muierile. Baba se duse puşcă la casa gospodarilor celor tineri.

Cum intră în casă, nu găsi decât pe nevastă, care sta cam tristă şi torcea din furcă.

— Da ce ţi-i, sufletul maichii, de şezi aşa de jalnică şi obidită, de parcă tot ţi-ar ninge şi ţi-ar ploua? Răzi, maică, că aşa îţi stă bine.

— Ei, mătuşă, nu-s supărată. Numai că sunt singură, că mi-i plecat omul la plug şi nu mai vine şi-a fi flămând şi obosit.

— Hei, da, asta ar fi cum ar fi – oftă baba – dar alta şi mai mare poate să te îngrijească!

— Da' ce poate fi, mătuşă?

— Apoi vezi, draga bunicăi, că din câte ştiu eu, – că de! sunt bătrână şi de multe ştiutoare, nu cum mă crezi şi mă vezi – da' bărbatu tău l-am văzut de câteva zile schimbat la faţă şi tare mă tem de viaţa lui.

— Araca-n de mine, da' ce poate să aibă?

— Ce să aibă, puicuţa babei! Păcatele cele grele, ale lui şi ale altora. Se vede că aşa i-a fost scris. Da eu te-oi învăţa ce să-i faci, ca să-l scapi de orice întâmplare năprasnică.

— Învaţă-mă, mătuşico, şi ţi-oi da cât mi-i cere.

— Apoi de mi-ai da năframa ceia de pe aşternut, tot te voi învăţa de bine.

Şi gospodina, haţ! năframa şi i-o dă babei. Iar calul dracului o învăţă aşa:

— Draga bunicăi, când a veni bărbatu-tău acasă, să-i spui că ai vrea să-i cauţi în cap; dar tu să-ţi pregăteşti la îndemână briciul lui, cu care se rade duminica şi sărbătorile şi pe când îi căuta în cap, să iei sama că ai să găseşti chiar în creştet trei fire de păr alb. Atunci să scoţi încetişor briciul, fără să-l vadă bărbatu-tău şi să-i tai cele trei fire de păr, că numai aşa are să scape de moarte năprasnică.

— Aşa am să fac, mătuşă dragă. Mulţumesc şi să-ţi ajute Dumnezeu!

— Ba Dracu! îşi zise baba în gând şi o şterse repede să-l întâlnească şi pe bărbat. Îl întâlni, şontâc, şontâc – cum putu de repede – la marginea ţarinei şi, căzând în genunchi, îi strigă:

— Omule, omule, nu trece până nu mi-i asculta, că la moarte te duci, fără să ştii.

Omul rămase încremenit locului şi crezând că-i nebună o întrebă binişor:

– Ce-ai spus, babo?

— Iaca ce spun: tu te duci acasă la gospodăria ta, dar tu nu ştii ce pacoste te-aşteaptă... Iaca, nevastă-ta se iubeşte cu cinovnicul satului şi s-a hotărât să-ţi răpuie zilele numaidecât.

— Ai înnebunit, babo?

— Ba nicidecum, şi începu să se jure... De n-a fi aşa, să mă spânzuri, când mi-i întâlni. Şi iaca cum s-o sfătuit. Când te-i duce acasă, după ce-i ospăta, nevestica ta are să-ţi caute în cap, da' ea are să aibă lângă ea ascuns bricul cu care te razi tu. Şi pe când ţi-a căuta cu o mână în cap, cu cealaltă are să-ţi facă, hârşti! gâtul. Şi pe urmă are să te îngroape în dosul coşerului şi să chefuiască cu cinovnicul ei.

Bărbatul, care ştia cât preţuieşte nevastă-sa, scuipă pe babă şi porni repede spre casă. Nu crezuse ce-i spusese baba, dar în sufletul lui, pe drum, răsunau cuvintele babei şi inima îi bătea mai tare.

Ajunge acum omu acasă. Nevasta bucuroasă că-l vede, îi dă de mâncare şi

până aci totu merse bine. Dar n-apucă bărbatul să se ridice de la masă şi nevasta îi şi zice:

— Bărbăţele, bărbăţele, nu-i vrea tu să stai puţin cu capu-n poalele mele şi să-ţi caut în cap?

Omului i-a şi sărit inima din loc. Dar fiind tare de fire, nu se arată şi se lasă să vadă până la sfârşit ce-a fi. Şi se lungi pe laiţă şi-şi puse capul în poale la nevastă-sa. Nevastă-sa începe a-i căuta şi caută şi caută, până iaca găseşte nişte fire mai bălane. Atunci, încet, încet pune mâna la spate să ia briciul şi-l deschide.

Dar omul care păndea, văzând că nevastă-sa a scos briciul şi l-a deschis chiar lângă gâtul lui, odată sare de pe laiţă, trânteşte o fleaşcă nevesti-sei, de-i sare briciul tocmai la uşă, ş-apoi o înfăşcă de cânepa dracului şi dă-i şi dă-i, de ţipa biata femeie, de auzi şi dracul pitit în balta lui.

A doua zi dimineaţa, dracul sta ghemuit lângă grajdul jităriei şi aştepta să vie baba, să-i deie cele trei perechi de buşmachi, care i le făgăduise. Da când o văzu că se apropie, îl cuprinse o frică aşa de mare de babă – care făcuse într-un ceas, ce n-a fost în stare să facă el în cinci ani –, încât puse buşmachii ceia legaţi în vârful unei prăjini lungi şi aşa, de departe, îi întinse ca nu cumva să se atingă de el, căci de! drac era, dar mai îndrăcită era babornița.

LEGĂMÂNTUL CU DRACUL

De aceea românii şi acum cred, că babele – şi, mai ales, acelea care se ocupă cu vrăji şi farmece – au făcut legământ cu Dracul şi şi-au vândut sufletul lui. Legământul ar consta în aceea, că baba, în schimbul ştiinţei vrăjitoreşti, îşi vinde sufletul Dracului, care, la moarte, vine şi-l ia cu sine în iad. Zapisul se face pe un anumit timp, adică Dracul îi mai dă babei zece, douăzeci de ani de viaţă şi numai după aceea vine şi-i ia sufletul. De aceea, babele acestea trăiesc mult şi îşi ştiu sfârşitul. Modul cum se face acest legământ nu se prea cunoaşte, pentru că nici o babă nu-l spune. După câte se ştiu şi se cred, Dracu s-ar iubi mai întâi cu ele şi numai după aceea le-ar propune târgul. Zapisul se scrie cu sânge, iar Dracul îi dă într-o băutură făcută din fel de fel de ierburi ştiinţa vrăjitoriei. Pe deasupra, îi dă şi un spiriduş, care să-i ajute. Legământul acesta îl face Dracu şi cu alţi oameni, vrăjitori, oameni răi „oameni ai Dracului".

Oamenilor le e frică de Drac, dar cred că-l pot îmbuna. De aceea, pe cât pot, nu-i atrag atenţia decât la mare nevoie şi năduf. Se crede că dacă nu i se pomeneşte numele, Dracul nu vine. De aceea, românii nu-i pronunţă decât rareori numele, ci îi spun pe ocolite: Necuratul, Ucigă-l-Crucea, adică una din nenumăratele porecle, pe care i le-a născocit fantezia poporului.

Unul din cele mai frecvente şi mai uşoare necazuri, pe care le pot face dracii oamenilor, e să-i facă să piardă ceva. Asta-i treaba lor cea mai uşoară şi n-o fac decât dracii cei mici, care atunci se-nvaţă la rele. Când a pierdut ceva, românul înnoadă un nod de la cingătoare şi zice:

Scoate, Drace, ce-ai furat
Că de nu, barba ți-oi înnoda
Și la fusul morii te-oi spânzura.

Și înnoadă de două ori, iar când vrea să înnoade a treia oară, trebuie să găsească lucrul, căci Dracul se teme de 3 noduri. Iar dacă a găsit, desface nodul. Sau, cum fac în genere copiii: scuipă în palmă, fac cruce cu tăiușul mâinii, și spun:

Scoate, Drace, ce-ai furat
Că te-oi bate spânzurat,
Cu fiarele plugului
Pe părțile spatelui.

Taie, lovind o dată tare în podul palmei și încotro sare scuipatul, într-acolo e lucrul pierdut.

Scaraoschi, în furia lui contra lui Dumnezeu și vrând să câștige mai multe suflete, făcând cât mai multe rele făpturilor lui Dumnezeu, nu-i lasă pe draci să se odihnească nici un minut. În tot minutul, trebuie să fie de veghe și să prindă momentul, când un suflet e gata să cadă și să vie să-i dea brânci să cadă mai repede.

Românii spun de cineva, că-i „slab ca Dracu", tocmai pentru că cred că dracii de atâta muncă, sunt costelivi și subțiri ca fusul.

Dracii știind că, prin femeie, își pot mai ușor face treburile, pentru că femeia e mai slabă și mai supusă ispitelor, sub diferite chipuri, intră în dragoste cu ele, până-și fac mendrele. Dar din legăturile acestea cu Dracul, femeile nasc de cele mai multe ori niște monștri. Orice copil anormal se crede că e făcut cu Dracul. Nașterea unui monstru era privită altădată, ca o prevestire de nenorociri apropiate.

DESCÂNTECELE

Tot în urma legăturilor femeilor cu Dracul s-a născut și descântecul. Descântecul a fost făcut de Dracul și dăruit femeilor, care s-au vândut lui, pentru ca prin el să tămăduiască sau să strice sănătatea, averea și norocul cuiva. Toate farmecele și vrăjile de la Drac sunt pornite. Tot prin descântec, aceste femei pot chema pe Drac unde vreau ele și să-i dea diferite însărcinări. Pentru a face acest greu descântec, ele se duc, la miez de noapte, la margine de hotar, lângă bălți, sau la răscrucea drumurilor, se dezbracă în pielea goală și-și fac descântecul.

Se spune că Maica Domnului, când a văzut câte rele pot aduce descântecele acestor femei, a învățat și ea pe femeile credincioase descântece cu care pot scoate pe Dracu și toate bolile aduse de el. Aceste descântece se cunosc pe aceea, că ele invocă totdeauna pe Maica Domnului să le stea într-ajutor.

Ispita Sfântului Antonie

LOCUINȚELE DRACILOR

Locuința dracilor e în iad, însă în timpul cât stau pe pământ își fac sălașuri în scorburi, în case ruinate, în piatră seacă, în bălți, în locuri pustii de obicei. Dar și în oameni se vâră, și cel stăpânit de Dracul, nu mai e stăpân pe mișcările lui, dar nici chiar pe mintea lui. Epilepsia – ducă-se pe pustii – e boala obișnuită a celor care sunt posedați de draci. Cei loviți de dambla, cei al căror corp tremură mereu, cei cu fața pocită sau strâmbată au pe Dracu în ei. Contra lor se face o mulțime de vrăji și descântece, cu care se crede că se poate scoate Dracul din oameni.

CUM SE SCOATE DRACUL DIN OAMENI

Iată unul din aceste descântece: Se pune bolnavul pe o masă afară și i se pune sub cap o perină. Atunci femeia știutoare se roagă:

Doamne, Dumnezeule,
Mă rog, Doamne, ție!
Ascultă cuvântul meu
Să scot pe Iuda din N. N.
Să se ducă în mare și-n nisip.
Când o număra nisipul din mare,
Atunci să vină-napoi!
Atunci și nici atunci!

Apoi se zice de 12 ori *Tatăl Nostru* și se stropește bolnavul cu apă sfințită. Atunci dacă e, cu adevărat, Dracul în el, iese sub forma unui fum pe urechi.

CUM SE SCOATE DRACUL DIN BALTĂ

Se ia o vergea de sânger, căci numai asta e bună, și se merge seara pe la 10 la balta din apropierea unei fântâni. Cu descântătoarea

trebuie să fie şi fata, pentru care se cheamă Dracul, ca să facă de dată. Cu vergeaua se bate balta şi spune de 9 ori: „Să ieşi duh necurat şi să te duci la data fetii aceştia,

Că eu nu bat apa aceasta,
Ci bat pă Dracul,
Dracu să bată data me,
Să meargă-n lume şi-n ţară,
Nouă zeci şi nouă de hotară,
Până unde o găsi data me,
Alinată şi aşezată,
Şi nu-i dă stare, nici alinare
Şi nu-i dă cină, nici hodină,
Numai la mine să vină.
Să-şi ia gândul de la tată-său şi mama sa,
De la fraţi şi de la surori.
La mine să nu gândească
Până nu vine să mă peţească.

De aci se vede că Dracul ascultă de anumite femei, care ştiu să-i poruncească. Legătura dintre femeie şi Drac se exprimă, de altfel, tare bine şi în numeroase poezii populare din care nu dăm decât acest prea cunoscut fragment:

Sub călcâiul cizmei mele
Şede Dracu şi-o muiere,
Şi mă-nvaţă să fac rele.

CHIPUL DRACILOR

Dracii rar se arată ochilor omeneşti. De obicei lucrează pe ascuns şi cu ajutorul altora. Când apar în faţa oamenilor, atunci, fie că se arată aşa cum sunt, negri roşietici la culoare, urâţi ca noaptea, cu barbă şi coarne de ţap, cu ochii sticlind, cu picioare de cal şi şchiopătând de un picior şi lăsând în urma lor un miros de pucioasă, fie că se prefac în tot soiul de animale necurate.

Cele mai cunoscute animale, sub înfăţişarea cărora apar, sunt: câinele negru, pisica, capra, ţap[ul], gâsca, berbec[ul] şi bou[l]. Când îţi iese un animal de acesta în drumul tău, mai ales aproape de miezul nopţii, e bine să faci repede cruce, chiar cu limba, dacă cu mâna nu poţi şi să scuipi, zicând: „Ptiu! bată-l crucea!“ pentru că nici un drac nu se poate apropia de locul unde este cruce nouă.

RĂSCRUCILE DRUMURILOR ŞI TROIŢELE

Să te fereşi, mai ales, să te găsească noaptea pe la răscruci sau la margine de hotar, pentru că acolo îşi ţin dracii adunările. Tocmai ca să alunge spiritele necurate din aceste locuri şi să dea un sprijin celor care îi apucă noaptea prin aceste locuri, românii au pus troiţe, rugi sau simple cruci de lemn la răscrucile drumurilor şi la capătul hotarelor. Când simte omul pe Drac aproape, e destul să se apropie de cruce, că atunci Dracul îl lasă în pace.

PENTRU CE SE ADUNĂ DRACII LA HOTARE

Se zice că de aceea se adună dracii la hotare, pentru că oameni au pus ogoarele şi satele lor sub adăpostul sfintei biserici, prin rugăciunile lor şi prin crucea pe care o fac plugarii, ori de câte ori încep vreun lucru la câmp. Numai hotarele dintre sate şi ogoare, rămân mai puţin păzite, pentru că pe acolo nu calcă omul, nici boul, nici plugul. Şi nici sămânţa lăsată de Dumnezeu nu ajunge pe acolo. De aceea hotarele sunt ale lor, ale dracilor; pentru hotare se ceartă oamenii între ei, ajungând chiar la bătaie şi la crimă. Tot aşa şi la răscrucile drumurilor. Acolo se întâlnesc drumurile de la diferite sate şi locul nu e al nimănui. La răscruci se întâmplă cele mai multe prădăciuni, cele mai multe omoruri, când se-ntorc ţăranii cu bani de la târg. Dacă oamenii nu sunt destul de prevăzători să ridice troiţe şi rugi lui Dumnezeu, atunci Dracul pune stăpânire pe ele şi face hanuri şi crâşme. Şi atunci răscrucea e a lui.

CASELE RUINATE

Dracii se mai adună şi în case ruinate, mai ales în biserici ruinate. Când oamenii părăsesc biserica, pune Dracul stăpânire pe ea şi-şi face lăcaş pentru el. Acolo îşi face imediat cuib cucuveaua, pasărea lui, apoi, dintre pietre, răsare scaiul şi măsălariţa şi alte buruieni de ale Dracului. În bisericile ruinate, vin strigoii, moroii, stafiile şi toate armiile nenumărate ale Diavolului. Şi pentru ca bucuria Diavolui să fie mai mare, în ruinele bisericilor, pe care bunii creştini n-au fost vrednici să le grijească, în aceste ruini îşi fac dracii sabatul lor, în noaptea Sf. Andrei. De aceea, se bucură ei grozav, pentru că au luat o casă de a lui Dumnezeu şi cu asta cred ei că l-au învins.

SABATUL DRĂCESC

Sabatul lor se face o dată pe an, pentru că Dumnezeu ar fi fost îngăduitor cu Scaraoschi, şi i-ar fi spus: „Iată, fie ziua asta a ta“. Şi atunci se adună toţi dracii din împrejurimi într-un singur loc, aşa cum se adună credincioşii la hram. Acolo vin dracii, duhurile necurate şi toţi cei care şi-au vândut sufletul dracilor, adică vrăjitorii, babele fermecătoare, oamenii cu spiriduşi şi întind un chiolhan, de vuie[şte] pământul. În noaptea aceea, a Sf. Andrei, pun la cale toate răutăţile de peste an şi îşi împart oamenii, satele şi locurile. Pe urmă, se dau la petrecere şi la dansuri deşănţate, până cântă cocoşii a treia oară. Atunci toţi se-mprăştie şi se duc la locurile lor.

CUM SE APĂRĂ OAMENII DE DRACI

Contra dracilor se poate apăra omul în mai multe chipuri. Mai întâi, cu crucea și rugăciunea. Pe cel care se roagă mai mult și, deci, e mai devotat și mai credincios lui Dumnezeu, pe acela și Dracul îl ispitește mai mult. Când omul simte că Dracul îl îndeamnă la rele, că-i șoptește cuvinte ispititoare la urechi, să-și facă cruce și să se roage! Dracului îi mai este frică de usturoi, ca oricărui duh necurat. Aceleași puteri mai au și leușteanul, mușețelul, odoleanul, avrămeasa și împărăteasa. Dracul mai fuge de agheazmă. În casele cercetate de duhuri necurate e bine să se cheme preotul, să facă rugăciuni și să stropească cu agheazmă. De agheazmă fug dracii, pentru că e apă sfințită. Tot așa, dacă, din întâmplare, ar lovi cineva pe un Drac cu sfeștocul de busuioc de la aghiezmătar, pe loc l-ar omorî. Dracul nu se așază în casa unde este icoană și candelă. Dracul fuge de lumină. De aceea, în întuneric, Dracul e voinic, e îndrăzneț, dar la lumină e slab și repede îl poți răpune. Toți cei care au prins pe Dracul și l-au făcut servitorul lor, punându-l la munci, au făcut-o ziua.

Dracul nu se apropie de oamenii care au la ei un obiet de fier. Fierul, sub orice formă, alungă pe Drac, iar omul care are la sine un cuțit, un amnar și orice alt obiect de fier, e sigur că de el nu se va lipi nici o vrajă și nici un duh necurat. De aceea, la nuntă, atât mireasa cât și mirele, poartă la ei câte un obiect de fier: cuțit, spelcă, brățară, pentru ca vrăjile protivnicilor sau protivnicelor să nu se lipească de ei. Copiii nebotezați nu se lasă niciodată singuri, ca să nu-i fure Dracul, iar când mama trebuie neapărat să-i lase singur, atunci pune peste copil, în leagăn, un obiect de fier: o andrea, un ac, un cui sau chiar o spelcă.

Femeile se mai apără în contra lor cu scuipatul. Când se întâlnește cu un duh necurat, scuipă de trei ori în sân.

Ca să nu se deoache copilul mic, căci și deocheatul e lucrare diavolească, femeile obișnuiesc să le facă un benghi pe frunte, cu scuipat și cu tină culeasă de pe talpa picioruluui. Benghiul acesta, se zice în unele locuri, că apără pe copil să nu-l ia Benghea, care desigur nu e altceva decât alt nume al Dracului.

STINSUL CĂRBUNILOR ȘI DEOCHEATUL

Tot ca să nu se deoache, i se sting copilului cărbuni în apă și se unge cu această apă pe frunte, făcându-i-se semnul crucii, apoi se stropește în sân și i se dă să bea din ceașca în care s-au stins cărbunii. Unele femei scuipă pe copiii lor, ca să nu se deoache, pe buric. Oricine întâlnește o femeie cu copil mic, scuipă peste el, zicând: „Să nu fie de deochi". Tot așa fac cei care vin la botezul

unui copil. Deochiul provine de la cei care au căutătură rea, de la cei încrucișați, de la cei cu sprâncele îmbinate, de la cei care au un ochi de un fel și unul de alt fel. Deocheatul se manifestă prin dureri subite de cap, slăbiciuni în tot trupul, săgetături prin corp și grețuri. Toți cei care deoache sunt oamenii Diavolului. Nu poți scăpa de deocheat decât prin descântec. Iată un astfel de descântec:

Vine ciuta de la munte
Lingându-și puii pe frunte.
Îi linge pe pistricei
Și pe cei frumușei.
Și eu pe N. N. îl ling –
De deochi,
Dintre ochi.
Cât o sta vântu-n gard,
Atât să stea deochiu-n cap.
Și să fugă prin sat
Ca un câne turbat,
Cu coada îndoită,
Cu gura căscată
Și unde-o cădea
Acolo s-o frângea,
Acolo o muri.
Pe N. N. să-l lase
Curat luminat,
Cum Dumnezeu l-a lăsat!

După cum se vede din acest descântec, nu numai că-l scuipă, dar unele femei îl și ling pe frunte pe copilul deocheat.

Tot în contra duhurilor necurate se mai apără oamenii prin zgomote. La întunecimi de lună sau de soare, când adică vârcolacii mușcă din ele, oamenii fac zgomote cu clopote, cu tălăngi, cu fiare, cu pocnete de pușcă. Tot pocnete de pușcă se trag și la Bobotează, ca să îndepărteze duhurile de apa sfințită. La nunți și la boteze se face la fel.

Alt mijloc e focul și tămâia. Când se-ntorc oamenii de la înmormântare, trec prin foc, ca să se curețe. Cu tămâie se afumă casele, când se-ncuibă Necuratul în ele. Cu fum se afumă vitele, ca să nu li se ia mana și să nu se prindă farmece de ele.

Alt mijloc de îndepărtare a Dracului din calea noastră e suflarea.

Suflarea este sufletul nostru, care fiind părticică din suflul lui Dumnezeu, este – până nu-l întinează Dracul – sfânt. Cu el putem îndepărta orice duh necurat ce ne-ar ataca. E destul să suflăm de trei ori pentru ca duhul să fugă, ca și cum l-am fi stropit cu apă sfințită. Cu suflarea noastră alungăm duhurile din apa rămasă peste noapte afară, iar peste orice apă adusă dimineața de la fântână, este bine să suflăm, ca să îndepărtăm duhurile ascunse acolo peste noapte. Tot așa, când se face un descântec contra duhurilor Necuratului – căci toate bolile nu sunt altceva decât duhuri născocite de Scaraoschi, ca să nimicească creațiunile lui Dumnezeu – pentru ca descântecul să fie cu leac, se suflă de trei ori peste bolnav. Tot așa se suflă peste copilul speriat, ca să-i întărim sufletelul lui slab.

DUHURILE DIAVOLULUI

După cum vedem, Diavolul, în furia lui de nimicire a tuturor creaturilor lui Dumnezeu, a născocit – în afară de armia lui diavo-

lească – o mulțime de duhuri necurate, care îi stau în ajutor. Duhurile acestea sunt: Bolile, Spiridușii, Ielele (Șoimanele), Smeii, Rusaliile, Vidmele, Ceasul Rău, Piaza Rea, Joimărițele, Nălucile, Muma Pădurii, Moșu și Fetele Pădurii, Volburele, Ciuma, Holera, Vâlvele, Știmele, Halele, Sperietorile, Pâca și alte nenumărate duhuri mai mititele, pe care nu le mai cunoaștem.

APĂRĂTORII OAMENILOR ÎN CONTRA DIAVOLILOR

Contra lor ne apărăm cu mijloacele pe care le-am arătat mai sus. Dar nu suntem singuri. Însuși Dumnezeu veghează asupra noastră și ne apără. Dumnezeu, în bunătatea lui, a dat fiecărui om un înger păzitor, care șade pe umărul drept, și ne povățuiește de bine, în timp ce drăcușorul de pe umărul stâng ne îndeamnă la rele. Apoi, toți sfinții, care ne văd de acolo din locuința lor cerească, ne stau în ajutor ori de câte ori ne rugăm lor. Tot așa și Maica Domnului, Iisus Hristos și însuși Dumnezeu intervin în favoarea noastră când lupta e mai grea. Când însă dracii sunt din ce în ce mai îndrăzneți și-și fac de cap, atunci Dumnezeu lasă pe Sf. Ilie să mai trăsnească în ei. Trăsnetul îi găsește oriunde s-ar ascunde, chiar în oameni și în biserici. Dacă n-ar mai curăți Sf. Ilie, din când în când, lumea de draci, atunci așa s-ar înmulți, încât ne-ar copleși și pe noi și pe îngeri, cu numărul lor.

SLUJBA DRACILOR

Slujba dracilor este să smulgă prin orice mijloace câte un suflet de om, așa încât să nu mai asculte de Dumnezeu și să mărească numărul acelora care se închină lui Scaraoschi. Fiecare drac trebuie să stea cel puțin șapte ani pe pământ și să facă slujba pentru care a fost trimis, acea de a aduce cât mai multe suflete lui Scaraoschi. Dracul, care n-a putut face nici o ispravă pe pământ, este pedepsit să slujească un timp anumit unui om. Cel[ui] care aduce cât mai multe suflete i se dă ranguri mari în armia diavolească.

CHINUIREA SUFLETELOR ÎN IAD

Altă ocupație a lor este să chinuiască sufletele păcătoșilor în iadul lor. Iată ce zice un cântec popular:

... Și văzui pe mândra mea,
Chinuind doi draci la ea.
Mândra umbla să se ducă,
Dracii o făceau nălucă.
Ea se țipă să m-apuce,
Eu grăbii și-mi făcui cruce,
Și-ntinsei o fugă lungă,
Dracii haida să m-ajungă...

Și-n alta:

Și m-au dus la iad în jos,
Și la groaza răului,
Jos la talpa hăului.
Am văzut pe mândra mea,
Vreo cinci draci că mi-o bătea,
Sânge roș din ea sărea....

Lupta necurmată dintre Diavol și făpturile lui Dumnezeu n-o să se sfârșească decât o dată cu judecata din urmă, când și lor le va da Dumnezeu răsplata ce li se cuvine. Până atunci, lupta se duce cu înverșunare și, dacă plecăm cât de cât urechea șoaptelor dracilor, suntem pierduți și îngroșăm fără să vrem armia celor păcătoși.

ZIDIREA PĂMÂNTULUI

POVESTEA ZIDIRII PĂMÂNTULUI

Dumnezeu se plimba deasupra apelor și Dracul se ținea grapă după el. Odată Dracul s-a plâns lui Dumnezeu că n-are, cât e de lungă și de lată fața apei acele nesfârșite, nici un loc mai tare și uscat, unde să-și odihnească oasele. Încercase el din spumă să facă un pat, dar, vezi, spuma ca spuma, toată se strucise în palmele lui. Atunci Dumnezeu îi porunci să se scufunde în fundul mării și să-i aducă de acolo în numele lui un pumn de țărână. Se scufundă Aghiuță săgeată până-n adâncul adâncului, dar ambiția nu-l lăsă în pace, luă pământ dar în numele lui, nu al lui Dumnezeu, și se ridică repede în sus spre fața apei. Apele, însă, l-au bătut din toate părțile, țărâna i-a fugit printre degete-n firișoare mici ca de nisip și când ajunse Dracul sus și căută în palme: nimic. Atunci îi spuse Dumnezeu:

– Vezi, dacă nu m-ai ascultat?! Asta s-a întâmplat pentru că n-ai luat țărâna în numele meu.

Și Dracul rămase-n apă până-n genunchi.

Se scoborî atunci a doua oară în fundul apei și, înciudat, zise: „Iau pământ în numele meu și nu în al lui Dumnezeu." Dar Dumnezeu îl auzi și suflând ușor, îngheță fața apei. Dracul, ca să nu-i mai ia apa țărâna, strânse cât ce putu pumnul, dar când să iasă se lovi de pojghița de gheață și luptându-se să-o spargă, scăpă din mână tot lutul, ce-l luase. Acum nu mai putu ieși din apă decât până la brâu.

A treia oară zise așa: „Iau lut în numele meu și al lui Dumnezeu", dar nici acum nu putu să ducă sus vreun firișor de pământ, și rămase cufundat până în gât.

A patra oară, Dumnezeu suflă mai tare, gheața se așternu groasă de o palmă și Dracul văzând că n-o mai poate sparge și temându-se să nu se înece, zise cu mare ciudă în glas, așa cum îi poruncise

Dumnezeu: „Iau pământ în numele lui Dumnezeu, dar pe drum nu-l răbdă inima și adăugă: -... și al meu". Pentru asta, când ajunse sus, nu mai avea decât tare puțin lut în palmă. Dumnezeu îi mai scotoci cu un pai țărâna de sub unghii, și cum Dracul avea niște unghii mari, mari, ca la copiii cei nespălați, găsi Ziditorul destul lut să facă o turtiță. A suflat-o, a păturit-o cu palma și tot frământând-o, a mărit-o astfel, până a făcut din turta aceea un pat destul de larg.

— Ei, acum, zise Dumnezeu, avem un pat unde să stăm și să ne odihnim când vom fi obosiți.

— Avem, Fârtate, îi răspunse Dracul, care întocmai mușteI ce se întorcea de la arat își atribui și lui meritul creării Pământului.

Cum veni seara, Dumnezeu se culcă în patul ce-l urzise, făcându-i loc și Nefârtatului de drac să se aciueze și el.

— Da' nu-l bagoslovim, acum că l-am făcut? îi zise Dracul lui Dumnezeu.

— Acum nu mai fac nimic, că-i târziu. Las' că l-om blagoslovi mâine și Dumnezeu se întinse prefăcându-se că doarme.

LĂȚIREA PĂMÂNTULUI

Ambiția însă nu-l lăsa pe Drac să doarmă. O „drăcie" i se iți în capul lui și-i tot dădea ghes. Să dea de-a rostogolul pe Dumnezeu în apă, să se-nece și să rămâie el stăpânul patului de pământ. Așteptă până crezu că Dumnezeu doarme bine, se sculă binișor și începu să-l împingă de-a dura în apă. Dar cum se rostogolea Dumnezeu, creștea și pământul sub el, așa cum crește și se-ntinde și coca de aluat sub mâinele gospodinei. Împingea Dracul și asuda, dar Dumnezeu nu se mai cufunda. De la un timp, Dracul se opri mirat: el crezuse că patul era mic și că isprăvește repede cu Dumnezeu. Nepricepând ce s-a-ntâmplat, socoti că în spatele lui o fi drumul mai scurt și începu să-l rostogolească spre apus. Dar și aici pământul se mărea pe măsură ce se rostogolea și Dracul începu să-și piardă capul. Îl rostogoli* pe Dumnezeu atunci spre miazănoapte, apoi spre miazăzi și când îl apucă ziua, Dracul se pomeni tot acolo de unde plecase. În schimb, Pământul se-ntindea acum cât vedea cu ochiul în jurul lui. Se mira dracul și nu-nțelegea, dar părându-i-se că Dumnezeu se mișcă, repede se culcă alături de el, prefăcându-se că doarme. Când simți că Dumnezeu s-a trezit și se-ntinde ca după somn, se făcu și el că se scoală, mirându-se de întinderea neobișnuită a Pământului. Dumnezeu zâmbi, iar când Dracul îi pomeni de promisiunea făcută de cu seară de a blagoslovi Pământul, îi zise făcând aluzie la cutreieratul de peste noapte în formă de cruce:

— Ce să-l mai blagoslovim, că l-am blagoslovit astă-noapte.

O înghiți Dracul și tăcu molcom.

*. În text: „rostogolea" (*n. ed.*).

Diavolul rostogolind pe D[umne]zeu

PĂMÂNTUL

Pământul e partea femeiască, e mama noastră care ne face, ne îngrijește și ne hrănește, iar Dumnezeu din ceruri e tatăl nostru și noi copiii lor.

SFÂNTUL PĂMÂNT

Pământul e sfânt, căci el s-a jertfit dând din trupul lui, pentru ca Dumnezeu să facă toate cele ce le-a făcut pe pământ. De aceea trebuie să ne închinăm și să batem mătănii, să-l sărutăm, că el ne dă toate roadele care ne hrănesc și ne poartă pe trupul lui. Nu e bine să-l vorbim de rău, să-l înjurăm sau să-i aruncăm vorbe urâte. Noi, oamenii, nu suntem altceva decât pământ schimbat prin suflul lui Dumnezeu. Din pământ, deci, ieșim și în pământ ne vom întoarce. E tot așa de mare păcat să bați pământul, după cum e mare păcat să-ți bați părinții trupești. Și să-l iubească mai mult și să se îngrijească de el, căci și așa e destul că-l bat bălaurii cu piatră.

Oamenii ar trebui să-l iubească mai mult și să se îngrijească de el și să-i dea tot ce-i trebuie, căci Pământul e viu și are și el trebuințele lui. Tot așa trebuie respectat la amiază și să nu fie săpat, căci atunci se odihnește și el. La fel și noaptea să nu-l săpăm și să-l lăsăm să se odihnească, căci el e tare bătrân, căci aproape e deodată cu Dumnezeu.

De multe ori Pământul se supără pe noi şi atunci se cutremură, trimite molime sau războaie şi înghite multă lume. De aceea, nu e bine să spui: mânca-te-ar sau înghiţi-te-ar Pământul.

Pământul e bun şi de leac. Se înmoaie cu scuipat şi se descântă, mai ales pentru deochi. Se face şi de dragoste cu pământ cules din urma piciorului drept al aceluia sau ale aceleia, după care se topeşte, cine face descântecul.

Pământul a fost la început alb, ca lumina, dar s-a-ntunecat pe urmă, după uciderea primului om şi după înrăirea oamenilor. Se crede că Pământul, ca orice fiinţă vie, are cap - capul pământului, - inimă şi coadă. Apa este sângele lui.

MUNŢII, CREAŢIA DIAVOLULUI

La început pământul a fost neted, dar l-a mai încreţit Dumnezeu, după sfatul albinei. Dracul s-a apucat să facă munţii cei mai înalţi, ca să poată ajunge la Dumnezeu şi să-l dea jos de pe tronul lui de aur. După munţii aceştia „îşi înţarcă Dracu copiii". Tot acolo locuiesc şi Ielele.

Văgăunile tot Dracul le-a făcut, căci văzând că altfel nu-l poate doborî pe Dumnezeu, s-a gândit, în mintea lui proastă, să scormonească Pământul până s-a nărui şi aşa s-ar distruge şi creaţiunile lui [Dumnezeu].

FORMA PĂMÂNTULUI

Pământul era la început întins ca o farfurie şi cum Dracu fusese prea grăbit să se scape de Dumnezeu şi-l rostogolise prea repede în noaptea [a]ceea, Pământul crescuse atât de mult, încât dădea afară peste marginile apei şi ale cerului. Asta îl puse pe Dumnezeu pe gânduri şi nici el nu mai ştia ce să facă, să încapă tot pământul în marginile cerului. Se sfătui cu unul, se sfătui cu altul şi nimeni nu-i putu da un sfat bun. Şi de aceea era tare nemulţumit.

Atunci, îşi aduse aminte de arici, care, în timpurile acelea, avea faima de filosof şi de om sfătos, poate pentru că mergea tot gârbovit şi morocănos. Dumnezeu trimise pe albină să-l întrebe ce sfat îi dă. Albina îl găsi tocmai după prânzul cel mare, făcându-şi culcuş să se odihnească. Cum auzi despre ce e vorba, se supără foarte că i-a stricat bunătate de somn: „Ce trimite Dumnezeu la mine, că doar el e mai deştept decât toată lumea... şi nu vru să-i spuie. Albina, şireată, se prefăcu că pleacă şi se ascunse după uşă. Ariciul, crezând-o plecată şi cuibărindu-se pentru odihnă, începu să bombănească năcăjit: „Auzi la Dumnezeu, să trimeată la mine, după atâta lucru. D-apoi nu-l împinge şi pe el mintea să strângă în chingi puţin pământul şi să facă dealuri, munţi şi văi?"

Albina, cum auzi, o tuli la fugă şi, pe nerăsuflate, îi spuse lui

Pământul

Dumnezeu ce află de la arici. Atunci, Dumnezeu se apucă şi strânse pământul, aşa cum ai strânge boţind o bucată de stofă în pumni, ca să încapă între marginele cerului. Imediat se împestriţă tot pământul de dealuri, munţi şi văi, după cum s-a întâmplat să se boţească pământul. Iar [pe] albină* pentru că îi făcuse acest mare bine şi-i aduse sfatul ariciului, Dumnezeu o binecuvântă să facă mierea cea dulce şi aromată cu toate miroasnele câmpurilor.

Locul unde şi-au făcut Dumnezeu şi cu Dracul patul, care, prin lăţire, a dat Pământul, a fost Ierusalimul. Acolo e, deci, buricul pământului.

Iar ziua, în care a urzit Dumnezeu pământul a fost marţi şi de aceea e păcat să se înceapă vreun lucru în acea zi, pentru că ar imita pe Dumnezeu şi l-ar ispiti ambiţia diavolească de a-l întrece.

STÂLPII PĂMÂNTULUI

Pământul stă pe apă, cum ar sta o frunză de nufăr. Dar pentru că e greu, că ţine atâta grozăvie de oameni şi de animale şi de câte metale sunt ascunse în măruntaiele munţilor, s-ar scufunda, dacă nu s-ar sprijini pe patru coloane, care, la rândul lor, se sprijină pe patru peşti mari. Peştele cel de la răsărit se numeşte Începătorul, pentru că el începe cele ce au să le facă ceilalţi părtaşi ai lui. Al doilea, adică cel ce a fost pus spre soare apune, se numeşte Ascultător, pentru că el primeşte sfaturile Începătorului. Al treilea, adică acel ce-a fost pus să sprijinească pământul dinspre miazăzi,

*. În text: „Iar albinei" (*n. ed.*).

se numește Arătător, pentru că el conduce Soarele și-i arată calea încotro să meargă, iar al patrulea și cel din urmă se numește Somnorosul, fiindcă toată ziua doarme dus, iar noaptea când se trezește mână Luna și stelele, iar când doarme atât de adânc, încât nu se mai trezește, nu mai avem lună noaptea. Câteodată se întâmplă, însă, să se trezească ziua. Atunci Somnorosul mână Luna ca să bată Soarele, pentru că a întârziat, căci el, în buimăceala somnului, crede că mai e noapte și nu ziuă. Atunci se face întunecimea de Soare.

SÂNT ION STÂLPNICUL

Peștii aceștia au fost dați în seama lui Sânt Ion, ca să-i păzească. În vremea potopului, Sânt Ion, curios, s-a luat și el să vadă ce se întâmplă pe pământ și un pește – Somnorosul – a fost luat de apele potopului și s-a înecat. Atunci Pământul s-a lăsat într-o parte și amenința să se răstoarne. Dumnezeu s-a speriat și a strigat: – Sânt Ioane! Sânt Ioane! Ce-i acolo cu peștii, că să răstoarnă Pământul.

Sânt Ion se repede să vadă, care-i pricina. Când colo un pește nicăieri! A strigat Sânt Ion în toate părțile după pește: – Stâlp! Stâlp! și peștele nu s-a mai aflat, că-l luase apele. Atunci, Dumnezeu supărat l-a pus să ție el locul peștelui: „Stâlp să fii și [să] ții Pământul în spate". De atunci a rămas Sânt Ion să ție Pământul în spate dimpreună cu ceilalți pești și dintr-asta i se trage și numele de Sânt Ion Stâlpnicul.

TALPA IADULUI

Acolo, sub Pământ, se află o zgripțuroaică bătrână, care se zice că ar fi mama lui Scaraoschi, Talpa Iadului și care vrea să răstoarne Pământul și să-l înece. Pentru asta roade mereu stâlpii, pe unde nimerește, și când roade mai tare se cutremură Pământul. Zgripțuroaica nu poate roade decât atunci când e hrănită bine. Ea își primește hrana: mălai și apă, de la oamenii de pe Pământ și iată cum: Când femeile cern mălaiul, bat cu amândouă mâinele capetele căpisterii ori a copăii, ca să se scuture mălaiul de pe ele, și acel mălai care se scurge de pe marginele căpisterii, e al zgripțuroaicii. Iar apă tot femeile îi dau, atunci când se duc la fântână să aducă apă. Apa cu care clătesc mai întâi donițele și pe urmă o azvârl, zgripțuroaica o bea. De aceea, e bine ca să se facă economie și să nu se azvârle bucatele pe jos, că acelea-s a zgripțuroaicei de Talpa Iadului, care ne vrea răul, scurmând Pământul cu ghearele și cu dinții ei lungi, ca să facă niște gropi adânci în formă de peșteri, pe unde să vie apa și să înece tot Pământul. Dar n-a lăsat-o Dumnezeu. În unele părți, însă, a săpat hrube pe sub Pământ, de merge până-n

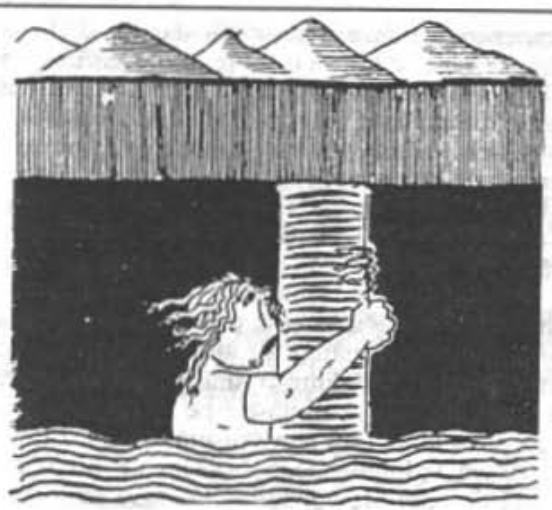

iad, în lăcașul Dracului. Acestea se cunosc pe aceea, că din ele vin[e] miros de pucioasă și dacă mergi tot mai departe prin ele, Dracu te omoară, ca să nu afle și ceilalți oameni, ce-ai văzut acolo.

SOARELE

Dumnezeu făcuse Pământul și zâmbea mulțumit de isprava lui. Dracul, însă, tot bombănea nemulțumit și cârtea mereu. Peste întreaga lume plutea încă bezna întunericului și lumină încă nu era. Dumnezeu, desigur, putea să meargă unde vroia el, pentru că privirile lui străbăteau toate întunecimele, chiar și în sufletul Diavolului. Dracul, însă, se tot plângea că orbecăie ca orbul prin smârcuri și viroage, împiedicându-se la tot pasul.

— De ce nu faci, Doamne, lumină, să vedem – și eu și toate vietățile Pământului – pe unde călcăm și să putem deosebi și noi o zi de alta.

CREAREA SOARELUI

Dumnezeu îi făcu și voia asta. Îl trimise să-i aducă din cele patru părți ale lumii, cremene, piatră prețioasă și aur. După ce i le-a adus, le-a pus deoparte și pentru că nu vroia să creeze lumina de față cu Diavolului, ca să nu facă și el mai târziu la fel – și cum era nepriceput – să dea foc lumii, îi spuse să meargă la culcare, că el îi obosit și numai a doua zi se va apuca de lucru. Și cum ziseră, așa și făcură. Se culcară, dar cum simți că Dracul începe să sforăie, Dumnezeu se sculă binișor și se apucă să facă Soarele. Scăpără o

dată din cremene cu piatra nestemată, dar nu dădu destul de tare și din scânteia ce sări, se formă o sabie luminoasă. Atunci a scăpărat a doua oară și s-a făcut o grămăjoară luminoasă, ca un ochi de pisică. În grămăjioara asta, Dumnezeu suflă duh sfânt și Soarele a crescut ca un balon mare, tot mai mare, până întrecu pământul și atât de luminos, că-ți lua vederile. Dar cum l-a făcut, cum l-a dat repede sub Pământ și l-a ascuns să nu-l vadă nimenea și s-a culcat apoi și el. Când s-a sculat Dracul și cu oamenii, care erau pe vremea aceea, au rămas uimiți, pentru că li se părea că nu mai e așa de întuneric și că încep să vadă lucrurile și locurile din jurul lor. Se uitau unul la altul și nu știau ce să creadă. Deodată zorile începură să roșească marginele Pământului, întunericul se ștergea din ce în ce din văzduh, ca nisipul dintr-o sită și o lumină albă începu să deslușească fiecare lucru și ființă de pe pământ. Oamenii se uitau unii la alți, că până atunci nu se văzuseră la față. Erau ca niște orbi, cărora li se ridică vălul de pe ochi. Dar ce-au văzut? Toți erau zgâriați pe față de crengile copacilor, de care se loviseră în mersul lor. Primele clipe de uimire au trecut și atunci o bucurie mare îi cuprinse pe toți. Râdeau, se sărutau, săreau și dansau și lacrămi de mulțumire le brăzdară fața. Dar, deodată, într-un loc, departe spre marginile pământului, o strălucire mare își arătă geana, deasupra unui dâmb și, încetul cu încetul, ceva rotund și strălucitor, de le lua ochii, se ridica în văzduh. Era sfântul Soare. Oamenii se opriră-n loc. O spaimă grozavă îi cuprinse, căzură la pământ și, temându-se că-i amenință vreo nenorocire, cereau ajutorul lui Dumnezeu.

Diavolul, pe care larma oamenilor îl deșteptă din somn, fu orbit de strălucirea Soarelui și, după ce se frecă la ochi bine, bine, până i se obișnuiră privirile cu lumina, strigă uimit și supărat. „Tiii! dar asta ce mai e?" și alergă necăjit la Dumnezeu, să-l întrebe ce e cu globul acela de foc.

— Ți-am făcut ce mi-ai cerut. Ăsta-i Soarele, care va lumina Pământul și întreaga lume.

Apoi s-a-ntors către oameni și le-a spus că atâta timp, cât vor fi ascultători de cuvântul lui, Soarele nu se va ascunde pentru ei, așa că vor avea de acum lumină să poată lucra și folosi de viață. Și le-a mai spus să nu calce cuvântul lui, pentru că Soarele e ochiul lui și toate le va vedea și bune și rele. De aceea, omul în nătângia lui, face cele mai multe blăstămății noaptea, crezând că astfel nu-l va vedea Dumnezeu.

CARUL SOARELUI

Ca să poată merge mai bine pe drumurile cerului, Dumnezeu a făcut din globul acela un car, punându-i roți și osie și înhămând la el 7 cai năzdrăvani. Iar carul acesta îl conduse Soarele, care e un arhanghel – sfântul Soare –, frumos și veșnic tânăr, cu fața atât de strălucitoare, încât nu-l poți privi în față.

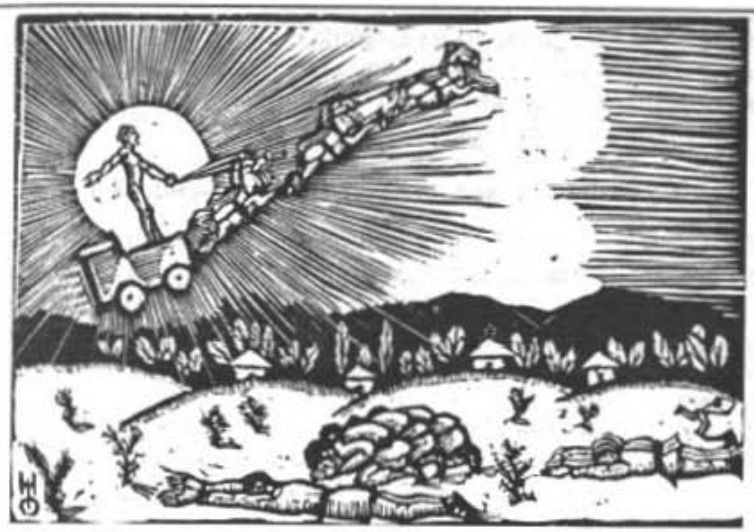

Apariția Soarelui

PALATUL SOARELUI

Soarele locuiește într-un palat de cristal în cerul cel dintâi. Așa mândrețe de palat nici nu este, nici nu se-nchipuie. Doar palatele lui Dumnezeu îs mai frumoase ca ale lui. Acolo își ține și carul cel de aur și foc și caii năzdrăvani, care mănâncă jăratec și care trag carul, în fiecare zi, de la răsărit spre apus, pe drumurile nevăzute ale cerului. Unii spun că 12 boi îi trag carul, dimineața când pleacă de acasă, până ajunge în crucea cerului la amiazăzi. De aceea, dimineața, greu se mai urcă Soarele pe cer. Și dimineața e mai lungă și mai cu spor. Din crucea cerului, boii se-ntorc singuri înapoi acasă, iar soarele stă un pic și se odihnește. Apoi înhamă la carul lui 7 iepuri și de aceea la vale vine mai repede și seara odată îi și ia pe pământ.

Când descalecă seara, Soarele mănâncă un colț de prescură și bea un pahar de vin.

CĂLĂTORIA SOARELUI PE SUB PĂMÂNT

După asta își urmează înapoi călătoria pe tărâmul celălalt pe dedesubt, înconjurând pământul pe la marginile lui, până ajunge iar la răsărit, unde sosește dimineața și-și reia calea din ajun. Drumul acesta îl face Soarele în somn, fiind tras de niște monștri mari. Dacă balaurii aceștia au lăsat pe Soare să se odihnească bine în timpul somnului, atunci Soarele răsare frumos și strălucitor, arătând lumii că este vesel, iar dacă n-a fost lăsat să se odihnească, atunci Soarele

răsare posac și înnegurat, ori își ascunde complet fața în nori. Astfel, Soarele nu stă decât tare puțin acasă la el. Și asta i-a fost rânduit lui de către Dumnezeu, numai ca să nu se-ntâlnească cu iubita și sora lui, Luna, cu care vroia să se căsătorească.

FECIOARA MARIA, MAMA SOARELUI

De palatele lui grijește mama lui, care după mulți oameni ar fi chiar Fecioara Maria. Ea îi pregătește mâncarea pe care o ia înainte de a pleca la drum și merindea pe care o ia cu sine pentru cele două prânzuri: cel mic de la 10 și cel mare de la amiază. Tot ea îi pregătește baia de rouă pe care o ia, ca să se-ntărească, înainte de a pleca la drum.

Soarele a fost sfințit mai târziu de către Dumnezeu, pentru tot binele, care-l face oamenilor, luminându-le munca și încălzindu-le trupurile. De aceea e mare păcat să-l vorbești de rău, sau să arunci cu murdărie în el.

LUNA

Soarele a luminat singur lumea vreo 7 ani. Luna încă nu era, așa că noaptea era tare întuneric. Dracul se dăduse acuma la bine și vroia să aibă și noaptea lumină.

— Hai, Doamne, zise Diavolul, ș-om face să vadă oamenii și noaptea.

— Hai, zise Domnul. Mergi în pământ și-mi adă de unde ai mai adus, piatră de cea scumpă, cremene și argint.

CREAREA LUNII

Oamenii, însă, au prins de veste că Dumnezeu era să le dăruiască ceva spre folosul și binele lor și se vorbeau între ei, că ce-o fi? Necuratul a adus cele ce i le-a cerut Dumnezeu, dar și acum Domnul n-a vrut să lucreze nimic față cu Necuratul.

— Acum ce să mai fac? îl întrebă Aghiuță, care nu se da dus.

— Du-te și fă iadul, îl sfătui Dumnezeu ca să scape de el. Zidește-l bine împrejur și-l acopere cu uși de fier pe deasupra, să nu scape nimeni din el. Necuratul s-a dus bucuros să facă și el ceva singur.

Dumnezeu, cum s-a văzut singur, a scăpărat o dată din cremene cu piatra prețioasă și a țâșnit Luna: o fecioară.

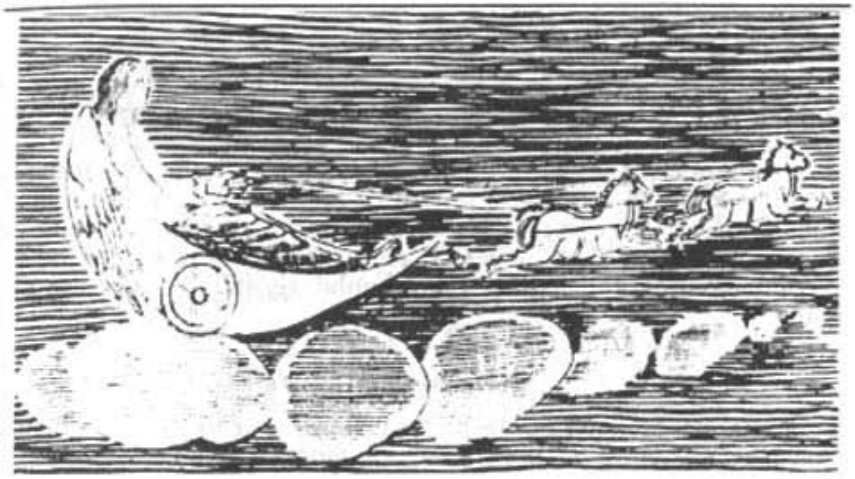

Luna

DRUMUL LUNII

I-a făcut Dumnezeu un drumușor de argint pe amândouă părțile cu pomi și i-a zis să se ducă:

– Du-te – i-a zis Domnul – pe cărăruia asta, până ce-i ajunge la casa Soarelui, căci tu ești sora lui. Dar să potrivești așa ca să fii tot în urma lui cu atâta și-atâta și să-ncepi să luminezi când se va-ntoarce el acasă și se va odihni.

Soarele știa de venirea Lunei, că-i spusese Dumnezeu. Dimineața, când s-a sculat, a spus maicii sale: „Bagă de seamă, că are să vină în urma mea Luna, sora mea. Să-i arăți toate cele și ce are să facă."

Luna a venit și a bătut la ușa casei Soarelui și a venit maică-sa și i-a deschis. Și a primit-o tare bine. Iar după ce s-a odihnit bine, a pornit să-și facă lucrul orânduit ei. S-a îmbrăcat în haina ei de argint și suindu-se în carul ei tras de 7 cai albi o porni în urma Soarelui. Se-nserase pe pământ și toată lumea plecase la culcare, doar ici, colo, câte un întârziat mai robotea prin jurul casei. Deodată a apărut în văzduh carul Lunei. Oamenii nu știau ce e lumina asta albă ce se revărsase pe neașteptate pe Pământ și intrase și în casele oamenilor. Au ieșit cu toții afară și, când au zărit fața albă a Lunii nouă, s-au bucurat, că de-acuma vor avea și noaptea lumină și au preamărit pe Dumnezeu. Dar mai mult s-a bucurat Dracul: „De-acu au să poată lucra oamenii și noaptea și o să-mi isprăvească mai repede lucrurile mele."

— Ba n-a fi chiar așa, îi zise Dumnezeu, că numai o jumătate de Lună se va vedea Luna noaptea, iar în cealaltă jumătate nu se va mai vedea.

LUNA OM

Căci Luna e om: la început e mică, subțirică așa cum e și copilul, și pe cer se vede ca o unghie, apoi crește, tot crește, aripile i se-ntind împrejur cum e coada curcanului sau a păunului când și-o rotește și vin de se-mpreună ca lumina ochiului și e rotundă ca un ban. Acum e ca omul în floarea vieții. Dar de aici începe să îmbătrânească și se face tot mai mică, aripile i se taie, până ce rămâne ca unghia de la deget. Și pe urmă moare, dispărând de pe cer, întocmai cum dispare și viața omului. Și apoi, iar se naște din nou.

CHIPUL LUNII

Luna e o fecioară de toată frumusețea, și-a fost numită Ileana Cosânzeana, dar e mândră și rece, după ce a avut o dragoste nenorocită, pentru soarele, fratele ei. E îmbrăcată toată în alb. Aripele îi sunt de piatră scumpă și sunt făurite numai în argint curat. Carul ei încă e de argint și e tras de 7 cai albi. Unii cred că 7 draci trag carul ei și-s bucuroși să se înhame la carul ei, pentru că Luna fiind rece, se mai răcoresc și ei de dogoarea iadului.

DRAGOSTEA SOARELUI

Soarele era un flăcău mândru și maică-sa umbla să-l însoare. Umblase maică-sa pe la toate împărățiile, pe unde auzea că sunt fete mândre de măritat, dar nici una nu-i plăcea Soareleui. Cutreierase Soarele și cerul și pământul în lung și-n lat, da' fată mai mândră decât sora sa, Ileana Cosânzeana, nu mai aflase.

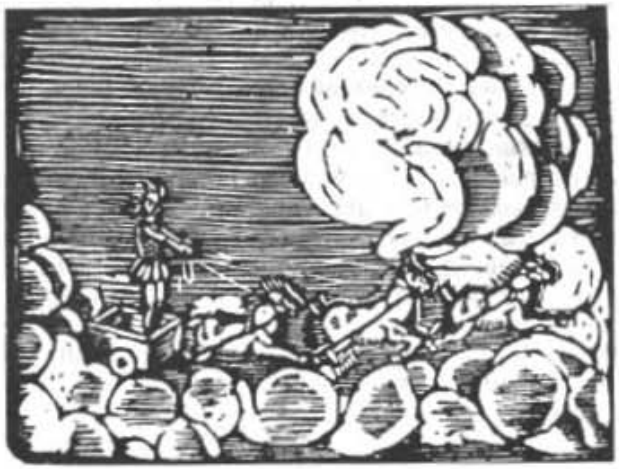

SOARELE ÎNDRĂGOSTIT

Pasă-mi-te, îi căzuse dragă soră-sa și vroia să se-nsoare cu ea. Pe vremea aceea, Luna sau Ileana Cosânzeana cum o numea mamă-sa, locuia împreună în palatele Soarelui și mergeau împreună pe cer să lumineze pământul și lumea. Soarele nemaiputând de dragul Lunei, îi zise să se cunune cu el, căci se potrivesc:

Și la plete și la fețe
Și la dalbe frumusețe
Eu am plete strălucite,
Tu ai plete aurite,
Eu am față arzătoare,
Tu, față mângâietoare.

REFUZUL LUNII

Dar soră-sa se sperie și nu vru nici cu capul. Soarele atunci se duse la Dumnezeu și-i ceru învoire. Dar Dumnezeu îl luă de mână și-l dus în iad și-n rai, doar l-a înspăimânta ori l-a încânta să se lase de planul lui. Dar Soarele îi răspunse:

Aleg iadul, chiar de viu
Numai singur să nu fiu.

NUNTA SOARELUI

Și Soarele plecă la sora sa, pregăti nuntă mare și aleasă și plecară la biserică. Dar când începuse popa să-i cunune, odată se stinseră toate luminile, clopotele dogiră și nu mai scoaseră nici un sunet, sfinții își ascunseră fețele și se-ntoarseră cu fața la perete, iar preoții căzură în genunchi.

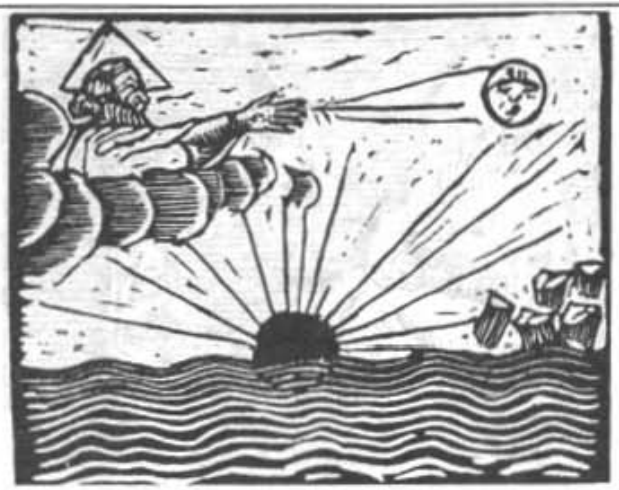

PEDEAPSA LUI DUMNEZEU

Atunci un nor se lăsă în biserică, iar din el o mână ridică pe mireasă ca pe un fulg şi o aruncă în mare. Cum ajunse în valurile mării, apa începu să fiarbă şi-n locul acela răsări o mreană numai şi numai de aur. Dar Soarele repede se azvârli în carul său şi străbătu ca un fulger tot cerul şi zări mreana de aur din mare. De acolo, de sus, Soarele se lăsă repede şi căzu drept în mare lângă mreană. Atunci Dumnezeu văzând că nici aşa nu o poate scăpa de urmărirea Soarelui şi temându-se să nu se aprindă pământul, sau să se strice rânduiala poruncită de el şi să nu mai fie ziua ziuă şi noaptea noapte, luă mreana din apă şi o azvârli pe cer, prefăcând-o în Lună şi poruncindu-i, în timp ce lumile se-nspăimântau, mările se tupilau, munţii se cutremurau, iar cerul se-ntuneca:

– Tu Ileană Cosânzeană,
Sufleţel fără prihană,
Şi tu Soare luminate

Trupuşor fără păcate,
Cu ochii să vă zăriţi,

Dar să fiţi tot despărţiţi –
Zi şi noapte plini de dor
Arşi de foc nestingător –,

Vecinic să vă alungaţi,
Cerul să cutreieraţi
Lumile să luminaţi!

Şi de atunci Soarele mereu fuge după Lună s-o ajungă şi arde de-un foc nestins, ce luminează o lume întreagă, dar niciodată nu-şi poate astâmpăra dorul inimii, să mai îmbrăţişeze o dată pe aceea ce i-a căzut dragă. Dar o dată s-o dată tot o va întâlni şi când Soarele va îmbrăţişa Luna, atunci se va sfârşi şi cu lumea asta, căci aşa e dat de la Dumnezeu, ca sfârşitul să vie totdeauna, atunci când dorul îşi astâmpără focul.

Luna, la început, avea aceeaşi lumină ca Soarele, dar pe timpul când cerul era aşa de jos, că-l puteai ajunge cu mâna, un cioban a aruncat cu murdărie în faţa ei şi Dumnezeu supărat a înălţat cerul acolo unde e şi acum. Lumina Lunii însă de atunci n-a mai fost aşa de puternică cum a fost până atunci.

CHIPURILE DIN LUNĂ

Tot Dumnezeu, ca să dea o pildă celor care ar mai păcătui, ucigând pe fraţii [lor]*, a pus pe faţa Lunii pe Cain şi Abel, care se văd atunci când e lună plină foarte bine. Abel e mort şi e aşezat în partea stângă a Lunii. Cain, în partea dreaptă, ţine un vas din care curge mereu sânge.

LUNA, PROTECTOAREA ÎNDRĂGOSTIŢILOR

Dacă Luna a fost aşa de frumoasă, încât însuşi Soarele s-a îndrăgostit de ea, a fost totuşi nefericită în dragostea ei.

Din cauza asta lumea şi mai ales femeile au socotit-o favorabilă dragostelor, în calea cărora se pun mari piedici. Toţi îndrăgostiţii iau de martoră pe sfânta Luna şi tot ei i se plâng, cei nefericiţi în dragoste. Pe ea o invocă într-un descântec, fata dornică să-şi afle ursitul:

Lună, Lună,
Vârgolună,
Tu eşti mândră şi frumoasă,
Tu eşti a nopţii crăiasă.
Tu cal ai,
Dar frâu nu ai,

Na-ţi ţie brâul meu
Şi fă frâu calului tău,
Să mergi după ursitul meu.
De a fi de-aici din sat,
De-a fi din celălalt sat,
De-a fi dintr-al treilea sat,

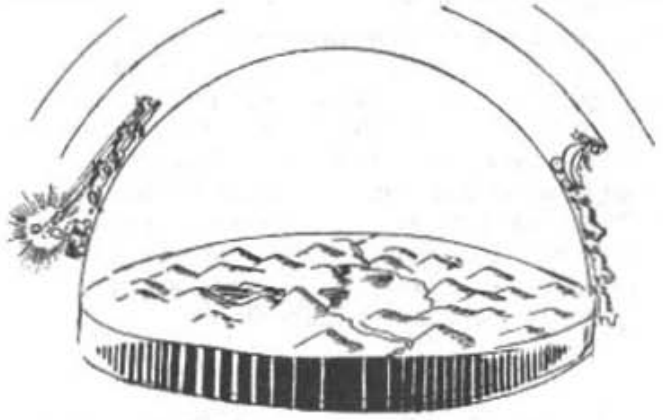

Soarele şi Luna

* În text: „lui" (*n. ed.*).

Sau dintr-al noulea sat,
Nu-i da stare
Şi-alinare!

El să nu poată dormi,
Să nu poată odihni,
Pân'la mine n-a veni.

SUPERSTIŢII

Când Luna e în creştere, românii cred că e bine să începi lucrul pe care îl ai de gând să-l faci. Şi din contră, când Luna e în descreştere, e bine să-ţi sfârşeşti lucru, că atunci se isprăveşte mai cu temei. Casele văruite în ultimul pătrar se usucă mai repede. Când apare Craiul Nou, oamenii se caută în pungă, să aibă cât mai mulţi bani, ca să fie bogaţi şi să le înmulţească banii în pungă. Copiii sar în sus de trei ori strigând:

Crai Nou, Crai Nou,
Sănătos m-ai găsit,
Sănătos să mă laşi!

ori:

Crai Nou, Crai Nou,
Cu bani m-ai găsit,
Cu bani să mă laşi!

CERUL

Mai întâi şi mai întâi, Soarele şi Luna mergeau pe sus, prin văzduh nu prin cer, că cer încă nu făcuse Ziditorul. Le venea foarte greu să stea tot aşa în aer, nici în cer nici pe pământ. Căci, s-ar fi dat puţin jos să se mai odihnească şi ei pe pământ, dar nu puteau, că ar fi ars totul în jurul lor. De aceea, s-au rugat lui Dumnezeu, să le facă şi lor o punte pe deasupra pământului, să aibă pe ce pune piciorul şi pe unde să meargă, şi din când în când să se mai odihnească. Dumnezeu a vrut atunci să le-ndeplinească dorinţa, spunându-le că le va face cerul, în care să locuiască şi ei şi sfinţii şi îngerii, pentru ca să nu se mai amestece cu oamenii. Pentru că văzuse Dumnezeu, că oamenii, dedându-se cu îngerii şi cu sfinţii, începură să nu-i mai respecte, ba chiar să se certe cu ei şi nici măcar să le dea bineţe, când se-ntâlneau.

CUM S-A FĂCUT CERUL

Sfinţii şi cu cei 7 apostoli tare s-au bucurat că Dumnezeu le-ndeplineşte voia şi au zis că ei vor clădi cerul, numai oamenii să-i ajute şi să-i susţină, postind tot timpul. (Pentru că atunci când

oamenii mănâncă carne, sfinţii slăbesc.) De atunci au rămas cele 7 posturi, căci la-nceput au fost 7 sfinţi, care au făcut cerul. Dumnezeu dădu celor 7 sfinţi aripi, ca să poată merge la rohmani, sub fundul pământului şi să aducă de acolo piatră şi mai scumpă decât se găseşte pe pământul nostru. Şi au adus sfinţii de acolo atâta piatră, străvezie cum e sticla şi albastră cum e floarea cicoarei şi ochii îngerilor şi au făcut din ea cerul, ca o boltă deasupra pământului şi i-au pus 7 stâlpi făuriţi tot din piatră scumpă. Ei susţin cerul – şi asta e mare muncă, că doar cerul e greu şi mare ca un clopot. Apostolii s-au rugat lui Dumnezeu ca să poruncească oamenilor să ţie, de-acum şi până în veacul veacurilor, cele 7 posturi ca stâlpii să nu slăbească din puteri şi să se răstoarne cerul. Posturile ca şi stâlpii sunt 4, iar ceilalţi 3 stâlpi, care întregesc cele 7 posturi, sunt celor 4 de ajutor. Când cei 4 stâlpi slăbesc prea tare, cei de ajutor le ţin locul.

Când a fost gata, s-a suit Soarele şi Luna în cer şi tare s-au bucurat că acum aveau şi ei pe ce călca, atunci când mergeau să-şi facă munca lor. Şi carele lor de foc acum aveau drum tare sub roţile lor şi puteau fuge mai bine şi mai drept. Căci drumul lor e acum tare, de piatră scumpă, dar noi tot aşa îi vedem ca prin fereastră. De atunci nici Soarele nu mai frige aşa tare, ca mai înainte, când nu era cer şi pământul era ca un deşert, pentru că Soarele era aşa de arzător, încât tot pârlea pe unde trecea. Aşa că oamenilor, pe de o parte, le părea bine că aveau lumină, dar, pe de altă parte, se necăjeau, că totul li se usca. De aceea bucuros au ţinut ei posturile ce le orându-i-se Dumnezeu, numai să se isprăvească cerul.

9 CERURI

Sunt 9 ceruri, aşezate unul peste altul şi toate făcute numai şi numai din piatră scumpă. Dumnezeu stă în al nouălea cer, dimpre-

Înger

ună cu Sf. Nicolai, cu care se sfătuieşte în treburile lumii. Şi Sf. Treime, tot acolo locuieşte.

În cerul dintâi locuiesc Sf. Soare, Sf. Luna şi Sf. Ilie. În celelalte stau sfinţii după rang. În cerul al nouălea e o lumină mare şi mese întinse se văd, când se deschid cerurile, pentru că acolo e raiul. Cerurile nu se deschid decât o dată pe an, la Bobotează. În cer un an e ca o zi. Când e pe pământ miezul nopţii, în cer la Dumnezeu toacă şi atunci îngerii dansează în jurul Sf. Treimi.

ÎNGERII

CREAREA ÎNGERILOR

După ce Dumnezeu a făcut Lumea, şi tot ce se află pe dânsa cu ajutorul Diavolului, că de aceea numai pe jumătate e bună şi există şi rău pe lume, s-a dus Atotziditorul să se spele pe mâini aşa cum se cuvine după isprăvirea lucrului.

Din stropii care au sărit din mâinile lui, s-au născut îngerii.

CREAREA DRACILOR

Diavolul, văzând una ca asta, s-a spălat şi el, dar din stropii lui au ieşit dracii. Diavolul ambiţios cum era, s-a spălat mai mult şi de aceea au ieşit mai mulţi draci decât îngeri.

La început nu era mare deosebire între draci şi îngeri, doar că îngerul era alb şi dracul negru. Trăiau toţi în cer şi îngerii slujeau pe Dumnezeu, iar drăcuşorii pe Diavol. Dumnezeu, însă, ca să nu se amestece cu prostimea Diavolului s-a urcat în al nouălea cer, iar Diavolul, ca să fie mai aproape de pământul pe care îl râvnea,

şi de făturile lui Dumnezeu, pe care vroia să le stăpânească, a rămas în cerul cel dintâi.

CHIPUL ÎNGERILOR

Îngerul e întruchipat în mintea oamenilor, ca un copil de 10–14 ani de totu lui frumos, cu păr galben ca spicul grâului şi cu ochii ca cicoarea, îmbrăcat în haine albe, ca stiharele preoţeşti şi cu aripioare. Îngerii stau în ceruri şi în rai şi-l preamăresc pe Dumnezeu în cântări şi imnuri de slavă. Îngerul este nevăzut ochilor noştri. Dumnezeu în bunătatea lui, ne-a dat şi nouă fiecărui om, câte un înger de pază, care să ne înveţe de bine şi să ne păzească de rău.

Îngerii, după lupta ce-au avut-o cu dracii, s-au împuţinat foarte mult şi de aceea Dumnezeu a hotărât că toţi copiii, care mor până la 7 ani, adică cei care rămân nevinovaţi căci n-au cunoscut încă păcatul, să se prefacă în îngeri.

Îngerii sunt slujitorii lui Dumnezeu. Tot raiul e plin de îngeri, care aşteaptă poruncile lui Dumnezeu, zburând unde îi trimite el.

Ca să poată zbura, mamele fac copiilor mici, cămaşa despicată.

ARMATA ÎNGEREASCĂ

În rai, ei alcătuiesc o armată aşezată [pe]* trei rânduri, după rang. Armata lor e condusă de arhanghelii Mihail şi Gavril. Slujba lor în cer e rânduită astfel: se îmbracă în stihare albe îngereşti şi în timpul nopţii bat toaca şi poartă făcliile, dănţuind în jurul scaunului dumnezeiesc. La miezul nopţii, mătură lumea de duhuri necurate. În ceasul acela cântă cocoşii şi orice duh necurat sau drac,

*. În text: „în" (*n. ed.*).

fuge să se ascundă în iad sau în morminte, acolo unde li-i lăcașul de veci. În toate sâmbetele se împărtășesc. În noaptea de Iordan, Dumnezeu îi cheamă la sine și, mulțumindu-le pentru slujba de peste an, îi sloboade spunându-le:

– Noaptea asta e a voastră, faceți-vă și voi o dată cheful. Și atunci îngerii se joacă și se zbenguiesc, așa cum făceau în viață.

Îngerii își păstrează chipul și trupul de copil, numai că au aripi. De multe ori Dumnezeu le dă însărcinări pe acest pământ, dar nu-i poate vedea nimeni, că ochii noștri nu-i pot prinde.

ÎNGERII DE PAZĂ

Dumnezeu a dat fiecărui om câte un înger, care să-l conducă pe drumul vieții. Dracul i-a dat atunci și el un drăcușor, care să-l sfătuie de rău. Îngerul șede de-a dreapta și dracul de-a stânga. Omul e veșnic hărțuit de povețele unuia și de îndemnurile altuia.

Când omul ascultă de sfaturile din stânga, atunci îngerul plânge, și de multe ori, când omul s-a dedat cu totul relelor, îl părăsește. Iar când omul e în mare impas, îngerul intervine pentru el la Dumnezeu.

Călugărilor, dracul mereu nu le dă pace și-i urmărește până în pragul bisericii, cu sfaturile și îndemnurile lui. Adesea le aduce visuri urâte cu bogății și plăceri lumești și chiar [cu] femei dezbrăcate, numai ca să-i facă să uite de îndatorirea lor și să păcătuiască. De aceea lupta lor cu Necuratul și cu vicleșugurile lui sunt mai înverșunate.

La nașterea unui copil, e bine ca să se aprindă noaptea câte o lumină, până se botează copilul, ca să nu vie Dracul să-l schimbe. Tot așa, oamenii se feresc să pomenească de Dracul, ca să nu vie să-l ia. Îngerul păzitor vine numai după ce copilul e botezat. Fiindcă îngerul păzitor șade pe umărul drept, omul trebuie să doarmă pe partea stângă, pentru ca îngerul să stea deasupra și să-l păzească. Tot ce se bate în partea stângă e rău, iar în dreapta e bine. Când omul face cruce, Diavolul fuge de la om, dar dacă omul intră într-o cârciumă, îngerul se oprește la ușă și-l așteaptă. Ca să vestească pe om, că se apropie Necuratul, îngerul sună dintr-un clopoțel mic de cleștar și omului îi țiuie urechea. Toți oamenii stângaci sunt ai diavolului. Oamenii tari de înger, adică cei care au un înger neînfricat și ascultă de el, nu li-e teamă de nimic. Cei cu înger slab au Dracul tare. Îngerul păzitor caută adesea să vestească pe om, arătându-i viitorul prin prevestiri.

Dacă dormim, însă, pe dreapta și lăsăm pe drac deasupra, atunci el se zbenguie și dă omului vise urâte. Omul dacă are vreo dorință, e bine să o împărtășească și îngerului păzitor prin rugăciuni și îngerul, pe câte poate, îl ajută.

Când omul e pe moarte, îngerul îi ia sufletul de la gură și pleacă cu el, să-i arate calea spre rai. Dacă, însă, a fost rău, îl părăsește diavolului.

CARADAȘTE

Când un înger greșește, e pedepsit foarte aspru. Cei ce s-au răzvrătit odată, cu Luțifer, au fost azvârliți în iad. Alții, care n-au vrut să lege hamurile la carul de foc al lui Sfântu Ilie, au fost prefăcuți în caradaște (radașcă, ragace).

SCÂNTEIUȚE

Pe îngerul care se îndrăgostise de o fată pământeană, l-a prefăcut Dumnezeu în stea, dar pentru că nici acolo nu se astâmpăra și sclipea mereu, l-a luat sfântul Petre și l-a azvârlit pe pământ de s-a făcut praf și din el au ieșit floricelele acelea mici numite scânteiuțe.

STELELE

STEAUA – CANDELA VIEȚII

Stelele nu sunt altceva decât candelele ce se aprind la nașterea fiecărui copil, și reprezintă durata vieții lui. Fiecare om își are steaua lui, care stă acolo sus pe cer, atâta timp cât trăiește el. Când moare omul, atunci i se stinge și steaua sau se desprinde de pe cer și cade, ca o scânteie, trăgând un fir luminos de-a lungul cerului. Încotro cade steaua, într-acolo stă cel care a murit. Candelele acestea sunt aprinse în fiecare seară de îngeri, ca să lumineze întunericul nopții, iar dimineața, după ultimul cântat al cocoșului, încep să le stingă.

Stelele sunt de mai multe mărimi, după cum și pe pământ sunt oameni de diferite ranguri: împărații au stelele cele mai mari – luceferii; dregătorii – stelele mari, iar simpli muritori – stelele mici și mărunte.

STELE CĂLĂTOARE

Afară de aceste stele, mai sunt pe cer și așa-numitele stele călătoare. Aceste nu sunt candele, ci zmei și balauri, pe care Dumnezeu i-a pedepsit să rătăcească pe sus, departe, prin locuri pustii, dar ei nu ascultă și caută să se apropie de pământ, ca să vrăjească pe oameni. Pentru că ei varsă foc pe nări, când trec prin apropierea pământului, ei lasă dâre luminoase, care brăzdează cerul. Uneori se lovesc între ei, sau crapă de ciudă că nu le-a reușit vraja. Se aude

atunci un pocnet și, dacă se duce cineva acolo, găsește bucăți din corpul sau sângele lor, sub forma unor pietre negre. Acelea-s bune de leac și mai ales de vrăji: ferește pe copii de sperietură și, puse pe jar, se afumă cu ele casele ca să îndepărteze duhurile rele.

STÂLPII CERULUI

Cerul se sprijinește pe pământ pe patru stâlpi, care nu sunt altceva decât tot stele, foarte luminoase, pentru că sunt tăiate din pietre prețioase și de aceea lumina lor face ape luminoase ca diamantele. Ele se văd la marginea cerului și niciodată nu se văd toate o dată. Tot așa, mai sunt 7 stele care nu stau locului, mutându-se tot spre răsărit. Ele au lumina colorată diferit: una e roșie, alta galbenă, alta albăstrie, alta vineție, alta portocalie, în culorile curcubeului. A[ce]ste[a] hotărâsc cum va fi drumul omului prin viață, după cum va fi crugul stelei în care s-a născut omul. Când va fi și va fi aceste stele să se găsească toate așezate una după alta, într-o linie ca mărgelele, atunci va fi sfârșitul pământului.

Dumnezeu, în bunătatea lui, s-a gândit să ajute pe oamenii pe care i-a prins noaptea călătorind pe drumuri grele și necunoscute, punând pe cer anumite stele, care să le arate încotro să apuce. Așa e Calea Laptelui sau a robilor, pe care Dumnezeu a așezat-o sus pe cer, ca să știe românii pe unde să apuce, când se întorceau din robia tătărască.

Celelalte stele, care nu sunt candelele sufletelor omenești, sunt puse de Dumnezeu sus pe cer ca să le vadă oamenii în fiecare noapte, ca să-și aducă aminte de bunătatea lui, când l-a ajutat pe om într-o anumită împrejurare, când s-a luptat cu Dracul și l-a învins. Iată cum s-a întâmplat faptul:

LEGENDA STELELOR

Mai demult, cerul era foarte aproape de pământ. Atât de aproape, încât oamenii puteau să-l atingă cu mâna și ori când aveau nevoie sau vreun ajutor, odată ridicau treptele scării ce ducea în cer și se înfățișau înaintea Tatălui Ceresc cu plângerea sau cu rugămintea și Dumnezeu, în bunătatea lui, făcea așa ca nimenea să nu plece de la el cu mâna goală. Măcar cu un sfat, dacă alminterea nu putea. Dar oamenii au fost totdeauna nerecunoscători și i-au întors cu răul, binele ce le făcea. Și asta tot de la o femeie ni s-a tras, că toate relele de la femeie ne vin. O femeie, supărată că nu i-a făcut Dumnezeu pe voie să facă un lucru nedrept, ce i l-a cerut, a aruncat cu o cârpă murdară a unui copil spre cer, de era să-l mânjească. Dumnezeu s-a supărat foc și a îndepărtat cerul atât de departe de pământ, încât nici cu pușca, nici cu săgeata să nu-l poată ajunge.

Omul s-a năcăjit tare de fapta nechibzuită a femeii și după ce a bătut-o bine, s-a rugat lui Dumnezeu să-l ierte. Ba ajungând la mare ananghie și având nevoie de sfatul lui Dumnezeu, n-a mai stat pe gânduri și s-a hotărât să plece la Dumnezeu, să vadă de nu l-o putea cumva îmbuna.

Știind că o să-i fie drumul lung, că de la pământ până la cer e mult, mult de tot, și că va avea zăbavă nu glumă, până s-o întoarce acasă, la plecare s-a gândit

să nu plece așa cu mâna goală. Și-a luat, așadar, tot ce credea el că-i va trebui pentru un drum lung ca acela. A înjugat boii la carul mare, a mai luat și un car mai mic, pentru lucruri mai mici, candela din perete, crucea de la biserică, fântâna din răscruci, barda, sfredelul, spițelnicul, secera, coasa, plugul și rarița, dulăul de la târlă, cățelul din curte, cloșca cu pui, scroafa cu purceii, ciobanul de la oi, văcarul de la vaci, vizitiul de la cai, porcarul de la porci și chiar hora din sat: căci vroia să se arate înainte lui Dumnezeu ca bun creștin ce era, cu toate ce-i dovedeau credința lui. Și apoi se gândea și el: drumu-i lung, greutățile mari și nu te poți duce cu traista goală; trebuie să aibă de toate, să nu trebuiască să ceară de la vreun strein, că e rușine pentru un gospodar ca el. Și Dumnezeu ar fi văzut că e om cuprins și că nu are de a face cu orișicine. Se mai gândea omul nostru și să nu fie singur pe drum, să mai aibă și el cu cine schimba o vorbă pe atâta amar de cale și să aibă și pe cine să-i fie în ajutor la vreo nevoie. Apoi luă și grâu și porumb de semănat, ca, intrând în câmpiile întinse ale cerului, să are și să semene, când o fi să i se isprăvească merindele și să aștepte până s-or coace roadele, ca secerând grâul și culegând porumbul, să-și facă merindele necesare ca să poată cu ce-și urma calea mai departe.

Așa și făcu omul și a mers și a tot mers astfel multă vreme, până către mijlocul drumului sub cer. Aici îi ieși înainte Ucigă-l -Crucea:

— Bună ziua.
— Bună ziua.
— Unde te duci, măi omule?
— Nu-i treaba ta, Ghiavole!
— Da' pe cine cauți prin meleagurile astea?
— Caută-ți de drum și lasă-mă în pace! Hai cară-te din drumul meu!
— Mă, da' arțăgos mai ești!
— Ba tu ești un viclean și un rău.

Și iaca așa, din „tu ești", ba „tu ești", se luară la ceartă zdravăn de tot. Diavolul scoase atunci din traista lui: balaurul și șarpele năprasnic, ursul, scorpia blestemată, calul furios, căpățâna de om și pe toate le azvârli împrejurul omului, ca să-l înspăimânte.

Omul însă nu se înspăimântă așa cum crezu Dracul, ci, fără să-și piardă cumpătul, că doar românul nu se sperie cu una cu două, se încăieră la luptă vitejește cu Dracul: atât de vitejește că dintr-un fleac de trânteală, se făcu sub cer o vijelie mare, că și astăzi durează acolo sus și va dura în veci acea vijelie, pe care noi o numim vântul turbat, pentru că orice zburătoare, [care] ajunge la acest vânt, turbează pe loc și cade jos moartă; și orișice lighioană ar mânca din mortăciunea ei ar turba și ea.

În toiul luptei omului cu Dracul, cățelul, deși mic, dar vânjos nevoie mare și rău de mama focului, se repezi la cal ca să-l muște. Calul încolțit de cățel, când mai văzu și pe dulăul de la târlă că vine în urma cățelului, îi trecu furiile pe loc și o luă la fugă.

Ciobanul de la oi zdrobi capul balaurului cu cobilița. Văcarul puse pe goană pe șarpe cu ajutorul horii, și zvârcolelile fugii șarpelui se văd și astăzi pe cer; iar vizitiul zdrobi căpățâna de mort cu barda.

Scorpia, care-și întindea ghearele spre om, vrând să vie în ajutorul Dracului, când văzu că omul răpune pe Drac, se înfurie atât de tare, încât îi țâșni sângele pe ochi, și, de blestemată și rea ce e, împietri cu ghearele întinse, plesnind fierea în ea de atâta necaz.

Numai boii de la carul cela mare nu s-au purtat bine, căci s-au speriat de urs și au sucit protapul, boul de hăis cârmind spre cea. Dar și ursul înghețâ de groază, când îl văzu pe om cum stâlcise pe Dracu și doar Dracu era lângă urs și vedea bine

ursul, că și lui are să-i vină rândul acu-acuși, de aia nici nu mai crâcni, și tăcând mâlc, își puse botul pe labe și rămase locului.

Dumnezeu le-a preschimbat pe toate acestea în stele și se văd și azi pe cer. În mijlocul acestor chipuri, care stau azvârlite pe întreaga boltă cerească, omul biruitor se vede falnic și măreț; iar Dracul s-a stâlcit, zgribulindu-se atât de mult și căutând să se ascundă ca șoarecele în gaura lui, încât de-abia se mai zărește. Omul mai are încă multă cale până să ajungă la Dumnezeu, dar pentru că l-a ajutat să răzbească pe Dracu, omul e încredințat că Dumnezeu nu și-a întors fața de la el și că-l va ajuta și de aici încolo. De aceea după ce și-a făcut o cruce mare, așteaptă, după ce s-o odihni să plece mai departe.

CALEA LAPTELUI

Drumul, pe care a mers omul, se vede foarte bine, mai ales în nopțile senine și fără lună. El se numește Calea Laptelui, pentru că a fost albit cu laptele vărsat d[in]* gălețile ciobanului. Ciobanul, când a avut nevoie de cobilița lui, ca să lovească în balaur, în grabă a răsturnat gălețile, trăgând cobilița repede. Laptele s-a vărsat pe drum și a tot curs umplând tot drumul.

Oricine se uită cu atenție vede toate acestea pe cer și, după ele, se poate îndrepta în drumul lui de noapte.

STELE LOGOSTELE

Mai sunt încă 7 stele așa-numite stele logostele, dar acelea nu se văd, decât rareori și numai câte una. Astea sunt stelele zilelor.

LOCUINȚA ZILELOR

Departe, la răsăritul Soarelui, adică acolo unde-și are Soarele palaturile sale, își au lăcașul și Sfânta Luni și Sf[ânta] Vineri, la asfințitul Soarelui locuiesc Sf[ânta] Marți și Sf[ânta] Miercuri, iar la miazăzi Sfânta Joi și Sf[ânta] Duminică. Numai Sâmbăta stă singură singurică, fără nici o soață, tocmai la miazănoapte. Ea nu e sfântă ca tovarășele ei și e străină printre ele, căci celelalte toate sunt surori între ele. E foarte greu să găsești locașurile sfintelor babe, căci sunt bătrâne de tot, că-s doar de la începutul lumii. Rar s-a întâmplat s-ajungă careva până la ele. Doar Făt-Frumos cu stea în frunte și fata babei și a moșneagului au nimerit până la Sf. Duminică numai. Încolo picior de om nu le-a călcat pragul. Toate cele 6 surori, afară de Sâmbăta, au câte o stea pe cer și steaua fiecăreia stă tocmai deasupra casei, unde locuiește. Nimenea nu știe care e steaua aceea și a cui e, că dacă ar ști careva, s-ar putea duce, uitându-se mereu după ea, până ar ajunge la casa sfintei. Acela care ar ajunge până acolo, cu mari bogății s-ar întoarce și fericit va fi, cât va trăi el și neamurile lui. Dar trebuie să fii însemnat pentru asta și să ai os de năzdrăvan.

*. În text: „de" (*n. ed.*).

Din vreme în vreme, când vrea Dumnezeu să mai pedepsească lumea rea și păcătoasă, atunci se arată câte o stea ori alta dintre cele șase stele ale sfintelor babe, căci babele astea știu gândurile lui Dumnezeu și, cum au suflet bun, dau de știre oamenilor, să se pocăiască. Și nu se arată oricare din ele, ci numai una. Când e să fie cutremur de lume, rupturi de pământ, sau scufundări de munți s-arată steaua galbenă a Sfintei Luni; la holeră, la boli grele și la molimi pustiitoare – s-arată steaua Sfintei Marți; la vărsare de sânge, la cumpene grele, la războaie – s-arată steaua roșie a Sf[intei] Miercuri.

Steaua Sfintei Joi s-arată când e să fie potop mare, ploaie cu trăsnete și inundație; steaua Sfintei Vineri se vede numai atunci când e să fie înmulțire de fiare sălbatice, iar Sfânta Duminică și-o trimite pe a ei, numai când se prevestește foamete, cu secetă și cu lăcuste multe.

CRUGUL CERULUI

Steaua a șaptea era să fie a Sâmbetei, dar pentru că ea nu e sfântă ca celelalte, a luat-o Maica Domnului. Ea nu se va arăta decât atunci când Dumnezeu va hotărâ sfârșitul pământului. Toate aceste stele logostele poartă crugul cerului și sunt în mare cinste în lumea nesfârșită a luminilor de pe cer.

STELE CU COADĂ

Uneori apar pe cer stele cu coadă. Acestea sunt de tot mici, dar dacă cresc, atunci ele vestesc războaie și cumpene grele.

Stelele au anumite influențe asupra oamenilor. Așa, dacă privești cerul seara și-ți dorești ceva, tocmai când cade o stea, atunci dorința aceea ți se împlinește.

DESCÂNTECE LA STELE

Se și descântă la stele, făcându-se pe „scrisă", adică de dragoste. Se ia o batistă, mărgelele sau betele unei fete sau ale unui băiat, care vrea să i se facă pe scrisă și se amenință cu ele spre o stea mai luminoasă dinspre răsărit. Dacă steaua nu se mișcă din loc, se zice că moare ursita, iar dacă steaua se mișcă, e semn bun: cel îndrăgostit se va însura sau [se va] mărita repede. Apoi se face batista colac și se pune sub căpătâiul îndrăg[ost]itului. La descântec se spun următoarele cuvinte:

Stea, steulița mea,
Toate stelele să stea,
Numai tu să nu stai,
Să umbli în sus ca gândul,
Jos ca vântul
Să umbli din casă-n casă,
Din masă-n masă,
Pân' la ursitul (cutare) acasă,
La masă să-l găsești,
Cu coada să-l izbești,

De masă să-l plesnești,
La (cutare) să-l pornești,
Să vie cu gura căscată,
Cu limba băşicată,
Să nu-i vie a sta,
Să nu-i vie a mânca,
Păn' la cutare n-o da.
În vis să-l visez,
Aievea să-l văz.
Mâne-n zori să-l cunosc,
Şi cu el să vorbesc.

Iată acum un alt descântec din părţile Aradului.

Se face o cocă din 3 degetare de făină, de apă şi de sare. Se coace apoi în cuptor şi după aceea se mănâncă, fără să se bea apă după ea. După aceea fata trebuie să meargă în grădină, să se pună în genunchi cu faţa către steaua pe care şi-a ales-o şi să zică:

Stea, stea, draga mea,
(se spune de trei ori)
Du-te adă data mea!
D-o fi în sat cu mine
Să-l aduci până mâne.
D-o fi în alt sat,
Să-l aduci pe-nserat,
D-o fi-naltă ţară,
Să-l aduci mâne seară
D-o fi peste apă,
Să-i dai o luntriţă să treacă.

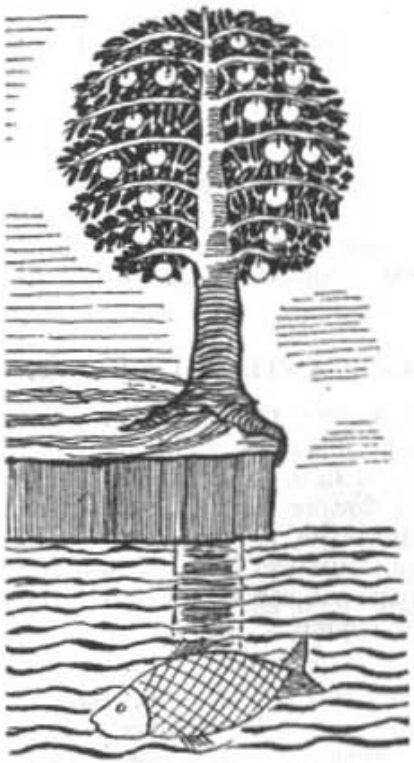

Mărul Roşu

MĂRUL ROŞU

Mărul Roşu se găseşte tocmai la capătul pământului. Sub el se află unul din peştii care susţin pământul şi de sub el pornesc toate izvoarele şi apele râurilor şi râuşoarelor, câte sunt pe lume şi care curg de la apus spre răsărit, înconjoară pământul şi iar în apa de sub Mărul Roşu se întoarnă.

Mărul acesta face nişte mere de aur, dar nu le poate căpăta nimeni, pentru că picior de om nu poate străbate până acolo.

CĂDEREA ÎNGERILOR

Dracul la început era tot pe urmele lui Dumnezeu. Era ca umbra lui. El făcea tot ce-i poruncea Dumnezeu şi cu toate că mai cârtea din când în când şi mai făcea şi de capul lui, rămăsese tot sluga credincioasă şi mai pricepută a lui Dumnezeu. Era isteţ şi avea darul născocirii şi multe din cele ce admirăm mai mult pe acest pământ, Dracului i-a venit mai întâi în minte. Dar n-a putut să le facă singur şi numai Dumnezeu le-a dat forma desăvârşirii.

INTRIGILE DIAVOLULUI

Dracului, însă, cu timpul, văzând că Dumnezeu îi ascultă sfaturile, i-a intrat în inimă fumurile măririi. Mai ales de când a văzut că are atâţia draci sub conducerea lui şi de când a văzut că şi mulţi din seminţia lui Adam şi a Evei ascultau bucuros de vorbele lui viclene şi se deteră de partea lui. S-a hotărât atunci să răstoarne pe Dumnezeu din scaunul lumii şi din tronul de piatră nestemată din cerul al nouălea şi să domnească el peste toată lumea. Mai ales că, de la o vreme, Dumnezeu şi Dracul erau într-o continuă sfadă. Dumnezeu îi cunoştea toate gândurile necurate, dar îl lăsase să-şi facă mendrele, crezând, în bunătatea lui, că astea-s mofturi de copil răzgâiat. Dar Dracul tot drac rămăsese, ori luat cu binele ori cu răul. Cu cât îi făcea Dumnezeu toate poftele, cu atât era mai nesăţios. Până şi lui Dumnezeu i se înăcrise cu toanele lui şi aştepta numai clipa să se scape de el.

CORUPEREA ÎNGERILOR

Dracului i-a lipsit totdeauna curajul de-a face un lucru rău cuiva, pe faţă şi cu hotărâre. Avea atâta armată drăcovenească, dar

tot îi era frică să nu dea greș. De aceea mereu se codea și făcea în schimb planuri cum ar putea să-l învingă pe Dumnezeu mai degrabă prin vicleșug, decât prin luptă dreaptă. S-a apucat atunci să corupă pe îngerii lui Dumnezeu și chiar a izbutit să atragă de partea sa pe arhanghelul Lutifer și pe o parte din îngeri, care se arătaseră mai slabi și mai ascultători bârfelii și vicleșugurilor.

ATACAREA CERULUI

După asta a cerut voie de la Dumnezeu să-mpuște. Atotputernicul i-a dat voie, cu toate că știa ce gânduri necurate are în cap. Dar nu se temea de el. Atunci Dracul și-a rânduit oastea lui câtă frunză și iarbă, în companii cu puști și cu tunuri și au început să puște spre cerul al nouălea.

ARHANGHELUL GAVRIL

Dar Dumnezeu a trimis în contra lui armatele de îngeri, care i-au fost rămas credincioși, sub căpitănia arhanghelului Gavril. Îngerii au început să puște și ei de sus și i-a alungat, strângându-i pe toți în mijlocul cerului celui dintâi. Și când erau mai înverșunați dracii, odată deschise Dumnezeu cerurile și unde au început să curgă la draci din cer pe pământ, ca o ploaie cu piatră.

LUPTA CU DRACII

Și cădeau de se făcuse pământul negru de atâta drăcime. Dar Dumnezeu a poruncit ca nici pământul să nu-i primească, pentru că îi era frică să nu-i omoare pe oameni, și s-au deschis pământurile sub ei, de au căzut până-n beznele iadului. Trei zile au căzut întruna fără conteneală, până s-a golit cerul de ei. Atunci îngerul Gavril a ridicat mâna dreaptă și a blagoslovit, ca fiecare drac să rămâie acolo unde l-a prins clipa blagoslovirii. Așa au încremenit toți pe unde se aflau atunci: unii în fundul pământului, alții pe pământ, alții prin ape, alții în văzduh, unii cu gura în jos, alții zvârcolindu-se, în sfârșit - toți în toate chipurile.

SLUJBELE DRACILOR

Dracii din fundul pământului, împreună cu Lutifer și cu tartorul lor, au umplut iadul și de atunci din toate vremile canonesc sufletele oamenilor păcătoși. Cei de pe pământ fac tot felul de zavistii, de înecă lumea și împing oamenii la păcat prin ispite de tot felul; celor din apă, lumea le zice: „ăi din baltă" și fac tot felul de șotii, celor care umblă pe apă cu corăbiile și cu luntrele, strică năvoadele pescarilor și înecă pe cei ce se avântă prea departe, în apă. Dracii

Căderea îngerilor

care au rămas în văzduh s-au apucat de au făcut „vămile văzduhului", unde opresc la vamă sufletele morților, care merg la cer. Acolo sufletele morților dau vamă faptelor lor bune; dacă nu prea au fapte bune, dau hainele care li se dau de pomană până la 40 de zile și dacă nu se plătesc de vamă nici cu atâta, mai dau și paraua de la deget, care li se pune când mor. Și dacă nici cu asta nu se pot plăti de draci, pentru păcatele lor multe, atunci dracii opresc sufletele și

le trimit la iad. Dracii care au rămas spânzurați cu gura în jos, în văzduh, leapădă mereu la bale din gura lor. Aceste bale se numesc balele dușmanului și, oriunde cad, infectează totul și cine se atinge de ele, se-mbolnăvește, căci balele acestea sunt germenii tuturor boalelor. Dar ele n-au putere decât noaptea, de la scăpătatul soarelui și până la răsăritul lui, pentru că sfântul soare le arde și le taie toată puterea Necuratului, dracului celui mai mare, Dumnezeu i-a luat de-atunci puterea de a se mai sui sus și din vremea aceea a rămas tot în fundul tartarului.

Dumnezeu și Sfântul Petru „în primblare pe Pământ".

II
OAMENI[I] VECHI

ROHMANII (RUGMANII)

Sub pământul nostru se mai află o lume. Acolo sunt tărâmurile celelalte şi până acolo nu a ajuns încă nimeni, decât oameni năzdrăvani, ca Făt-Frumos. Pe tărâmurile acele[a] locuiesc o seamă de oameni, ce se numesc rohmani sau rugmani. Aceştia sunt nişte oameni ca noi românii, dar îs mai mici la făptură şi la stat şi puţintei la minte. Aşa-s ca şi copiii. Sunt şi ei creştini şi credinţa e tot aşa ca şi la noi, numai că n-au luat învăţătură creştinească de la Hristos, ci de la fiul oii.

Şi cred şi ei în Hristos şi ţin toate sărbătorile, tot ca noi. Au şi Crăciun şi Paşti, dar fiindcă sunt aşa de departe de lumea noastră şi nu au călindare ca noi şi nici oameni luminaţi, care să le spuie, nu ştiu nici când e Crăciunul şi nici când e Paştele. Numai noi cei de aici de pe pământ le dăm de ştire, când trebuie să ţie şi ei sărbătorile. La Crăciun, azvârlim coji de nuci pe râuri, iar apele râurilor le duc, ca pe nişte corăbioare de pitici până în apa Sâmbetei, apă care trece pe sub pământ şi se duce până la tărâmurile lor. Când văd rohmanii, că se pornesc pe apa Sâmbetei, chervanele de

Rohmanii

coji de nuci, ei ştiu că noi românii ne pregătim de Crăciun. Iar când pe apele Sâmbetei se pornesc să curgă coji de ouă, atunci rohmanii ştiu că vin Paştele. Şi zic unii că după cojile închistite cu flori şi brâie frumoase în roş şi vânăt, au deprins şi rohmanii să înfrumuseţeze şi ei ouăle roşii.

APA SÂMBETEI

Apa asta a Sâmbetei ocoleşte de trei ori Pământul, ca un şarpe făcut de trei ori colac. Apoi se bagă în pământ şi după ce trece pe la rohmani, merge mai departe, curgând prin faţa iadului, ducându-i plocon sufletele păcătoşilor. Căci aşa e scris, ca sufletele păcătoşilor să se adune pe faţa apelor, iar apele să le ducă pe apa Sâmbetei. De aceea e bine să faci cruce şi să sufli peste apa din râuri, când te scalzi, şi tot aşa să sufli peste apa din doniţe şi chiar să verşi puţin din ea, până nu bei, ca să alungi sufletele păcătoşilor, care s-au adunat pe faţa apei.

JIDOVII SAU URIEŞII

ADAM A FOST JIDOV

CAPUL LUI ADAM

Cei dintâi oameni, pe care i-a făcut Dumnezeu, au fost jidovii. Chiar Adam a fost jidov. Se zice că Alexandru Machedon a dat peste capul lui Adam, când a trecut cu armata lui spre ţara lui Por împărat. Soldaţii lui s-au speriat de această căpăţână şi atunci împăratul Machedon a pus o mie de soldaţi, mai cu curaj, să care pietre, ca să-l acopere. Şi atât a fost de mare, că o mie de oameni abia în trei zile l-au putut acoperi.

ÎNFĂŢIŞARE

Jidovii aceştia erau oameni foarte mari, urieşi. Capul unui urieş era cât un munte: picioarele lor erau groase cât poloboacele şi nu călcau decât din munte în munte. Aveau o gură în care încăpeau deodată 5-6 oameni şi în care şi-ar fi putut face şi paturi să se culce. Ei erau însă buni la inimă şi tare voinici. Ciolane de ale lor se mai găsesc şi astăzi, câte unul prin surpături de dealuri.

VREMEA URIEŞILOR

Urieşii aceştia au trăit înainte de vremea noastră cu mult, dar au murit cu toţii la potop, de li s-a pierdut seminţia. Pe unde au

trăit și cum, nu se prea știe, dar au trecut și poate au trăit și prin țara noastră. Dar erau așa de mari, încât gospodăria unuia era cât o țară și dacă, de-o pildă, cel din țara Moldovii avea nevoie de ceaun ca să facă mămăligă, făcea un pas, până la vecinul său din Țara Ungurească și-l umplea cu apă din 9 mări. Apoi smulgea copaci din 9 codri și le dădea foc să ardă dedesubt. Iar pentru făcăleț mai făcea 3–4 pași și se ducea în Țara Muscălească la vecinu-său după el.

Cu privire la ei se povestește aproape prin toată țara românească, povestea următoare cu mici variante:

FATA DE URIEȘ ȘI ROMÂNII

Odată o fată de urieș mergea prin ogor și a găsit un plug cu 6 boi și 2 români, care arau. Fata, neștiind ce-i cu ei și crezând că-s jucărele, i-a luat în poale și i-a dus veselă la mă-sa.

— Mamă, uite ce vermișori am găsit, scurmau pământul.

— Du-te draga mea și du-i înapoi de-acolo de unde i-ai luat, că la vremea vremii, aceștia au să stăpânească pământul. Doisprezece ca ei au să îmblătească pe un cuptor și au să întoarcă oul cu drugul.

CUM ERAU SĂ SE ÎMPRIETENEASCĂ ROMÂNII CU URIEȘII

Urieșii erau oameni buni la inimă și nu făceau rău nimănui. Ba chiar, la o vreme, era să se facă o prietenie strânsă între români și urieși.

Iată cum s-a-ntâmplat: pe un român de-ai noștri îl apucă noaptea în niște pustietăți și, neștiind încotro să apuce, se suie într-un copac să vadă undeva vreo lumină, și să știe încotro să apuce. De abia înspre soare-apune, văzu o licărire slabă. Se dădu jos și o apucă într-acolo. Și merse și merse și cam pe la miezul nopții dădu de casa unui urieș. Fricâ-i era, dar ce să facă? Dacă rămânea în pădure, îl mânca vreo sălbătăciune. Și cum stătea așa pe gânduri, numai auzi un urlet de fiară și atunci, făcându-și cruce, bătu la ușa urieșului. Urieșul, om de treabă, îl primi și-l ospătă ca pe un prieten. Ba încă îl puse la masă și-l pofti să și doarmă la el. La masă i-a adus urieșul niște mâncăruri de ale lor, fierte mult și înfierbântate așa de tare, că de le-ai fi atins cu limba, ar fi jupuit-o. Urieșul înfuleca de parcă erau gălușe, pentru că el avea pielea limbii și a cerului gurii groasă și nu simțea arsura. Românul însă începu să sufle în bucate să le mai astâmpere.

Urieșul, când îl văzu, se opri din mâncare și se uită la el ca la o altă minune.

— De ce sufli?

— Păi sunt prea fierte și mă frig cu ele. Suflu să le răcesc.

— Buuunn! făcu urieșul și tăcu, căci nu se putea dumiri deloc de una ca asta.

Mâncară și apoi se culcară, că era târziu. Dimineața, urieșul îl luă într-o mână pe omul nostru și-l duse din vreo trei pași, până lângă satul lui. La despărțire, românul, de omenie cum e el, îi mulțumi frumos pentru găzduire și călăuzire și-l pofti la rândul lui, să vie și urieșul pe la român.

— Poftește și dumneata pe la mine.

— Păi, oi veni, de ce nu. Când mi-o fi calea pe la voi. Dar unde stai?

— la casa aceea și aceea, și-i arătă cu mâna unde.

Jidov mergând după apă

— Bine, să știi că vin. Te văd român de omenie, poate, cine știe, s-o împrieteni neamul nostru cu al vostru.

— Să dea Dumnezeu, încuviință și românul.

Într-o iarnă, cam înspre seară, românul tăia niște lemne în ogranda lui. Odată se pomenește cu urieșul că-i intră pe poartă. Românul bucuros că urieșul și-a adus aminte de el, pune toporul jos și suflă în mâini, că era a dracului de frig și nu vroia să-i dea mâna chiar așa de rece. Urieșul îi dădu buna seara, dar mirat de ce făcea românul îl întrebă:

— Da' în mâini de ce-ai suflat?

— Să le-ncălzesc, că am înghețat, de când tot trebăluiesc pe-afară.

— Așa?!? răcni deodată urieșul înciudat. Ce fel de vorbă e asta? Cum văd eu, tu ai două suflete. Din gura ta iese și rece și fierbinte. Mă las atunci de prieteșugul tău.

Și înfuriat, nici nu mai așteptă să-i răspundă românul și, făcând un pas peste poartă, se cam tot duse.

LUPTA ÎNTRE ROMÂNI ȘI URIEȘI

De atunci, se zice că urieșii n-au mai vrut să stea de vorbă cu românii. Ziceau că sunt cu două fețe și cu două suflete. Ba s-au înrăit într-atât – că și-a mai vârât dracul coada între ei –, încât și

băteau pe români şi-i fugăreau de pe locurile moştenite de la părinţii noştri. Ne furau chiar fetele cele mai frumoase, ducându-le acasă la ei şi le dădeau copiilor lor, să se joace cu ele, de parcă ar fi fost păpuşi.

FATA DE URIEŞI RĂPIND PE ROMÂNI

Odată, vine o fată de urieş la o biserică dintr-un sat de lângă munţii Carpaţi şi a aşteptat până a ieşit lumea de la slujba religioasă. Fata a stat deoparte, ascunsă până au ieşit toţi: aşa cum era obiceiul pe atunci, că acum nu mai este nici un respect pentru cei mai în vârstă: mai întâi bătrânii, feciorii şi copiii şi apoi femeile. Dar de abia au ieşit fetele şi copilele şi fata cea de urieş le strânse cu o mână în poalele mari cât o poiană şi, la urmă, prinzând şi pe popa, care, îmbrăcat în odăjdiile sfinte, aşa cum era în altar, începuse să strige de cum văzuse isprava asta, porni* peste dealuri şi văi, peste ape şi munţi, de nici veste nu li s-a mai auzit. În urma ei tot satul era numai o jale şi un bocet, căci una ca asta nu mai făcuseră urieşii până atunci. Mai ales mamele, săracele, şi-au pus broboadă neagră în cap şi jeluiau ca după mort.

RUGĂCIUNILE OAMENILOR

Atunci, la o vreme ca asta, omul cel mai bătrân din sat a strâns cu toba toată lumea sub stejarul judecăţii şi, sfătuindu-se între ei, juratu-s-a întreg satul, că ziua-noaptea vor ţine post şi rugă, ca să le ajute Dumnezeu să se poată răzbuna. Moşneagul, care trecuse de 100 de ani, dar care ştia de buchile slovenesti, că fusese în tinereţele lui dascăl la biserică, le zicea:

— Oameni buni, aţi văzut ce năpastă grozavă a căzut peste satul nostru. Noi, ca oameni fără putere şi slabi de fire, n-am putut lucra împotriva vrerii dumnezeieşti şi de aceea uitatu-ne-am, fără să putem clinti cu nimic, la fapta acelei mirozenie de fată, care luatu-ne-a pe toate copilele şi dusu-le-a, Dumnezeu ştie unde. Dusu-ne-a şi pe sfinţitul părinte şi ştie Dumnezeu Sfântul de-om mai avea noi preot vreodată au ba, dacă nu vom face ceva, să ne ispăşim păcatele noastre; ne-a bătut Dumnezeu Sfântul aşa de rău! De-a fost, de n-a fost, oameni buni, trebuie să ne pocăim rugându-ne la Dumnezeu toată ziua şi toată noaptea bătâr patru săptămâni şi trăind postul Maicii Preciste. Dumnezeu e bun şi ne va trimite ajutorul au sfatul său şi mila sa se va pogorî peste noi; numai noi să fim drepţi şi buni înaintea lui Dumnezeu.

— Aşa vom face! hotărî întreg norodul.

*. În text: „şi apoi a pornit" (*n. ed.*).

Fata jidovului şi românii

VENIREA LUI FĂT-FRUMOS

Şi de atunci patru săptămâni toţi poporenii au petrecut numai în posturi şi-n rugăciuni. În a cincea săptămână, duminica după vecernie, iată se-nfăţişează înaintea poporenilor un om mic de statură, dar cu multă învăţătură şi cu vorba tare frumoasă. Dumnezeu însuşi i-a îndreptat paşii înspre satul acela. Şi le-a spus lor, că el peste 20 de împăraţi, vestiţi de tari şi de curajoşi, dar păgâni, i-a bătut şi i-a-ncreştinat şi dacă oamenii îi vor da ascultare, ei şi pe urieşii aceea îi va bate şi le va aduce copilele îndărăt. Tot norodul s-a legat şi atunci omul acela, pasă-mi-te năzdrăvan era, datu-le-a săgeţi şi buzdugane şi învăţatu-i-a, cum să le poarte şi cum să le mânuiască la vremea vremii. Apoi a strâns toţi caii cei mai vestiţi din lumea aceea şi i-a învăţat pe bărbaţi să călărească.

MÂNUIREA ARMELOR

După ce a flat de bine, că tot satul, până la cel mai slab va şti să se poarte la vremea de luptă, poruncă le-a dat ca fiecare să se îngrijească de merinde pentru vreme de 4 săptămâni.

PLECAREA SPRE LOCUL URIEȘILOR

Oamenilor, într-adevăr, le plăcuse portul și vorba omului aceluia, încât și-l făcură căpitan, îl ascultară și-și umplură desagii de merinde, de stăteau să plesnească; apoi la porunca căpitanului lor s-au suit pe cai și s-au dus ca vântul până la palatul unui uriaș. Palatul acela de frumos ce era, la soare te puteai uita, da' la dânsul ba. Înconjurându-l dar din toate părțile, început-au a bate tobele jur-împrejurul palatului, de gândeai că se surpă pământul. Uriașul, văzând atâta moșniță de oameni, într-atât s-a înfricoșat, c-a rămas fără grai și fără putere, iar fetele uriașului au fugit și s-au spânzurat de crengile unui plop, ce ajunsese cu vârful până-n cer.

SPÂNZURAREA URIEȘILOR

Văzând una ca asta, oamenii noștri prinseră curaj, și-n strigăte de bucurie, au intrat cu căpitanul lor în palat și mare le-a fost bucuria, când au aflat pe toate fetele, ce le furase mogâldeața aceea de fată a uriașului, vii și sănătoase și mai mândre de cum fuseseră mai înainte, că uriașii le puseseră la îngrășat. Numai pe popa săracu' nu l-au mai aflat, că murise de inimă rea și de jalea celor rămași în sat.

BOGĂȚIILE JIDOVILOR

Uriașii erau oameni foarte bogați. Umblau de colo până colo și strângeau toate pietrele nestemate din apele mărilor, din nisipul râurilor și din peșterile munților. Iar aur[ul] [îl țineau] în stacane mari, cât pocalele lor. Când un uriaș simțea că nu mai are mult de trăit, lăsa cu limbă de moarte, să fie îngropat cu toată averea lui. Pasă-mi-te, credeau că, și pe lumea cealaltă, vor trăi ca și pe asta, numai în huzur. Mormintele lor se cunosc ușor, că sunt ca niște movile mari, în mijlocul șesului. De aceea, când se deschide câte o movilă, se mai găsesc oase de-ale lor, neputrezite încă, și comori neprețuite. Toate măgurile din Țara Moldovei și din Țara Românească sunt morminte de uriași, dar rar se poate atinge cineva de ele, că, înainte de a se-nchide un mormânt, uriașii îl închinau Diavolului. Și cine se apropie de ele, e pocit de Satana, sau numai îl sperie, iar când vede că tot nu se lasă, îl omoară. Numai unele din ele, cărora li s-au desfăcut farmecele, de către popi ori de către vrăjitoare pricepute, au putut fi deschise și mari comori au fost găsite în ele. Oase de ale lor, însă, se găsesc și s-au găsit împrăștiate peste tot șesul Moldovii, că acolo a fost țara lor dragă.

NIMICIREA URIEȘILOR

ÎNRĂIREA URIEȘILOR

De la o vreme, uriașii făcându-se tot mai răi, nu s-au mulțumit cu pământurile lor, ci începură să năvălească și-n alte pământuri și mai cu seamă în ale românilor, care fiind mai gospodari, aveau de toate și le ațâțau poftele cu cirezile lor de vite și cu holdele lor aurii. Dar dacă s-ar fi mulțumit numai cu prădatul, ar fi tăcut oamenii și ar mai fi înghițit. Dar ei se dădeau la blăstămății de li se făcea părul măciucă la oameni, când auzeau. Furau copiii și-i mâncau, dădeau foc la case și vânau oamenii cu ogarii lor, ca pe iepuri. Nu-i vorbă că și oamenii se înrăiseră, dar – vorba aceea – aveau și de la cine învăța. Dumnezeu însă n-a mai putut răbda răutățile, nici ale uriașilor, nici ale oamenilor și atunci – după cum am văzut – a dat peste lumea ceea de răutăți, un potop, ca să-i nimicească. Dintre oameni, a mai găsit un suflet de om cu frică de Dumnezeu, dar între uriași ba. Și atunci ei s-au înecat cu toții și li

Jidovul prins de toartele cerului

s-a pierdut seminția în vecii vecilor. Cum erau ei mari cât un munte, la început au râs și de potopul lui Dumnezeu, dar și de corabia lui Noe, care li se părea lor un fel de coajă de nucă. Și s-au luptat mult, până se înecă vreunul dintre ei. Când se da la fund vreun urieș, pe asta se cunoștea, că se făcea câte un val, de ridica corabia lui Noe până la cer și apoi iar o cufunda până la pământ.

LUPTA TARTORULUI URIEȘILOR

Tartorul lor, care era și mai mare și mai puternic decât toți urieșii, a pus un picior pe cel mai înalt vârf de munte și celălalt pe alt munte și când s-a întins o dată, s-a apucat cu mâinile de porțile cerului, ținându-se zdravăn de ele și strigând către Dumnezeu:

— Mai înecă-mă dacă poți, Sabaoate!

— Așa ți-e vorba?! – zise în gândul său Dumnezeu, căruia nimic nu-i putea sta împotrivă – stai, tartore, că-ți arăt eu ție.

MUȘTELE ȘI VIERMII

Și îndată trimise un soi de muște, care de care mai pișcătoare și care se strânseră roi la ochii urieșului și niște viermi, care începuseră să-i roadă tapla.

Clătina urieșul capul în dreapta și-n stânga să scape de muște și mai schimba un picior, ba altul de durerea viermilor, până într-un timp îl răzbiră și luând mâna dreaptă de pe toarta cerului, ca să se șteargă la ochi, n-o mai putu prinde din nou; ba mai alunecă cu picioarele de pe vârfurile ude ale munților și nu s-a mai putut ține.

MOARTEA TARTORULUI

Odată a făcut bâldâbâc și a căzut în apă, de a vuit întreg pământul și au sărit niște valuri până-n cer, de era să se-nece și corabia lui Noe. De atunci au rămas musculițele și viermii morților și de atunci s-a stins și neamul urieșilor.

CAPCÂNII ORI CĂPCĂUNII

Capcânii, căpcăunii sau cătcăunii au fost niște oameni care au trăit cândva de mult, poate că o dată cu urieșii. Ei erau cu două obrazuri: unul de om și altul de câine și cu el urmăreau oamenii după miros și adulmecau urma cuiva ca un capău.

ÎNFĂȚIȘARE

Erau tare urâți la vedere. Aveau numai un ochi în frunte și altul la ceafă, o nară de câine și una de om, iar gura mare până la ureche. Unii aveau trei, alții 5 picioare. Nu puteau vorbi, ci răcneau ca fiarele.

VÂNZAREA OAMENILOR

Foarte mult le plăcea carnea de om și altă ocupație nici nu aveau, decât să vâneze oameni de prin ascunzișuri, așa cum vânăm noi iepuri sau capre. După ce-i prindeau, îi duceau acasă la ei și-i închideau în niște colivii, unde-i hrăneau cu miez de nucă, cu pâine și cu mălai dospit făcut în țest; iar după ce-i îngrășau le făceau vânt în cuptorul înroșit, unde-i cocea cu totul în spuză.

CUM AU SCĂPAT DOI ROMÂNI DIN PRINSOAREA CĂPCĂUNILOR

Odată căpcăunii flămânziseră tare, goneau sat după sat și pădure după pădure și nu mai dădeau de oameni de-ai noștri. Că și românii se lehemetiseră de groaza lor și-și luară lumea-n cap și porniseră și ei în bejenie în văgăunile munților. Iată că, înspre seară, văzură, la o casă de om, fum ieșind pe horn. Și unde mi se repeziră ca niște hultani. Dar tocmai atunci se uita omul nostru pe fereastră și când îi văzu, vru s-o rupă la fugă cu fata lui. Dar până s-o strige, până vru să-i spuie ce-i și cum, căpcăunii îi și prinseră. Bucuria lor. Îi duseră pe sus până acasă la ei, acolo unde o fi fost, dar pentru că erau tare slabi, puseră pe românii noștri la îngrășat și-i dete în grija unei babe, mama lor; iar ei plecară după alt vânat. Baba îi hrăni ce-i hrăni, dar văzând că nu se mai îngrașă, pe când credea ea că-i vor veni căpcăunii acasă, făcu foc la cuptor și când crezu că-i destul de încins, scoase pe fată s-o vâre pe cuptor. Fata era însă tare isteață și se gândea cum să scape de-acolo. Se făcu proastă și când baba îi zise:

— Suie fată pe lopată, fata se culcă de-a latul cu picioarele și cu mâinile spânzurând în jos.

— Iraaa, fată, da' nu așa!

Atunci fata se puse a doua oară vintriș.

— Nu așa, fată. Almintrelea!

Atunci fata se puse cu picioarele pe lopată.

— Iraa-cu de mine, da proastă mai ești, fată hăi! Nici atâta nu știi?

— Nu știu, măicuță. Iartă-mă! Sări dumneata întâi și-mi arată!

Și atunci se așează baba pe lopată, făcându-se ghem, întocmai ca o pită numai bună de pus în cuptor. Fata, repede, luă lopata de coadă și țâști cu ea pe gura cuptorului. Puse uite oblocul la cuptor și-l închise bine, lăsând să se rumenească baba bine. După ce se fripse cum trebuie, o scoase și o puse pe masă, unde trebuiau să vie căpcăunii babii să mănânce. Apoi iute scoase și pe tată-său din cușcă și o luară la fugă. Se ascunseră într-un tufiș și acolo stătură două zile, fără să se miște. Căpcăunii veniră acasă și, cum erau obosiți și flămânzi, se repeziră ca niște uli pe hoit și începură să înfulice, ca niște calici la un praznic. Baba însă fusese tare bătrână

și oricât se fripsese, rămăsese tot tare ca o talpă de cizmă. Trăgeau de ea de-și rupeau dinții în carnea ei.

— Mă, da' ci-o fi, de-i așa de tare, - se întrebau ei.

O mai întoarseră, ce-o mai întoarseră, când cel mai mic numai ce zice deodată:

- Mie-mi miroase a carne de mămuță.

Și trecându-i o bănuială prin cap, se duse să caute pe mă-sa. Baba nicăieri! Se duse în cușcă. Cușca goală. Atunci înțelese că oamenii aceia îi înșelaseră și că fripseseră pe mama lor. Și numai ce începu să se tânguie și să răcnească, de săriră toți frații, ca arși de la locurilor lor. Și când auziră ce aflase prâslea lor, li se aplecară și vărsară tot ce mâncară. Și-o porniră în goană nebună să-i caute pe oamenii care-i înșelară atât de groaznic, dar în zadar îi căutară, că nu mai dădură de urma lor. Se-ntoarseră acasă supărați și năcăjiți și de-atunci se jurară toți căpcăunii să nu mai mănânce carne de oameni. Românul acela însă și cu fata lui rătăciră între smârcurile bălților multă vreme și i-ar fi mâncat vreo fiară sălbatecă sau i-ar fi prins iar căpcăunii ori tătarii, dacă nu s-ar fi luat pe dunga de stele dese și mărunte ce se vede în curmezișul cerului și numai așa au ajuns cu bine înapoi în satul lor. De atunci pentru că ei s-au întors din robie ajutați de dunga cea de stele, oamenii i-au pus numele „Drumul Robilor".

PLECAREA CĂPCĂUNILOR

Căpcăunii n-au mai stat mult prin părțile noastre, ci și-au luat tălpășița și bruma de avere ce-o strânseseră din prădăciunile lor și s-au tot dus înspre soare răsare de nu s-a mai auzit de ei. Doar unii, care s-au mai întors din robia lor ori a tătarilor, spuneau că ar fi văzut căpcăunii amestecați cu tătarii prin părțile Crâmului. Bătrânii solomonari, însă, care știu toate și au văzut toate, spun că Alexandru Machedon, când a avut bătălia cu Por Împărat, i-a prins și i-a închis între niște dealuri împreunate, unde nu-i zi niciodată și de unde nu vor putea scăpa decât în ziua de apoi. Așa de tare s-a-ngrozit de mutrele lor, dar mai ales de cruzimele faptelor lor. Și ca nu cumva să scape de acolo și să se apuce iar să îngrozească lumea, Alexandru Machedon a așezat deasupra dealurilor acele o furcă și un clopot, care se trage singur la suflarea vântului. Căpcăunii cum aud clopotul, cred că-i Alexandru pe acolo și-i păzește și nu cutează să strice porțile temniței lor.

BLAJINII

PITICII

Dumnezeu a făcut la început pe urieși, dar văzând că sunt prea mari și se-mpiedică de munți și de păduri și nu-s de nici o treabă, s-a gândit să facă alt soi de oameni și atunci a făcut niște oameni mici, mici de tot, ca niște pitici. Aceștia se numesc blajini, pentru

că erau oamenu cuviosi și tare blânzi și drepți. Erau așa de mici că 9 blajini lucrau la un cuptor. Dar nici aceștia nu puteau isprăvi nimic, pentru că erau mici și de nici un folos, și-atunci a creat Dumnezeu pe oamenii de astăzi. Pe blajini, ca să nu mai încurce lumea aici pe pământ, i-a luat și i-a dus pe tărâmurile celelalte, pe sub pământ, pe acolo pe unde curge apa Sâmbetei. Ei se mai numesc și rohmani.

JUMĂTATE DE OM

ÎNFĂȚIȘARE

Aceștia erau niște pocitanii iscodite de Dracu, ia așa să încurce și el lumea și să se arate că și el poate ceva. Erau însă proști de dădeau în gropi și nu erau buni la nici o treabă. Umblau mai mult prin păduri și, deși aveau unii și câte 7 mâini și 7 picioare, se încurcau mai mult în ele și de aceea se duceau de ici colo, călare pe iepuri șchiopi. Neamul lor însă s-a stins repede și n-a mai rămas nici urmă de ei, decât așa prin poveștile oamenilor.

Miorița. Gravură în lemn de Marcel Olinescu.

Legenda Mânăstirii Argeşului.

III
UNELTIRILE DIAVOLULUI CONTRA ÎNFĂPTUIRILOR LUI DUMNEZEU

ÎNCERCĂRILE DIAVOLULUI DE A FACE RĂU LUI DUMNEZEU

Dracul, de când s-a văzut coborât în fundul iadului cel negru, în loc să se căiască și să ceară iertare lui Dumnezeu pentru toate relele pe care le-a făcut, a preferat să rămâie stăpânul neîncoronat al Întunericului și al tuturor relelor, crezându-se astfel egalul lui Dumnezeu - el, în împărăția cea de sus, Dracul împărat al celor de jos, pe întunecimile pământului și ale iadului. Dar și așa, îl roade furia și deznădejdea neputinței, că n-a putut să fie mai mare decât Dumnezeu. De acolo din iadul lui, din împărăția lui de beznă, însă nu s-a astâmpărat și nu se astâmpără nici până-n ziua de azi și nu scapă nici un prilej de a face rău lui Dumnezeu și făpturilor sale. Și cea mai mare bucurie a lui e când poate fura lui Dumnezeu un suflet de om. În cele ce urmează vom reda cele mai caracteristice din povestirile despre uneltirile Dracului în contra lui Dumnezeu sau a oamenilor. Vom da numai câteva, pentru că, după mitologia poporală, întreaga istorie a lumii nu-i altceva decât o luptă necurmată a Dracului de a învrăjbi lumea și a face rău lui Dumnezeu.

DRACUL LA ÎNTRECERE CU DUMNEZEU

Dracul văzând că Dumnezeu face atâtea lucruri frumoase, că a făcut pe om și pe toate vietățile, toate animalele și toate plantele, a vrut să întreacă pe Dumnezeu, apucându-se să creeze și el.

CASA

Așa a făcut la început casa, dar nu s-a priceput să-i facă ferestre și nici ușă și trebuia să intre în ea pe horn. S-a înciudat așa de rău, când a văzut că nu merge și omului nu-i place, că i-a dat-o lui Dumnezeu. Dar mai mare ciudă i-a fost, când a văzut că Dumnezeu i-a făcut uși și ferestre și a făcut-o așa de plăcută.

LUPUL

Apoi a făcut pe lup. I-a tot strigat să [se] miște, dar lupul făcut din lut, stătea nemișcat cu dinții rânjiți la el. A trecut pe acolo

Crearea maimuței

Dumnezeu și a zis numai: „Sări, lupule, și mușcă pe Dracu"! Și odată a sărit și, dacă dracu n-o lua la fugă, de-i scânteiau călcâile, îl sfârtica lupul.

MAIMUȚA

Tot așa a pățit Dracul și cu omul. A vrut el să facă om și i-a ieșit maimuță.

URSUL

Altădată a învățat pe un morar să se îmbrace cu cojocul pe dos, să se ascundă sub pod și să mormăie, ca să-l sperie pe Dumnezeu. Când a trecut Dumnezeu peste pod și l-a auzit mormăind, a zis:

— Așa să rămâi! Și de atunci avem urși pe pământ.

LIBELULA SAU CALUL DRACULUI

DRACUL ÎȘI STRÂNGE ARMATA

Într-o zi, Sfântul Gheorghe, care umbla mereu călare, auzi că Satana și-ar fi înarmat iar dracii și ar avea de gând să pornească contra lui Dumnezeu. Nu stete mult pe gânduri și, adunându-și

călăreții lui, o pornește înspre locul unde aflase că se adunase armata cea neagră a lui Belzebut. Sf[ântul] Gheorghe avea un cal ca cel [sic!] din poveste, care mânca jăratec și alerga ca gândul și ca vântul. De la o vreme simți însă că armăsarul lui, nu numai că nu mai putea să meargă înainte, dar că tot dădea îndărăt ca racul. Atunci se făcu mare-nvălmășeală în rândurile îngerilor și începură și caii lor să dea înapoi și să se nărăvească.

FERMECAREA CALULUI

Tocmai când Sf[ântul] Gheorghe își pierduse calul și nu știa ce să facă, aude un glas dumnezeiesc, care spunea să se dea jos de pe cal, că e fermecat de Satana.

— Apoi dacă e așa, al dracului să și rămâie... spuse Sf[ântul] Gheorghe înciudat dându-se jos de pe cal.

SCHIMBAREA ÎN INSECTĂ

Iar cum s-a depărtat Sf[ântul] Gheorghe de-acolo, Dumnezeu a schimbat calul într-o gânganie zburătoare, care zbârnâie când zboară și cu lumini de jar pe aripile lui lucitoare și căreia noi îi spunem și acum, calul dracului sau libelula.

SF[ÂNTUL] ILIE

SF[ÂNTUL] ILIE LA ARMATĂ

Sfântul Ilie era un om tânăr, cu teamă de Dumnezeu și cu sufletul curat, peste care nici măcar minciuna cea mai mică nu-și arătase pata ei de rugină. Era harnic și muncitor și în satul lui toată lumea îl cinstea. Când îi veni vremea, fu luat în armată și plecă cu inima puțin cernită, că era însurat. O dădu pe nevastă-sa în grija părinților lui și, cu încredere în Dumnezeu, plecă. Dracul, știindu-l omul lui Dumnezeu, numai atâta aștepta ca să se răzbune. Merse într-o zi prefăcut într-un moș drumeț la Ilie și-i spuse:

UNELTIREA DIAVOLULUI

— Măi, Ilie, tu ești om bun și crezi tuturor, da-i păcat de tine că nevastă-ta își bate joc de tine. Uite chiar acum stă de vorbă cu un străin pe prispă afară. Sfântul Ilie era un om cinstit, și el toate le credea de bune, așa că-l crezu și pe Diavol. Și repede ia din cui paloșul și, suindu-se pe cal, o ține într-o fugă până acasă. Descălecă și apropiindu-se tiptil de prispă, vede doi oameni, un bărbat și o

Sf[ântul] Ilie

femeie, ce în faptul serii stăteau de vorbă. Fără să se uite cine sunt și ce vorbesc, Ilie iute la mânie cum era, trage paloșul și le retează capetele.

UCIDEREA PĂRINȚILOR

Și tocmai după ce-și potoli necazul, să înnebunească nu altceva, când bagă de seamă că, nu nevastă-sa și cu un străin stătuseră de vorbă, ci fuseseră taică-său și cu maică-sa. Numai atunci înțelese că omul cel străin ce-l înșelase cu vorbele-i mincinoase, fusese Dracul și că-l împinsese la păcat, numai ca să-i ieie sufletul. Mare îi fu ciuda că se lăsase înșelat de Diavol, dar nici supărarea-i nu fu mai mică, văzându-și părinții uciși chiar de mâna lui. Cu sufletul obidit, plecă să se jăluiască lui Dumnezeu și să-i ceară să-l lase să se ruzbune pe drac, așa cum l-a tăia capul. Dumnezeu îi ascultă ruga și-i dete o căruță cu cai de foc și un bici, care, când plesnea, slobozea un foc și pocnea ca tunul. Îi mai dete voie ca unde va găsi un drac să-i facă ce-o vrea el. Sfântul Ilie atâta aștepta. Când se văzu în căruța cea cu caii de foc, o porni în goană nebună la vânătoare de draci. Unde găsea vreunul îl și pocnea, de rămânea cu limba scoasă și fărâme-fărâme, ca un pumn de grăunțe.

VÂNĂTOAREA DRACILOR

Așa era de înverșunat Sf[ântul] Ilie contra dracilor și atâta drăcime ucisese, că se luase Tartorul lor de grijă. Îi era teamă să nu i se stârpească semința și atunci a trimis jalbă la Dumnezeu și s-a rugat tare, zicând:

— Doamne! nu ne omorî pe toți, că numai prin noi poți încerca credința oamenilor. Dumnezeu a văzut că are dreptate și s-a milostivit atunci și chemându-l pe Sfântul Ilie, i-a spus:

– Ilie, Ilie, acum cred că ți-ai mai astâmpărat năduful. Mai lasă-i și pe dracii ăștia pustiului și nu-i mai ucide pe toți. De acum să nu mai trăsnești, decât atunci când o fi furtună. Și de atunci, numai când balaurul ridică nori grei, numai atunci pornește și Sfântul Ilie cu căruța lui, cu roatele ferecate, de foc și fier, de se aude durduind până departe. Iar când vede vreun drac, se ia după el și oriunde s-ar fi ascuns, îl plesnește cu biciul lui de foc. Când Dumnezeu i-a dat biciul lui Sf[ântul] Ilie i-a spus: „Ilie, în toate poți să dai cu trăsnetul tău, numai în cruce nouă nu". De aceea e bine ca în vreme de trăsnete și fulgere, să-ți faci cruce des, căci Dracul nu se apropie de cel care face cruce și deci nici Sfântul Ilie nu-l va putea plesni cu biciul, căci dracul fiind gonit de Sf[ântul] Ilie, în toate locurile se ascunde, numai unde vede cruce nouă nu. Pentru asta își fac oamenii cruce des, când fulgeră și trăsnește, ca să nu aibă vreme crucea să se-nvechească.

SF[ÂNTUL] ILIE STÂNGACI

Sfântul Ilie e stângaci. Asta s-a-ntâmplat încă de pe vremea când trăsnea și fulgera, cum îi venea lui. Așa de tare trăsnea, încât zguduia pământul din temelie și se dărâmau casele oamenilor. Pe vremea aceea fiind și Maica Domnului însărcinată cu Domnul Hristos, așa de tare a trăsnit odată într-un drac, care se ascunsese sub streșina templului din Ierusalim, încât s-a dârdâit tot pământul și s-a cutremurat și Domnul Hristos în pântecele Maicii Sale. Atunci Domnul Hristos blestemă pe Sf[ântul] Ilie să i se usuce mâna dreaptă și îndată i s-a și uscat. De atunci Sfântul Ilie trăsnește numai cu mâna stângă, dar și așa nu dă greș, cu toate că nu mai poate trăsni așa de tare.

NAȘTEREA LICURICILOR

DIAVOLUL DIN CER

Atunci când arhanghelul Gavril a oprit pe draci acolo unde erau, în clipa, când a ridicat mâna blagoslovirii, un drac s-a fost prins de toarta cerului și pe urmă s-a strecurat printre îngeri, făcându-și coada colac, vrând să intre în rai, să rămâie și mai departe unealta lui Scaraoschi în cer și să spioneze pentru el. Dar Sf[ântul] Petru l-a zărit și i se păru că nu e lucru curat cu el, cu toate că se

dase cu făină pe față și-și roșise buzele, ca să semene cu îngerii. De atunci au rămas roșelele și fardurile pe pământ. Sf[ântul] Petru însă l-a recunoscut că pe față nu i-a fost ajuns și-i rămăsese nasu roșu, iar fața îi era grea galbenă, că nu se fardase bine. Atunci Sân Petru văzând vicleșia dracului, se înfurie, îl luă de un picior și-l aruncă de sus din al nouălea cer, însă așa de tare, că ajungând jos pe pământ se făcu bucățele, bucățele. Din sfărâmăturile și bucățile acele[a], apoi s-au făcut o mulțime de viermuleți, care și-acum se văd seara pe marginile drumurilor și prin hățișurile pădurilor, luminând ca niște scânteiuțe ce zbor din loc în loc. Aceștia sunt licuricii.

DRACUL FURĂ CHEILE RAIULUI

FURIȘAREA ÎN IAD

Într-o seară, pe când Dumnezeu era la cină cu toți sfinții și apostolii și tăifăsuiau despre răutatea oamenilor și despre cele ce trebuiau unei gospodării așa de mari cum e lumea asta, Dracul s-a furișat în rai, numai el știe cum, și a furat tot ce era mai de preț și mai sfânt, adică: ciubărul botezului, în care s-a botezat Iisus Christos, scăunașul de aur și bătut cu pietre prețioase al lui Dumnezeu, Soarele cu razele lui și Luna cu luminile nopților, și până să prindă îngerii de veste, a fugit cu ele în iad. Toată lumea și raiul s-a-ntunecat, iar iadul s-a luminat. Îngerii și arhanghelii plângeau prin colțurile raiului și n-aveau nici unul curajul să meargă la Dumnezeu, să-i spună toată întâmplarea. Dar Dumnezeu când a văzut că totul s-a întunecat ca înaintea de facerea lumii, a și trimis pe Sf[ântul] Ilie să vadă ce-i. Când s-a întors și i-a spus cum și în ce fel a furat Dracul lucrurile de preț din rai. Dumnezeu s-a mâhnit foarte și-a zis:

MÂHNIREA DOMNULUI

— O clipă numai nu iau seama la rosturile lumii și vreau să mă hodinesc și eu... Nu pot că nimeni nu se gândește să se-ngrijească de lumea mea! Apoi s-a întors către sfinți și le-a spus:

— Dragii mei și sfinții mei, care vă încumetați să mergeți jos în iad și să aduceți înapoi ce-a furat Iuda cel spurcat?

PLECAREA LUI SF[ÂNTUL] ILIE

Sf[ântul] Ilie a spus că dacă Dumnezeu îi dă armele lui, cu care s-a luptat când a fost el tânăr, atunci când s-a fost răsculat Lutifer, atunci el s-ar încumeta să meargă în iad și să aducă Soarele și celelalte odoare. Dumnezeu i le-a dat și cum s-a apropiat de iad, a început Sf[ântul] Ilie să tune și să fulgere, de toți dracii s-au speriat și au început să fugă, care-ncotro după vreun cotlon, în care să se ascundă. Iar când a tunat a treia oară, ușile iadului, deși erau din fier greu, s-au despicat și Sf[ântul] Ilie a intrat în iad ca o vijelie. Înăuntru n-a găsit picior de drac, că toți s-au fost ascuns, care pe unde au apucat. A luat atunci Sf[ântul] Ilie Soarele și Luna și celelalte odoare dumnezeiești și a făcut cale-ntoarsă. Scaraoschi, care era însă pitit după un cazan de smoală, a luat un cleşte înroșit în foc și zbughi! după el. Sf[ântul] Ilie nu s-a uitat înapoi, că-i știa pe toți dracii îngălbeniți de frică, și l-a ajuns Ucigă-l-Crucea, apucându-i cu cleștele talpa piciorului într-un loc și palma într-alt loc. Sf[ântul] Ilie nu mai putea acum tuna că-i erau mâinile ocupate de odoarele furate și atunci a început a striga după ajutor. Dumnezeu l-a auzit și când s-a încruntat numai o dată, a intrat uite Scaraoschi în iad, ca șoarecele în borta lui. Iar lui Sf[ântul] Ilie de mângâiere i-a spus că de acum toți oamenii, care se vor mai naște, vor fi ca el, adică cu talpa piciorului și palma mâinii scobite.

FACEREA TUTUROR VIETĂȚILOR

CREAREA PLANTELOR

După ce Dumnezeu a făcut Pământul, nu i-a plăcut să-l vadă așa gol și sterp. Și a început atunci să samene iarbă, flori și tot felul de semințe din care au ieșit pomii și arborii cei înalți și frumoși. Dracul însă se ținea scai de poala lui Dumnezeu și încurca și el trebile, sămănând și el semințe de ale lui, de buruiene și lemne urâte. Unde azvârlea Dumnezeu grâu, zvârlea și Dracul neghină, unde semăna Dumnezeu flori, semăna și dracul văzdoage, măsălariță și scai. Făcea Dumnezeu să crească brazi, stejari și fagi cu frunzișul lor bogat și frumos, Dracul scotea și el din pământ bozul, jneapănul, salcia și tot felul de lemne strâmbe și nefolositoare.

CREAREA ANIMALELOR

Când să facă Dumnezeu animalele, aceeași poveste; că vezi, Dracul ținea morțiș să poată spune oricând: „când am făcut noi

lumea...", așa cum a făcut și musca la arat. Numai că Dracul aci alta păștea: vroia să încurce iețele și să strice ceea ce făcea Dumnezeu. Nu vroia ca pământul, pe care vroise să i-l fure lui Dumnezeu, să fie împodobit numai cu fapturi de ale lui Dumnezeu și el să nu aibă nimic. Și nici nu voia să fie prea frumos, dacă n-a putut să fie al lui. De aceea, când Dumnezeu a făcut calul, boul, oaia, căprioara, păsările cele cântătoare, albinele și furnicile cele harnice, peștii și toate insectele ce se găsesc pe pământ în aer și în apă, Dracul a născocit toate sălbătăciunile din păduri, care atin calea omului și mănâncă pe celelalte animale. Huhurezii și cucuvaiele de noapte, ulii și ereții, muștele și toate goangele cele rele, viermii și omizile, Dracul le-a adus pe pământ cu mintea lui cea întoarsă numai spre rău, urât și stricător. Și așa s-au ales de la-nceput încă animalele cele bune de o parte și cele rele de cealaltă parte, ierburile și florile de o parte și buruienile de altă parte și oricât s-ar amesteca, ceea ce-i făcut de Dracul, aceea tot la rău duce, oriunde ai pune-o. Și așa, cum în om binele se luptă cu răul și în lumea animalelor și a ierburilor e la fel. Buruienile caută să năpădească grânele și lupii să mănânce oile. Asta-i de când lumea și așa are să fie până la sfârșitul pământului.

SF[ÂNTUL] ILIE ARGAT ÎN IAD

Pe Sf[ântul] Ilie l-a trimis odată Dumnezeu, ca pedeapsă, să argățească la Scaraoschi. Asta s-a-ntâmplat încă pe când Sf[ântul] Ilie era tânăr. Pe vremea aceea Dumnezeu nu se supărase pe Belzebut și tot mai voroveau, când se-ntâlneau. Ba Scaraoschi, când vroia să afle ceva de la Dumnezeu, trimitea pe Sf[ântul] Ilie să-l întrebe. Iar Dumnezeu tot prin Ilie, știrea ce mai e prin iad. Odată, numai ce îi spune Dumnezeu lui Sf[ântul] Ilie:

— Măi băiete, ia să-ntrebi tu, pe stăpânu-tău, cine are să mântuiască pe urmașii lui Adam, de greșeala lui. Să nu te sfiești deloc de Scaraoschi. Are să-ți tragă o palmă, când o să audă ce-i ceri, da' eu am să fac așa, să nu te doară deloc.

A doua zi, se ducé Scaraoschi la scaldă cu Sf[ântul] Ilie. Și pe când dădea Dracul să se bage-n apă, Sf[ântul] Ilie îl întrebă așa cum l-a învățat Dumnezeu. Sarsailă, odată se întoarce și-i arde o palmă. Dar pe Sf[ântul] Ilie nu l-a durut nimic. Peste zi, când dormea Scaraoschi somnul de după-amiază, Sânt Ilie merge la Dumnezeu și-i spune toată pățania.

— Și te-a durut?

— Nu, Milostive!

— Să-l întrebi și mâine. Are să-ți tragă iar o palmă, dar nici pe asta n-o s-o simți.

A întrebat și a doua oară și tot așa i s-a-ntâmplat. A treia zi, însă, pe când Dracul își muiase puțin piciorul în apa oceanului unde își făceau scalda, Sf[ântul] Ilie iar pune întrebarea.

— Mă procletule, dar nu mai scăp de tine? – și se uită tare urât la el. Dar Sânt Ilie îl înfruntă și nu plecă ochii. Scaraoschi pufni pe nas, se aruncă o dată în apă și pe urmă împroșcând apa pe gură și pe nas, îi zice:

— Mă, nătăfleţule, nimenea nu poate să scape pe cei din Adam, decât numai acela care s-ar naște dintr-o fată fecioară, care să nu știe de bărbat și să nască copilul prin creștetul capului. Așa mă și asta n-are să se-ntâmple niciodată.

Dracul, iar se cufundă în apă, ca să înoate ca peștele. Dar Dumnezeu blagoslovi apa și se așternu peste ocean o gheață groasă de s-o tai cu toporul și întinsă, cât vezi cu ochii. Când vru Scaraoschi să iasă, dădu cu capul de gheață, de i se făcu cucui în creștetul capului. Dă în dreapta, dă în stânga, gheață peste tot.

— Mă, da' mi-o făcu afurisitu de argat.

Sânt Ilie, cum văzu gheața, cum o și șterse la Dumnezeu și-i spuse totul. Dumnezeu ca răsplată, l-a făcut căpitan peste tunurile cerului și l-a făcut mai bătrân, ca să poată intra între sfinți. Dracul însă, cum s-a văzut scăpat, a adunat drăcimea câtă frunză și iarbă și s-a pornit pe urmele lui să-l prindă. Dar prinde-l dacă mai poți! L-a căutat și nu l-a mai găsit, că Sf[ântul] Ilie acum era bătrân și când plecase era tânăr. Atunci a vrut să-și verse supărarea pe Dumnezeu, dar Dumnezeu numai s-a-nturnat o dată către Sf[ântul] Ilie, care aștepta numai semnul de la Dumnezeu și atâta îi trebui. Când începură tunurile să bubuie și să-mproaște în drăcime, o luară ghiavolii la fugă de se ascunseră pe unde nimeriră. De atunci, cică, sunt cei mai mulți draci pe pământ, pentru că, în graba lor, nu mai avură vreme să se întoarcă până la iad, ci se vârâră prin peșteri, prin văgăuni, prin gropi, prin case, ba chiar și prin oameni și biserici. Și de atunci ni se trage tovărășia asta cu dracii, care nu ne lasă deloc în pace.

COMORILE

AVERILE JIDOVILOR

Jidovii adunaseră în viața lor averi nenumărate, pe care, neștiind ce să facă cu ele, când își simțeau moartea aproape, le îngropau.

ÎNCHINAREA LOR

Iar ca nimeni să nu se atingă de ele, ca să le dezgroape și să-și apropie tot ce-au adunat o viață întreagă, după ce le-ngropau, făceau deasupra gropii tot felul de vrăji și aruncau blesteme grele

asupra celor care ar vrea să le dezgroape. Și pentru ca să fie și mai siguri că pământul le va păzi, până la învierea viitoare, când iar vor veni și-și vor lua comoara în stăpânire, le închinau Diavolului. Astfel știau că au pus un păzitor peste ele și încă pe cel mai strașnic păzitor, căci Dracul pe ce pune mână nu mai dă înapoi. Astfel, mai toate comorile sunt în paza lui, iar dracul a devenit „Cel de pe comoară". Cine află de locul unei comori și sapă ca s-o scoată, pățește o mulțime de nenorociri din partea Dracului. Mai întâi caută să-l sperie, ieșindu-i înainte în chipul unei capre sau [al] unei mâțe negre. Dacă, totuși, omul nu fuge, ci se apucă de săpat, dracul ori îl ologește, ori îi ia graiul, ori îi trimite pe Miazănoapte, care-l sperie atât de rău, încât bietul om moare.

JOCUL COMORILOR

O dată pe an, la un anumit timp, comorile ard, adică deasupra locului unde sunt îngropate, apar niște flăcări, roșietice, dacă comoara are mai multă aramă; galbenă, dacă e aur; roșu aprins dacă sunt rubine și verzi dacă sunt smaralde. Când omul se apropie, ele dispar. Dacă omul nu este fricos, poate să meargă acolo și să puie un semn, ca să știe a doua zi unde să sape.

CUM SE SCOT COMORILE

Comorile se pot scoate, dacă porți o cruce în sân și dacă stropești locul cu agheazmă, așa ca să fugă Necuratul de-acolo.

Numai cel sortit s-o aibă, numai acela poate s-o sape și s-o ia. Și numai dacă, în tot timpul dezgropării, se ferește de a scoate vreo vorbă. Iar după ce-a scos-o, să nu acopere locul, că altmintrelea orbește.

CÂND JOACĂ COMORILE

Comorile nu ard – nu joacă – totdeauna, ci numai la zile mari: în ajunul Crăciunului, Anului Nou, la Paști, în noaptea de Înviere, la Sf[ântul] Gheorghe, ori de Sânziene.

CUM A VRUT DIAVOLUL SĂ PRINDĂ PE DUMNEZEU

VICLEȘUGUL DIAVOLULUI

Când a văzut Scaraoschi că, prin război, nu-l poate răpune pe Dumnezeu, s-a gândit să-l răpuie prin vicleșug. S-a tot gândit el, cum ar putea mai ușor să puie mâna pe el și la urmă l-a dus mintea

să facă un scaun frumos, ca un tron de împărat, din aur și pietre scumpe. Dar la scaunul acesta aranjă el un mesteșug drăcesc, încât cine se așeza în el nu se mai putea scula.

Niște brațe se abăteau în jurul corpului lui, și-l strângeau ca la robie. Doar mare meșter e dracul, că nu-l întrece nici neamțul! Și după ce l-a isprăvit, l-a făcut frumos, de-ți era mai mare dragul să-l privești și, uitându-te la el, îți venea pofta să te așezi boierește, ca pe un divan. A lucrat Scaraoschi pe ascuns, ca să nu-l vadă Dumnezeu, dar Dumnezeu care vede și știe toate, a simțit ce bazaconie îi umblă în cap, dar i-a dat pace. După ce-a fost gata, Scaraoschi rugă pe Dumnezeu să vie la el în Iad să-i arate ceva. Și Dumnezeu veni. Cum sosi, Scaraoschi îl pofti să șază în jețul cel de aur:

– Îi fi obosit de atâta drum, fărtate! Ia poftește și te odihnește în scaunul acesta!

Dumnezeu se făcu că se uită la scaun și exclamă:

— Piii! Da frumos scaun mai ai! Nici tronul meu nu-i așa de frumos ca ăsta. Dar cum se stă în el?

DIAVOLUL CADE ÎN CURSĂ

— Păi cum se stă?! Ca în toate scaunele. Uite așa! Și fără să se gândească mult, se așează în scaun. Atât îi trebui lui Dumnezeu. Făcu să pornească mecanismul și-l priponi pe drac de scaun. Se zbătu dracul, cât se zbătu, dar rămase prins în propriul său laț.

— Hei! Nefărtate, pesemne nu cunoști vorba românului: Nu săpa groapa altuia, că te răstorni tu singur în ea. Ai vrut să mă ții legat în iadul tău. Uite acum te țiu eu legat!

Și de atunci a rămas Scaraoschi țintuit de tronul său. Din vremea aceea el n-a mai putut veni pe pământ. Dar asta nu-l împiedică să puie pe toți dracii lui să încurce socotelile pe lumea asta.

SFÂNTUL SPIRIDON ȘI VRĂJITOAREA

DRAGOSTEA LUI DUMNEZEU PENTRU OAMENI

Dumnezeu, chiar după ce și-a mutat locuința sus la cer, tot mai venea din când în când să mai vadă ce-i pe pământ. Când nu putea, că-l țineau treburile lumii aceștia, trimitea atunci pe Sfântu Petru sau pe alt sfânt, că de! suflet de tată, tot vroia să mai știe cum le merge oamenilor pe pământ, dacă le lipsește ceva sau au vreo nevoie, dar mai ales ca să afle ce drăcovenii a mai făcut Nefărtatul de diavol.

SF[ÂNTUL] SPIRIDON ȘI SF[ÂNTUL] PETRU PE PĂMÂNT

Odată a trimis pe Sf[ântul] Spiridon, făcătorul de minuni, dimpreună cu Sf[ântul] Petru, că îi venise la ureche iar de niscaiva trebușoare de ale Dracului. Cum mergeau așa și se sfătoșeau despre cele ale lumii, iată că numai dau de Dracul, care încălecase pe spinarea unei vrăjitoare și mergea fluierând, de parcă ar fi fost un voinic plecând în haiducie. Sf[ântul] Spiridon atâta se scârbi când îi văzu, că repede scoase paloșul și le tăie capul la amândoi. Sfântul Petru nici n-avusese vreme să scoată o vorbă, așa de iute fusese Sf[ântul] Spiridon. După ce se mai dezmetici, Sf[ântul] Petru îi spuse că rău a făcut de a omorât pe amândoi, că Dumnezeu i-a trimis numai ca să dejoace uneltirile Diavolului, dar nu să-l omoare. Și atâta l-a bătut la cap, încât Sf[ântul] Spiridon ia zis: – Ei hai, fie și cum zici tu! și întorcându-se înapoi, luă capetele, le potrivi la loc pe trup și suflând peste ele, îi învie. Cum au înviat, cum au luat-o la fugă, ca nu cumva sfântul să se căiască. Dar atunci a văzut și sfinții, ce bazaconie ieșise din graba lui Sf[ântul] Spiridon. Pusese adică sfântul, capul vrăjitoarei pe trupul dracului și capul dracului pe umerii vrăjitoarei. Au râs amândoi de pozna asta, de se țineau cu mâinile de burtă de râs. De atunci vrăjitoarele sunt tare istețe și le umblă gândurile numai la drăvocenii și se află așa de bine cu Dracul.

CUM SE IA RODUL HOLDELOR

DRACUL ȘI VRĂJITOARELE

Dracu[l], în furia lui contra lui Dumnezeu și contra oamenilor, care se închină lui, și-a tras de partea lui pe babele vrăjitoare, care au poruncă din partea lui să învrăjbească lumea, să facă pe oameni să păcătuiască și să-i facă să uite de Dumnezeu. Iar oamenilor credincioși și temători de Dumnezeu – și pe care Dumnezeu îi ajută în munca lor –, să le facă pe cât pot, cât mai mult rău. Unul din mijloacele vrăjitoarelor de a face rău oamenilor, cărora Dumnezeu i-a ajutat să-și înjghebeze o cât de mică gospodărie, e luatul rodului de la holde. Iată cum procedează ele:

LUATUL RODULUI

Femeile vrăjitoare iau câteva ouă clocite, un sul, o aţă roşie, un frâu, un bici, un săculeţ cu busuioc, ceară şi unt de cămilă, pe care-l cumpără de la ţigani. Pe la miezul nopţii, vrăjitoarea ia cele pregătite şi se duce la locul cu holda. Întâi îngroapă două ouă clocite la capul locului şi spune ca ouăle să fie cu noroc. Apoi îşi leagă săculeţul de piciorul drept, înfrânează sulul, îşi despleteşte părul şi se dezbracă până la brâu, ori chiar de tot. Încalecă pe sul şi bătându-l cu biciul, fuge de-a lungul locului, căruia vrea să-i ia rodul, zicând: „De la moş (cutare) la mine".

Se zice de 12 ori, căci aşa-i cu leac. Când a sfârşit de 12 ori, se întoarce spre răsărit şi zice:

– Bogăţia câmpului,
Sporul avutului,
Rodul grâului,
Să meargă, să treacă,
Grămadă să facă
În locul arătat
Cu sulul însemnat,
Şi din loc, în arie,
Din arie, în groapă
Şi de-aci să facă lăret.
Că dimineaţa m-am sculat
Şi la câmpuri am plecat,
Cu Maica Domnului m-am întâlnit,
Şi pe loc m-am spovedit
Ca să iau
Să nu dau,
Bogăţia câmpului,
Sporul avutului,
Rodul grâului.

Sfârşind acestea, iar începe să fugă călare pe sul bătându-l cu biciul şi zicând: „De la moş (cutare) la mine". Iar când a zis de 12 ori, din nou se opreşte şi spune:

Bogăţia câmpului,
Sporul avutului....

Asta o face de 4 ori, adică în toate cele 4 puncte cardinale, până se face ocolul complet al holdei, încercuit astfel cu vorbele vrajei.

Când a isprăvit de vrăjit, iese la capul locului, se îmbracă şi ascunzând sulul în grâul ei, fuge acasă. Pentru ca vraja aceasta să aibă spor, se cere ca vrăjitoarea să nu scoată nici un cuvânt de prisos şi dacă se-ntâlneşte cu cineva să nu vorbească o vorbă.

CUM SE IA MANA VACILOR

LUATUL MANEI

În noaptea de Mănicătoare, se obişnuieşte de către vrăjitoare să se ia mana vacilor. Iată cum procedează. Vrăjitoarea, care are de gând să ia mana vacilor cuiva, se scoală de la miezul nopţii, se

despoaie de haine până la brâu, se despleteşte, îşi ia un săculete, în care bagă un pietroi şi apoi îşi leagă săculetele cu pietroiul de piciorul drept. Ia apoi un ciubăr cu apă şi pleacă cu săculetele târâş prin poiană, grădină sau livezi, pe unde ştie că se găsesc otrăţele. Ciubărul cu apă închipuieşte şuştarul cu laptele, iar bolovanul din săculete, boţul de unt sau de brânză.

Acolo, după ce-a aflat destul otrăţel, face un pământuf cu care mestecă în apa din ciubăr, descântând:

Otrăţel, otrăţel,
Să iei laptele de la vaci cu viţel,
De la toate câte niţel,
Să le laşi numai spuma şi zăru,
Ca să nu moară viţelu.

Apoi imitând cu mânele deasupra şuştarului mulsul vacilor, spune:

Ţârc de la Lunaia,
Ţârc de la Mârţana,
Ţârc de la Miercana,
Ţârc de la Joiana...

Ca vitele să fie ferite de vrajă, se pune în preseara de Sf[ântul] Gheorghe în ferestile şi uşile staului şi ale grajdurilor vitelor şi în jurul şuştarului, rug de măceşe. În alte părţi, în aceeaşi preseară, oamenii obişnuiesc să buciume şi fac zgomot cu ţeava de la cazan de fiert prune, sau din fluiere de alun, ca să sperie duhurile.

CUM SE ADUCE IBOVNICUL

NECAZURILE DRAGOSTEI

Din toate timpurile, dragostea n-a fost de la început împărtăşită de amândoi îndrăgostiţii. Ba de cele mai multe ori, fata iubea tocmai pe flăcăul care îndrăgise pe alta. De aici s-au născut o mulţime de practici pentru a aduce pe drăguţ la sentimente mai bune, pentru că credinţa tuturora e că Dracul şi-a băgat codiţa şi aici, fiindcă el nu trăieşte decât din zâzanii. Or, se ştie că omul îndrăgostit e ca şi turbat; din nimica se mânie, îşi face seama sau omoară pe celălalt îndrăgostit sau pe presupusul care a luat inima fetei.

VRĂJILE DRAGOSTEI

De aici şi credinţa că dragostea vine de la zburătorii Dracului. Dracul, şmecher, a pus pe vrăjitoare să descânte pe dată şi de adus ibovnicul, ca prin asta, mai uşor, să poată câştiga sufletele oamenilor. Iată cum fac vrăjitoarele să aducă pe ibovnic călare pe mătură, ori de unde ar fi el.

FARMECELE VRĂJITOARELOR

Prind un liliac și-l îngroapă în pământ, lăsându-l acolo câteva săptămâni, să putrezească bine. După asta, într-o noapte cu lună nouă, îi scot oscioarele și dintre ele aleg două, care seamănă una a greblă și alta a cociorvă. Cu grebla se grebleză în vatră, chemându-l mereu pe nume pe iubitul fetei, iar cu cociorva se trage ceea ce s-a greblat, înspre cel ce vrăjește, ca și cum l-ar aduce. Se ia apoi o ulcică, în care se bate c-o vărguță de alun și pomenind mereu numele flăcăului, până ce ulcica începe să se învârtă singură și repede ca o sfârlează. Când se învârte mai bine, odată întoarce ulcica cu gura-n jos și se aude atunci încet, dar tot repede, numele flăcăului. Numele se aude din ce în ce mai rar, iar când de-abia se aude ca un șoptit, atunci răsună o zdruncănitură și hop! flăcăul călare pe mătură sau pe băț.

SOSIREA ÎNDRĂGOSTITULUI

Mulți oamenii au întâlnit astfel de tineri aduși cu ulcica, mergând repede, de parcă i-ar fi gonit cineva. Dar nu e bine să le dai apă, când cer, că imediat crapă.

ÎNDEPĂRTAREA ÎNDRĂGOSTITULUI

Dacă, din contra, fetei îi e ciudă pe ibovnic, atunci rânește vatra cu lopata, ocărându-l și afurisindu-l în tot chipul, iar cu lopata împrăștie în toate părțile, ca și ibovnicul să plece în lume, în toate vânturile. Cică mulți au plecat așa în lume, de nu li s-a mai știut nici de nume. Așa face Dracul, cu ajutorul babelor vrăjitoare, batjocură din oamenii îndrăgostiți.

IV
CREAREA OMULUI

CREAREA OMULUI

După ce Dumnezeu a făcut Pământul, născoci apoi toate soiurile de animale, de păsări și de vietăți din aer, din pământ și din apă. După asta făcu pomii și iarba câmpului și florile cele cu miroasnele. Și era lumea toată ca un vas smălțuit, de să tot trăiești și să nu mai îmbătrânești. Dumneze se plimba bucuros prin toate locurile și, ca un gospodar bun, mai ridica un deal, dacă i se părea prea mic sau mai adâncea o vale, ca să curgă mai bine un pârâiaș, ori mai netezea vreun șes, ca să aibă vedere mai frumoasă și mai întinsă. De! ca omul, care vrea ca lucrul lui să fie lucru bun și cu folos. Dracul îl întovărășea, ținându-se mereu cipcă de poalele lui, temându-se să nu mai facă Dumnezeu ceva și el să nu fie față. În schimb, tot mereu critica. Ba că asta nu-i bine, ba că asta s-ar fi potrivit dincolo și nu aici, ori că apa ar trebui să meargă la deal și nu la vale. În sfârșit să nu tacă și el din gură. Dumnezeu tăcea și-și râdea în barbă. Odată, însă, avu și Dracul dreptate.

– Doamne, îi zise el, atâta amar de pământ și nici o vietate, care să-l lucreze și să-l mai înveselească. Cât întorci capul, nu vezi decât pământ și iar pământ. Dumnezeu se uită la el și dădu din cap.

– Ai dreptate, măi Nefârtate, dar cu ce să umplem noi Pământul?

Dracul bucuros că l-a aflat Dumnezeu deștept, îi spuse că va face el ceva, de o să-i placă și lui Dumnezeu. În mintea lui însă încolți un gând viclean. Căci ce-și zise el. Am să fac o vietate asemănătoare mie și dacă vom fi doi sau mai mulți, mai ușor ne scăpăm noi de Dumnezeu. Dumnezeu îi ghici însă gândul, dar se făcu bucuros de propunerea lui și-l lăsă să lucreze.

Dracul a luat lut și a făcut o momâie, care vroia să aducă cu el și după ce îi făcu gură, ochi, nas și urechi, o puse în picioare și începu să strige la ea să se miște. Dar momâia, pas să se miște. Stătea holbată ca o altă arătare și tot lut rămânea. Îi puse atunci o trestie în gură și începu să-i sufle aer din pietul lui, doar a învia-o. Dar truda îi fu zadarnică, pentru că duhul diavolului nu a putut-o însufleți. Și se năcăjea Dracul de era tot numai apă. Și iată că trece pe acolo Dumnezeu:

– Ce faci acolo, Diavole!

— Om, Doamne!

— Măi, măi! făcu a mirare Dumnezeu. Și mișcă?

— Nu, Doamne. Cât duh i-am suflat și el tot pământ rămâne.

— Ei! nu l-ai fi făcut bine. Ia vino mâine pe la mine să vezi ce-am să fac eu.

Și s-a apucat Dumnezeu de lucru. A luat os din piatră, carne

Primul om

din lut, sânge din rouă, auzul din vânt, frumusețe din Soare, suflet din duhul sfânt și minte din slava îngerilor și l-a făcut pe om după chipul și asemănarea sa. Și poruncindu-i să se miște, s-a mișcat.

Când a văzut Dracul că la Dumnezeu i-a reușit, ceea ce a vrut să facă el și că nu va mai avea ajutor să-l răstoarne pe Dumnezeu din împărăția lumii, s-a înciudat strașnic și a făcut jurământ de afurisenie că nu se va lăsa până nu-l va lua pe om de sub stăpânirea lui Dumnezeu. De aceea și până astăzi, Dracul caută prin toate tertipurile să puie stăpânire pe om. Și pentru că trupul îi e mai slab, fiind făcut din același lut, din care a frământat și Dracul momâia lui, Dracul asupra lui dă cel mai mare asalt. Îl chinuiește, cât trăiește omul, în toate chipurile, îi trimite boli și felurite feluri de bube și beteșuguri, iar mai apoi îl dezlipește de suflet și-l lasă pământului să putrezească și viermilor să-l mănânce. Sufletul, însă, fiind fărâmă din duhul sfânt, se luptă tot timpul cu vicleșugurile lui Satana și când Diavolul a pus stăpânire pe trupul omului, sfărâmându-l, el se ridică la Dumnezeu.

CREAREA MAIMUȚEI

Dumnezeu, însă, cu sufletul lui bun nu s-a supărat de mânia Dracului, și, ca să-l îmbuneze, a poruncit și momâiei să se miște. Și momâia s-a mișcat și de atunci avem pe pământ maimuțe.

Omul, după ce a fost creat și a deschis ochii pe această lume s-a uitat întâi peste toate în jurul lui și apoi i-a mulțumit frumos lui Dumnezeu, pentru darul ce i-a făcut, dându-i viață.

Dumnezeu, după ce-a făcut pe om, l-a dus în grădina lui, raiul și l-a lăsat să facă ce-o vrea el. Și-l privea Dumnezeu, cum se mișca printre pomi și tare se bucura de priveliștea lui. Și omul era mulțumit că raiul era tare frumos și toate îl încântau. S-a gândit apoi ce nume să-i deie ca să știe, când îl va chema. De aceea a trimis patru îngeri în patru cornuri de lume: la răsărit, la amiază, la asfințit și la miazănoapte și fiecare din ei a adus câte o slovă de carte, pe care punându-le apoi împreună, a dat peste cuvântul Adam și Adam i-a rămas numele.

CREAREA EVEI

Pe pământ era liniște. Vieţuitoarele trăiau în pace și în belșug. Ierburile creșteau în voie. Omul își căuta de grădina lui, netulburat de nimeni. De bucurat nu se bucura, că nu-nțelegea ce-i bucuria și n-o înțelegea, fiindcă n-apucase și zile de scârbă. Trăia în nedurere și nu simțea că-i înconjurat de neplăceri. Atotputernicul se plimba prin lume și numai își netezea barba, văzând că i-a ieșit trebușoara așa de bine la capăt.

Dar de la o vreme, Adam a început să se întristeze. A văzut că leul își are leoaica lui, calul își are perechea lui, vulturul - vulturoaica lui, nici o vietate nu era singură. Fiecare avea pe cineva, cu care să se ajute, să se joace ori să se mai hârjonească de trecere de vreme. Numai omul era singur. Rătăcea de colo până colo și n-avea cu cine schimba și el o vorbă. Dumnezeu îl văzu că-i dus pe gânduri și că umblă de colo până colo, fără nici o noimă și că din ce în ce era mai trist. Nu-i mai plăcea mâncarea, nu-l mai încântau priveliștile minunate din raiul cel fără pereche. Se săturase și el de bine. Atunci Dumnezeu se hotărî să-i dea și lui Adam o tovarășă. Și i-a dat un somn dulce și o adormire grea și a vrut să-i ia o părticică din creștet, ca să facă din ea pe femeie. Dar i s-a părut că nu e bine, căci atunci are să fie femeia mai deșteaptă și deci mai mare ca bărbatul. Atunci s-a gândit să-i ia din tălpi, dar atunci femeia va fi prea ușurică, pentru că tot timpul ar fi umblat de colo până colo, ca banul cel rău. De aceea a luat Dumnezeu din trupul lui Adam coasta a noua din partea stângă și a făcut din ea pe moașa Eva. După ce i-a suflat și ei duh sfânt, l-a deșteptat și pe Adam, care „rău s-a înspăimântat, soț lângă el când a aflat". Și-a zis oftând: „Of! Doamne, ce-i asta?" Atunci Dumnezeu l-a liniștiti spunându-i: „Nu te-nspăimânta, Adame, că aceasta este os

Adam descoperind pe Eva

din osul tău și carne din carnea ta și sânge din sângele tău. Și această femeie îți va fi soție până la sfârșitul veacurilor". Și a luat-o atunci Adam de mână și s-a dus cu ea să-i arate frumusețile raiului.

Românii, ca toți oamenii și ca moșul Adam, având de suferit multe necazuri de pe urma femeii și mai gândindu-se și ce-a pățit Adam și ce mai pățesc strănepoții lui de la toate fiicele Evei, care îi îndeamnă la rău, au născocit și povestea următoare:

EVA CREATĂ DIN COADĂ DE CÂINE

După ce Dumnezeu l-a adormit pe Adam, i-a luat o coastă și punând-o pe o masă alăturea, s-a apucat să coasă locul de unde i-a scos-o.

Până să nimerească firul în urechea acului, până să-i coase toată tăietura, Dracul, prefăcut în câine veni tupiliș și-i fură coasta lui Adam. Când fu și Dumnezeu gata cu cusutul, hai să se apuce să o facă și pe Eva. Când colo, ia coasta, de unde nu-i! O ciudă îl cuprinse pe Dumnezeu și mânios se uită jur-împrejur s-o găsească. Pasă-mi-te credea c-o fi căzut pe jos, când colo vede câinele rozând un os. Atunci înțelese Dumnezeu că Diavolul îi făcuse șotia, și se ia după câine. Fuge câinele, fuge Dumnezeu și, la o cotitură, Dumnezeu prinde câinele de coadă. Trage Dumnezeu, întinde și câinele, întinde Dumnezeu, trage câinele, până ce se rupe coada câinelui în mâinile lui Dumnezeu. Fuge dihania schelălăind în pădure, iar Ziditorul lumii rămase uitându-se la coada câinelui din mâna lui.

Și s-a mâniat Dumnezeu de s-a-nnourat tot cerul și s-au încrâncenat toate apele, și nu știa ce să mai facă. Altfel îi fusese planul și almintrelea îi ieșise. Ș-atunci Dumnezeu supărat, odată trântește coada câinelui de pământ și poruncește: Din coadă de câine să te faci, femeie!

Și cum a zis, așa s-a și făcut.

Și de atunci a rămas femeia cu peri de drac în ea și pentru că din coadă de câine nu se face sită de mătasă, nici Eva și nici strănepoatele ei nu sunt cine știe ce lucru bun.

PĂCATUL STRĂMOȘESC

Dumnezeu iubea foarte mult pe Adam și pe Eva. Când treburile domniei acestei lumi îi mai lăsa puțin răgaz, venea să mai stea de vorbă cu ei, sau îi privea de departe cum își petreceau vremea. Adam și Eva au văzut cum se jucau animalele între ele, cum se giugiuleau porumbeii ori cum se hârjoneau mieii și căprioarele și făceau și ei la fel. Apoi mergeau și cutreierau raiul și nu se mai săturau minunându-se de frumusețile ce le-ntâlneau în cale. Din când în când se apropiau sau dădeau ca din întâmplare peste pomul binelui și al cunoștinței și se uitau cu teamă, dar și cu curiozitate la el. Se gândeau în sinea lor și chiar se-ntrebau pe șoptite, oare de ce i-a oprit Dumnezeu să mănânce din merele acestui pom, că doar sunt destule și nu le mănâncă nimeni.

Le vedeau frumos pârguite și se mirau cum se poate ca mărul acesta să fie pentru ei aducător de nenorociri. Dar își ziceau că desigur mărul a fost oprit pe seama lui Dumnezeu, tatăl lor și nu se cade să iasă din porunca lor. Și atunci fugeau de acolo. Dar întâmplarea sau farmecele Dracului – cine știe – făceau să se găsească mereu în jurul acestui pom, oricât cercau ei să fie departe.

Dracul, însă, știa de porunca această și după ce se gândi mult, ce-i trecu prin cap? Dacă nu-l poate lovi pe Dumnezeu direct, să-l lovească cel puțin în făpturile lui. Văzuse pe Dumnezeu cu cât drag se uita la cei doi oameni și vroia să-l lovească – tocmai acolo, unde l-ar fi durut mai tare, în ce iubea mai mult. Dar se temea ca și oamenii să nu se ridice contra lui, cum a făcut lupul și toate făpturile, făcute de mâna lui.

De aceea s-a hotărât să facă ce-o face, ori să-i strice cu Dumnezeu, ori să-i atragă de partea lui. Văzuse că cei doi oameni dădeau mereu târcoale pomului din mijlocul raiului și mai prinsese privirile pline de curiozitate ale amândurora, ori de câte ori se uitau la merele acestui pom. Și mai știa Dracul, că doar nu degeaba fusese sfetnicul lui Dumnezeu, că de ce nu-i lasă Dumnezeu să mănânce din acest pom. Și repede își făcu planul. Se dădu mai întâi pe lângă Adam, dar bărbatul fu tare și toate momelile lui nu prinseră. Atunci s-a dat pe lângă Eva.

S-a prefăcut – căci Dracul are puterea să se prefacă în 99 de chipuri – într-un șarpe, mare și frumos ca un voinic, cu niște solzi galbeni de aur, ce străluceau în soare, ca o oglindă. O porni prin iarba verde și frumoasă a raiului, fâșâind ca o mătase. Merse de-a dreptul la pomul cel înalt din grădină, din care Dumnezeu îi oprise să mănânce, se încolăci frumușel pe după pom și începu a șuiera, cum șuieră un voinic de dragoste. Adam dormea sub un nuc, iar

Eva se plimba pe sub pomi, la umbră. Când auzi ea șuierătura șarpelui, stătu în loc încremenită, căci nu știa ce poate fi această șuierătură, de care nu mai auzise până acum. Ascultă la început mirată, dar pe urmă, ca vrăjită, se apropie încet să surprindă pasărea ace[e]a măiastră ce fluiera așa de minunat. Dar când dădu cu ochii de șarpele cu solzii aurii, ce făceau ape, ape în bătaia Soarelui, rămase pironită locului și nu știa ce să creadă. Dar mai mirată fu, când [îl] auzi pe acest șarpe cu viers atât de mieros, grăind ca un om:

— Evo, îți place cântecul meu dulce?

Eva deabia putu îngâna un „da", ca un șoptit.

— Vino atunci și mănâncă din acest pom un măr, care e mai dulce decât cântecul meu și vei putea cânta și tu mai frumos ca mine, căci mult bine dă acest pom.

— Baiu!

— Dar de ce? Uite ce frumos e. Și dacă ai mai ști și ce gust bun are.

— Baiu!

— Dar de ce? Gustă numai puțin și te vei simți ca altul.

— Baiu!

— Dar de ce nu vrei? E așa de bun. Mm, mm, îți lasă gura apă!

Adam și Eva

— Nu pot, că Dumnezeu a zis să nu ne atingem de el, că e păcat mare.

Eva vorbea, dar cu ochii tot la șarpe era.

— Și voi credeți toate câte vă înșiră Dumnezeu? Ce proști sunteți! Nu vedeți că Dumnezeu vă poartă de nas cu vorbe de astea, numai pentru că îi e frică să nu ajungeți și voi ca el. Cum îți gusta din merele astea, odată vă faceți puternici și mintoși ca el. Și, vedeți, de asta îi e frică lui. Na gustă cel puțin, să vezi ce bune sunt și câtă putere dă.

Eva îl ascultă, întinse mâna și ar fi vrut să-l ia, dar iarăși îi fu frică.

– Hai, de ce nu iei? Nu-ți fie teamă! Uite și eu am mâncat din el. Ce-am fost până acum? Un șarpe care mă târam prin iarbă și de care vă era scârbă la amândoi. Acum dacă am mâncat, uite ce frumos m-am făcut și ce glas mândru am căpătat. Și câte știu încă! Hai, ia, că n-o să pățești nimic, cum n-am pățit nici eu.

Eva, fără să știe ce face, vrăjită de vorbele și de graiul mieros al șarpelui, luă și gustă dintr-un măr ș-apoi, părându-i-se bun la gust, mușcă bine din măr.

— Dă și lui Adam, îi zise încetișor șarpele, să guste și el.

— Apoi Adam doarme. Cum să-i dau?

— Uite așa! Stoarce-i pe gât must.

Eva s-a dus binișor în vârful picioarelor și i-a stors zeamă din mărul oprit, în gura-i deschisă. În timpul, acesta șarpele odată s-a făcut nevăzut ca o nălucă. Adam, când simți mustul pe gât, la-nceput nu știu ce-i și înghiți, mai ales că era dulce și plăcut la gust. Când deschise ochii, Eva îl îmbie: „Mușcă de aci, leneșule, să vezi ce bun e!". Și Adam mușcă, dar cândă văzu din ce poamă vine mustul acela așa de dulce, repede duse mâna la gât și strânse cât de tare putu, ca să oprească bucățica de măr și să nu înghită. Dar era prea târziu. Moș Adam se făcuse și el părtaș, fără să vrea, la fapta nelegiuită a Dracului și a femeii. Din strânsura aceea încă, rămase Adam cu un nod în gât și de atunci li se trage bărbaților „mărul lui Adam".

Adam și Eva, ca să nu să rănească de crengile copacilor și ca să nu le fie frig, fuseseră acoperiți de către Dumnezeu în unghie subțire. Cum au mâncat, însă, din mărul oprit, le-a căzut unghia de pe corpul lor și rămaseseră numai în pielea goală. Când s-a văzut așa, Adam nu s-a mai putut opri să nu-i spuie Evei, oricât o iubea de mult:

— De ce-ai făcut asta, Evo!? De ce n-ai ascultat de cuvântul Tatălui nostru? Uite ce pățim!

Eva începu să plângă și printre lacrimi îi spuse toată întâmplarea.

Când căută, însă, șarpele, să-l ia de martor, șarpele nicăieri!

Atunci văzură că fuseseră înșelați și le fură frică. Eva mai ales plângea cu lacrimi grele, pentru că se știa vinovată și pentru că schimbarea aceea, care i-o prezise Dracul, i se ivea sub o formă ciudată. În loc să se simtă puternică, să poată cânta frumos și să se facă mai frumoasă decât era, se văzu goală, zgâriată de spinii trandafirului, se simți mică și vinovată, cunoscu frica de pedeapsă, rușinea de a fi descoperită în fața bărbatului, slabă și fără puteri și, fără să știe ce face, o zbughi într-un tufiș. Adam se-nfricoșă și el; cunoscu prin mintea lui că făcuse o faptă rea și știu ce-i păcatul. Asta îl făcu fricos de pedeapsa ce trebuia să vie și simți nevoia de a fugi de răspundere și se ascunse și el. Acolo, amândoi, de parcă i-ar fi gonit cineva, rupseră frunze și, împletindu-le codițele, cercau să-și ascundă goliciunea.

Și pomii și florile, care împodobeau raiul, păliră și se ofiliră, iar păsările zburară în altă parte. O liniște grea se așternu în jurul lor, ca înaintea unei furtuni și ochii oamenilor se întorceau speriați în toate părțile, presimțind de unde le poate veni nenorocirea prezisă de Dumnezeu.

Și deodată glasul lui Dumnezeu se auzi puternic, ca un tunet, și mânios, ca vuietul unui cer înnourat.

— Adame! Adame! Unde ești, Adame?

— Aici, răspunse Adam din tufișul în care se ascunsese.

— De ce nu vii, când te chem?

— Sunt gol, Doamne, și nu mă pot înfățișa așa înaintea ta.

PEDEAPSA

Și înaintea ochilor îngroziți, apăru un nor, de după care se auzi glasul lui Dumnezeu, căci așa de supărat era Atotputernicul pentru fapta lor, încât de atunci hotărî ca ochii oamenilor să nu-l mai poată vedea, așa cum l-au văzut până atunci. Și glasul acela îi blăstămă [cu] blăstămul cel mare, care, de atunci, se întinse peste toată seminția omenească:

— Tu, Evo, pentru că n-ai ascultat de porunca mea, să-ți iei furca-n brâu, să torci ca să te-mbraci și când o fi să naști vreun copil, să suferi sute de dureri și de nădușeli, până te vei ușura prin nașterea copilului. Să fii mereu sub ascultarea bărbatului și din cuvântul lui să nu ieși, pentru că tu mai ușor asculți de ispitele diavolești.

Iar lui Adam îi sună astfel blăstămul:

— Iar tu, Adame [pentru] că te-ai lăsat să te amăgească Eva și cu șarpele, să te hrănești cu sapa: să sapi până-i zice că nu ești tu, să-ți curgă sudoarea de pe frunte ca picăturile de ploaie vara, și să-ți crape pielea palmelor de atâta lucru. Iar pământul în loc de bucate să-ți dea ghimpi și pălămidă. Ați vrut să știți ce-i binele și

ce-i răul, iată de acum le veţi cunoaşte şi suferinţă vă va fi viaţa voastră de acum înainte.

IZGONIREA DIN RAI

Apoi îi adormi şi, chemând pe arhanghelii Mihail şi Gavriil, le porunci să-i scoată afară din rai şi să-i ducă pe pământ, iar ei să păzească porţile de aur ale raiului, pentru ca nu cumva cu ajutorul Diavolului, să cerce să intre din nou în rai.

Când Adam şi Eva se treziră, se uitară speriaţi în toate părţile. Locurile erau schimbate şi în locul frumuseţilor din rai, acum nu vedeau decât câmpii întinse, câţiva pomi ici şi colo şi doar hăt departe o geană de pădure. Plânseră şi-şi rupeau părul de necaz, iar când mai văzură leul fugărind o căprioară, ucigând-o şi apoi mâncând-o cu lăcomie, o frică îngrozitoare îi apucă şi, strângându-se unul lângă altul, căzură în genunchi şi se rugară, până li se împâienjeniră ochii de lacrămi. Foame şi setea îi cuprinse şi ei sărmanii nu ştiau ce să facă. Lui Dumnezeu îi fu milă de ei şi făcu să se rostogolească dintr-un pom nişte fructe, care căzură cu zgomot jos. Fugiră să le culeagă, dar când să le mănânce, odată îşi aduseră aminte Adam de fructul oprit şi atunci se uitară cu băgare de seamă la ele, să nu fie cumva din acelaşi pom. Numai după ce văzură că nu seamănă, se apucară şi le mâncară. Şi după ce se săturară, căutară şi apă şi găsind un izvor îşi astâmpărară şi setea. Apoi prinzând curaj, ieşiră din cotlonul lor şi începură să se uite împrejurul lor. Atunci se văzură zgârâiaţi şi urzicaţi, iar picioarele [le erau] rănite de pietre. Şi o jale după binele pierdut îi cuprinse şi, vărsând lacrimi grele, începură să se tânguie:

Oleo, lio, tu raiule,
Raiule, iubitule.
Raiule, grădină dulce,
Nu mă-ndur din tine-a duce.
De dulceaţa pomilor,
De miroasna florilor,
De cântecul păsărilor,
De farmecul frunzelor.

Şi-atunci:

Dumnezeu a ascultat
Plânsul lui şi-a lui ofatat.
De dânsul s-a îndurat,
Spre dânsul s-a întumat
Şi din gură-a cuvântat:
– Adame, nu suspina,
Nu plânge, nu te cânta,
C-aceasta-i greşeala ta,
Tu pe pământ ăi trăi,
Pe pământ că te-i hrăni,
Şi cu moarte vei muri
Şi la rai iară-i veni.

Dar Adam a cuvântat:

– Alelei, şarpe-nverşunat,
Da rău m-ai mai înşelat,
Unde omul te-a găsi
Lângă drum ori unde-i fi,
Adormit şi-mpleticit
Facă-ţi capul tău zdrobit!

Suspinând Eva i-a zis şi ea:

Taci, Adame, nu mai plânge,
Nu vărsa lacrimi de sânge,
Nu vezi crinii câmpilor
Şi lemnele codrilor,
Cum cresc vara şi-nverzesc
Şi iarna se veştejesc?
Aşa şi viaţa noastră este
Noi la rai ne-om întuma
Şi locurile ne-om căpăta;
Vom căpăta locuri de cinste
Unde-am fost mai înainte.

Dar toatre văicărelile fură în zadar. Osânda fusese hotărâtă şi cei dintâi oameni trebuiră să se supuie. După ce aleanul se mai ostoi, Adam şi Eva văzând că şi fructele se isprăvesc se apucară de muncă, aşa cum le hotărâse Dumnezeu. Şi de atunci e munca pe pământ.

A DOUA PĂCĂTUIRE A LUI ADAM

Adam făcu ce făcu şi, văzând că păsările îşi fac cuib prin ramurile copacilor, iar că animalele îşi săpau vizuinea în pământ, îşi făcu şi el un bordei de crengi uscate, peste care zvârli câteva lopeţi de pământ, să nu-i plouă. Apoi tot cu chin şi cu munci grele, se apucă să sape, să-şi facă şi el ogor. Dar îi mergea greu că nu se pricepea. Toată truda îi era în zadar şi seara când se-ntorcea acasă obosit, nici mâncarea nu-i tihnea, ci tot plângea. Atunci i se făcu milă lui Dumnezeu, şi coborându-se la ei, le spuse:

— De azi înainte să nu mai araţi decât o brazdă de pământ, dar numai o brazdă, să o sămănaţi cu grâu curat şi când se va coace grâul, să faceţi din el pâine şi să vă hrăniţi. Iar dacă voi vedea că mă veţi asculta, vă voi uşura şi mai mult viaţa.

Adam şi Eva se bucurară de milostivirea lui Dumnezeu şi se apucară, cu râvnă şi obidă, de arară aşa cum putură şi cum îi ajutară puterile o brazdă bună de pământ, aşa cum le-a spus Dumnezeu şi o sămănară cu grâu curat şi o grăpară cu crengi de mărăcini. Şi-a răsărit grâu frumos şi mândru şi creştea, de era o minune să-l priveşti. În câteva săptămâni crescu grâul, ca la noi în trei luni. Dar nu era ca grâul nostru de acum. Pe atunci creştea mare de un stat de om, ca porumnbul astăzi şi era încărcat de spice de sus până jos, iar spicele erau tot aşa de mari cum sunt ştiuleţii de popuşoi.

Moş Adam şi cu baba Eva au secerat grâul când a fost copt, îl îmblătiră, iar grăunţele le duseră la moară şi aduseră acasă o făină albă ca omătul. Atunci se apucă baba Eva şi făcu din ea o pâine mare şi frumoasă, de numai o priveai şi ţi se făcea foame. Mâncară amândoi din ea şi se săturară şi mai avură şi pentru cină. Iar grâul

acela le ajunse pe doi ani. Se bucurară bunicii noştri şi, mulţumind lui Dumnezeu, se apucară în răstimpul ăsta de alte lucruri, pe lângă casă.

Şi ar fi trăit fericiţi şi mulţumiţi şi cu traiul acesta, dacă nu şi-ar fi amestecat iar Dracul codiţa. Trecu, într-o zi, ca din întâmplare, pe la ei, tocmai când stăteau şi ei la masă. După ce le pofti masă bună, se făcu că se miră:

— Mă oamenilor, da' mult grâu trebuie să aveţi voi, de mâncaţi pită aşa frumoasă.

— Păi avem, mulţumim lui Dumnezeu, pe vreo câteva săptămâni, că doar am arat o brazdă bună.

— Cum, numai o brazdă? Mă ce proşti oameni mai sunteţi voi. Araţi o brazdă ca să aveţi pe-o lună, două şi pe urmă iar araţi. Păi nu-i mai cu cale să araţi o dată şi bine, ia, o moşie întreagă, că doar e pământ berechet, să aveţi pentru douăzeci de ani, nu pentru două luni? Gândiţi-vă şi voi. Copiii tot se-nmulţesc şi o să aveţi mai multe guri de hrănit, ce-o să vă faceţi atunci?

După ce plecă Diavolul, rămaseseră oamenii noştri pe gânduri.

— Că bine mai vorbi omul cela al lui Dumnezeu. Copiii tot vin şi o să mai vină, că aşa a spus Dumnezeu, că o să ne înmulţim, ca nisipul mării. Cu ce-o să ne hrănim atunci? zise grijulie baba Eva.

— Da, aşa e! Avem familie grea, guri multe de astupat. Tu iar ai purces grea. Grâul ni se gată şi copiii nu aşteaptă. Ce-i de făcut? se-ntrebă cu fruntea îngândurată şi Adam, pe care-l copleşiră grijile unui tată de familie.

Şi fără să se mai gândească la vorbele lui Dumnezeu, se apucară de muncă. Înjugă Adam patru boi la plug şi ară, după cum îl sfătuise Eva, o mie de brazde, le sămănă, le grăpă şi plecă mulţumit acasă. Se ştia acum pus la adăpost de grijile hranei pentru multă vreme şi-şi zicea în sine:

— Acum îmi poate da Dumnezeu câţi copii o vrea.

Încolţise sămânţa, crescu repede şi mare şi-i creştea inima lui Adam, ori de câte ori mergea să-şi vadă holda. Când dădu în spic, se apucă Adam să-şi îngrijească uneltele pentru secerat, când tocmai Dumnezeu îşi aruncă ochii pe pământ să vadă ce mai fac oamenii lui. Şi se mânie strașnic, când văzu că Adam iar i-a călcat poruncile şi nu s-a încrezut în vorba lui, care era sfântă. Se coborî furios pe Pământ tocmai când Adam se pregătea să bage coasa-n grâu.

— Aşa ai ascultat, Adame, de porunca mea? O dată ai mâncat din pomul oprit, iar acum ari o mie de brazde în loc de una. Grâu îţi trebuie? Stai, să-ţi dau eu grâu.

Şi întorcându-se spre holdă zise:

— Tu holdă, care ai făcut atâtea spice, să fii afurisită; şi spini şi scaieţi să crească prin tine; iar voi paie, care purtaţi spice de jos

până sus, să rămâneţi numai cu un spic în vârf, şi acela să fie mic şi plin de tăciune.

Şi cât ai bate din palme, holda se umplu de spini şi scaieţi, iar paiele rămaseseră numai cu un spic mic.

Ducându-se apoi Dumnezeu la Adam îi spuse:

— Om nesăţios ce eşti, nu ţi-a fost de ajuns o singură brazdă, ca să te hrăneşti tu şi cu familia ta? Credeai că o să te las să mori de foame şi n-o să am eu grijă de tine? Ia uită-te aci!

Şi lovind cu toiagul o piatră, care era la picioarele sale, se despică piatra în două şi din ea prinse să se mişte un viermuleţ mic, strecurându-se printre sfărâmăturile pietrei.

— Adame, Adame, cine crezi tu că poartă grijă de acest biet viermuleţ şi nu-l lasă să moară nici în piatra asta seacă? Cine?

— Numai tu, Doamne, scânci Adam dând în genunchi şi neştiind cum să se mai căiască de cele ce făcuse.

— Apoi, vezi! Până şi viermele acesta are încredere în mine şi tu nu? Eu de toată lumea am grijă, şi de pasările cerului şi de viermele pământului şi pe nimeni nu-l las să piară, fără pricină. De ce, dar, te îndoieşti de mine şi nu asculţi. Faci cum vrei? Bine! De azi înainte poţi ara cât îţi place şi eu iarăşi îţi voi da, cât îmi place mie.

Şi se-ntoarse Dumnezeu iarăşi în cer. Iar Adam, când se ridică şi-şi aruncă ochii peste ogorul lui, rămase încremenit. Holda lui frumoasă ca o mătasă de aur rămase acum o stârpiciune. Toată se-nchircise, iar dintre paie răsăreau acum spinii scaietului şi firile încurcate ale măzărichii. Cât munci Adam atunci numai el ştiu şi când isprăvi, adună atâta grâu cât căpătase dintr-o singură brazdă.

Atâta se necăji Adam, încât cum ajunse acasă, o luă pe moaşa Eva de conci şi-i trase o bătaie ca aceea. Asta a fost cea dintâi bătaie în lumea noastră omenească. Şi de atunci se hotărî Adam să nu mai asculte de muiere, că la rele lucruri a ajuns cu sfaturile ei.

ZAPISUL LUI ADAM

Se bucură Satana şi de isprava asta, că iarăşi îi făcuse un rău lui Dumnezeu şi făpturilor sale, dar tot nu-i ticnea că nu-i are pe toţi în mâna lui. Tot se-nvârtea în jurul lui Adam, doar o găsi vreo pricină să pună stăpânire pe el. Şi ocazia se ivi mai repede decât crezu el.

Văzând că toate îi merg rău, că de ce se apucă, nu-i iese precum vrea el, că Eva nu-l ascultă, îl cuprinse o jale și trăgându-se sub un pom ar fi vrut să-și facă seama, dar nu știa cum și de aceea începu să plângă și să se roage de Dumnezeu, să-i trimeată moartea aceea mai repede să isprăvească o dată cu toate. Dracul, cum îl auzi, se apropie încetișor de Adam sub forma unui înger și, mângâindu-l pe cap, îi spuse:

— Ce plângi tu, Adame?

— Cum n-oi plânge, i-a răspuns Adam, că iaca cum am ajuns... Și cum am fost odată!

— Ei, de asta te năcăjești - s-a fi mirat cu prefăcătorie Aghiuță. Hai lasă plânsul și ascultă-mă pe mine, că te fac eu fericit și te ajut eu la tot ce vei face de-acum.

Lui Adam nu-i veni să-și creadă urechilor, că nimeni nu-i vorbise așa de blând ca până acum și bucuria îi străluci printre lacrimi, ca Soarele printre picăturile de ploaie. Mai că îi venea să-l sărute de bucurie.

— Toate o să-ți meargă din plin. Numai să-mi făgăduiești - adăugă el cu viclenie - că-mi vei da mie toată semințiа, care se va naște din tine.

— Dăruită să-ți fie, rosti cu nesocotință Adam, care nu se gândi la ce va fi după asta.

— Te-nvoiești dar? îl mai întrebă Dracul, căruia nu-i venea să-și creadă urechilor, că-i merse trebușoara așa de repede.

— Mă-nvoiesc, adeveri din nou Adam.

— Să-mi dai atunci un înscris, un zapis la mână, ca să-l am și să nu ne mai certăm pentru asta.

— Păi ți-oi da și zapis, cum vrei, dar ce-i asta?

Tartorul nu stătu mult pe gânduri, ci aduse o bucată* de lut și, turtind-o ca pe o cărămidă, îi zise lui Adam:

— Pune mâna aici și apasă tare, să ți se cunoască urma și asta îmi va fi zapisul, îi zise Aghiuță.

Adam puse mâna întipărindu-și-o în lutul acela, și cu asta zapisul fu gata. Ucigă-l-Toaca arse cărămida în foc și o duse hăt departe la apa Iordanului, de o ascunse tocmai în fundul apei să nu știe nimeni de urma ei. Dar nu s-a prea bucurat nici Satana multă vreme de zapisul lui Adam, pentru că Domnul Hristos, la botez, a stat cu picioarele în apa Iordanului, tocmai pe cărămida aceea și cărămida toată s-a sfărâmat, de a luat-o apa și a făcut-o terci. Și așa au scăpat oamenii de stăpânirea Diavolului.

*. În text: „mână" (*n. ed.*).

VÂRSTA OMENEASCĂ

Nu mult după asta, Dumnezeu se socoti, că o dată ce-a hotărât moarte pentru toate vietățile pământului, în urma păcătuirii lui Adam, ar trebui să le statornicească și veleaturile, adică anii vieții fiecăruia.

Așadar, trimise îngerii și arghanghelii, prin toate colțurile lumii și, prin sunete de trâmbițe și surle și prin strigări, adună toate vietățile. Când fură toate adunate, veni și Dumnezeu și, așezându-se pe tronul adus de îngeri, începu să le hotărască veleatul.

Lui Adam, deci omului, îi dădu treizeci de ani.

După Adam veni la rând măgarul. Dumnezeu, când îl văzu așa de mare îi dădu cincizeci de ani, că-și zise că el poate să îndure mai mult.

Dar măgarul cum auzi una ca asta, începu să zbiere și să se roage de Dumnezeu să-l mai ușureze, pentru că și așa el toată viața trebuie să care la poveri și-i prea mult pentru el. Dumnezeu îl ascultă și se îndură la rugămintea lui și, luându-i douăzeci de ani din viața măgarului, le dădu lui Adam, pe care îl văzuse cam nemulțumit.

Pe urmă veni câinele și Dumnezeu îi dădu patruzeci de ani de viață. Câinele începu să urle și să se tânguie:

- Vai de mine și de mine! Patruzeci de ani să stau afară în vreme de frig și de zloată, ori de zăpușală la ușa stăpânului meu și să mănânc oasele de la mesele lui. E prea mult pentru mine, Doamne! Mai scade-mi, din veleatul meu, că mare bine mi-ai face.

Și Dumnezeu îi scăzu și lui douăzeci de ani și le dădu lui Adam care tot nu se mulțumise, nici cu anii măgarului.

Veni la rând maimuța, căreia Dumnezeu îi soroci șaizeci de ani. Maimuța plânse și se rugă să-i mai scadă că e prea mult să fie batjocura tuturor oamenilor și a vietăților din păduri. Dumnezeu îi scăzu și ei 10 ani, dar atâta se rugă maimuța, încât îi lăsă numai treizeci de ani, iar alți treizeci le luă și le dădu tot lui Adam.

— Ești mulțumit acum, Adame? îl întrebă Dumnezeu.

Adam de frică să nu-l supere pe Dumnezeu și să-i ia și ce i-a dat, s-a mulțumit cu anii care i-a primit. De atunci Adam a mai trăit treizeci de ani, așa cum i-a sorocit Dumnezeu de la început. După asta a urmat cei douăzeci de ani ai măgarului, în care ani, oamenii ce dintâi, ca și cei ce au venit în urma lor, dădeau în brânci de muncă și căutau chinuiți și năcăjiți să adune ceva pentru copiii lor. Urmară apoi, până la șaptezeci de ani, anii câinelui, când nu se mai dezlipeau de casă și erau mânioși, când venea cineva să le turbure liniștea. Iar de la șaptezeci în sus, până la o sută, vin anii maimuții, când omul intră în doaga maimuței și ajunge de râsul și batjocura copiilor.

Și de atunci și până astăzi tot așa a rămas.

MUNCA

Adam și Eva după ce-au fost goniți din rai, stăteau la poarta raiului și nu știau ce să facă, pentru că ei, sărăcuții, degeaba le spusese lor Dumnezeu, că-și vor câștiga hrana muncind din sudoarea frunții, până atunci nu văzuseră încă pe cineva muncind, că în rai totul venea de-a gata, și nu știau acum de ce să se apuce.

Văzându-i așa de neajutorați, lui Dumnezeu i se făcu milă de ei, și trimise prin arhanghelul Mihai un pom. Arhanghelul Mihai îi învățâ să-l sădească și cum îl răsădiră, cum înflori, făcu poame, ce până seară se și copseră. Adam și Eva au trăit vreo câteva zile mâncând poamele pomului dăruit de Dumnezeu. Dar într-o zi pomul a început să se usuce și strămoșii noștri văzând că nu mai înflorește și că, deci, nu va face poame și nu vor avea ce să mănânce, se-ntristară foarte și începură să plângă. Și plânseră, până-i apucă somnul. În somn visară amândoi același vis. Se făcea că arhanghelul Mihai venea la ei și le spunea că de aceea s-a uscat pomul pentru că nu-i prieste pământul și că ei trebuie să-l sape și să-l răsădească în altă parte. Iar ca să crească mai frumoas să-l ude în fiecare dimineață și seară.

Cum se treziră așa și făcură. Cu mâinile - că unelte încă n-aveau - săpară pomul, făcură o groapă în altă parte, îl răsădiră și apoi îl udară cu apă, adusă în pumni. Și așa începură ei să muncească.

Pomul se usca tot în fiecare lună și ei mereu îl mutau. Văzură că e greu să sape cu mâna goală și atunci luară o piatră, pe care apoi o ascuțiră și făcură cazma. Dintr-un lemn făcură sapă, iar din pământ frământat și apoi uscat, o oală cu care aduceau apa, ca să ude pomul. Și uite așa se dădură strămoșii noștri la muncă, de parcă de când lumea fuseseră obișnuiți cu ea.

FELURILE DE FEMEI

Adam, pe lângă cei trei feciori, a avut și o fată. Și, cum e datina, la fete, a venit o mulțime de pețitori, să i-o ceară. Și toți erau de soi bun, nu așa orișicine, căci și Adam ajunsese om cu stare, cu pământ mult. Ș-apoi și fata era frumoasă și harnică și i se dusese vestea.

Dar Adam era acum bătrân și uita repede, că era în anii maimuței; așa că după ce logodi fata cu un flăcău mândru și bogat, o mai făgădui încă la vreo doi tineri care o ceruseră.

După câteva săptămâni, vine flăcăul cel dintâi, face nuntă, își ia mireasa și se tot duce la casa lui. La vreo săptămână, iaca vine și cel de al doilea. Adam și uitase de el, dar dacă îi promisese fata, acu trebuia să i-o dea. Dar de unde să o ia. Se duce repede, se mai sfătuiește cu Eva și ce-i șopti Dracul, ori iscodi mintea femeiască? Se duse Adam în curte, prinse o cățea și, blagoslovind-o, o făcu fată tot așa de frumoasă și voinică, precum fusese și a lui. O îmbrăcă bine, îi făcu repede baba Eva zestra și când totul fu gata o mărită și pe ea după tinerelul care de-abia aștepta.

Numai bine plecase și ăsta, ducându-și nevasta așa gospodărește cum e obiceiul la noi, la români, cu chiote și cu lăutari, că iată se prezentă și al treilea june, cu făgăduiala lui Adam. Când îl mai văzu și p-ăsta, Adam nu mai știa ce să mai facă. Da[r] baba Eva, mai șireată, fugi repede în curte și, dând peste o purcică, albă și frumușică, i-o aduse lui Adam, care, blagoslovind-o și pe ea, o schimbă în fată, parcă mai frumoasă decât celelalte. O mărită și pe asta, făcând o nuntă frumoasă și o petrecere, de umblau și câinii beți. Și se duse și ea la casa ei.

Într-un târziu, îl păli pe Adam dorul de fata lui, că rămase numai cu băieții și de! băieții, toată ziua erau plecați la treburile lor, de rămâseseră bătrânii singuri, singurei. S-au sfătuit ei între ei și luându-și Adam bățul și merindea, pe care i-o pusese baba Eva în desagă, o luă la drum. Dar cum încurcase pețitorii, așa încurcase acu Moș Adam și satele în care își duseseră ginerii fetele lui. Și, din întâmplare, nimeri moș Adam la fata ceea [făcută] din cățea. Să-i vie rău nu alta, de ce văzu acolo. Casa nemăturată, ferestrele sparte, băieții zgârâieți, slabi și murdari, prin casă numai gropi, pe afară numai gunoaie și dudău, iar bărbatul nu mai știa ce să-i facă și ce să-i mai spuie, că ea toată ziua, bună ziua, era prin sat, ca o cățea, de purta minciunile și poveștile muierilor, ba încă se mai sfădea cu altele și se lua de păr, cum bat câinii unii la alții prin gard. S-a mirat Adam de ce a văzut și, clătinând din cap cu mirare, a zis năcăjit:

— Asta nu-i trup din trupul meu și nici sânge din sângele meu; asta trebuie să fie fata [făcută] din cățea.

Și, luându-și desaga pe spate, a luat-o iar la drum.

După câteva zile, ajunge omul la gospodăria fetei făcută din scroafă. D-apoi acolo ce văzu! Să-și ia lumea-n cap și alta nu. Era pe la prânzul cel mare și ea încă nu se sculase. Prin ogradă, bălți și gropi. Prispa era nelipită și năruită. Casa nici nu se mai vedea, dacă a fost vreodată văruită sau nu. Gunoaiele erau împrăștiate prin tot locul, și-ți era și silă să calci undeva cu piciorul, să nu te murdărești. D-apoi ea? Nespălată, nepieptănată, cu hainele rupte și nelăute, îți era și greu să te uiți la ea. În mijlocul casei, într-o teucă murdară și spartă, doi copii murdari și soioși, îți făceau și

milă, când te uitai la ei. Lui moș Adam atâta i-a trebuit. Nici nu s-a mai uitat mai departe și nici n-a vrut să mai asculte și pe bărbat.

— Asta-i fata ceea [făcută] din scroafă și s-a cam grăbit să plece, că-i crăpa și lui obrazul de rușine.

Și s-a dus cale lungă, până a ajuns la casa fetei lui, cea adevărată.

Aici era cu totul altfel. Ca de la cer la pământ. Casa era curată ca o lăcruță cu odoare. Pereții lipiți, văruiți și frumos învârstați cu vânăt. Zestrea în rânduială, copiii curați, lăuți și frumos îmbrăcați. Dar curtea? Ca o horbotă. Mă rog, mai mare dragul s-o privești. Că și avea la ce, atâtea păsări mișunau în colo și-ncoace. În grajdurile curate, vaci cu lapte și viței zburdalnici te priveau prietenoși; iar din livadă, pomii de tot felul cu pajiștea verde, te îmbiau să stai la umbră și să le guști poamele lor rumene și mustoase. Așa i se umplu inima lui moș Adam de bucurie, dar și de mândrie, că-și zise molcomit:

— Hei! poama bună se cunoaște și din o mie. Ce-i om, tot a om trage; vița de vie tot învie, iar cea de urzică tot se usucă.

Și de atunci așa a rămas.

Femeia harnică și cuminte, care-și iubește casa și gospodăria, se trage din om. Femeia ulițarnică, rea de gură cu bărbatul și care toată ziua bate din gură, se trage din cățea. Iar femeia mârșavă, leneșă, care doarme târziu și nu se îngrijește, nici de gospodărie, nici de bărbat, nici de copii, aia se trage din scroafă.

MOARTEA LUI ADAM

Cei dintâi oameni au trăit foarte mult. Când au murit, trecuseră de 700 de ani, dar nu arătau chiar așa de bătrâni, că pe vremea aceea nu erau atâtea necazuri, care să îmbătrânească pe om. În jurul lor se strânseseră o sumedenie de nepoți și strănepoți, fiecare cu copiii lor și cu copiii copiilor lor, încât nici nu le mai știau numărul.

Când au simțit că li se apropie ceasul morții, au chemat pe copiii lor și le-au spus cum să-și împartă averile și să asculte de Dumnezeu, ca să le fie bine lor și copiilor lor. Apoi au cerut să fie îngropați pe muntele Alelei, care, pe urmă, și-a schimbat numele în Golgotha.

CAIN ȘI ABEL

La început Adam a avut numai doi copii, doi băieți: Cain și Abel. Cain stătea tot pe lângă casă și ajuta părinților săi la treburile

Moartea lui Abel

gospodăriei. Lui Abel, însă, îi plăcea mai mult să hoinărească, să asculte cântecele păsărilor, pe care vroia să le prindă într-un lemn de soc găurit; să vadă locuri noi, dar mai mult și mai mult, să stea tolănit pe iarba verde și mătăsoasă a munților și să tot gândească, în timp ce oițele lui pășteau singure și fără frică, pe coastele muntelui. Cel de acasă, însă, nu-și afla nicicum stare. Toată ziua trebăluia, că multe sunt de făcut la o casă de om și seara cădea mort de oboseală. Cel cu oile umbla numai după ele, cu fluierul horind și cu pasul hălăduind, câtă era ziulica. Iar seara, când venea acasă, povestea ce-a mai văzut prin lumea largă, ori ce-a pățit vreo oaie, ori vreo căpriță. Ba încă, de la o vreme, tot stând și visând, n-a mai știut ce-a văzut și ce i s-a părut, încât, în fiecare seară, povestea niște lucruri, de se cruceau toți, când l-ascultau. Povestea frumos și la toți le plăcea, încât de-abia așteptau să vie seară și Abel cu poveștile.

Dar asta nu[-i] plăcu lui Cain. El toată ziua muncea și ducea greul gospodăriei, dar pentru el nimeni nu avea vreo vorbă bună, ori căta [la el] grijă. Cele mai bine bucăți din bucatele pregătite de Eva, pentru Abel se strângeau. Dacă întârzia cumva, toată lumea era îngrijorată să nu i se fi întâmplat ceva.

Astea toate Cain le auzea, le vedea și le însemna în inima lui. Și pe încetul prinse ură pe Abel. Ba și Dracul, care prinsese de veste, îi strecurase pe șoptite și cu viclenie, vorbe de invidie și-i scormonea focul din inimă. Și tot el i-a vârât în cap și gândul să se scape de el omorându-l. Dar nu știa cum, că până atunci încă nu murise nimeni și nimeni nu știa încă ce-i aceea moarte.

Odată, cum mergea Cain într-un rând cu de mâncare la fratele său, numai ce vede năruindu-se chiar înaintea lui, dintr-un deal o stâncă mare. Și cum venea de-a rostogolul la vale, a prins în drumul ei vreo două capre și le-a omorât. Cain s-a tot uitat la ele, hăcuite

și strivite și văzând că nu mai mișcă, a înțeles atunci ce-i aceea moarte. Și îndată i-a venit în minte și lui gândul cum să se scape de fratele său și să intre numai el în inima părinților săi.

Și i-a dus mâncarea fratelui său. Abel a mâncat și pe urmă Cain s-a întors acasă.

În altă zi, când s-a mai dus cu mâncarea, l-a găsit pe Abel dormind pe o coastă. În loc să-l trezească, s-a suit sus pe deal și a năruit câteva stânci, pe care le-a întâlnit în cale. Una din ele a nimerit drept în cap pe Abel și l-a omorât.

Cain s-a dus acasă și a spus lui Adam că l-a găsit pe Abel cu capul sfărâmat de o stâncă.

Lui Adam nu i-a trecut prin cap, că fratele său l-a ucis și a crezut tot ce i-a povestit Cain. Eva cum l-a văzut a prins a-l boci, așa cum fac muierile. Tată-său, însă sta și se tot uita la el și nu-i venea să creadă că-i mort și se minuna, dar se și înfricoșa de vederea morții. De la un timp, a tăcut și Eva și acum nu știau ce să facă cu trupul lui. Corbii începuseră să croncăne prin vârfurile copacilor, iar să-l lase singur peste noapte le era frică să nu vie animale sălbatece și să-l mănânce.

Când ședeau așa, iaca numai că vine o vrabie c-un gândac în cioc; l-a pus pe pământ, acoperindu-l cu țărână până nu s-a mai văzut. Atunci și-a adus aminte și Adam de vorbele lui Dumnezeu, că „din pământ ești și în pământ te vei întoarce" și, chemând pe Eva, i-a arătat ce-a făcut păsărica.

— Așa să facem și noi cu Abel, decât să-l lăsăm să-l mănânce niște câini ori niște cioare.

Numai așa i-a venit în cap lui Adam ca să facă o groapă și să-l înmormânteze.

Cain a crezut că a scăpat ușor de fratele său și se bucura în sinea lui. Dar Dumnezeu i s-a arătat sub forma unui nor, pe când păștea el oile în locul lui Abel și l-a întrebat:

— Ce-ai făcut cu fratele tău, Caine?

Și îngălbinându-se de frică, Cain s-a ascuns, dar Dumnezeu așa s-a înfuriat de fapta lui, încât l-a luat și l-a pus în Lună, dimpreună cu Abel, unde se văd până-n ziua de astăzi, ca să vadă oricine, cât a fi lumea și pământul, pe ucigașul cel dintâi.

În Lună sunt două figuri. Cain este cel mai mare, Abel este culcat, iar Cain stă în picioare și ține în mână o căldărușă, din care pică sângele. Când se va umplea căldărușa de va da afară, atunci se va sfârși și lumea.

POTOPUL

Adam și Eva au avut apoi alți copii, care, la rândul lor, au avut și ei copii, ș-așa s-a înmulțit lumea, de umpluse pământul. Dar de

ce se făcea mai multă, de ce se făcea mai rea. Într-atât se înrăutățise lumea, încât și Dumnezeu se scârbise de ce vedea și îi părea rău, că făcuse pe om. A tot așteptat doar-doar se va îndrepta lumea asta, dar [văzând că ea merge din ce în ce] mai spre rău, se hotărî să-i nimicească pe toți oamenii printr-un potop, să nu mai rămâie nici urmă, nici sămânță de ei. Dar nu-l lăsa inima să nimicească cea mai frumoasă lucrare a sa, mai ales că, pe ici, pe colo, ca un smoc de iarbă-ntr-un pustiu, tot se mai găsea câte un om cu frica de Dumnezeu.

Atunci căută el pe un om de ispravă, pe care să-l scape de la înecul potopului și care să dea pământului oameni mai de omenie. Și găsi el un pui de rumân, pre numele său Noe, care era tare cu frica lui Dumnezeu și din cuvântul lui nu ieșea, și-l chemă la sine.

Îi spuse că nu mai poate răbda răutatea oamenilor și de aceea va da peste ei un potop de ape, care are să-i nimicească, dar el să nu se sperie, ci să-l asculte și din cuvântul lui să nu iasă, că are să fie bine pentru el și pentru semința lui. Și-i spuse, atunci, să facă o corabie mare, în care să se urce el și cu familia lui și să mai ieie cu el dintre toate dobitoacele și zburătoarele lumii, câte o pereche de fiecare fel. I-a mai zis, să nu mai spuie de asta la nimeni, nici la nevastă-sa. Noe era tâmplar de meseria lui, așa că se și apucă de lucru. Dar nu văzuse până atunci corabie și n-avea „mustră", după care s-o facă. Atunci Dumnezeu l-a-nvățat să taie o pasăre și să-și alcătuiască corabia, după cum va vedea că sunt potrivite și oasele pieptului de pasăre. Și i-a mai spus Dumnezeu, că atunci va da potopul, când va mânca Noe pe masă de fier.

Noe s-a apucat îndată de lucru, fără ca să știe cineva, ce și unde lucrează, că se ascunsese într-o pădure să nu-l vadă nimeni. Trei ani de zile a tot lucrat la corabie.

Dracul, că de aceea îi drac, a aflat că Noe lucrează la ceva și

Potopul

cum îi curios din firea lui şi dorind să ştie dacă nu e rost de vreo nouă nelegiuire, s-a prefăcut într-un flăcăuaş drăguţ şi s-a dat pe lângă nevasta lui Noe, cu momeli şi cu şoşeli, ştiind el că tot prin femeie va izbuti. Dar nici nevastă-sa nu ştia nimic. Vedea ea că pleacă dimineaţa şi vine noaptea târziu, dar unde şi ce lucrează, nu-i spusese.

Dracul a început s-o încânte cu vorbe dulci pe nevasta lui Noe, aşa cum făcuse şi cu mama Eva. Şi atâta i-a tocat la cap, până a făcut-o curioasă şi pe femeia lui Noe. Cum a venit Noe sara acasă, l-a şi apucat la întrebat. Dar Noe n-a vrut să-i spună nimic:

— Ia nişte lemne! Şi mai mult nimic.

Atunci Dracul i-a adus o sticlă cu rachiu de cel tare şi a sfătuit-o cum să-i deie şi ce să facă. Noe cum a venit obosit de muncă, Raveca, că aşa o chema pe nevasta lui Noe, îi dete un păhăruţ.

— Na, bărbate, că-i fi ostenit. Asta o să-ţi mai dea curaj.

Noe bău şi-i plăcu. Se simţea mai înviorat. Şi mai ceru un păhărel şi apoi încă unul şi mai [încolo încă] unul, până - cum era pe nemâncate - se-mbătă de-a binele. Atunci îl luă femeia iar la întrebatele şi Noe cum era cherchelit, îi spuse:

— Ia, Dumnezeu vrea să înece lumea cu un potop mare şi eu fac o corabie, ca să scăpăm.

Muierea, cum află, cum se duse la drăguţul ei şi-i spuse totul de-a fir a păr. Atâta îi trebui Necuratului. Se duse repede în pădure, acolo unde lucra Noe şi-i sfărâmă corabia, de nu mai rămase scândură lângă scândură. Când veni Noe a doua zi şi văzu toată munca lui răvăşită prin poiană, de nu se mai cunoştea bucată de bucată, se luă cu mâinile de păr şi-ncepu să se vaicăre.

— Vai de mine, vai de mine, ce mă fac acu... şi nemaiştiind ce să facă, chemă în ajutor pe Dumnezeu şi-i arătă totul.

Atunci Dumnezeu îi zise:

- Ţi-am spus să nu spui la nimeni, nici chiar nevestei tale. Vezi ce ţi-a făcut?

— Iartă-mă, Doamne, că n-am ştiut ce fac, c-am fost beat. Am greşit, dar de-acu nu mai pun un strop de rachiu în gură. Da' acuma ce mă fac?

Atunci l-a învăţat Dumnezeu să ia o scândură de paltin şi să facă două ciocănaşe şi să bată toaca. Cum s-a auzit toaca, cum au început bucăţelele de lemne să vie singure şi să se îmbine, aşa cum au fost îmbinate de la început, aşa că, într-o clipită, corabia se făcu la loc.

Ce-i făcu Noe nevestei sale, nu se mai spune, dar nici Dracul nu mai dădu pe acolo, crezând că i-a făcut-o şi de data asta lui Dumnezeu.

Noe putu astfel isprăvi corabia şi, când totul fu gata, dădu de veste la toate animalele, pe care avea să le ia cu sine în corabie, să fie gata, şi nu mai aştepta acum decât semnul.

Potopul

Când, la a treia zi, după ce isprăvi totul, Noe se duse cu sapa la câmp, să mai scoată nişte legume, pentru ca să aibă ce fierbe în timpul potopului, când pe la amiazăzi, odată se acoperi cerul cu nori negri şi-ncepu să ploaie, da' bine, cu găleata.

— Oare n-o fi potopul? - se-ntrebă Noe. Dar unde e masa de fier, pe care trebuie să mănânc, aşa cum mi-a spus Dumnezeu?

Se uită în jurul lui, în toate părţile şi nu văzu decât ogoarele lui, în care începură să se formeze ici şi colo bălţi şi hăt departe căsuţa şi corabia lui. Îşi căută un loc mai adăpostit, unde să se apere de ploaie, crezând că va trece repede şi se refugie sub nişte goruni, care erau în apropiere. Până una-alta şi cum era pe la prânzul cel mare, vru să-şi mai astâmpere foamea. Jos nu se putea aşeza că era toată câmpia numai o apă. Atunci, fără să se mai gândească mult, întoarse sapa şi-o înfipse bine în pământ, iar pe leafa ei se apucă să mănânce repede, că îi uda ploaia mămăliga. Pe urmă tot socotindu-se în timp ce mânca şi tot uitându-se la sapă să nu se răstoarne, odată îşi dete cu palma peste frunte.

— Uite, mă, asta a fost masa de fier, strigă el şi o rupse de fugă spre casă. Repede îşi sui animalele şi chemă pe toţi ai lui să se urce în corabie, că de-acuma a-nceput potopul.

Dar când să închidă uşa la corabie - că o făcuse ca o casă, să nu ploaie înăuntru, - muierea lui Noe, nu şi nu, că ea nu se suie.

Așa o învățase Necuratul, care o fermecase cu boiul lui și cu vorbele lui mincinoase, să nu se suie până Noe n-o zice o vorbă de ocară, ca să se poată sui și el în corabie.

De aceea se proțăpise femeia în fața corăbiei, cu tulpanul tras pe față și nu mișca din loc.

— Hai, măi fimeie, și te suie, că te-neacă potopul.

Ea nu.

— Hai mai repede, că ne prinde și pe noi.

Ea nu.

— Da' vino odată ce mai aștepți.

Ea tot nu.

Până se-nfurie și Noe de atâta încăpățânare și uitându-și de sine îi zise:

— Hai, drace, și suie-te odată...

Dracu atâta așteptă și, dând femeiei un ghiont, fără să-l vadă Noe, se sui repede în corabie. Și femeia după el. Și așa se-ntâmplă că și Dracu scăpă de înec.

IORMOROGUL

Noe, după cuvântul lui Dumnezeu, chemase din toate animalele pământului câte o pereche, să vie cu el în corabie și toate l-au ascultat.

Singur iormorogul, care era un animal mare, mare, cum nu mai e azi nici un animal pe pământ și care se încrezu prea mult în puterile sale, nu vru să se suie, ca să stea închis într-o cutiuță așa mică, cum i se păru lui corabia lui Noe și la un loc cu toate jigăniile. Ba chiar se lăudă că va înota până dincolo de cei mai înalți munți și că mai degrabă se va îneca corabia lui Noe, decât el. Ce să facă și Noe! Dacă văzu că se-ncăpățânează atât, închise ușa și o porni cu corabia lui.

Toți oamenii și animelele celelalte începură să se înece, căci apele se ridicau repede și acoperiră înălțimele cele mari. Iormorogul își încercă norocul prin înot, dar cum era mare cât o biserică, se agățară de el și oameni și animale, prinzându-se de coranele lui, alții suindu-se pe spatele lui late, și-l scufundară în adânc cu greutatea lor, cu toate că iormorogul era puternic și înota de minune. Și așa s-a pierdut de atunci de pe pământ vietatea cea mai mare și mai puternică, care se numea iormorog, înecându-se în potop și n-a mai rămas nici o urmă de dânsa, ci doar numele lui. Dacă n-ar fi fost așa de încrzut și azi ar fi trăit.

CREAREA MÂȚEI

Dracul în loc să se mulțumească și să dea slavă lui Dumnezeu că nu s-a-necat și a scăpat de potop, al naibii cum e el, s-a apucat și acolo de șotii. Vroia să-i facă ciudă lui Dumnezeu și fără să se gândească că s-ar putea îneca și el, vroia să-i înece corabia lui Noe.

ȘOARECII

De aceea se apucă și făcu șoareci, care se-nmulțiră repede și se apucară să roadă lemnul n[av]ei* și ar fi găurit corabia, dacă Noe plimbându-se ca un căpitan prin toate colțurile corăbiei, n-ar fi dat de isprava lor. Atunci se-nfurie și, cum n-avea nimic cu ce să dea după ei, își scoase năframa și o aruncă după ei. Năframa cum căzu, se prefăcu în mâță și pentru că Noe o azvârlise cu gândul să prindă șoarecele cu ea, mâța se și repezi și făcu o moarte [nemaiauzită] prin ei. De-abia scăpă o pereche, ascunzându-se în fundul corăbiei în fânul pentru animale. Și de atunci mâța cum vede un șoarece, îl și ucide.

SFREDELUL

Dracul, dacă a văzut că așa nu-i merge, a făcut sfredelul și cu el a găurit fundul corăbiei. Apa începu să intre înăuntru navei** și Noe și cu cei ce se aflau în corabie erau în primejdie să se înece. Se apucară să scoată apa cu vadra, dar degeaba, nu putea prididi cu Dracul, că el lucra mai repede. Atunci Dumnezeu dădu înțelepciune năpârcii și ea își vârî coada repede în gaura făcută de Drac și apa n-a mai năvălit în corabie. Dar când s-o scoată năpârca, n-a mai putut și coada s-a rupt. De atunci năpârca e șută, dar isteață.

SFÂRȘITUL POTOPULUI

După ce încetară ploile, mai așteptă Noe ce mai așteptă și pentru că era foarte nerăbdător să puie mai repede piciorul pe pământul pe care nu-l mai văzuse de 40 [de] zile, trimise pe corb să-i aducă vești de prin lume. Vârfurile munților ieșiseră, pe ici și pe colo și mii de hoituri rămâneseră agățate de stânci și de copaci. Corbul,

*. În text: „năii" (*n. ed.*).

**. În text: „năiei" (*n.ed.*).

cum le-a văzut, s-a lăsat jos și a început să-nfulece cu atâta lăcomie, că a uitat să se mai întoarcă îndărăt și să vestească lui Noe ce-a văzut și ce-a găsit.

A stat corbul trei zile și trei nopți, până s-a săturat, într-atât fusese de dornic de carne. De-abia a patra zi s-a întors sătul și de-abia putând zbura, atât era de umflat de mâncare. Noe de departe, cum l-a zărit că vine, l-a întrebat plin de curiozitate, ce vești aduce și ce e pe lume și de ce a întârziat atât?

Corbul nu se-ntinse mult la vorbă, ci răspunse drept, că fiind flămând și dând de un hoit de cal, s-a ospătat să-i ajungă, pentru cele 40 de zile, cât a postit. Și că altceva n-a mai văzut. Noe auzind una ca asta așa s-a mâniat, că înciudat l-a blestămat:

Negri-s-ar penele pe tine
Cum s-a negrit inima-n mine!

și corbul, care până atunci era alb la pene cum e porumbelul, s-a înnegrit, cum îl știm și-l vedem astăzi.

— Iar hrana ta să fie numai hoit, îi mai zise de departe Noe.

Și cum l-a blăstămat Noe, așa a și rămas.

După asta a trimes o porumbiță, care n-a stat mult și a venit cu o ramură de măslin în cioc. Așa a știut [Noe] că apele s-au mai retras; iar ca mulțumire că porumbița s-a purtat bine, s-a rugat de Dumnezeu s-o răsplătească. Tatăl i-a ascultat ruga și a pus-o între stele. Iar pentru că a venit cu picioarele roșii de sângele mortăciunilor ce le-a-ntâlnit în cale, a lăsat-o să-i fie picioarele roșii și penele albe curate, ca bucuria lui Noe.

După ce s-au retras apele de pe uscat în mătcile lor și corabia lui Noe s-a oprit pe muntele Ararat, corbul n-a mai stat să-i mulțumească lui Dumnezeu, cum au făcut oamenii și celelalte animale, ci s-a repezit iar la mâncare. Lăcomia asta a corbului l-a necăjit și mai rău pe Noe, care l-a blestemat a doua oară, să nu mai scoată pui și să se înmulțească nu ca celelalte păsări. Blestemul stă în aceea că singur dintre toate păsările, [corbul] își face cuib și se ouă în luna lui decemvrie și-și clocește ouăle până în luna lui faur, când e frigul mai tare și când, din pricină că ouăle lor sunt tari și puii nu pot să le spargă găoacea, ca să iasă afară, corbii zboară din cuiburile lor, lăsând ouăle descoperite și acestea de ger crapă. În urmă, corbii vin din nou la cuiburi și-și îngrijesc puii lor.

VIȚA DE VIE

Românii socotesc că Noe e tata vinului și a viței de vie. De aceea și cântă:

Tata Noe cel bătrân
Fost-a fost pui de român,
El a sădit la noi via
Și ne-a lăsat veselia.

Iată cum s-a întâmplat una ca asta:

După ce-a trecut potopul și Noe cu ai săi și cu toate animalele au ieșit din corabie, nu prea au avut mult de umblat că pământul era încă ud și mlăștinos, iar din hoiturile celor înecați, se ridica un miros, de infectase tot aerul. Ba încă sufereau de sete, căci deși apa era din belșug, toată era murdară și tulbure. Au răbdat, cât au răbdat, au mai căutat vreun izvor curat, dar negăsind s-au rugat lui Dumnezeu să-i mântuie de suferința setei. Lui Dumnezeu i s-a făcut milă de ei și a lăsat pe o coastă de deal să crească vița de vie. Noe umblând de colo până colo, în căutarea vreunui izvor, vede pe o coastă niște iarbă înșirată pe pari și din iarba ceea spânzurau niște struguri cât cofele. Acea iarbă era vița de vie. Noe a mers pe coastă cu poama de vie, a rupt un strugure și a gustat și văzându-l și răcoros și gustos, a chemat și pe ai săi, ca să-și astâmpere și ei setea.

Dar ce le-a mai venit apoi în gând? Au stors strugurii în vase, ca să aibă băutura mai la îndemână. La început vinul nu fermenta că nu avea alcool și nici nu amețea pe cel ce-l bea. Noe, după ce și-a durut casa pentru el și pentru ai săi, s-a apucat să cultive vie și pe lângă casa cea nouă. Dracu, care își bagă coada oriunde se lucrează ceva, sau se începe ceva nou, se face că trece pe acolo ca din întâmplare:

— Ce faci acolo, Noe?

— Ia, sădesc niște vie pe coasta asta, că nu-i bună de altceva.

— Vie? Da' ce-i aceea vie?

— Ia o tufă, care dă niște struguri dulci ca mierea și o băutură, ce-ți încântă inima și-ți întărește voința. Ia hai, dacă venișI până aici, să guști puțin – îl pofti Noe, ca tot românul, bun la inimă și gata de ospeție.

Și-l duse acasă și-l omeni. Dracul[ui] i-a plăcut grozav și-i propuse să sădească împreună via, ca vecin ce-i era. Noe, crezându-l de cuvânt, primi. Și s-au apucat de treabă. Dar Dracu, care mereu umbla după născociri ca ovreiul după afaceri, și care simți că aici e rost să-i mai facă vreun rău lui Dumnezeu, făcu repede un plan să facă băutură mai bună, dar și mai tare. Stropi butașii de vie cu sânge de miel, de leu, de porc și de maimuță.

Și de atunci, de câte ori bea prea mult, se face la început moale ca mielul, apoi începe să ragă și să fie bătăios ca leul, în urmă se tăvălește pe jos ca porcii și, la urmă de tot, face tot felul de maimuțării caraghioase, de se face de râsul lumii.

Și de atunci vinul învrăjbește și face pe om, făptura lui Dumnezeu, neom.

ȚIGANII

Cel dintâi om, care a simțit tovărășia în afaceri a Dracului, a fost însuși Noe. El a fost cel dintâi om beat. Într-o zi, când s-a cam trecut cu măsura la băutură, s-a îmbătat și după ce a trecut prin toate prefacerile, la care supunea pe băutor vinul cel nou al Diavolului, a adormit într-un colț al grădinii, într-o poziție nu tocmai potirvită unui om cu părul încărunțit. Un fecior de-al lui, trecea tocmai pe acolo și când dădu cu ochii de el, îl bufni râsul și cum era poznaș din fire și se ținea numai de glume, ce-i trece prin minte. Ia o baligă și cu ea îl muruiește pe Noe, apoi se ascunde într-un tufiș, să vadă ce-a mai fi. Trece apoi un alt fecior de-al lui Noe. Ăsta era serios și tare respectuos față de tatăl său. Cum îl vede îl acoperă, apoi cu niște frunze îl curăță și, aducând apă într-un ulcior, îl spală și-l face curat. Atunci ăstălalt iese și-i spune, că de ce l-a curățat, să-l fi lăsat așa să mai râdă puțin de el. Feciorul serios tocmai începuse să-l mustre și să-l ocărască pentru asta, când iaca Noe se trezește și întreabă de ce se ceartă. Feciorul cel serios îi spune tot cum a fost. Ce s-a mai supărat Noe! Odată a sărit, ca ars de jos și i-a zis: „Așa să se facă pielea ta, cum era baliga cu care m-ai murdărit, iar tu să ajungi de râsul tuturor, așa cum ai vrut să-ți bați joc de mine".

Din feciorul acesta se trag țiganii, care sunt negri la față și batjocura tuturor. Tot țigan a fost și cel care a bătut cuiele în crucea Domnului nostru Iisus Hristos. De aceea toți călăii din țigani s-au făcut.

FEMEILE UȘARNICE

Noe a trăit 260 de ani și în această viață îndelungată a avut 12 băieți și 13 fete. Fiecare fecior și-a luat de nevastă câte o soră și astfel s-a făcut 12 perechi de oameni. A treisprezecea fată, rămânând singură, a întrebat pe Noe:

— Da' eu, taică, ce să mă fac?

— Tu să slujești pe surorile tale, i-a răspuns Noe.

— Ba nu – se zice că ar fi hotărât Dumnezeu – tu să trăiești de colo până colo, pentru cătane.

Și de la această fată a lui Noe au rămas femeile cu năravuri urâte.

Mai pe urmă, însă, l-a întâlnit pe o coastă de mare pe feciorul lui Noe, pe care-l blăstămase să fie negru și a trăit cu el. Și din perechea asta – un blăstămat de fecior, numai bun de glume și de batjocuri și o femeie fără rușine – s-a născut neamul țigănesc.

V
LEGENDE DESPRE MAICA DOMNULUI ȘI IISUS HRISTOS

NAȘTEREA FECIOAREI MARIA

IOACHIM ȘI ANA

Ioachim și Ana erau doi bătrâni, oameni cumsecade, temători de Dumnezeu și tare credincioși. Trăiau liniștiți și-și vedeau de treaba lor și nu supărau pe nimeni cu nimic. Ajunseseră acum destul de bătrâni și toată lumea îi credea fericiți. Și ar fi putut fi, dacă o durere nu i-a fi amărât zilele: nu aveau nici un copil. Cât s-au rugat lui Dumnezeu, cât au încercat pe la toți doftorii și vracii de pe vremea aceea și pace. Nimic nu le-a fost de folos! Ba acum, la bătrânețe, le căzu pe cap, din asta, o rușine mare.

RESPINGEREA JERTFEI

S-au dus ca totdeauna la biserică și au adus și ei, cum era obiceiul pe vremea aceea, o jertfă de miel prior. Dar jertfa n-a fost primită de Dumnezeu și, căzând în genunchi, lacrimi mari au vărsat și greu s-au tânguit. Auzindu-i cum se văicărau, preotul și alți credincioși au zis între dânșii:

– Cum să le primească Dumnezeu jertfa, dacă ei nu vor lăsa nici un urmaș, să le cinstească numele și să le facă pomenile după moarte?!

Ceea ce auzind, Ioachim și Ana s-au întristat și plecându-și capetele, ca niște vinovați s-au întors la casa lor, unde, tăcând și gândindu-se mult la vorbele urâte, după ce s-au rugat și au ajunat, s-au culcat, așteptând îndurarea lui Dumnezeu. Dar ei neputând dormi, tot s-au gândit, cum ar putea câștiga îndurarea lui Dumnezeu și au tot oftat multă vreme din noapte, până într-un târziu. Adormind ei, Dumnezeu i-a luminat cu sfatul lui.

VISUL

Astfel că dimineața, trezindu-se ei, amândoi, au aflat că au visat același vis, precum ca fiecare să plece la altă mânăstire și să se roage 40 de zile, postind, că astfel rugăciunea lor va fi împlinită. Și bucurându-se ei foarte de această înștiințare de sus, au plecat, unul spre răsărit, iar altul spre apus, oprindu-se la cea dintâi mânăstire ce le-a ieșit în cale. Și erau aceste mânăstiri departe una de alta, ca la 40 de poște și mai bine.

Și început-au ei să se roage și să facă toate cele plăcute lui Dumnezeu, ca adevărați ostași ai Domnului. Iar în una din zile, pe când Ana stătea în grădina mânăstirii și se ruga cetind dintr-o carte sfântă psalmii lui David, iată că se stârnește un vânt ușor, care îi aduse o frunză și i-o așeză între foile din carte.

BUNA-VESTIRE

Frunza părea că vine de departe, căci nu era din pomii grădinii mânăstirii și avea un parfum cum nu mai simțise Ana niciodată până atunci. Și Anei tare mult i-a plăcut această frunză și mirosul ei, că mângâindu-și fața cu ea, o sărută și apoi o puse în sân, ca pe o steblă de busuioc. Din clipa aceea, însă, Ana a purces grea.

ISPITA DIAVOLULUI

Ana tare s-a bucurat că Dumnezeu i-a împlinit ruga și, fără să mai aștepte cele 40 de zile, porni spre casă, trimițându-i veste și lui Ioachim să se-ntoarcă. Ioachim dintru început tare s-a înveselit, dar pe drumul întoarcerii, Diavolul s-a strecurat pe lângă el și bănuieli urâte i-a turnat în suflet. Ana l-a certat cu vorbe aspre, dar ca să-i alunge ispita diavolească, ce pusese stăpânire pe inima lui, l-a dus la mânăstire și, povestindu-i toate cum s-a întâmplat și văzând că nici picior de bărbat nu se afla la acea sfântă mânăstire, a crezut și s-a rușinat tare de bănuielile lui.

Și astfel Dumnezeu le-a împlinit ruga, dându-le, la bătrânețe, pe Fecioara Maria.

Vestirea Anei

TINEREȚEA FECIOAREI MARIA

COPILĂRIA

Fecioara Maria a crescut într-un an, ca alții în doi. Și cum s-a făcut mai mare, părinții ei, potrivit făgăduielii făcute între zidurile mânăstirii, înainte de a avea copil, o duseră și pe ea la mânăstire.

LA MÂNĂSTIRE

Acolo fu crescută ca de maicele călugărițe, numai în duh bisericesc și creștere aleasă căpătă, ca o fată de împărat. Și era Fecioara Maria tare înțeleaptă și deschisă la suflet, încât toate învățăturile le prinse repede și toată lumea se mira de deșteptăciunea ei.

BUNA-VESTIRE

Și iată că, într-o zi de primăvară, pe când Fecioara Maria se ducea voioasă și sprintenă cu o doniță la fântâna din curtea mânăstirii, după apă, un înger îi ieși înainte. Era o arătare atât de frumoasă, cum nu mai văzusese ea niciodată, încât uimită se opri în loc. Îngerul îi dădu o floare de crin și suflând asupra sa duh dumnezeiesc, îi spuse:

— Bucură-te Fecioară, că tu vei naște pe Dumnezeu.

Auzind vorbele acestea, Maria tare s-a-nfricoșat, dar când a ridicat pleoapele, îngerul nu mai era în fața ei. Fecioara Maria speriată a alergat la maica stareță și căzându-i în genunchi, i-a povestit tot ce i s-a întâmplat.

Stareța strașnic s-a supărat pentru asta și, necrezând vorbele ei, o alungă din mânăstire. Degeaba s-a rugat Fecioara Maria și a plâns la poarta mânăstirii s-o ierte că ea nu se știe vinovată cu nimica. Maica stareță a fost neînduplecată. Văzând că se-noptează și fiindu-i frică s-o prindă noaptea afară în câmp, Maria a plecat oftând și plângând, până s-a oprit la cel dintâi sat, ce i-a ieșit în cale. S-a îndreptat la căsuța cea mai umilită și, bătând sfios în ușă, a cerut sălaș și adăpostire.

ÎNTÂLNIREA CU IOSIF

Acolo stătea și lucra un om bun la inimă, Iosif, care era teslar de meseria lui. Căci așa a vrut Dumnezeu să se întâmple și acești doi oameni să se întâlnească.

Buna vestire

Și fiindu-i milă de sărmana fată, pe care o văzu obosită și plânsă la ușa lui, îi dădu adăpost și de mâncare. Aflând apoi, din gura ei, toate necazurile și suferințele, care, pe nedrept, le îndura, îi dădu loc în umila lui casă și îi zise să fie femeia lui, după toată legea, care era pe atunci.

CĂSĂTORIA

Și Maria văzându-l om așezat și credincios și milos pentru necazurile ei, primi și se cununară în fața legii.

CRĂCIUNUL ȘI CRĂCIUNEASA

PLECAREA LA NAZARET

Când i-a fost Mariei să nască, a trebuit să plece cu omul ei, în satul în care se născuse, pentru că împăratul de atunci, dăduse ordin ca fiecare om să se înscrie în satul de unde i se trage neamul. Și ajungând în Nazaret, că așa se chema satul lui Iosif, nu mai găsiră nici un neam de al lor, așa că umblau din casă în casă, numai să capete loc de dormit.

CRĂCIUN

Pe vremea aceea, trăia în Nazaret unul Crăciun, om tare bogat, dar zgârcit și aspru, om cu inima de piatră. Pe femeia și pe fetele

lui le bătea și le chinuia în tot felul, cum nu-i plăcea ceva, ori nu-i făceau pe placul lui. Sărmanele femei erau toate betege și stâlcite. Când pleca la moară, femeile dormeau cu rândul, să nu le prindă Crăciun că nu-l așteaptă cu toate și cu tot ce-i trebuia. Tocmai acum plecase cu 12 care la moară și femeile nu-și mai vedeau capul să pregătească totul, să fie bine. Iacă, tocmai când aveau mai mult de lucru și umblau de colo până colo după furci și după pari, iată că sosește și Fecioara Maria cu Iosif:

— Lasă-mă, femeie bună, să mân la dumneata, că-s ostenită de drum și curând va sosi și ceasul să nasc.

— Bucuroasă te-aș lăsa, îi răspunse Crăciuneasa, dar am un bărbat rău și amarnic. Uită-te la fetele mele: una-i șchioapă, alta-i oarbă și a treia-i oloagă. Da' eu, crezi că o duc mai bine? Uită-te ce am pe trup și pe mâini.

Se uită Maica Domnului la ea și-i fu tare milă de ea, că era toată zdrobită și vânătă. Dar Fecioara Maria le știa toate astea, de aceea îi mai zise:

– Lasă-mă, măcar în ocol să mă ascund, că nu mă mai țin picioarele.

GĂZDUIREA

Și Crăciuneasa, femeie miloasă, o primi și-i făcu loc în staul, lângă ieslea vitelor, unde credea ea că bărbatul ei n-are s-o vadă.

Pe vremea aceea încă nu erau stele pe cer, numai Luna umbla, și oameni lucrau la Lună, ca acum la Soare.

NAȘTEREA LUI IISUS

Și a venit vremea ca Maica Domnului să nască și l-a născut prin cap, așa cum a hotărât Dumnezeu, că va trebui să se nască fiul lui, ca să poată lua zapisul de la Diavol și să răscumpere pe oameni. Cum l-a născut pe Domnul Iisus Hristos, boii l-au aburit, iar femeia lui Crăciun a ajutat-o pe Maica Domnului.

APARIȚIA LUCEAFĂRULUI

Atunci s-a arătat pentru întâia oară, ca să vestească lumii venirea lui Iisus, luceafărul de seară, pe casa lor și după asta stelele.

Crăciun văzu de departe lumina stelelor, se opri și zise înfuriat:

— Oare ce mi-au făcut nebunele acelea de mi-au aprins casa? și se luă repede înaintea carelor să vadă ce-i.

În vremea asta Crăciuneasa trimise cu rodini, așa cum se cuvinea, la Maica Domnului pe fata cea ciuntă.

TĂMĂDUIREA FETEI CIUNTE, A FETEI ȘCHIOAPE ȘI A CELEI OARBE

Maica Domnul tare s-a bucurat că a fost pe lângă ea un suflet milos, care s-o îngrijească și să-i facă toate după obiceiurile românești și se gândi cum să-i răsplătească? Iaca, îi puse fetei mâna la loc, ba încă i-o făcu de aur. Trimise atunci Crăciuneasa pe fata cea șchioapă. Maica Domnului îi puse și ei un picior de aur. Trimise apoi și pe cea oarbă și Maica Domnului îi puse alți ochi buni și fata vedea încă parcă mai bine ca mai înainte. Iată că tocmai atunci sosește și Crăciun acasă și nu se dumirește de ceea ce vede. Vede stele pe cer, vede luceafărul de miezul nopții, vede atâta lumină în jurul casei și totuși nimic nu arde. Odată răcnește, cum îi era obiceul și femeia lui, baba Iova și cu fetele au venit fuga în calea lui, toate tremurând de frică:

— Cine a venit în casele mele în lipsa mea și ce-i lenea asta pe voi, de nu mi-ați ieșit înainte, cum se cuvinea?

Baba Iova, văzând că el știe de undeva, că are oaspeți, îi spuse totul din fir a păr. Și îl rugă s-o ierte, că tocmai atunci se spăla pe mâini, așa că n-a putut ieși în calea lui.

CRĂCIUN TAIE MÂINILE CRĂCIUNESEI

Când îi văzu mâinile încă cu pete de sânge, Crăciun, într-adevăr, se-nfurie, încât, cum era atunci cu barda-n mână, îi tăie Crăciunesei amândouă mâinile din cot. Sărmana Crăciuneasa

Închinarea ciobanilor

se văicără de durere și bocindu-se o rupse de fugă și se duse la Maica Domnului și-i arătă:

— Uite ce mi-a făcut păgânul cela de bărbat.

— Lasă, nu te plânge, că toate sunt făcute spre cele de mântuire. Du-te și adă cum vei putea cu monturile, mâinile tale.

TĂMĂDUIREA CRĂCIUNESEI

Se duse Crăciuneasa și făcu cum îi spuse Mica Domnului. Maica Domnului le luă și, suflând peste ele, le lipi la loc și se făcură așa cum fuseseră mai înainte, ba încă și mai frumoase, că erau suflate cu aur. Nu știu Crăciuneasa cum să-i mulțumească mai frumos și sărutându-i mâinile, se duse la Crăciun să-i ajute. Dar Crăciun când o văzu cu mâinile lipite la loc și mai frumoase ca mai înainte, rămase ca trăsnit locului și nu putu scoate o vorbă.

– Femeia, care a venit la noi și a născut, mi-a pus mâinile la loc. Apoi îi povesti cum vindecase și pe fetele lor.

Crăciun fu atât de mișcat de aceste minuni, încât inima lui se muie și, căzând în genunchi, îi ceru iertare femeiii sale, pentru tot răul ce i-l făcuse și apoi, ducându-se în staul, i se închină Fecioarei Maria și lui Iisus Hristos, recunoscând în el pe Dumnezeu. Și pentru că în casa lui și pentru că el a fost cel dintâi om care a crezut în Hristos, ziua în care n-a născut Domnul nostru Iisus Hristos s-a numit de atunci Crăciun.

Când Iisus Hristos s-a născut în staulul lui Crăciun, erau atunci în jurul lui multe animale, ca într-un staul de om bogat: boi, cai, oi. Vitele au mâncat și tot timpul s-au uitat la Iisus. Boii, după ce au mâncat, s-au așezat jos și, începând să rumege, suflau boare caldă peste trupul lui Iisus, încălzindu-l de răcoarea nopții. Domnul nostru Iisus simțind căldura suflării lor calde, întrebă pe maica sa:

BLAGOSLOVIREA ANIMALELOR

— Măicuță, cine sunt animalele astea și cum le cheamă?

Iar după ce Maica Domnului îi spuse că sunt boi, Iisus zise:

Fire-ați boi blagosloviți
Tot anul să fiți hrăniți,
Că voi atâta mâncați
Până ce vă săturați,
Dup-aceea vă culcați
Și prindeți a rumega
Și din nări calde-a suflat!

BLESTEMAREA CAILOR

Caii, însă, au mâncat tot ce aveau înaintea lor, ba au smuls și paiele așternute sub copilul sfânt, încât Iisus a întrebat pe maică-sa.

– Ce animale sunt astea așa de flămânde și care nu se mai satură?

Maica Domnului i-a spus cum se numesc și atunci Iisus Hristos a zis:

Maica Domnului și Crăciuneasa

Fire-ați, voi, cai, blestemați,
Tot anul să n-aveți sat,
Numa-n ziua de Ispas,
Dar și-atunci numai un ceas,
Și peste drum când veți trece
Și la apă când veți merge.

BLESTEMAREA PLOPULUI

Nu departe de staulul în care s-a născut Iisus Hristos, era un plop, care mereu tot fremăta din frunze, încât nici Maica Domnului, nici copilul sfânt n-au putut închide toată nopticica ochii din cauza lui. De aceea Maica Domnului îl blestemă:

Fire-ai, tu, plop, blestemat,
Frunza ta să n-aibă stat,
Nici pe ud, nici pe uscat,
Frunza ta să n-aibă stare,
Nici pe vânt, nici pe răcoare.

MAGII ȘI IROD

După ce s-a născut Hristos, îngerii au coborât din cer, l-au luat de l-au scăldat în rouă de pe flori adunată, l-au înfășat în scutece de mătasă și l-au suit la ceruri, de l-au înfă[ți]șat – după datină – Tatălui Ceresc, carele l-au primit în tronul lui de aur și l-au binecuvântat.

Apoi îngerii l-au dus în cântări de slavă și l-au pus în brațele maicii lui.

Tot atunci o stea mare, comată (sic!), cum nu s-a mai văzut, a apărut pe cer, să anunțe lumii întregi, nașterea celui ce va fi împăratul lumii. După steaua aceasta s-au luat cei trei magi din Răsărit, Gaspar, Melchior și Baltazar, să-i aducă daruri neprețuite: aur, smirnă și tămâie și să se închine lui. Când au ajuns la Irod, împăratul iudeilor, steaua-n nor li s-au ascuns și ei au fost nevoiți să-ntrebe de Irod „unde este împăratul lumii". Irod s-a speriat și

Blagoslovirea animalelor

de frică să nu i se ia tronul, a pus în gând să-l omoare. De aceea i-a rugat, că la întoarcere să vie să-i spuie și lui unde s-a născut acel împărat. Un înger a venit în somn magilor și le-a spus să nu mai treacă pe la Irod, când se vor întoarce. Magii l-au aflat pe copilul sfânt, s-au închinat și s-au întors pe alt drum.

Irod, de supărare, a poruncit să taie pe toți copiii de la 2 ani, mai în jos. Dar în zadar a fost, căci Iosif și Maria erau de mult cu copilul Iisus pe drumul către Eghipt.

MAICA DOMNULUI ȘI TRIF

Când Maica Domnului trebuia să meargă întâia oară cu Iisus la biserică, să-l închine, a trecut peste un câmp unde lucra Trif la ogorul lui. Trif acesta era un om cam lud și, pe când lucra, cânta cântece de veselie și de beție. Iar când trecu Maica Domnului, nebunul de el crezu că e cine știe ce femeie și tuși după ea. Maica Domnului se supără foarte și oprindu-se din drumul ei, îi zise:

– Nebunule, fie azi ziua ta și mâine va fi a mea!

Și făcând cale întoarsă, se duse acasă.

De atunci și în calendar mai întâi e Trif și apoi Întâmpinarea Domnului și tot de aceea i se mai zise lui Trif și Trif Nebunul.

MAICA DOMNULUI ȘI PĂIANJENUL

Maica Domnului știa să țeasă așa de minunat, încât i se dusese vestea până departe. Așa de fin știa să țeasă încât pânza țesută de ea era ca străvezie. Toate femeile veneau la ea să le învețe cum să țeasă și Maica Domnului, bună la inimă, le învăța cu drag. Iată însă că auzi despre această minunată măiestrie a Maicii Domnului și Păianjenul, care se lăuda în tot felul, că nimeni nu-l poate întrece în măiestria țesutului.

Veni, așadar, Păianjenul călcând țanțoș și uitându-se chiondorâș la lucrul mâinilor Maicei Domnului, îi zise:

— Am auzit că te lauzi că nimeni în lume nu poate să țeasă mai bine, mai frumoas și mai subțire ca tine. Dacă-i așa, hai la întrecere cu mine, să-ți vedem în ce-ți stă lauda!

Maica Domnului când auzi vorbele deșănțate ale Păianjenului, se supără tare și încruntând din sprincene, îi zise:

— Nu m-am lăudat și niciodată vorbe deșarte n-au ieșit din gura mea. Dar nici înfruntare n-am primit de la nimeni. Ar trebui să te pedepsesc pentru vorbele tale îngâmfate, dar te iert. Și ca să vezi că eu prețuiesc toate vietățile, oricât de mici și neînsemnate ar fi ele, bine, hai să ne întrecem.

Și se luară și lucrară, zi de vară până sară, și când gătară, țesătura Păianjenului era așa de subțire, că îți era frică să pui mâna pe ea. Și ceea ce a lucrat Maica Domnului era nespus de frumos și de subțire și, față de toți a recunoscut că Păianjenul o întrecuse și era gata să-l laude, când Păianjenul râse și batjocorind-o, îi întoarse spatele.

Atunci Maica Domnului îl blestemă, ca să fie de scârbă la toată lumea și femeile să-i strice țesutul oriunde i-l vor găsi. Iar celui ce ucide un păianjen, să i se ierte 7 păcate.

Și de atunci păianjenul e privit cu scârbă și toată lumea îi strică păienjenișul.

FUGA ÎN EGIPT

După ce împăratul Irod fu înșelat de către cei trei magi, care nu s-au mai întors pe la el, să-i spuie unde s-a născut copilul Iisus, acel ce va fi împăratul lumii, Irod în nebunia lui a crezut că va scăpa ușor de el, poruncind să se omoare copiii de la „doi ani mai

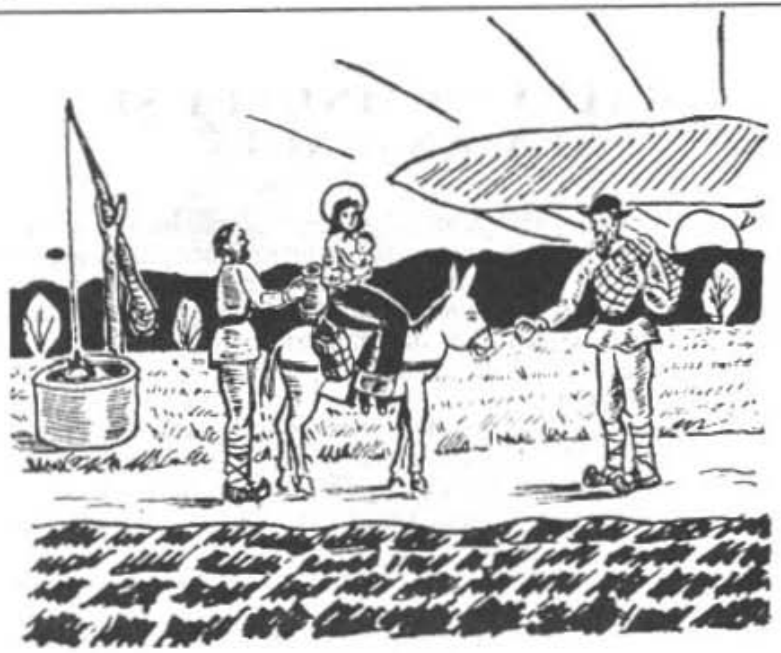

Fuga în Eghipet

în jos". Dumnezeu, care știa de toate astea, a trimes un înger la Sfânta Maria, să-i spuie să fugă îndată, ca să scape de furia lui Irod.

Iosif și cu Sfânta Maria și cu copilul Iisus au plecat repede înspre Egipt. Sfânta Maria, pentru că era mai slabă și era îndată după naștere, mergea călare pe un asin. În drumul lor au întâlnit niște oameni, care își semănau câmpul lor. Iosif, fiind obosit, i-a rugat să-i dea puțină apă de băut.

Plugarii aceștia erau oameni drept-credincioși și miloși, așa că le-au dat apă proaspătă de la un zvor din apropiere. Sfânta Maria, drept mulțumire pentru facerea lor de bine, le-a spus să vie a doua zi la secerat.

Oamenii au crezut-o și a doua zi, când au venit cu secerile și cu carele, grâul era mare și cu spicul copt, numai bun de secerat. Mulțumesc ei lui Dumnezeu și se apucă de secerat. Cam pe la amiază, când seceraseră o bucată bună, iată că trec pe acolo o ceată de soldați și se opresc înaintea lor:

— Oameni buni, n-ați văzut trecând pe aci un om cu femeia lui și cu un copil mic în față?

— Ba da văzurăm. Le-am dat și apă să beie.

— Când, de mult? mai întrebară soldații bucuroși, că au dat de urmele lor.

— Păi, asta a fost pe vremea când semănam câmpul ista, – le răspunse un bătrân, care își cam dădea cu socoteala că aici trebuie să fi fost mână dumnezeiască, de le-a crescut grâul așa repede.

Iar soldații, neștiind de minunea asta, au făcut calea întoarsă, gândind în mintea lor: „Cum să punem noi mâna pe niște oameni, care au trecut pe aci, pe vremea sămănatului."

Și așa au scăpat Sfânta Maria și Iisus și Iosif de prigoana lui Irod și au ajuns cu bine în Egipt.

ÎN CĂUTAREA LUI IISUS

PLECAREA MAICII DOMNULUI

După ce jidovii l-au prins pe Iisus și l-au dus la judecată, Maica Domnului, care se retrăsese la o mânăstire împreună cu Maria Magdalena și cu Maria Mică, a prins de veste de cele ce i s-a întâmplat fiului sfânt și, neștiind ce soartă a avut, și-a îmbrăcat straie cernite și opinci grele și trainice și a pornit la drum. Și a mers zi de vară până[-n] sară și a întâlnit în drumul ei pe Ion, Sânt Ion, nașul lui Dumnezeu, și l-a întrebat: – Ioane, Sânt Ioane, nu știi unde-i fiul meu?

Sânt Ion, la început, n-a vrut să-i spuie unde-i Iisus Hristos, temându-se să nu-i vie rău, dar, la urmă, văzând că Sfânta Maria stăruie, i-a spus:

– Maică, de văzut
Eu nu l-am văzut,
Dar de auzit,
Eu am auzit,
Că jidovii îl chinuiesc
Și amar îl mai muncesc
Lângă poarta lui Pilat
Cea albă de brad,
Răstignit pe-o cruce
De măr dulce,
Cu cămașă de urzică
L-o-mbrăcat
Cu curea de măceș
L-o-ncins.
Coroană de spini
Pe cap i-o pus,
Trestie, sub unghie,
I-o bătut.
Sânge în pahar
I-o sprijinit –
Jidovii la masă
De-a rândul l-o bătut.

LEMNARUL

Sfânta Maria a început a plânge, dar întărindu-și inima în ea, a plecat mai departe să-l găsească. În drumul ei s-a întâlnit cu un lemnar și, întrebându-l dacă nu știe unde-i fiul ei, el i-a spus:

– Cum să nu știu, că doar pe mine m-au chemat jidovii să-i fac crucea de lemn și ei mi-au spus s-o fac mai mică, dar eu i-am făcut-o mai mare, mai arătoasă ca să-l vadă toată lumea și să se chinuie mai mult.

BLESTEMUL

Sfânta Marie, când a auzit una ca asta și gândindu-se că Iisus se va chinui să ducă în spinare o cruce atât de mare și atât de grea pentru trupul lui, l-a blestemat așa:

Să dai cu barda cu anu
Și-atunci abia să iei banu.

FIERARUL

Și a plecat mai departe. Și-a întâlnit un fierar, care venea întristat spre casă:

– N-ai văzut, nici n-ai auzit de fiul meu, pe care îl chinuiesc jidovii?

Fierarul se opri și, oftând, îi spuse că tocmai el a fost chemat să-i facă din fier cuiele, pe care au să i le bată jidovii în mâini și picioare. Jidovii îi spuneau să le facă mari și zgrunțoroase, ca să doară mai tare, dar că lui i s-a făcut milă, că l-a văzut tânăr și frumos, și i le-a făcut mici de tot.

BLAGOSLOVIREA FIERARULUI

Maica Domnului s-a bucurat că a dat peste un om bun și l-a blagoslovit:

O dată să dai cu ciocanu
Și pe loc să iei și banu.

Și a plecat mai departe, oftând și plângând, dar cu nădejdea că tot l-o afla în viață.

BROASCA

În drum se întâlnește c-o broască mare lângă o apă. Broasca o oprește și-o întreabă că de ce plânge. Maica Domnului își vărsă tot necazul povestindu-i din fir a păr, tot ce i s-a-ntâmplat fiului ei. Broasca, ca s-o mângâie, îi spuse:

Da' taci, Maică, nu mai plânge,
Nu vărsa lacrimi de sânge!
Nu te căina,
Nu te văicăra,
Că și eu încă-am avut
Doisprezece copilași,
Drăgălași,
Tare frumușei
Și lăbănăței,
De-a dragul să cați la ei,
Și-a venit o roată
Fărfăcată
Și i-o luat pe toți deodată.
Numai unu mi-o rămas
Mititel
Și șchiopățel.

Maicii Domnului i-a fost milă de sărmană broască, că de! era și ea mamă și, mai ales, că i-o plăcut, că așa îndurerată cum era,

Plânsul Maicii Domnului

și totuși se gândise s-o mângâie și pe ea. Ca să-i facă plăcere, îi spuse:

— Da' unde ți-i copilul? Să-l văd și eu.

Broasca odată s-o întors și a început să strige înspre baltă:

Busuiace
Tobâltoace
Ia vină la maica-ncoace!

Și atunci

O și alergat
Un broscoi hâd, înholbat
Lăbănat
Și crăcănat,

încât Maica Domnului, cât era de cătrănită, nu se putu opri să nu zâmbească. Apoi, pentru mila broaștei, Maica Domnului îi făcu copilul sănătos, iar pe ea o blagoslovi ca, după moarte, să nu putrezească, ci să se usuce.

DEALUL CALVARULUI

De acolo, Maica Domnului a plecat mai departe și după drum lung a poposit pe dealul Calvarului, unde a găsit pe fiul ei prea scump, Domnul Iisus Hristos. Iată cum spune colinda că l-a găsit pe Fiul Sfânt:

AFLAREA LUI IISUS RĂSTIGNIT

După ce a blagoslovit
Broasca, iară s-a pornit
Pe-un deal mare și-ascuțit
Ca o muche de cuțit
Tot plângând și suspinând
Fața albă zgâriind,
Codiți negre despletind,
Pe fiul său căutând
Și s-o dus și s-o tot dus
Până-n urmă c-o ajuns,
Lângă poarta lui Pilat
Cea albă de brad,
Unde era răstignit
Fiul ei cel preaiubit,
Pe cruce
De măr dulce.
Și de el ea cum a dat
De-a-una l-o și-ntrebat:
– Fiul meu,
Iubitul meu,
Da' de ce te-ai dat,
De ce te-ai lăsat,
Să te chinuiască,
Să te răstignească,
Câinii de jidovi, spurcați
Și nespălați?

DE CE S-A LĂSAT IISUS RĂSTIGNIT

– Maica mea
Și scumpa mea,
Eu cum nu m-oi da,
Cum nu m-oi lăsa?
Că până nu m-am dat
Și nu m-am lăsat,
N-am văzut
Locușor
De focușor,
Tăietură de topor,
Fânațe înnoite
Și flori înflorite.
Copil după mamă nu plângea,
Nici mamă după copil,
Viței după vacă
Nu răgea,
Nici vacă după viței,
Miel după oaie
Nu zbiera,
Nici oaie după miel.
Puii după cloșcă
Nu țipa
Și nici cloșca după pui.
Dar de când m-am dat,
Jidovii de m-au muncit
Și m-au răstignit,
Toate acestea s-au-mplinit.

Și după asta Hristos i-a mai spus:

Ah! Sfântă Maică Preacurată,
Eu nu m-am dat
Nici nu m-am lăsat
Pentru mine,
Nici pentru tine,
Că m-am dat
Și lăsat
Pentru toată creștinătatea –
Că venise vremea
Că nu-și căta maica de prunc,
Nici pruncul nu căta
Pre mumă-sa,
Și dobitoacele asemenea
Nu-și căta de puii săi.
Nici nu auzeai
Fluieraș
De păstoraș
Și nici viers de feciorită.
Dar dacă m-am dat
Toate acestea s-a-ntâmplat,
Și va fi în bună rânduială.

Și pentru că o vedea pe maică-sa așa de plânsă și-ntristată, i-a zis:

O! Sfântă Maică Preacurată,
Nu fi supărată
Că din lacrimile
Care le-ai vărsat pentru mine

Au să se facă albine,
Să culeagă de pe flori
Miere și ceară.
Creștinii sorocăvițe
Și lumânări,
La sfintele biserici,
Ca să pomenească
Numele meu
Și al tău!

Iar Maica Domnului zise:

CREAREA VIȚEI DE VIE

– Și din trupul tău
Cel chinuit
Și pe cruce răstignit,
Să se facă viță de vie!
Și din sângele tău,
Cel nevinovat,
Care s-a vărsat,
Să se facă poame în viță

VINUL

Și din poamă – vin,
Să ducă creștinii
Paus la sfintele biserici
Și să pomenească
Numele tău
Și al meu.
Și din fața ta
Albă și mâhnită

GRÂUL

Și din barba ta cea batjocorită
Să se facă grâu,
Să facă creștinii prescuri.
Să ducă întru pomenirea
Trupului tău
Pe la sfintele biserici
Și să pomenească
Numele meu
Și al tău.

TRANDAFIRII

Și din sudoarea feții tale
Să se facă trandafirii,
Cei cu bun miros.
Să pomenească creștinii
Numele meu
Și al tău.

ALTE LEGENDE DESPRE ÎNVIEREA LUI HRISTOS

Maica Domnului, auzind că Iisus Hristos a înviat, umbla de colo până colo să-l găsească, întrebând pe cine-l întâlnea:

– Nu l-ați văzut pe fiul meu care a înviat din morți? Toți dădeau din umeri și credeau că de marea durere și-a sărit din minți. Într-un loc a dat de mai mulți jidovi, care stăteau la masă și petreceau cu vin, cu pește și cu friptură de cocoș. Când au auzit ce întreabă Maica Domnului au râs, iar unul din ei, ca să-și bată joc de ea, i-a spus:

Mielul fript când va zbiera,
Peşte în blid va înota
Şi cocoşul va cânta,
Atunci Christos va învia
Şi atunci că ţi l-om da.

PISTRUII JIDOVILOR

Dar n-apucă să sfârşească vorbele, că mielul se sculă în picioare şi începu să zbiere, cocoşul cutcurigă, iar peştele se zbătu ca pe uscat, de împroşcă pe toţi jidovii cu sosul pregătit pentru el. De atunci au rămas jidovii cu pistrui, pentru că picăturile de sos s-au lipit de feţele lor şi nu s-au mai şters.

ARMINDENUL

Când jidovii şi-au pus de gând să-l nimicească pe Hristos, s-au gândit ei, cum să facă să-l prindă. Au umblat cete, cete prin Ierusalim ca să-l afle şi de-abia înspre seară o ceată de vreo şase inşi au aflat casa la care a mas Iisus Hristos peste noapte. Atunci, pentru că ei erau puţini şi fricoşi şi ca să nu-i bată credincioşii lui, au pus ca semn înaintea casei o ramură verde. Dimineaţa, când s-au dus cu cete înarmate să-l prindă în casa unde au lăsat semnul, care nu le-a fost mirarea, văzând pe toate casele un semn la fel, încât n-au mai putut găsi casa. Toate casele erau ca în sărbătoare şi atât de frumos arătau, împodobite cu ramuri verzi, încât creştinii în amintirea acestei minuni, au luat obiceiul ca în ziua de 1 mai să puie înaintea casei un ram verde de stejar, fag sau tei. Armindenul se lasă înaintea casei, până ce se macină grâul nou şi când se face pentru întâia oară pâne dintr-însul, atunci se taie şi se aprinde cuptorul cu el.

LEGENDA LUMÂNĂRICII

Maica Domnului, rămânând fără copii, după ce Iisus Hristos a plecat să propăvăduiască printre oameni cuvântul Domnului, a luat de suflet o fetiţă săracă şi necăjită, Lumânărica. Când i-a sosit ceasul morţii, Maica Domnului era tare supărată că n-avea cui lăsa pe sufletara ei. Şi, uitându-se ea în jurul ei, văzu un rug frumos şi crescut mare şi se rugă de el să aibă grijă de fetiţa ei.

Rugul primi şi o adăposti pe Lumânărică sub crengile [lui]* şi

*. În text: „ei" (*n.ed.*)

Cina cea de taină

se ferea cum putea să n-o zgârie cu ţepii lui. Lumânărica se făcu în curând o fată de toată frumuseţea, pentru că rugul avea grijă de ea şi o iubea de parcă i-ar fi fost tată. Când Soarele ardea prea tare, o umbrea cu crengile lui, iar când ploua îşi strângea crengile deasupra ei de nici o picătură nu cădea pe Lumânărică. Poame găsea din belşug în jurul rugului, iar apă, limpede şi rece, curgea la doi paşi din coasta unei coline. Toată ziua zburda după fluturi, ori culegea flori cu care-şi împodobea părul, sau se juca cu iepuraşii şi cu puii de căprioară.

Dar dacă se făcu mare şi rugul mai îmbătrâni, Lumânărica nu vru să mai asculte de tatăl ei adoptiv, pleca aşa hai-hui pe dealuri şi nu se mai întorcea cu zilele. Rugul, săracul, care era ţintuit locului, toată ziua tremura să nu i se întâmple vreo nenorocire pe undeva şi, când venea acasă, o dojenea şi căuta să-i dea sfaturi. Dar ţi-ai găsit cine să asculte?! Lumânărica îi scotea limba şi făcea tot pe dos de ce-i spunea. Ba, într-o zi, îi aruncă vorbe de ocară, azvârli cu pietre în el şi apoi fugi ca să nu se mai întoarcă.

Rugul aşteptă, cât aşteptă, şi dacă văzu că nu mai vine, o blestemă pe uliţarnica de Lumânărică să prindă rădăcini şi să se prefacă în floare, ca să nu mai umble de colo până colo.

Dar şi ca floare, Lumânărica nu s-a lăsat de obiceiurile ei. Creşte singuratecă şi rătăcită prin locuri prăpăstioase sau pietroase. O găseşti unde nici nu te aştepţi, pe dealuri sau pe câmpie. Caprele o iubesc, mâncând-o cu poftă, ca şi iepuraşii, foştii ei tovarăşi de nebunii. Şi omul o strânge că e bună de leac. Dar dacă nu mai poate umbla, Lumânărica aruncă vântului sămânţa sa, ca să i-o ducă departe, departe, pe unde dorurile ei o mânau.

RACUL

Când Iisus Hristos era ţintuit pe cruce, schingiuitorii lui după ce l-au legat bine, vroiră să-i bată şi nişte piroane mari prin corp: adică două în cele două palme, unul în labele picioarelor puse una peste alta şi al patrulea mai lung în buric.

Racul, însă, pe când schingiuitorii Domnului Iisus erau ocupaţi să-i bată piroanele în palme, s-a strecurat binişor şi, neobservat, a furat pironul cel mai lung şi a şters-o încet, încet, mergând de-a-ndăratele. Când oamenii lui Pilat au căutat după piron, ia-l de unde nu-i! Au căutat ei, cât au căutat şi, dacă nu l-au găsit, au început să se certe între ei, crezând că l-o fi uitat careva acasă. Apoi s-au hotărât să-l lase pe Iisus şi aşa, ţintuit numai în trei piroane.

Aşa a scăpat Domnul nostru Iisus Hristos de chinul cel mai mare şi Mântuitorul, drept recunoştinţă, a binecuvântat racul să ajungă mâncare aleasă de dulce şi de post şi ca să păstreze amintirea faptei sale, Iisus Hristos a hotărât ca racul să umble de atunci numai îndărăt şi l-a pus pe cer între constelaţii.

OUĂLE ROŞII

Maica Domnului, nemaiauzind nimic despre fiul ei cel sfânt, s-a luat de grijă şi aşa s-a hotărât să meargă la oraş la Rusalim să vadă ce e cu el. Şi, ca să nu meargă cu mâna goală, a luat cu ea un coş cu ouă. Acolo a aflat că tocmai atunci l-au dus pe Hristos pe muntele Calvarului şi l-au răstignit. Se ia Maica Domnului, obidită ca vai de ea, şi încet, încet ajunge pe munte.

Când a văzut cum îl chinuie jidovii în tot felul, s-a rugat de ei să aibă milă de el şi să-i dea să bea apă şi să-i uşureze chinurile.

Dar jidovii au început să râdă şi au început să-l chinuie şi mai tare. I-au dat să bea oţet, l-au bătut cu urzici şi l-au înţepat cu sulița. Maica Domnului, dacă a văzut ce răi sunt, a pus coşul cu ouăle lângă cruce şi, dând în genunchi, a început să plângă, de sărea cămaşa de pe ea.

Iisus însă, aşa chinuit cum era, s-a aplecat spre maică-sa şi o îmbărbăta cu vorbe blânde. Sângele lui se scurgea picătură cu picătură peste ouăle din coş şi le-a roşit, iar parte le-a pestriţat numai. Domnul Iisus, când le-a văzut, a spus Maicii Sale:

– Uite, aşa să roşiţi ouăle în cinstea chinurilor mele.

Maica Domnului şi-a adus aminte de vorbele fiului ei şi, când a aflat că Iisus Hristos a înviat, de bucurie a roşit ouă şi a făcut colaci, pe care i-a împărţit la oamenii nevoiaşi. De atunci a rămas şi obiceiul acesta.

ADORMIREA MAICII DOMNULUI

Când i-a sosit vremea Fecioarei Maria să părăsească această Vale a Plângerei, Arhanghelul Gavril a venit şi i-a adus la cunoştinţă acestă veste. Fecioara Maria a primit ştirea cu multă seninătate şi, după ce s-a grijit şi s-a-mpărtăşit, s-a dus pe Muntele Măslinilor şi acolo s-a rugat multă vreme. Când au văzut-o pomii, ierburile şi toate florile s-au plecat înaintea ei, ca la o împărăteasă a lor, şi tot timpul cât s-a rugat, nici o frunză nu s-a clintit. Dar după ce Maica Domnului s-a sculat şi, făcându-şi crucea, a dat să se-ntoarcă, toată frunza s-a clătinat, dar aşa de lin, că părea un oftat. Pe fiecare floare a apărut câte un bob de rouă, iar toate jivinile care se adăposteau pe acel munte, de la căprioara cea sperioasă şi până la lupul cel hain, toate au venit şi s-au lăsat mângâiate de mâna Maicii Domnului. Până şi lucrurile păreau că plâng şi vreau să-şi ieie rămas bun de la ea. Cerul s-a înnourat, dar nici un vânt nu bătea şi nici un fulger nu brăzda cerul. Când a ajuns acasă, o perdea de nori s-a lăsat şi din ea s-a coborât Sf[ântul] Petru şi ceilalţi apostoli, şi au întâmpinat-o cu rugăciuni.

Maica Domnului şi-a luat rămas bun de la toate lucrurile din casă, de la toate rudele şi cunoscuţii, de la orătăniile ce mişunau prin ograda ei cea bine gospodărită şi apoi şi-a aşezat şi pregătit

Răstignirea

frumos patul. S-a cultat şi, aşezându-şi mâinile pe piept, şi-a dat imediat duhul în mâinile Sf[ântului] Arhanghel Gavril.

Apostolii au luat corpul Maicii Domnului şi, după ce i-au făcut toate orânduielile, ce se obişnuiesc la mort, au aşezat-o pe o năsălie şi, în timp ce Sf[ântul] Petru cânta troparele morţilor, au plecat să o înmormânteze în satul Ghetsimani, aşa cum a lăsat Maica Domnului cu limbă de moarte. Când tristul cortegiu a trecut pe străzile Rusalimului, toate zgomotele au amuţit şi o cântare îngerească se auzea din văzduh, fără să se vadă de unde venea. Jidovii se uitau miraţi la înmormântarea aceasta şi, văzând că sunt creştini, aruncau vorbe urâte. Câţiva, vroind să se arate mai straşnici decât ceilalţi, au strigat: „Hai s-o dăm jos de pe năsălie", dar când au întins mâna spre corpul ei, au orbit, iar mâinile le-au secat. Alţii, însă, care auziseră cine este moarta şi erau creştini, au adus bolnavi, care, cum atingeau corpul Maicii Domnului, cum se făceau sănătoşi. Auzind de minunile acestea, jidovii cei îndrăzneţi s-au căit amar şi au cerut iertare, strigând că nu este alt Dumnezeu mai mare decât cel creştin. Şi, pe dată, ochii lor s-au deschis şi au văzut ca şi mai înainte, iar braţelor le-a revenit iar puterea. Atunci toţi au văzut puterea lui Dumnezeu şi s-au închinat lui.

Apostolii au dus corpul la Ghetsimani şi au înmormântat[-o] pe Maica Domnului în ţintirimul de-acolo. Ei însă n-au plecat de lângă mormântul ei, ci i-au păzit mormântul zi şi noapte, cântându-i cântece de preamărire.

A treia zi, Toma Necredinciosu, care nu era nici de data asta la Rusalim, aflând despre trecerea Maicii Domnului spre viaţa cea veşnică, a venit şi s-a rugat tare mult de ceilalţi apostoli să deschidă numai puţin mormântul, ca să mai vadă încă o dată pe Maica Domnului. Şi apostolii, înduplecându-se, au ridicat piatra de pe mormânt, dar care n-a fost mirarea lor, când au văzut că în groapă giulgiul, în care o înfăşuraseră, era gol. Corpul nu mai era acolo. Peste noapte îngerii veniseră şi ridicaseră trupul celei ce-a fost Maica Domnului nostru Iisus Hristos şi l-au dus în ceruri, ca să nu putrezească, precum la ceilalţi muritori, pentru că fiul ei n-a vrut-o aceasta. Şi aşa s-a făcut că singura femeie, care îşi are şi corpul în lumea cea cerească, e numai Maica Domnului.

MAICA DOMNULUI

Maica Domnului se găseşte acum la picioarele tronului de aur al lui Dumnezeu şi se roagă necontenit pentru păcatele şi fărădelegile oamenilor. Ea ştie toate câte se întâmplă în lumea asta pentru că toate rugăciunile, pe care le fac oamenii pe pământ, la ea se ridică. Ea toate le ascultă şi, apoi, pe toate câte le socoteşte ea

drepte, le spune lui Dumnezeu. Pentru toate femeile năcăjite, pentru toate văduvele sărăcite şi năpăstuite, pentru toţi oamenii nevoiaşi, care o cheamă în ceasurile lor de deznădejde, ea are un cuvânt bun de mângâiere, pe care-l trimite tuturor în somn, prin visurile pe care le dă celor care se gândesc la ea. Tot aşa apare în visurile acelora care se gândesc să facă o faptă bună şi nu au curajul s-o facă, acelora care vor să ridice biserici şi chiar celor care sunt gata să păcătuiască, pentru ca să-i oprească pe marginea păcatului. Nemărginită este dragostea ei pentru oameni şi pentru toate făpturile lui Dumnezeu. Toată martirologia creştină românească e plină de semnele dragostei Maicii Domnului pentru noi. Şi oamenii o răsplătesc, ridicându-i lăcaşuri de închinare şi înălţând troiţe. De asemenea nici o sărbătoare nu e aşa de păzită cu cele închinate ei.

Tot pentru binele nostru, Maica Domnului s-a rugat lui Dumnezeu să-i arate cinstea ce-o are pe lângă el, dându-i o mare favoare. Aceea, ca din fuioarele pe care le dau femeile de Iordan, legându-le de cruce, să facă un mare năvod, cu care, înainte de marea judecată, să tragă de trei ori prin iad. Şi toate sufletele, care se vor prinde de acest năvod, să fie mântuite de păcatele lor. Se zice că dracii, după asta se vor necăji foarte, căci puţine suflete vor mai rămâne în iad. Dracii de frică să nu le ia şi pe acele[a], le vor mânca, apoi nemaiavând ce lucra, se vor mânca între ei, până nu va mai rămânea nici unul. Şi aşa, tot prin Maica Domnului, va scăpa lumea de tot răul şi de cei care-l semănau între oameni.

Toţi oamenii, dar mai ales femeile, obişnuiesc să-şi spuie păsurile Maicii Domnului, pe care, ştiind-o mamă, o cred mai miloasă.

Bolnavele, femeile însărcinate, şi chiar fetele în visurile lor de dragoste, o cheamă să le stea în ajutor. Toate descântecele pe care

Înmormântarea Maicii Domnului

le fac femeile bine intenționate și nu vrăjitoarele, sunt îndreptate către Maica Domnului. Iată un astfel de descântec:

O tu, Maică Sfântă,
Maică Preacurată,
Fii îndurată
Și fă,
Și desfă,
Ca N. N. să vie,
Pe sară la mine.
Să vie pe sară
Și pe mâne sară,
Și pe poimâne sară,
Ca pe mine să mă ceară.
Maică Sfântă,
Fi-mi îndurată
Și-mi ajută,
Că tu ești mama fetelor,
Și a nevestelor.
Tu ești și a mea
Și de aceea mă rog,
Ca să mă-nvrednicești
Și pe N. N. să-l chevlești.
Pe N. N. că mi-i drag
Ca lumina ochilor
Ca otava boilor.

În acest descântec, care mai mult e o rugăciune naivă a fetei îndrăgostite, se vede marele loc pe care îl ocupă Maica Domnului în inimile românilor de la sate. A spune o vorbă urâtă despre Maica Domnului e considerată ca cel mai mare păcat. Toate femeile dorm sub cap cu *Visul Maicii Domnului*, care fapt e socotit el singur că este o pavăză lăsată de Maica Domnului pentru apărarea casei, în contra duhurilor necurate și a tuturor ispitelor și păcatelor.

Miorița. Gravură în lemn de Marcel Olinescu.

VI
VIAȚA OMULUI

NAȘTEREA

Femeile – vorbim de timpurile când aceste credințe, ce alcătuiesc culegerea de față, nu suferiseră încă influențele culturii orășenești și străine – țineau foarte mult să aibă copii și cât mai mulți, să fie adică binecuvântată de Dumnezeu. Femeia care nu avea copii era [considerată] stearpă, era văzută rău și de bărbat, care-și vedea neamul stingându-se, dar și de ce[a]laltă lume, care o bănuia că a greșit în fața lui Dumnezeu, carele și-a-ntors fața de la ea. Femeia stearpă era veșnic cu frica în sân să n-o lase bărbatul și de aceea căuta în tot chipul să rămâie însărcinată.

RUGĂCIUNE

Mai întâi, femeia care nu-și vedea căsnicia binecuvântată, se ruga fierbinte lui Dumnezeu, ținea toate posturile, dădea liturghii, acatiste și lumânări bisericilor sau dădea să i se citească anumite rugăciuni. Mai era credința că dacă femeia ținea vinerea și nu lucra, Sfânta Vinerea îi asculta rugăciunile.

FARMECE

Dacă rugăciunile nu aveau nici un efect, atunci femeile recurgeau la farmece și descântece. Îndeobște se crede că cele bolnave de matrice nu pot avea copii și atunci merg la babele pricepute, care le descântă în felul următor:

DESCÂNTEC

În fiecare luni de dimineață, – căci numai lunea se pot încheia toate începuturile lucrurilor – până a nu răsări Soarele, se descântă deasupra unui pahar de rachiu, ori de vin, sau de borș din care n-a gustat încă nimeni, de trei ori una după alta, spunându-se vorbele următoare:

Stai matrice,
Nu hui,
Nu pocni,
Prin oase nu te porni!
Matriciu prin sete,
Matriciu prin foame,
Matriciu prin deochi,
Matriciu prin fierbințeală,
Matriciu prin spaimă,
Matriciu prin neodihnă,
Matriciu de 99 [de] feluri,
Matriciu de 99 de soiuri,
Ieși de unde ești –
Din piept,
De sub piept,
Din inimă,
De sub inimă,
Din șele,
Din brațe,
Și din mațe,
Din toate încheieturile
Și din toate ciolanele.
Că tu, de nu-i ieși,
Cu 99 de coase te-oi cosi,
Din trup și din toate oasele.
Te-oi porni,
Cu 99 de seceri te-oi secera,
Din trup și din toate încheieturile
Te-oi lua
Și-n Marea Neagră te-oi mâna.
Și acolo te-oi așeza,
Acolo-i sta,
Acolo-i bea,
Acolo-i dispărea
Și pe N. în pace-i lăsa.
N. să rămâie curată
Și luminată
Ca Dumnezeu când a făcut-o,
Ca maică-sa când a născut-o,
Ca argintul strecurat
Cum e de Dumnezeu lăsat,
Ca Soarele pe senin,
În vecilor vecilor,
Amin!

După aceea se dă femeii să bea de trei ori din rachiul acesta pe nemâncate. Matriciu este o boală, care dă femeii fierbințeli și roșeli așa din senin, se așează de obicei în oase sau în alte încheieturi și împiedică conceperea.

BĂUTURI

Dacă nici descântecul n-a fost cu leac, atunci se recurge la anumite băuturi, preparate din diferite flori sau buruieni, ca: trandafirul alb, liliacul alb, ruja, usturoiul, hameiul, crăpusnicul, romanița; acestea se fierb în vin sau miere. Usturoiul, însă, se pune în rachiu, 9 fire în 1/2 litru de rachiu și se lasă 9 zile pe horn și apoi se bea în 9 zile consecutive.

Un alt mijloc este scalda în apa în care s-a fiert hămei, crăpusnic și floare de romanița. După ce s-a scăldat, femeia își cumpără o cordică de mătasă roșie, așa de lungă ca să se poată încinge cu dânsa, o duce la biserică și-o dă pălimarului să o puie sub cămașa mamei cele sfinte din altar, unde o lasă să stea până se-mplinesc 12 liturghii și la fiecare dată plătește câte o liturghie, după cum e obiceiul, ca să fie amintită în decursul serviciului divin. După asta își ia femeia cordica acasă și, încingându-se cu dânsa pe dedesubt, o poartă un anumit timp 9 zile sau 9 săptămâni.

PREVEDERI ÎNAINTE DE NAȘTERE

Dacă toate acestea au avut efectul dorit și femeia a rămas însărcinată, primul lucru pe care-l face e să se-ncingă imediat. În tot timpul sarcinei, femeia gravidă trebuie să se păzească de a face unele treburi, socotite ca dăunătoare copilului și nașterii lui.

Astfel, când dă gunoiul afară, trebuie să spună:

— Cum arunc eu gunoiul acesta de iute, așa să și fac de lesne. Să nu mănânce fructe îngemănate, că va avea gemeni. Nici colaci lipiți în cuptor, nici alune cu doi sâmburi, că va păți la fel.

Femeia însărcinată să nu uite peste noapte cămașa ei pe gard, la uscat, că se poate întâmpla ca o vecină pizmuitoare săi taie cu

un cuțit umbra mânecilor ei proiectată pe pământ. Copilul, ce se va naște, va avea atunci mâinile tăiate.

Femeia care va culege surcele în poală, va avea un copil cu pete pe corp, iar dacă surcelele sunt ieșite din rindea, copilul se va naște cu părul creț. Dacă cineva trece peste o femeie însărcinată, când se odihnește la umbră sau toarce în prag, copilul se va naște cu buricul strâns pe după grumaz. Dacă femeia însărcinată, descalță pe bărbatul ei sau pe altcineva de ai casei, ori îi trage cioarecii, femeia nu va putea naște până nu va bea apă din opinca sau cizma aceluia. Să nu sufle în foc, că altfel copilul va avea limba legată. Să nu treacă prin război, că va naște copii gemeni. Să nu mănânce fasole păstăi, că-i va fi copilul prostănac. Să nu mănânce carne netăiată, că i se va prinde limba copilului. Să nu mănânce borș umplut în zi de sec, că va [căpăta]* copilul bubușoare roșii: focuri.

CUNOAȘTEREA SEXULUI COPILULUI

Dacă femeia vrea să știe ce sex va avea copilul ei, atunci, după ce isprăvește pânza de țesut, trmite pe un copil al ei cu pânza afară, călare pe fușteii războiului. Copilul trebuie să iasă cu ochi închiși și numai pe drum să-i deschidă. Și ce va vedea mai întâi, bărbat sau femeie, ori cocoș ori găină, de acel sex va fi și copilul.

POFTELE ÎNSĂRCINATEI

Se știe că femeia însărcinată e pofticioasă pentru mâncările pe care le vede sau le visează. A refuza unei femei gravide să guste din mâncarea pe care o vede, e considerat ca mare păcat. De aceea dacă nevasta însărcinată se-ntâmplă să vie la cineva în vremea prânzului, ea este poftită să guste din toate mâncările sau băuturile, ca să nu lepede copilul.

SEMNELE DE PE CORP

Dacă femeia dorește ceva și nu i se poate da, atunci ea să nu-și puie mâna pe obraz sau pe corp, că atunci copilul va ieși însemnat pe corp, îndeobște cu aceea ce a poftit mamă-sa. Tot așa, dacă din poftă femeia fură vreun fruct sau altceva de ale mâncării, să nu-și puie mâna pe corp sau pe față, că i se va întâmpla copilului același lucru.

La fel când vede vreun foc mare, să nu se mire, punând mâna pe obraz sau pe corp, că în același loc va avea copilul ei semne roșii ca para focului.

Când întâlnește un mort, să nu se uite la el, sau dacă, fără voie l-a privit, sau a trebuit să-l privească fiind o rudă sau cunoscută,

*. În text: „scăpa" (*n.ed.*).

să spună imediat: „Nu văd unul, ci văd doi" ca să nu capete copilul fața albă și palidă de mort.

Să nu dea cu piciorul în câine, pentru că îi va fi copilul câinos la suflet. Nici în mâță să nu dea, că atunci va fi păros la trup. Dacă pune cineva toporul pe pragul pe care a stat o femeie însărcinată, copilul va avea buză de iepure. Să nu treacă peste funie, că îi va ieși copilul cu buricul legat pe după gât. Iar dacă, obosită se va odihni pe un sac, va naște greu. Tot așa i se va întâmpla și aceleia care se va odihni pe treptele unei scări. Dacă se odihnește pe o albie de spălat, atunci va face fată.

Femeia însărcinată să nu cunune, că va naște copil mort. Tot așa va păți și femeia însărcinată căreia îi va fi rușine să spuie că este, când e întrebată. Dacă femeia poartă ușor sarcina, va naște fetiță, dacă [o] poartă greu, va face băiat. Dacă vrea să nască ușor, să puie sub pernă *Visul Maicii Domnului*.

Să nu-și înnoade pletele, că va face copil peltic. Să nu-și puie floare la brâu, că îi va ieși copilul cu semne. Să nu se uite lung la oameni sluți sau pociți sau cu defecte oarecare (șchiopi, ciunți, orbi) că va transmite copilului defectul.

ÎNDEPĂRTAREA SEMNELOR

Dacă copilul se naște cu un semn, atunci maică-sa se așează în prima duminică tânără (după lună nouă) în timpul când oamenii sunt la biserică, cam pe la mijlocul liturghiei, cu copilul în brațe, pe pragul odăii și, ținându-l în poale, să-i dea țâță. În tot timpul acesta să se gândească la lucrul de care s-a mirat mai mult și de la care bănuiește că i s-a tras semnul copilului. După vreo trei minute să se scoale și să se așeze pe pragul vetrei și să facă la fel; apoi de aci pe pragul coridorului și să se roage lui Dumnezeu: „Doamne Dumnezeule, Atotputernice, Care ai făcut pe om după chipul și asemănarea Ta, îndepărtează de la fiul (fiica) mea N. toate apucăturile și toate însușirile, cele nefirești și neomenești. N. să rămâie curat și luminat, ca aurul strecurat, ca Sf. Maica Maria, ce l-a lăsat, ca roua în câmp, ca steaua în cer. Amin!" Se repetă de 3 ori în 3 duminici tinere.

ÎNDEPĂRTAREA DURERILOR

Dacă unei femei i se face rău înainte de vreme, cei de acasă o afumă întâi cu bot de vulpe, iar dacă nu-i trece, se cheamă repede moașa sau o babă pricepută, care ia degrabă 8-9 sâmburi de pepene (castravete) și vreo două rămurele de cimbru, le pisează apoi bine pe amândouă și, punându-le într-un păhărel de rachiu, le dă femeii să bea. După ce a băut, pune vreo câteva coji de ceapă într-un hârb cu cărbuni și o afumă cu fumul acela ustoriet ce iese din coji.

Dacă e nevoie, băutura și afumatul se repetă.

PIERDEREA COPILULUI

Tot ca să nu piardă – căci asta, în afară de pericolul în care pune viața mamei, este socotit ca semn rău – se mai pisează miez de nucă cu semințe de pepene, ori bumbi de suman arși sau caodă de păun arsă și pisată și apoi amestecată în rachiu.

Mai sunt și alte mijloace. Așa, se-ncălzește o cărămidă și se toarnă pe ea rachiu. Aburii, ridicându-se, învăluie pe femeia bolnavă, făcându-i bine. Se spală icoana Maicii Domnului și apa de pe ea este dată femeii s-o bea. Or, se ia o coasă, se deschide o fereastră și se așază coasa așa ca vârful ei să fie îndreptat înspre pământ. Se toarnă apă peste pânza coasei de trei ori, în așa fel încât apa să se scurgă într-un vas așezat sub vârful coasei. Dacă femeia bea apa aceasta, îi trece.

Dacă se simte mai bine, să ia tort [de cânepă] de învățătură, adică din acela din care fetele mici învață să toarcă, se toarce, se deșiră, se udă puțin și se leagă cu el peste burtă. Trebuie să umble cu el 3 zile.

ZBURĂTORUL, AVESTIȚA, MUMA PĂDURII

În genere se crede că anumite duhuri necurate, cum e Zburătorul și Avestița, aripa Satanei, ori Muma Pădurii vin de chinuie pe femeile însărcinate ca să lepede. Am dat în capitolele destinate fiecărei din aceste duhuri amănunte în privința acțiunilor lor nefaste și a felului cum ele pot fi făcute nevătămătoare. Dăm aci numai un descântec contra Zburătorului.

DESCÂNTEC CONTRA ZBURĂTORULUI

De cum apar pe pielea bolnavei însărcinate, pete roșii și îi vin din senin călduri sau friguri, atunci moașa ia apă neîncepută și o toarnă într-o căldare. Ia apoi 9 feluri de plante și le pune în căldare, spunând:

Avrămească,
Cristinească,
Leuștean
Și odolean,
Mătrăgună,
Sânge de 9 frați,
Iarba ciutei
Și Mama Pădurii,
Cum se sparge târgul,
Așa să se spargă faptul,
Și lipitura
Și zburătorul.
Cum se răspândesc răspântiile,
Așa să se răspândească vrăjile,
Și lipitura
Și zburătorul.

După asta se pune căldarea la fiert și se face din ierburile acelea o fiertură, care se toarnă în apa de scăldat. Iar femeia trebuie să se scalde în această apă, cam „pe timpul când se sparge târgul". După

ce s-a scăldat, moașa ia apa și o aruncă la o răspântie, c-o oală nouă în trei zile, repetând versurile de mai sus.

APROPIEREA NAȘTERII

Când se apropie ceasul nașterii, femeia se duce la biserică și se mărturisește și se cumînecă. Apoi ia apă într-o oală și, aruncând-o peste streașina casei, caută s-o prindă într-un ciur, sub care a așezat o strachină. În timpul acesta zice: „Cât pestește (stă) apa pe streașină și cât pestește apa în ciur, atât să pestească și băiatul sau fata". Apa o bea de trei ori, făcându-și înainte cruce și apoi se udă cu ea pe pântece. Ia apoi un ou și-l pune pe foc și, când pocnește, zice la fel: „Cât pestește oul pe jar..." Se duce, în urmă, la o punte c-o funie de breciri (brăcinari) înspre partea încotro curge râul și zice: „Cât pestește apa sub punte, atât să pestească și băiatul sau fata".

Pentru ca nașterea să aibă loc în condiții normale, mama femeii sau moașa o descântă de pază, de izdat și, mai ales, de dezlegat urma.

PEAZA

Paza (pează) este o insectă neagră și mare, care vine să pocească pe copiii nou născuți și pe mamele lor. Descântecul de pează se face totdeauna marți. Descântătoarea ia o frânghie de breciri, din care măsoară 3 coți, și zice:

Pe cot am cotit,
Pază am sprijinit,
Pază de la amiază,
Pază de seară,
Pază de la miezul nopții,
Pază din vârsatul zorilor,
Pază venită,
Pază năprătită,
Pază întâlnită.
Pază mânată,
Pază cu Muma Codrului,
Pază cu Moșu Codrului,
Pază cu Fata Pădurii,

Ia apoi un cuțit, cu care face semn pe breciri ca și cum le-ar tăia, și spune:

– Nu tai brecirile,
Ci tai Muma Codrului,
Moșu Codrului,
Cu Fata Codrului.
Tai toate pezele,
Toate năprătiturile.
Cu cuțitul le-am tăiat
Și-napoi le-am înturnat.

Merge atunci în grădină, luând și o cămașă de a bolnavei și puțină făină de grâu și o bucată de pânză, pe care o așterne lângă o buruiană numită scevă (ștevie). Face din făină 9 colăcei pe degetul cel mic de la mâna dreaptă, îi pune iar pe pânză și pe fiecare pune câte un ban. În jurul acestora, înșiră apoi brecirele și pe toate le ocolește cu cărbuni aprinși, pe un vătrai, în care s-a pus tămâie, zicând:

Pază venită,
Pază năprătită,
Iaca te cinstesc,
Cu 9 colaci de grâu,
Cu o pânză de beteagă,
Să n-o strângești,
Să n-o pocești!

Toate acestea le lasă apoi acolo până dimineața. Dimineața, adică miercurea dimineață, se duce baba de cu vreme să vadă dacă nu cumva s-a vestejit buruiana și dacă a mâncat cineva din colaci. Dacă s-a mâncat, atunci e semn bun și femeia, pentru care s-a făcut descântecul, va naște ușor și în ceas bun. Dacă nu s-a atins nimeni de ei, atunci e semn rău. Dacă s-a mâncat din colaci, înseamnă că paza a venit, a mâncat și s-a săturat și va lăsa pe femeie în pace.

Când colacii nu-s atinși, atunci paza e flămândă și va veni să facă rău femeii și copilului. După ce s-a isprăvit descântecul, cămașa se dă spre îmbrăcare femeii, iar cu brecirele se încinge. Pânza și banii rămân în schimb descântătoarei, de leac și osteneală.

IZDATUL

După asta i se descântă femeii de izdat. Izdatul este o boală de inimă, ce se manifestă prin slăbiciuni, dureri ascuțite la inimă sau chiar sub inimă (la lingurică, cum i se mai spune).

Femeia, care descântă, își face mai întâi cruce de trei ori și zice:

Crăpi izdate,
Necurate,
O dată.
Crăpi izdate,
Necurate
De două ori.
Crăpi izdate,
Necurate (tot așa până la 7 ori).
Crăpi izdate,
Necurate,
De șaptezeci și șapte de ori
Și să fugă netrebnicu,
Ogârsâtu,
Urâtu,
Izdatu,
Din cap, din mână
Din vâni,
Din picioare,
Din inimioare
Din jigârcioare,
Din fiere,
Din creștet până-n degetele!
Ieși din toate încheieturile
Și să apuci pădurile,
În codri muți
Și surzi,
Unde nu-i așchie sărită,
De voinic tăiată,
Nici glas de cocoș,
Să se ducă-n pietri mușchiate,
Nemaiumblate!

Dar cele mai mari rele îi pot veni femeii însărcinate de la farmecele și vrăjile făcute de vreo altă femeie, în genere vreo văduvă sau vreo fată mai bătrână, care ar vrea să-i ia locul pe lângă bărbatul ei. Dacă nu i s-ar descânta, femeia ar muri la sigur.

DESCÂNTEC DE „ÎNTORS URMA"

De aceea baba moașa ia cămașa femeii însărcinate și-i descântă de „întors urma". Baba ia cămașa, o întoarce încontinuu și pe față și pe dos în timpul descântecului, zicând:

Cine o fi făcut cu una,
Io-i întorc cu două,
Cine o fi făcut cu două,
Io-i întorc cu trei.... (și tot așa până la 9)
Cu nouă noi,
Cu 90 de boi,
Îndărăpt, înapoi,
Și mai înfocate,
Și mai pipărate,
Toate făcături,
Toate mânături,
Toate unsuri,
De-i fi uns,
De-o fi pus,
Vrăji pe N.
Napoi să se-ntoarcă.
De-o fi mânat de strini,
De vecini,
Napoi să se-ntoarcă.
De-o fi din Hale,
Leac să sloboadă.
De-o fi de la Dumnezeu,
Mila să-și întoarcă.
Să se-ntoarcă
Și mai înfocat,
Și mai mâniat,
Beteșugurile,
Visurile rele,
Visurile grele,
De la N.

Și cu asta femeia crede că a înlăturat orice primejdie pentru nașterea copilului așteptat. Acum nu se mai depărtează de casă. Iar când o cuprind durerile facerii, începe a pregăti toate cele necesare. Lângă pat: o furcă de tors, un topor, o bută (băț), pentru ca:

De va fi fată,
Să tragă la furcă;
De va fi fecior,
Să iasă la topor.

NAȘTEREA GREA

Dacă femeia naște greu, atunci se pune în genunchi și se roagă la Dumnezeu să-i ajute. Când femeia se chinuie și nașterea se anunță a fi grea, i se dă apă turnată peste icoana Maicii Domnului, iar bărbatul trage cu pușca peste casă, în timp ce moașa dă cu piciorul de 3 ori în ușă. Cu asta se alungă duhurile cele rele, care dau târcoale casei și nu lasă pe femeie să se ușureze.

Tot pentru asta se mai împlântă 2 topoare cruciș în stâlpii acoperemântului, se întorc toate lucrurile cu gura-n jos, se aprinde tămâie de la Paști, Crăciun sau Bobotează, afumându-se casa și femeia ce se roagă mereu Maicii Domnului.

DESCÂNTEC DE URSITĂ

Dacă, totuși, nu naște încă, i se descântă de ursită, bănuindu-se că vreo fată sau vădană a ursit-o să moară. Descântătoarea ia degrabă un topor, merge mai întâi în unghiul casei de către icoane, spre răsărit și, făcând acolo cruce cu toporul, zice:

Ho! vacă roșă,
Poroșă!
Ho! vacă neagră,
Poneagră,
Nu te asupri,
Nu te nărăvi,
Nu te năvăli,
Nu te năpăsti,
Copiii nu-mi sărăci!
Nu te amesteca,
Nu te apuca.
Nu amesteca
Copiii mei cu-[ai] acesteia.
Nu te apuca,
Nu-ți amesteca
Blidele și lingurile
Și strachinele,
Oalele,
Tindeicele,
Și strecurătorile,
Casa
Și masa!
Că, de te-i apuca,
Și te-i amesteca,
Cu toporul acesta
Capul ți-oi tăia!

După asta, implântă toporul în unghiul casei. Apoi merge la celelalte unghiuri și face la fel. În urmă se duce la meșter-grindă - dacă este - și implântă din toate puterile toporul în el și acolo îl lasă peste toată noaptea. În acest chip se crede că a legat pe femeia dușmancă, ce-a ursit și dezleagă pe cea îngreunată, care scapă. Tot atunci i se mai descântă de deochi, stingându-i-se cărbuni, căci poate o fi deocheat-o cineva.

Dacă, însă, decurge în mod normal și copilul a venit pe lume, moașa, - care, de obicei, e o rudă mai bătrână - după ce i-a tăiat buricul, zice, dacă e băiat:

URARE DE BĂIAT

Acest băiat,
Ce l-am ridicat -
Să fie norocos,
Și mintos
Și voios
Și drăgăstos
Și sănătos
Și-nvățat
Și bogat,
Om de treabă
Și luat în seamă!

URARE DE FATĂ

Iar dacă e fată [zice]:

Această copilă
Să fie frumoasă,
Și voioasă,
Drăgostoasă,
Sănătoasă
Și-nvățată,
Și bogată,
Și femeie de treabă,
Și luată în seamă!

Sau:

- Cine-i acesta? Ori vornicul? -
Întreabă moașa și apoi tot ea -
- Vornicul.
- Cine-i acesta? Ori dascălul?
- Dascălul - răspunde tot moașa -
- Ori îi om de omenie,
Ori nu-i om de omenie?
- Ba-i om de omenie,

Om cu minte și de treabă
Și de toți luați în seamă,
Om frumos, voinic, bogat,
Cu cei săraci îndurat.
Nu-i bețiv, dar îndrăznet,
Ca oamenii cei isteți,
Ca toți oamenii cei mari.
Care au fost mai de mult
Din moși
Strămoși,
Și răsstrămoși.

LIPIREA DE MASĂ

Apoi îl lipește de masă și zice:

- Acesta să fie la cap de masă și cuvântul lui luat în seamă de toți, câți îl vor auzi.

După asta îl înseamnă cu semnul crucii, zicând cu toți laolaltă.

ÎNCHINAREA

— În numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh, Amin!

AȘEZAREA LA PĂMÂNT. ASTÂMPĂRAREA STRIGOILOR

Acum, după ce a fost închinat, moașa îl spală cu apă călduță, dar, de regulă, rece, ca să fie deștept și oțelit, îl învelește într-o cămașă de ale lui tată-său, îl pune sub masă, pe pământ. În timpul acesta, toți cei care au fost de față la nașterea copilului, aruncă o piatră sau altceva, peste cap, zicând: „Asta în gura strigoiului" pentru ca să astâmpere pofta vreunui strigoi, care ar fi din întâmplare pe acolo.

Închinarea copilului la icoane

Moașa acum trece la mama copilului, căreia îi dă ajutorul necesar în asemenea cazuri. Apoi, o descântă de deochi, ca nu cumva cei care vor veni s-o vadă s-o deoache pe ea sau pe copil. Moașa își face cruce și femeia – care în asemenea cazuri e numită „nepoată" – face după ea de trei ori, apoi îi suflă peste cap și zice:

Nu suflai sufletu,
Numai suflai deochietu,
Din creierii capului,
Din zgârcele nasului,
Din merele obrazului,
Din ficăței,
Din rărunchei,
Din tot sângele ei.

De o fi deocheat(ă) de nevastă
Peptul să-i plesnească,
Laptele să-i pornească.
De-o fi deocheat(ă) de fată mare
Părul să-i pice,
Ochii să-i împăinjenească,
Buzele să-i pișcănească.
Să nu se mire de N.
Să se mire de ei,
Cum o să facă,
Cum o să petreacă.
Să se mire de Staticot,
Cu barba-i cu tot,
Cu un cal șchiop.

De o fi deocheat(ă)
De ochi mățoși,
De ochi negri,
De ochi verzui,
De ochi de 99 de feluri,
Napoi să se-ntoarcă,
Toate mirături,
Și toate pocituri.

C-o sarcină de drog,
C-o strâcătoare de caș roș,
Și el striga așa:
– Hai la caș roș! (de trei ori)
Cine-l auzea,
Surzea;
Cine-l vedea,
Orbea;
Cine gusta – crăpa.
Se crăpe toate deocheturile,
Toate mirături,
Toate năprătituri,
Toate pocituri.

Apoi, udând-o cu limba pe frunte și scuipând pe jos, zice mai departe:

Cum își linge oaia mielul
Și vaca vițelul,
Așa spăl eu pe N.
De toate deocheturi

De toate mirături.
Cu limba îl spălai,
Și la pământ îl lepădai.

Calcă apoi scuipatul cu piciorul și continuă:

Să se așeze toate deochituri,
Cum așează pământul
Sub lume, sub țară,
Sub orice cară,
Așa să să așeze
Toate durerile,
Tot deocheatul de la N.
Să rămână curată,

[Ca] Maica Maria
Cum a lăsat-o.
Că ea pe mine m-o îndemnat
De cu suflet i-am suflat,
Cu limba o am spălat,
De deocheturi,
De mirături.

Lângă pat jos, în nemijlocita apropiere a scuipatului, ba uneori și peste scuipat, face pe pământ cruce și zice:

Descântarea lehuzei

Cine s-o afla,
Să măsoare cerul de nalt,

Pământul de lat,
Acela să mai poată deochea pe N.

Apoi i se leagă un fir roșu la grumaz și pe care lehuza trebuie să-l poarte până merge la biserică. Tot contra deochiului se face un canaf roșu, care se prinde într-un cui deasupra ușii. În locul canafului se pune de multe ori crenguțe de măceș.

VIITORUL COPILULUI

În acest timp, femeile – rudele apropiate și moașa – privesc mai de-aproape copilul și-i prevestesc viitorul, după felul cum s-a născut. Așa, dacă copilul s-a născut cu căiță în cap, atunci va fi norocos. Dacă are vreun semn, se gândesc oare din ce i se trage. Dacă are o vână albastră pe frunte, atunci se crede că va fi expus pericolelor de apă. Dacă vâna e roșie, mai ales pe gât, atunci e expus morții prin foc.

Spre a se îndepărta aceste pericole, tatăl și mama copilului se taie la degetul cel mare de la mâna stângă și lasă să cadă 3 picături de sânge sub leagănul copilului, zicând:

– Ia și ne apără pe noi pe toți de foc și de apă, de fier și de piatră, de boală și de nepricepere.

SCHIMA CASEI

Aceste cuvinte sunt îndreptate către Schima casei, pe care fiecare familie o venerează.

APĂRAREA CONTRA SPIRITELOR NECURATE

Până ce copilul va fi botezat, trebuie să se urmeze anumite prevederi. Așa, în camera în care doarme copilul, trebuie să ardă necontenit, în timpul nopții, o lumină pentru ca să nu vie vreo strigoaică, Samca, Muma Pădurii, Moroii, Ielele și alte duhuri necurate și să-l fure, schimbându-l cu vreunul de-al lor. Sau să se aprindă o lumină de ceară curată la hornul vetrei, ca să nu poată intra duhurile pe acolo, ori se afumă cu o zdreanță de lână arsă, ca să nu se apropie lucrul slab de copil.

Copilul nu trebuie lăsat singur în casă, căci duhurile rele atâta ar aștepta și pe dată l-ar schimba sau l-ar poci. Când femeia trebuie neapărat să iasă afară din casă, atunci pune, pe pernița copilului, un ac, o spelcă, sau orice instrument de fier, de care duhurile cele rele ale nopții nu se ating.

De asemenea, nu trebuie lăsate pisicile - care sunt socotite ca animale vrăjitorești - în casă cu copilul, căci vrăjitoarele și duhurile rele se pot strecura cu ajutorul lor în casă și [pot] să pocească copilul.

LEPĂDAREA COPILULUI

Interesante sunt, de asemenea, și credințele în ceea ce privește femeile, care caută să lepede copilul. Cele care, prin farmec, caută să se scape de copil, după moarte vor fi puse ca talpă a iadului, și vor fi agățate de limbă, iar copiii pe care i-a lepădat, se vor preface în șerpi veninoși, care o vor suge.

MOROII

Copiii omorâți sau morți nebotezați se schimbă în Moroi, care ies noaptea din morminte, fac oamenilor și, mai ales, mamelor lor neplăceri și pagube și, până la al șaptelea an, vin și strigă în miezul nopții: „botez, botez!" Copiii aceștia nici nu sunt primiți să fie îngropați laolaltă cu ceilalți creștinați, ci într-un colț al cimitirului.

Se mai crede că fiecare copil pierdut are în cealaltă lume o traistă, o oală și un băț, pe care le primesc de la mamele lor [de]* pomană. Ei pun în traistă tot ce capătă sau fură de la ceilalți copii. Oala o umplu cu apă, tot [de]** pomană căpătată, iar cu bățul se apără și fug de ceilalți copii, care vor să le ia tot ce adună, pentru că mamele lor au uitat de ei și n-au dat nimic de pomană pentru ei. Ca să nu-i lase să se schimbe în Moroi, mamele trebuie să stropească acești copii cu agheazmă și să-i înmormânteze la fel cu ceilalți. Tot pentru odihna lor, e obiceiul să se facă la Moșii Duminicii Mari, parastase pentru ei.

*. În text: „în" (*n. ed.*).

**. În text: „din" (*n. ed.*).

SCĂLDĂTOAREA (CIUPA)

După ce i s-a dat toate îngrijirile mamei, moașa și cu cei ai casei pregătesc cea dintâi scaldă a copilului. Apa trebuie adusă cu o oală nouă și care sună bine, ca și copilul să aibă voce frumoasă, curată și plăcută.

Apa trebuie adusă înainte de apusul Soarelui și după răsăritul Soarelui, ca nu cumva duhurile nopții și, mai ales, „Ăl din Baltă", să spurce apa. Nu trebuie încălzită apa prea tare, ca să nu fie copilul desfrânat și viața lui să nu fie neliniștită, ca apa care clocotește. În unele părți se lasă chiar apa rece, ca să se-ntărească copilul.

În albie sau în covata în care se scaldă, se pune peste apă o ramură de busuioc de la Ziua Crucii, bani de argint, o floare de bujor, lemnul Domnului, o bucățică de fagure de miere, una de pâne, alta de zahăr, un ou, puțin lapte dulce și oleacă de agheazmă. Toate au o anumită însemnătate.

Busuicul înseamnă că pruncul va fi curat și iubit ca el.

Banii de argint înseamnă să fie scump și nepătat ca argintul. Precum iubesc oameni argintul, tot așa să-l iubească și pe copil.

Și precum s-a scăldat întâia oară în bani, așa de mănoasă să-i fie și viața. Apoi să fie rumen și frumos ca bujorul.

Dulce la vorbă și plăcut la viers [să fie] ca mierea. Să fie bun și cu de toate îndestulat ca pânea. Să-i fie dulce viața ca zahărul. Să fie sănătos și întreg ca oul. Alb și curat la piele [să fie] ca laptele. Iar agheazma se pune ca să nu se apropie duhurile rele de copil.

Se mai pun și alte obiecte, dacă nu în apă, atunci în jurul covatei: condeie, cărți, fluiere sau instrumente meșteșugărești pentru ca pruncul să fie învățat și să se priceapă la meșteșug.

MĂSURAREA

După ce moașa l-a spălat, îl trage puțin de nas, ca să nu fie turtit sau borcănos. Apoi îl măsură în cruciș, adică îi aduce piciorul drept până la cotul brațului stâng și genunchiul piciorului stâng până la cotul brațului drept. În timp ce [face aceasta], moașa țuțuie din buze.

Măsurarea asta se face pentru aceea, că dacă copilul e sclintit sau șoldit, să se-ndrepte. Apoi scoate copilul de cap afară, pentru ca să fie lung în grumaz și ca să nu aibă gâlci.

După aceea suflă asupra scăldătoarei în cruciș și scuipă într-însa ca să depărteze spiritele necurate.

ÎNFĂȚIȘAREA

LUCRURILE TREBUINCIOASE

După asta copilul este pus pe o cămașă de a tatei, dacă e băiat; ori una de a mamei, dacă e fată, ca să se usuce bine. Apoi e înfășat. Pentru asta trebuiesc: o fașă, un brăneț (brâu), mai multe pelinci (cârpe), scutece, obielaș (plăpumioară), tulpănaș, căiță.

În fașă, care e un brâu lat de lână sau bumbac, se pune și chiar se coase 3 fire de usturoi, 3 fire de piper, 3 de grâu de primăvară, 3 de cel de toamnă, 3 de tămâie, 3 de sare, 3 fărâme de pâine și 3 bucățele din casa copilului, adică în total 9 feluri, pentru ca să nu se deoache copilul (9 e socotit ca și 7 un număr magic cu influențe binefăcătoare).

CONTRA DEOCHEATULUI

Ca să nu se deoache, i se pune copilului o fundă roșie la căiță (ceapță) și o brățară de lână roșie la mâna dreaptă. Tot pentru deochi i se pune un benghi în frunte. Moașa ridică piciorul drept cu călcâiul întors îndărăt în sus și ia cu degetul puțină tină (glod), o frământă cu scuipat și apoi îi face cu degetul un benghi în frunte, zicându-i: „Să nu-ți fie de deochi!" și scuipă de 3 ori.

DRAGOSTEA MAMII

După ce e înfășat, moașa îl duce la fereastră, ca să vadă lumina, zicându-i:

– Uită-te la lume, cicia, cicia! Apoi îl închină Ursitelor. Numai acum i-l dă mamei, care, sărutându-l pe frunte, îi spune cuvinte dulci, de dragoste:

– Dragul (draga) mamii, cum te iubesc eu, așa să te iubească și lumea. Să fii norocos și frumos și ori ce vei prinde în mână, să-ți fie drag a-l găti.

GROPIȚE

În timpul acesta îi pune degetul pe bărbie și în obraji, ca să capete gropițe.

INFLUENȚAREA VIITORULUI

Când mama spune acestea, moașa face unele trebi, care să-i influențeze viitorul. Adică mătură, coase sau toarce ori taie cu toporul, scrie, bate cu ciocanul după cum e copilul, băiat sau fată.

URSITOARELE. CREDINȚELE SUPERSTIȚIOASE

Mama îl așează acum lângă ea. În unele părți, copilul nu e lăsat lângă mamă-sa, până nu vin ursitoarele, adică după 3 zile. Mama nu trebuie să-l așeze la picioarele ei, că atunci toată viața copilul ei va fi la picioarele altora. Nici să nu se-ntoarcă cu spatele către el, că atunci toată lumea are să-i întoarcă spatele. Nici să nu stingă lumina, că vin duhurile rele și-l schimbă.

ARUNCAREA APEI

Apa de la scăldătoare nu e bine să se arunce oriunde, pentru că e în ea apă sfințită. Nici nu trebuie aruncată spre răsărit, împotriva Soarelui, ci mai bine spre miazănoapte. Nici pe foc, căci:

Măicuță, al meu noroc
L-ai țipat cu ciupa-n foc.

Măicuță, a mea ticneală,
O ai țipat cu ciupa-n pară.

De aceea e mai bine s-o arunci pe flori – pentru ca copilul [sic!] să fie frumos –, ori la tulpina unui nuc, măr sau păr, ca să crească și să rodească întocmai ca acești pomi.

Copilul, după ce e înfășat, este atins de vatră și de ușă. Apoi moașa îl așează sub masă.

CHEMAREA TATĂLUI

Numai acum e poftit și tatăl copilului înăuntru. I se dă un scaun să șadă, iar moașa îi întinde un pahar de rachiu:

Tinde mâna
Că ți-i vina.

LUAREA CUȘMEI

În timp ce tatăl ia rachiul, moașa se repede și-i ia cușma din cap, dacă e băiat – și o pune în cui deasupra nepoatei (lehuzei).

Luarea căciulii

Asta înseamnă că are să îngrijească de copil şi de mama lui. Cuşma n-o capătă înapoi, până n-o răscumpără cu vreun dar de la moaşă.

DEZBROBODIREA FEMEILOR

Dacă copilul e fetiţă, tatăl e lăsat în pace, în schimb moaşa dezbrobodeşte pe vreo femeie din casă, sau îi descinge brâneţele şi până nu-i dă un dar, nu i le dă înapoi. După asta un copil e trimis să dea de ştire la neamuri şi la cunoscuţi bucuria părinţilor.

RIDICAREA COPILULUI DE LA PĂMÂNT

Tatăl ridică acum copilul de la pământ şi-l dă mamei sale. Dacă pruncul e băiat, atunci se bucură şi „se bucură şi râd şi cheotorile casei". Dacă e fată, bucuria e mai mică, ba uneori e chiar supărare. Când copilul e băiat, tatăl face cinste şi se-mbată. Dacă e fată, îşi caută de lucru, mai departe.

După naştere, dacă vine un bărbat în casa unei lehuze, moaşa îi ia şi lui cuşma (căciula) din cap şi strigă, chiund: „îţi iau căciula că-i fecior"; dacă e fată, atunci ia tulpanele de la femei strigând la fel: „îţi iau tulpanul că e fată". Oaspeţii dau atunci, pentru răscumpărare, un dar în bani.

APA DIN IAZ

La scăldare e bine ca să nu se amestece apă din mai multe locuri, că nu doarme copilul bine. Tot aşa [e bine] să nu se scalde în apă adusă din vreun iaz, pentru că îi va fi viaţa cu necaz.

Mamea mea când m-a făcut
Bine ei nu i-a părut.
De subsuori m-a luat
Şi-n apă că m-a scăldat
În apă de cea din iaz,
Ca să petrec cu năcaz,
Şi-n covată de arin,
Ca să petrec tot străin.
Apuşoara n-a fost bună –
Apuşoara a fost de iaz,
Ca s-o petrec în necaz.
Mi-a pus de grumaz mărgele
Să petrec zilele mele
Tot cu năcaz şi cu jele.

Ori:

Taci că te-am scăldat,
Cu apă de Prut
Să fii tot urât,
Cu apă de luncă
Să fii tot de ducă.

Sau:

Şi m-ai scăldat cu apă de schin,
De sunt în lume tot strein.

Şi:

M-o scăldat în apă lină
Ca să fiu, mamă, streină,
L-amiaz cu-apă din lăptoc
Ca să nu mai am noroc.

Iar:

Spune, maică, -adevărat
Cu ce apă m-ai scăldat,
Ori cu apă de pârâu
Să port pistoale la brâu,
Ori cu apă de fântână,
Să port sabia-ntr-o mână?
Ori cu apă de sub punte
Să fiu viteazul de munte?

După botez, în scăldătoare se mai pune romaniţă, mintă creaţă, ca să întărească trupul, şi boabe de grâu, ca pruncul să fie ales şi căutat.

Grâul nu se pune înainte de botez, pentru că e sfânt.

UNGEREA COPILULUI

Copilul să nu fie scăldat după apusul Soarelui, că va plânge prin somn. După scaldă, copilul este uns cu unt sau cu unsoare de porc, pentru ca să i se-nmoaie oasele şi să fie gras.

Că m-o uns mama cu unt
Să fiu tuturor plăcut,
Că m-o uns mama cu zară,
Să fiu plăcut la o ţară.

După ce s-a înfăşat, mama ia cu trei degete scuipat din gură şi-l unge la ochi, îi face de trei ori cruce peste el şi-l trage de nas ca să-l părăsească duhurile rele şi să se facă frumos.

ARUNCAREA APEI DE SCALDĂ

Apa de scaldă se aruncă înainte de apusul Soarelui, ca să nu plângă copilul. Nu se aruncă pe garduri sau pe spini, că va fi copilul tot prin streini, ci, mai degrabă, în apropierea cocinii, ca să fie gras sau la tulpina vreunui nuc, ca să fie mândru.

Rodinele

SCUTECELE

Covata nu e bine de pus cu gura în jos, că moare copilul. Cârpele trebuiesc spălate în scalda copilului şi să nu fie uscate la Soare, că se pârleşte copilul, când o fi mare. Să nu fie uitate afară până după apusul Soarelui, că va plânge copilul. Dacă, totuşi, le-a uitat, când vine cu ele în casă, să le scuture la foc şi să le afume cu secărică. Altfel intră duhurile rele în ele şi pocesc copilul. Scutecele se usucă pe o roată. Mama spune: „Cum e roata de iute şi de ageră aşa să fie şi copilul meu de iute şi de îndemânatec". Pelincele lui să nu fie apoi întrebuinţate ca otrepe sau obiele, că şi copilul va ajunge om de nimica. După scaldă şi mama se spală, pentru ca să nu curgă urechile copilului.

SLOBOZIREA CASEI

În ziua în care s-a născut copilul e bine să se facă şi slobozirea casei, prin rugăciuni făcute de preot. Aceste rugăciuni curăţă pe femeia care a născut şi pe toţi ai casei. Preotul stropeşte cu agheazmă casa şi dă şi femeii să bea. Atât femeia, care a născut, cât şi moaşa, cât şi orişice femeie care a ajutat la naştere, este considerată ca întinată, spurcată. Moaşa, până nu i se [citesc]* rugăciunile de slobozenie, sau până nu bea şi se stropeşte cu agheazmă, nu poate părăsi casa, căci poate spurca tot satul. Nici să nu meargă afară din casă cu mâna goală, că va fi copilul cerşetor.

Femeia, care a născut, n-are voie să iasă 40 de zile din casă sau din curtea casei. Nici nu poate întârzia pe afară în aceste zile, după apusul Soarelui, că o pocesc duhurile.

RODINE, PLOCOANE

După ce s-a slobozit casa şi s-a însemnat copilul, vin neamurile şi cunoscuţii cu rodinile (Bucovina), poclon, plocon (Transilvania) cinste şi crăvai (Banat), căci e ruşine să vii cu mâna goală la un nou născut. Rodinele constau din mâncare, băutură, îmbrăcăminte pentru copil, pânză, ştergare, rachiu îndulcit şi chiar bani. Adunarea rodinelor, mergerea în rodini se face de la naştere până la botez.

BLAGOSLOVIREA LEHUZEI

După ce a intrat oaspetele în casă, pune rodinele lângă capul nepoatei, sau la piciorul patului şi, atingându-o cu mâna, zice:

— Dumnezeu să te ridice!... Dumnezeu să te-ntărească... Dumnezeu să-ţi dea braţe pline... sau

Bine v-am găsit
Într-un ceas bun cu noroc
Şi tot bine să vă fie.
De-acum şi până-n vecie!

*. În text: „ceteşte" (*n. ed.*).

Dar cu ce vă lăudaţi?
Cu fete ori cu feciori?
Să vă trăiască odrasla
Întru mulţi ani fericiţi,
Să ajungeţi s-o botezaţi,
Şi s-o cununaţi!

BLAGOSLOVIREA COPILULUI

Apoi se-ntoarce spre copil şi-i doreşte ani mulţi, fericire, noroc şi sănătate, scuipând de trei ori peste el şi zicându-i: „Să nu-i fie de deochi!" Moaşa sau bunica cinsteşte pe cei veniţi cu rodinele, dându-le un pahar de rachiu şi câte o gustare, dacă sunt mai înstăriţi.

Femeia cu rodinele, înainte de a bea, închină în sănătatea copilului, apoi varsă câteva picături pe pământ, c-aşa e bine. De multe ori se adună acolo mai multe femei şi atunci se-ntind la vorbă şi la băutură, până seara târziu. Nevasta, care a născut, însă, nu e bine să bea mult, că-şi strică laptele.

ALĂPTAREA COPILULUI

Când îi dă să sugă, mama trebuie să ţie copilul în braţul drept, ca să fie drept şi isteţ şi cuminte şi nu pe braţul stâng, că se face stângaci. În cea dintâi duminică după naştere, mama trebuie să dea copilului ţâţă pe pragul uşii, ca să nu capete arţag la plâns.

Copilul care moare înainte de a i se da sân, se face înger.

ÎNCONJURAREA MORŢII COPIILOR

Dacă unor părinţi le mor mereu copiii, moaşa aşează pe pruncul de curând născut într-un leagăn, în care mai pune şi un lanţ de fier, îl scoate pe fereastră afară, îl duce în drumul mare, ori la o

Vinderea copilului

răscruce, unde, păzindu-l să nu dea [vreun]* animal peste el, îl lasă să stea acolo, până vine cineva (bărbat sau femeie) de-l află.

Omul acela e obligat să-l boteze, căci se crede că schimbând nașul, scapă copilul. Omul niciodată nu refuză și nici nu trebuie să refuze, că e păcat. Pruncul trebuie scos pe fereastră, că pe ușă se scot numai morții.

VINDECAREA ȘI SCHIMBAREA NUMELUI COPILULUI

Mai e și alt obicei de a înconjura sorții protivnici unei familii, căreia îi mor mereu copiii. Acesta e vindecarea și schimbarea numelui copilului, pe care vor să-l scape. Iată cum se face.

Dacă o femeie, de pildă, nu are noroc la fete, caută o femeie care a avut multe fete și le-a crescut pe toate mari. Femeia aceea vine la fereastră și întreabă:

— N-aveți cumva vreo copilă?

— Ba avem, răspunde cea din casă – dar nu avem noroc să trăiască.

— Vinde-ți-mi-o, dară, mie, că eu, mulțumită Domnului, am noroc destul.

— Bine, ți-o vând bucuroasă. Cât mi-i da pe dânsa?

— Cât ceri?

— Da', ce să-ți spun... cam mult, căci doară e bujor de fată, nu alta.

— Atâta pot să-ți dau pe dânsa și mai mult nu.

— Adă banii-ncoace.

Femeia cea streină întinde acum pe fereastră un pui sau câțiva lei. Mama copilului ia banii și tot prin fereastră îi dă copilul.

Streina, luând copilul în brațe, înconjură casa cu dânsul și apoi intră pe ușă înăuntru, zicând:

— Nu mi-ți primi de mas, că-s străină și de departe și nu știu încotro să mai apuc ș-apoi mai am și copila asta cu mine și nu sunt în stare să mai merg mai departe cu ea.

— Ba te-om primi, de ce nu – răspunde mama copilului –, poftim, treci mai aproape.

Femeia pune copila jos pe pat, iar ea se așează pe o laviță, ca și cum ar fi tare obosită.

— Da cum se numește mititica, – întreabă acum mama copilei.

Femeia îi spune numele ce i l-a dat ea.

Copilul rămâne cu numele cel nou și cu asta se crede că a fost înșelată Moartea, care, venind să ia copilul, găsește un copil cu alt nume.

Numele obișnuite, care se dau prin vânzare sunt cele de animale: Lupu, Ursu, Pascu, Grozavu etc., căci acestea sunt în stare să se ia la luptă chiar cu moartea.

*. În text: „atare" (*n. ed.*).

BOTEZUL

NAȘII

Mai întâi se caută nașii. De obicei cei care au cununat pe părinți, sunt și nașii copiilor. Dacă nașul părinților a murit, atunci copiii lui țin botezul. Îndeobște se ia numai un naș. Numai în caz că i-a murit unei familii mai mulți copii înainte, se iau mai mulți nași.

CUMETRIA

Nașii se mai numesc și cumetrii părinților. Legătura de rudenie între naș și fin este foarte strânsă, mai strânsă decât între părinți și fii, pentru că cei din urmă i-au dat viață, dar cei dintâi îi salvează sufletul. Și cumetria e o rudenie apropiată. E o rudenie întru Hristos.

După ce și-a ales cumetrii, tatăl pleacă, c-o sticluță de rachiu sau vin, să-i poftească pe viitorii nași și să hotărască ziua botezului.

Cumetrii, după ce s-au prins nași, prepară următoarele obiecte:

1) Luminile de botez. Ele se-mpodobesc cu diferite flori naturale sau de hârtie și din care nu poate lipsi busuiocul, strămătură, bumbăcel și panglici de mătase. Se mai leagă de aceste lumânări câțiva coți de cit ori de lână, un șal, ori un ștergar.

2) O bucată de pânză albă, lungă și lată cât poate să cuprindă pe nașă, și care se cheamă crijmă ori fașă ori jolj. În această pânză se-nvelește copilul după botez și din ea se face apoi cămășuici copilului.

Îi mai duce scutece, o căiță (ceaptă) pentru cap, brânețe și alte lucruri pentru îmbrăcat. Dacă crijma (fașa) dată de nașă e prea lungă, atunci copilul se va însura bătrân, iar de va fi prea scurtă, se va însura tânăr. Mama nu e bine să se-ncingă cu betele de la botezul copilului, că va îmbătrâni repede și va fi tot bolnăvicioasă.

Sosind ziua botezului, moașa și cu cumetrii se duc la casa nepoatei. Moașa ia copilul și se duc cu toții – afară de mamă, care nu are voie să asiste la botezul copilului ei – la biserică. Înainte de asta, moașa a spălat copilul și l-a-mbrăcat – de-i băiat într-o cămașă de a lui tată-său, iar de-i fată [cu o cămașă] de a mamei. Între scutece, îi pune câteva firimituri de sare și pâine, ca să fie îndestulat toată viața și să fie cu noroc. Când îl ia în brațe, moașa spune: „Duc un păgân, ca să aduc un creștin." Iar la întoarcere spune: „Am dus un păgân și am adus un creștin."

În timpul botezului, copilul este ținut de naș. Dacă sunt doi, îl țin cu rândul. Dacă e un bărbat și o femeie, îl ține mai întâi bărbatul și numai pe urmă femeia. În timp ce-i citește rugăciunile, moașa

pune mâna copilului pe cartea preotului, ca să ajungă om învățat. Când este cufundat în apă, copilul începe să țipe. Ăsta e un semn, că iese Diavolul din el.

Copiii care se botează în aceeași apă se-nfrățesc întru botez și nu se pot căsători.

Copilul, după ce este scos din apă, îl pun în crijmă și în asta este adus acasă. După botez, devenind creștin, fiecare copil capătă un înger păzitor, care-l păzește de rele și de ispite și căruia trebuie să se roage. Iată una din multele rugăciuni, care se spune cu asemenea ocazie:

Înger, îngerașul meu,
Sluguța lui Dumnezeu
Fereşte-mi sufletul meu
Peste zi și peste noapte,
Pân'la ceasul cel de moarte!

Cruce-n casă,
Cruce-n masă,
Cruce-n tuspatru cornuri de casă.
Cruce-n cer, cruce-n pământ,
Cruce-n locul un-mă culc.

Luminile de la botez se aduc, de obicei, acasă și se păstrează bine, pentru că sunt bune la vreo primejdie mare: boală, trăsnet, grindină.

ÎNTOARCEREA DE LA BISERICĂ

Când vin de la biserică, moașa duce copilul, îl așează pe masă, pe o perină, între pâine și sare. Se aprind luminile, iar mama îi primește pe toți cu păhărelele pline de răchie, ori cu o ploschiță umplută cu țuică. Moașa cinstește cu mama, apoi cu nașii copilului, urându-le:

Poftim, cumătră, pruncul acesta
Pe care l-am botezat,
Și-ncreștinat
Și-n lege l-am băgat.

Ți-l dărui
Cu pâne și cu sare,
Cu darul sfinției sale.
Creşte-l ușor și sănătos.

Și

Să-ți fie brațele pline
Casa cu noroc și bine!
Acesta, - bine să nu crească -
Dumnezeu altul să vă dăruiască!
Precum ați ajuns pre acesta
De l-ați botezat,

Și-ncreștinat,
Așa să ajungeți,
Ca să-l și creșteți.
Și să vă învredniciți,
Ca să-l și căsătoriți!

Părinții spun bucuroși: „Dă, Doamne, moșică dragă! Dumnezeu să te audă!" și cinstesc cu ea.

Să fii, finule, cinstit,
De toți oamenii iubit,
Ca și sfintele icoane,

Toți să se uite la tine
Și să se-nchine,
Cum se-nchină la icoane!

După asta urmează o masă sau cumetria, care e mai mult decât o ospeție, e o petrecere cu anumite datine, și despre care vom vorbi mai la vale.

BOTEZUL COPILULUI MURIBUND

Voi mai adăuga aci obiceiul, că, atunci când copilul nou născut e aproape să moară și nu i se poate face botezul, după tot ritualul cuvenit, moașa sau altcineva din casă îl stropește cu apă și pronunță formula sacramentală a botezului, dându-i numele de Ion sau Maria.

MĂRTURII

În unele părți mai e obiceiul ca, atunci când nașul se leapădă de Satana, să se împartă la cei prezenți bani sau iconițe numite „mărturii", pentru ca prin asta cei ce au asistat la botez să poată oricând mărturisi că acel copil a fost botezat.

CUMĂTRIA

Cumătria, care încheie de obicei solemnitatea botezării unui copil, se face sau în aceeași zi cu botezul, sau la vreo câteva zile. Dar până și cel mai sărac om ține neapărat de cinstea obrazului său, să sărbătorească încumătrirea cu nașul și creștinarea copilului său.

De multe ori această petrecere ține chiar două și trei zile.

ÎNCHINAREA CĂTRE NAȘI

După ce s-a pregătit totul și au venit toți cei ce-au fost invitați, [aceștia] se așază în lungul mesei, bărbații de o parte și femeile de alta. Atunci tatăl copilului închină cel dintâi pahar de rachiu:

— Nașule (ori cumătrule) bine ai venit cu sănătate!

— Bine v-am aflat sănătoși - îi răspunde cumătrul - bine și noroc să dea Dumnezeu peste tot locul și mai ales noului finuț.

— Să trăiți și precum ați ajuns de l-ați creștinat, așa să ajungeți și să-l însurați.

— Să [dea] Dumnezeu! ori: Să te audă Dumnezeu.

Apoi toată lumea închină și bea. Se mai cinstește numele nașei, a părinților, a copilului și apoi se aduc bucatele. Când se aduc găluștele sau sarmalele, moașa aprinde luminile de botez, le pune într-o cofiță și le așază pe masă, spunând:

CINSTIRILE

Bună vremea la dumnia-voastră,
Cinstiți meseni și gospodari.
Dar mai ales la cumetrii știa mari.
Iată că v-aduc lumini frumoase,
Strălucite, luminoase,
Înaintea dumilor-voastre –
Să șeadă,
Să ardă,
Să vă vedeți de voioși,
De bucuroși
Și de frumoși;
Să le priviți,
Să cinstiți,
Și să vă veseliți,
La ele să căutați,
Să vă ospătați,
Și să vă bucurați.

PREZENTAREA COPILULUI

După asta, ia moașa copilul de la nepoată, îl înfășează frumos și-l împodobește, dacă e vara cu tot felul de flori și-l duce cu dânsa înaintea cumătrilor mari și-l închină:

Bună vremea la dumnia-voastră,
Cinstiți meseni și gospodari,
Dar mai cu de-alesea,
La dumneavoastră, cumetri mari,
Bine v-am găsit sănătoși
Și voioși.
Iată v-aduc un fiu al dumnea-
voastră,
De la nănaș pocinog,
De la Dumnezeu noroc.
Poftim cumătră mare,
Dăruiește finului dumitale.
Ce te trage inima,
Ce-i voi, ce ți-a plăcea!

Fina aducând daruri nașilor

Cumătra mare răspunde:

Mulțămim, moșică dragă,
Mulțămim că l-ai adus
Și-naintea mea l-ai pus,
Ia-n' să-l văd cătu-i de mare,
De isteț și de frumos,
De voinic și sănătos.

După ce spune aceste vorbe, nașa (cumătra mare) se-ntinde și ia peste masă copilul din brațele moașei, îl sărută pe frunte, și-l dă mai departe altei cumătre și tot așa copilul mege din brațe în brațe. Fiecare îl dăruiește cu câte un dar bănesc, spunând:

Poftim, moșică dragă,
De la noi cam puținel,
De la Dumnezeu mai mult.

și apoi îl dau înapoi moașei. Moașa dă copilul dimpreună cu banii mamei, care, numărându-i, spune tare câți s-au adunat și mulțumește tuturor.

CINSTIREA MOAȘEI

Acum vine rândul moașei, care se prezintă, fie c-o plăcintă, fie c-o pupăză, făcută din aluat, fie chiar numai cu un talger acoperit cu ștergar și, așezând-o pe masă, fiecare mesean aruncă un ban peste plăcintă. Aceștia sunt banii moașei.

PETRECEREA

După asta se-ntinde petrecerea până târziu și chiar până a doua zi dimineață. Se cântă diferite cântece cu glume adresate nașei, nașului, cumătrilor, finilor, neîncetându-se a se închina cu paharul plin. Fiecare oaspete care pleacă e însoțit de gazde, care se roagă să mai rămâie și de lăutari, care așteaptă un bacșiș.

ATRIBUTELE NAȘULUI

Rolul de naș are o mare însemnătate. Nașul își atribuie unele din răspunderi părintești și, de multe ori, când copilul a crescut mare [și] nu mai ascultă de părinți, intervine nașul cu autoritatea lui. Dacă finuțul e mai sărac, nașul nu uită să-l ajute din când în când. Când un copil ajunge rău de tot, se spune pentru a arăta halul de decădere: că nici de nașu-său nu mai ascultă.

SCĂLDĂCIUNEA

Îndatoririle nașului încep chiar din ziua botezului. Astfel, a doua sau a treia zi după botez, se face scăldăciunea, adică nașii vin de scaldă pe fin. Desigur să-i mai facă un mic dar și, după asta, se ospetează după obiceiul pământului, care nu lasă nici un prilej, fără să nu împărtășească o bucurie și altora, prin mâncare și băutură.

Tot la câteva zile după botez, îi face și moașa o scaldă nepoatei (nevestei care a născut).

DARUL FINULUI

E regula ca și finul să meargă la naș și să-i ducă un dar. Asta se-ntâmplă, de obicei, la zile mari, la Rusalii, ori a doua zi de Paști. Finul, îmbrăcat frumos și curat, duce, când e mai mare, singur, când e mai mic, de către părinții lui, un colac sau chiar mai mulți, ca semn de recunoștință.

Cumătra cea mică (mama copilului) ține atunci oratia următoare:

Bună vremea, cumătru mare!
Iaca se-nchină finul dumitale,
Cu colăcei,
Frumușei!
Colăceii îs cam mititei,
De-abia îi țin în mână de grei;
Da' se roagă, cumetri dumnia-
voastră,
Cătră cinstita fața dumneavoastră,
Că după cum îs ei ostenitori,
Să nu fiți bănuitori,
Ci să fiți binevoitori,
Și de colaci primitori,
Poftim, să vă fie de bine
Și să vă-nduratì a pune,
În fundul covățelei,
Funicica viței,
Da' de-o fi și-o cârlănică,
Că nu-i trebuie funicică.

POMUL RAIULUI

Cumătrii iau colacii și, în schimb, promit un dar mai mare, după aluzia făcută în oratie (o vițea, o oaie, un căluț) și după cum le dă mâna. Mergerea cu colacii se face chiar dacă finul a murit. În cazul acesta, cumătrii mici duc la cumătrii mari în afară de colaci și un pomișor mic înpodobit cu felurite fructe. Pomișorul acesta înseamnă pomul raiului, pe care stă sufletul copilului și care astfel se-nchină și el nașilor. După asta se stă la masă.

RETEZAREA MOȚULUI

O altă atribuție a nașului e tăierea sau retezarea părului (tăierea moțului) care se face la jumătate de an, la un an sau chiar mai târziu, la ziua onomastică a copilului, dar numai în zilele de luni, joi sau sâmbătă.

Numai nașii tund părul finului, că dacă ar tunde părinții, copilului, după ce va crește mare și se va căsători, îi va arde casa. La această ceremonie, afară de nași mai sunt poftiți și vecinii și neamurile apropiate.

Nașul așterne pieptarul său îmblănit la un loc potrivit, îndeobște lângă fereastră înspre soare, că nașii sunt cam bătrâni și trebuie să vadă bine. Ia copilul în brațe și, dându-i ceva cu ce să se joace și să stea liniștit, îl așază pe pieptar. Dezvelește apoi două fuioare de in sau cânepă, pe care le-a adus de acasă.

Fuioarele înseamnă că părul copilului trebuie să crească tot așa de lungi, ca fuioarele. Nașul le așează drept pe creștetul copilului așa ca să atârne un capăt pe ceafă și celălalt pe frunte. După asta îi retează părul în cruciș, așa cum i-a făcut și preotul, când l-a botezat. Tunderea trebuie să se facă într-o zi luminoasă, ca și viața copilului să fie la fel.

URAREA NAȘULUI

După ce l-a retezat, strânge tot părul și-l dă finului în mână, zicând:

– Poftim, fine, ține părul acesta, ca să ne poți, mai pe urmă, da seama de ce-i și la ce vei voi și dori ca să-ți meargă mai bine. Să ne spui ca să știm și noi. Și precum și noi nu putem fără fereastră și fără Sf[ântul] Soare, așa să nu poată nici oamenii cei de cinste și de omenie fără dumneata și precum ni-i nouă dragă lumina Soarelui, așa să fii dumneata drag oamenilor.

Mama copilului ia apoi părul și-l strânge într-un loc, ca atunci când se va speria sau va avea copilul vreun beteșug, să aibă cu ce-l afuma. După mai mulți ani, când copilul a crescut binișor, [i] se arată părul și e întrebat de la ce animal provine. La ce animal se va gândi, la acela va avea noroc în viață. Tot așa se păstrează și buricul, care e arătat o dată cu părul. Dacă-l poate dezlega, atunci copilul va fi deștept și isteț și priceput la toate.

Înainte de a-l tunde, i se pune copilului înainte o strachină, pe care o cumpără și o aduce nașul și în care se pune apă și agheazmă. Cu o parte din apa aceasta se spală copilul, după ce a fost retezat, apoi i se dă puțin să bea din ea, iar restul este aruncat la rădăcina unui pom verde, ca să-i meargă norocul, ca din apă. Când aruncă apa, nașul ia copilul într-o mână și în cealaltă strachina și așa se duce să arunce apa. După asta se ospătează toți.

Un alt obicei în legătură cu aniversarea copilului este ruperea turtei. Când copilul a împlinit un an, este așezat pe o doniță cu apă, iar în apă s-a băgat o sticlă cu vin și bani. O persoană mai în vârstă, dacă nașul n-a putut veni, îi rupe atunci turta, anume pregătită, în cap. Apoi se scot banii din doniță și se pun pe o tavă, împreună cu câteva buchete de flori. După asta se lasă să se ducă copilul singur la tavă. De va pune copilul mai întâi mâna pe flori, atunci îi vor plăcea florile și va fi iubit ca ele; iar de va pune mâna pe bani, va avea noroc la avere. Turta ruptă se face bucăți mici și [se dă spre a fi] mâncată de oaspeți, pentru că numai așa va ajunge și copilul vârsta celor bătrâni.

Am mai spus că femeia lehuză e socotită întinată până la 40 de zile de la naștere, când, frumos gătită, atât ea cât și copilul, și cu el în brațe, se duce pentru întâia oară la biserică. Ea nu are voie

să intre în biserică, ci stă numai în tindă, până vine preotul să-i citească rugăciunile anumite pentru dezlegarea ei. Femeia ascultă toate rugăciunile în genunchi. Apoi preotul ia copilul și, după ce-i citește și lui o scurtă rugăciune, îl duce de-l închină la icoane și, dacă e băiat, îl duce chiar în altar, unde-i atinge capul de cele patru colțuri ale mesei sfinte. Asta se face, desigur, după ce copilul a fost botezat. Și cu asta femeia poate merge oriunde și poate ieși când vrea, fără nici un pericol din partea duhurilor rele.

URSITOARELE

Drumul nostru prin viață nu ni-l croim noi așa cum l-am vrea, ci urmăm o soartă, care ne e trasă încă de la naștere și de la care nu ne putem abate. Soarta aceasta ne-o fac ursitoarele. Ele ne ursesc cât vom trăi și ce vom face și ce fel de viață vom avea, iar noi ca niște orbi mergem pe drumul pe care ele ni l-au ursit.

Ursitoarele sunt niște zâne, care vin în cele trei zile după nașterea fiecărui copil și-i croiesc ursita. Nu se știe bine dacă ele au fost de când e lumea sau mai dincoace. Se crede îndeobște că Alexandru Machedon a luat niște apă vie de la izvorul din care se scălda regele Ioan. Apa i-a fost furată de trei servitoare, care bând-o și rămânând de atunci veșnic tinere, Dumnezeu le-a pus să ursească viața oamenilor. Ele trăiesc toate la un loc într-o casă frumoasă ca un palat. Acolo e o sală mare de tot, cu mii și milioane de candele, ce lucesc ca niște stele pe cer. Acestea-s viețile oamenilor. Îndată ce se naște vreun copil, i se toarnă în candelă untdelemn, de către ursitoare, atât cât îi va fi viața lui de lungă. În fiecare clipă sute de candele se aprind și sute se sting. Întocmai ca viețile oamenilor. După asta, ele se duc la casa fiecărui copil, dar numai noaptea, când nu le vede nimeni, și urzesc viața copilului. Ele coboară în casă prin horn și trebuie să găsească pe masă mâncare pentru ele. De aceea în cele trei zile de la nașterea copilului, moașa are grijă să pună în fiecare seară, pe sobă, pe masă, ori pe fereastră ceva de mâncare, de obicei numai apă, pâine și sare. Uneori și un pahar de vin. La icoane se pun lumânări.

Ursitoarele vin și se așază în jurul leagănului și încep să-i facă de ursită. Ele îi spun câți ani va trăi, ce-o să facă, cum va muri, adică așa cum îi va fi viața. Cea de-a treia are, de obicei, cuvântul hotărâtor. Ea spune: copilul acesta are să aibă viața mea din ziua cutare sau din ziua de azi. Ursitoarea aceea, în fiecare zi, se-mbracă altfel. Într-o zi e ca o domniță și camera ei din palatul lor strălucește de bogății. Cei cărora li se urzește viața ursitoarei din acea zi, vor trăi zile fericite și în bogății. Dar aceștia sunt puțin. În altă zi ea se-mbracă ca un negustor, ori ca un muncitor. Așa va fi și viața

Ursitoarele

celor născuți în ziua aceea. În altă zi se-mbracă cu haine țărănești. Toți copiii, ce se nasc în ziua aceea vor munci din greu și-și vor câștiga pâinea din sudoarea frunții lor. Iar altă dată se îmbracă în haine rupte, zdrențuite, iar casa ei se preface într-un bordei sărac, în care nu se găsesc nici de unele. E ziua celor fără de noroc în viață și a căror avere pe acest pământ e numai sărăcia. Aceștia sunt cei mai mulți.

După ce, dar, ursesc fiecărui copil tot firul vieții, se ospătează repede, că ele trăiesc numai din mâncarea de furat și apoi fug să ursească alt copil. Mâncarea rămasă, ori o ia moașa, ori o dau la trei copii nevinovați.

Ursitoarele au nume diferite. Ursitoarea, care e cea mai mare din cele trei surori și care urzește viața celui născut, ține furca și fusul. Soartea e cea mijlocie. Ea toarce caierul vieții, iar Moartea, a treia ursitoare, curmă firul, punând capăt vieții.

Nimeni nu trebuie să asculte ce spun ursitoarele. Cine le aude e sortit la o moarte năprasnică. Și tot așa nimeni nu poate schimba „soartea" ce i-a fost hărăzită de ursitoare.

ZODIILE

Zodiile sunt niște stele, care întruchipează niște ființe cu înfățișarea numelui ce-l poartă. Ele țin în mâinile lor soarta oamenilor. Fiecare om își are o soartă după zodia în care s-a născut, iar cei

care se pricep la vrăji, pot ghici soarta și, deci, viitorul oamenilor, după zodia în care s-a născut. Ele sunt în număr de douăsprezece, după câte luni sunt într-un an și se numesc: Peștii, Berbecul, Taurul, Gemenii, Racul, Calul, Fecioara, Balanța, Scorpia, Arcașul, Țapul și Vărsătorul.

Peștii sau Crapii sunt cei doi pești cu care a nutrit Hristos cele cinci mii de oameni. Berbecul, din care nu se văd decât coarnele, a fost dus de către om în călătoria lui la Dumnezeu și a rămas acolo de când cu lupa lui cu Diavolul. Taurul sau Gonitoru a rămas tot de atunci. Gemenii sau Frații nu sunt alții decât strămoșii noștri Romul și Rem, pe care Dumnezeu i-a pus pe cer, ca să ne cunoaștem obârșia. Racul a fost pus acolo în amintirea faptei bune, care a făcut-o racul, furând pironul cel mare, pe când îl răstigneau pe Iisus Hristos. Calul e tovarășul omului pornit să ceară îndurarea lui Dumnezeu. Fecioara reprezintă pe Fecioara Maria, pe care Dumnezeu a înălțat-o la cer și a pus-o între stele ca o regină a cerului, ca să se adeverească vorbele sfinte: „precum în cer așa și pre pământ". Steaua Spicul prin albeața lucirii ei, arată inima curată a Fecioarei. Balanța sau Cântarul reprezintă faptele oamenilor. Scorpia, cu ochiul ei de sânge și cu ghearele întinse, a rămas așa cum a aruncat-o Diavolul ca să înspăimânte pe om, în lupta lor de pe câmpiile cerului. Arcașul e un luptător roman și unii zic că ar fi chiar Traian, care stă acolo de pază soartei poporului românesc. Țapul sau Cornul Caprei, pentru că numai un corn se vede, e țapul omului ce s-a luptat cu Diavolul. Vărsătorul e ciobanul gospodarului, care vroind să se lupte cu nagodiile Diavolului și-a vărsat vedrele cu lapte, când a aruncat cu cobilița în balaur.

Rar sunt acei care le pot cunoaște pe toate, dar aceia știu multe și cele viitoare nu le sunt ascunse.

SOARTEA

Românii cred că omul nu e stăpân pe cărările lui, ci îndeplinește pe acest pământ voința lui Dumnezeu. Această voință este scrisă într-o carte anume, în care fiecare om își are scrisa lui. Toată viața, de la naștere până la moarte, așa cum i-au ursit-o ursitoarele, i-e scrisă omului de mai înainte și el nu se poate abate cu nimic de la „ce i-a fost scris".

Cartea aceasta, în care sunt scrise toate viețile oamenilor, se găsește într-o chilie de piatră la izvorul Iordanului. În chilia aceasta este o masă săpată în stană, acoperită cu un covor frumos, iar pe dânsa stă cartea. În chilie nu se poate băga nimeni, că nu pot intra decât cei care n-au corp, ci sunt numai duhuri curate.

Oamenii, însă, sunt tare curioși să cunoască mai dinainte ce o să li se întâmple și de aceea caută prin toate mijloacele să își afle scrisa. Sunt multe vrăjitoare, care pretind că pot descifra de departe scrisul oamenilor. Soartea se poate afla în bobi, în ulcică, în palme, în cafea, în ghioc etc.

Mai ales flăcăii și fetele sunt tare dornici să-și cunoască ursitul, ori „data" lor. De aceea fac felurite vrăji, ca să-i cunoască, cu un ceas mai devreme, pe aceea sau pe acela care îi e sortit să-i fie soț de viață. Cele mai multe vrăji se fac în noaptea Anului Nou. Dăm unele din ele.

În preseara Anului Nou, fetele, cu ochii legați, numără parii din gardul ocolului, iar la al noulea se opresc și-l leagă cu un fir de lână roșie, ca a doua zi să-l cunoască. Dacă parul cel legat este cu coajă pe el, atunci bărbatul ei va fi avut, iar dacă e cojit, atunci bărbatul va fi sărac. Tot așa, dacă parul este drept, bărbatul va fi tânăr și voinic, dacă parul e noduros sau încovoiat – și bărbatul va fi bătrân, slab și strâmb.

Alta: O femeie mai bătrână ia nouă farfurii și le pune cu fundul în sus și sub ele se pun nouă obiecte. Acei ce ridică farfuriile nu stau în casă, în timpul când femeia pune obiectele sub farfurie. Aceste obiecte sunt: pâine, sare, cărbune, pieptăn, oglindă, un ban, inel, lână și un păhăruț. Apoi vin cei de afară și, pe rând, ridică farfuriile. Ce vor găsi sub farfurie, le arată ursita. Dacă găsesc leul, atunci ursitul va fi bogat, dacă găsesc cărbunele, va fi negru la față, inelul arată un ursit și bogat și frumos, sarea unul sărac, paharul [-unul] bețiv, pieptănul [-unul] certăreț, lâna [-unul] flocos, pâinea un om bun, oglinda [- un om] frumos și cochet. Asta se repetă de trei ori.

Dacă fetele vor să știe când se vor mărita, atunci se duc tot în noaptea Anului Nou, în grajd și împing cu piciorul vaca culcată zicând: „în ăsta an". Dacă [vaca] se scoală imediat, atunci fata se mărită în anul acela. Dacă [vaca] nu se scoală, atunci o împinge din nou, zicând: la anul, ori peste doi ani, până se scoală vaca.

Tot în seara de Anul Nou, fetele mari pun pe o vatră arsă două fire de porc ursite, unul cu numele fetei și altul cu al tânărului, pe care dorește fata să-l aibă ca soț. Dacă firele de păr, arzând, se împreună, atunci fata va lua în căsătorie pe acel tânăr, altfel nu.

În dimineața de Anul Nou, fetele toarnă plumb topit sau ceară într- un vas cu apă. Plumbul, răcindu-se, ia anumite forme, în care fetele speră să vadă chipul celui drag.

Iată acum un descântec de „dată", prin care fata caută să-și aducă pe cel ursit ei. Marți noaptea fata îngroapă șnurul cu care-și leagă chica, la rădăcina unui soc. Cu părul despletit trebuie să ducă un cuțit, o opincă, o bucată de pânză și un leu. Când merge și vine, fata nu trebuie să vorbească cu nimeni și nici să nu se uite înapoi. Cu partea netăioasă a cuțitului, taie socul și zice:

Bună seara, socrule,
Şi tu, Dracule,
Eu am venit,
Tu să te duci,
Data să-mi duci,
Că-ţi dau opincă de-ncălţat
Şi pânză de-mbrăcat
Şi bătă de-mproptit.
Şi un ban de desplătit.

NUNTA

Al doilea eveniment mare în viaţa săteanului român e nunta, căsătoria. Românii se căsătoresc devreme. Fetele până la 18 ani, iar băieţii chiar înainte de a face armata.

Obiceiurile la nuntă sunt cam aceleaşi la toţi românii, doar cu oarecari variaţii. Dăm atât pentru pitorescul lor, dar şi pentru fixarea variaţiilor acestei frumoase teme, două nunţi, una din părţile Bihorului (după Eug. Cintea) şi alta din Basarabia (după Pan Halippa).

Nunta la Beiuş şi Vaşcău.

Nunţile se fac de obicei toamna şi după sărbătorile Crăciunului, (în carnaval, câşlegi) şi foarte rar se-ntâmplă ca o nuntă să se facă vara.

E obiceiul, de asemenea, ca la sărbătorile Paştilor, Duminica Tomei, Rusalii etc., fetele cu feciorii să se adune în cimitir şi, aici, în jurul bisericii, fac jocuri deosebite, ca: de-a uliţa, gradul, moara, mioara, luminioara, încâlcita, de-a câmpa, de-a puricele, de-a căputu, de-a bila, de-a „urându-se" şi altele. La aceste jocuri iau parte numai feciorii cu fetele.

La jocurile din sărbători, ca şi la petrecerile de peste an, feciorii însurăţei ochesc câte o fată, pe care o cred ei mai potrivită, cu care se „lovesc", aşa cum se spune [că se potriveşte] „sacul cu petecul". În tot timpul ce urmează după asta, el caută s-o cunoască mai bine, mai glumeşte, până se-ndrăgesc de-a binelea şi se-nţeleg să se ia. Apoi ţine sfat cu bătrânii lui împărtăşindu-le dorinţa şi aceştia rămân cu grija să afle ce zestre ar avea fata. După ce aceste lucruri sunt aranjate, urmează peţitul.

Peţitul ori cerutul se face astfel: Tânărul care voieşte să se căsătorească pleacă la părinţii fetei, fiind însoţit de tatăl său, sau de vreo altă rudă, prieten, ori fruntaş al satului, mai luând cu ei şi o femeie poreclită „pocleaţă", care, de regulă, e bună de gură şi care cunoaşte după trăsăturile feţei şi după unghii, cât e de harnică fata. Peţirea se face duminica, lunea ori joia, dar numai când aceste zile se ştiu că-s norocoase.

Sosind la locul dorit, intră-n casă şi zic: „Să deie Dumnezeu noroc!" Şi li se răspunde: „Asculte-ve Dumnezeu şi vă deie şi vouă numai bine!" Vorbind de una, de alta, pocleaţa sare la vase ca să

bea apă, nu pentru că i-ar fi sete, ci pentru ca să vadă dacă se găseşte apă. Fata, însă, cum îi zăreşte venind, o şi zbugheşte prin vecini, căci ştie ea de ce vin. Vorbirea fiind în toi, unul dintre cei veniţi spune: „D-apoi cinstiţi oameni de omenie, noi am venit cu treabă la dumneavoastră, că bunul Dumnezeu ne-a dat nouă un prunc şi vedem că şi d[umnea]voastră v-a dat o fetiţă. Noi am dori, dacă va vrea şi Dumnezeu, să daţi fetiţa voastră după pruncul nostru, căci noi vă cunoaştem şi voi pe noi de-asemenea şi ştiţi zicala bătrânilor, ca să nu lăsi calea cea cunoscută şi bătută, pentru cea necunoscută şi nebătută, că vorba ceea: «paşte iarba pe care o cunoşti»".

Dacă li se răspunde că de va fi de la Dumnezeu rânduit şi ursit, fie în ştirea lui, atunci totul e aranjat de minune. În unele părţi se obişnuieşte să se spuie: „D-apoi ne vom mai vorbi cu neamurile şi joi să fiţi în Binş (Beiuş) ori în Cod (Vaşcău) cu ficiorul, că şi noi vom fi cu fata şi vom da valost (răspuns)". Şi, de regulă, ori în Beiuş ori în Vaşcău se dă răspunsul, când se şi fixează termenul (ţiulul) de credinţă.

LOGODNA

Credinţarea sau logodna se face în ziua hotărâtă, astfel: mirele îşi strânge 20-30 de oameni şi, când e către amurg, după ce zic cu toţii *Tatăl Nostru* cu capetele descoperite, cer de la Dumnezeu fericire, noroc în pasul ce-l face flăcăul şi apoi pleacă la casa fetei.

Înainte de a pleca, aleg un grăitor, pe care îl numesc „zvornic" (în alte părţi „diavol", „guda"), mai aleg un cumătru nănaş şi după asta pleacă cu toţii în cea mai mare linişte. În timp ce intră în casă, ceata socrului mare (de partea băiatului) găsesc aici iar vreo 10-15 oameni în frunte cu socrul mic (de partea miresei). La un moment dat, zvornicul din partea mirelui, începe astfel: „Cinstiţi adunaţi, am călătorit mult, suntem osteniţi, dar să întrebăm mai întâi de gazda noastră, că târgul ce s-a întâmplat înainte de asta cu câteva săptămâni (ori luni) îi place sau ba?"

La aceasta, zvornicul socrului mic, răspunde: „Cum să nu ne placă oameni buni, alduiască-vă alduitul D[umne]zeu. Aşa a vrut D[umne]zeu! Apoi să fie într-un ceas bun şi să ne-mplinim vrerea lui". Închină cu toţii cu rachiu, strigând: „Noroc să dea D[umne]zeu!" Îşi strâng mâna socrul mare şi socrul mic, iar zvornicul socrului mare, începe iar: „Acum, dragii mei şi ai lui D[umne]zeu, eu am cam îmbătrânit şi nu pot umbla mult, dar poate să află vreunul care mi-ar putea sluji, căci ştie locurile, văile, dealurile, şi izvoarele, pe care eu nu le ştiu aşa de bine". Imediat se iveşte un om din ceata socrului mic şi zice:

„De mă vei plăti bine, te slujesc eu, nu alerg la plăcinte, nu fug de friptură, apoi de sărmana pălincuţă, de când sunt n-am fugit

și n-am înconjurat-o; cred că nici de acum nu voi mai face, ce n-am făcut. Pleacă și-mi poruncește numai!"

Atunci zvornicul îi spune: „Adă-mi ca să dau înaintea feciorului nost, partea de noroc" ce i-a fost rânduit de D[umne]zeu (adică fata).

„Deloc (imediat) mă rog, să mai închinăm o dată, să mai prind puțină putere, că am slăbit de atâtea porunci".

Datina e că merge de vreo 2-3 ori afară și strigă: „Măriuco (sau cum o mai cheamă) vină că te poftește norocul ce ți l-a dat D[umne]zeu! Vino de la sapă, de la secere, de la ciurgoi (izvor), că e în casă ce ți-a rânduit bunul D[umne]zeu!"

Apoi iară intră în casă și zice;

— Ei, frate, ne-am cam întârziat cu tocmeala, căci chiar acum s-a dus fetița noastră în sat după lapte, dar dacă-mi pui ceva peste simbria de mai-nainte, eu mă duc să o caut.

— Du-te numai, că atâta capeți cât ceri.

Sluga iar se duce și peste puțin intră făcându-se că de-abia răsuflă, aducând de mână o babă, care-i mai bătrână, și întreabă pe zvornic: „Ei, place-ți, jupâne?"

Toți încep să râdă și strigă: „Place-ne! Place-ne! că și asta-i bună, că nu poate mușca, că n-are dinți, că e albă ca oaia și știe griji coțofoii (copiii)".

Zvornicul zice: „Pentru voi e bună și asta, numai pentru fecior adă alta".

Acest lucru se mai repetă și cu altă babă sau c-o copiliță, făcându-se mai multe glume și mărind de fiecare dată plata slugii, ca să fie mai credincioasă (firește cu câte o închinare din sticlă). După ce fata e îmbrăcată, e adusă înaintea zvornicului. Toți strigă: „Asta e! Asta! Aveți grijă de picioare!"

E credința că dacă mireasa va călca mai întâi pe mire pe picior, va trebui să se supună ei toată viața, iar dacă mirele o calcă, atunci ea va fi supusă lui. Deci, oamenii strigă pentru a aduce aminte mirelui, să o calce el mai întâi.

Se așează cu toți la masă, fata stând de-a stânga mirelui. La dorința cumătrului se pun pe masă două mărămi, ori inelele. În marame sunt puși bani, un inel, busuioc, tămâie, trei fire de grâu, în unele locuri și usturoi. Nănașul îi întreabă, dacă cu voia lor liberă se logodesc unul cu altul. În unele părți se-ntreabă cam așa; „Ioane (ori cum îl cheamă) îți place de Măriuca" și pe urmă pe cellalt, la fel. Se răspunde: „Da". De multe ori fetele răspund așa de încet, că de-abia le aude omul - căci așa sunt învățate de babele știutoare, că le stă bine. Apoi li se face cruce cu inelele și se schimbă, iar după schimbarea credințelor, toți cei prezenți strigă cât îi ține gura: „Noroc să dea D[umne]zeu!" și „Să fie într-un ceas bun!"

Toți se ridică în picioare, iar cumătrul începe rugăciunea *Tatăl Nostru* și apoi se pregătesc de cină.

Înaintea cinei se aduce mai întâi un vas de lemn numit „boșcă" (bute cu două funduri) plin cu vin (răchie) ars, pe care zvoricul din partea socrului mare umblând să-l dezlege, zice următoarea oratie:

„Oastea lui socru mare, fiți buni și ascultați! Întâi cuvântul bun de la D[umne]zeu și mai pe urmă de la socru mic, de la N. N., alduiască-l D[umne]zeu". Iar socrul mic zice: „Mi-a dat D[umne]zeu o fată și un fecior - și le spune numele. Eu și cuscrul meu nu am putut face logodna fiilor noștri, numai noi cu ciledurile (familiile) noastre, ci am fost siliți să chemăm și neamurile și prietenii noștri; dar eu văzând în casa mea pe cuscrul meu ca oastea d[omniei]sale, am cugetat să-i cinstesc cu o bute de băutură bună, legată cu 12 cercurele de aur pe la gură:

Sfârșit să nu aibă,
Precum nu are cele izvoare
Reci din munți întregi,
Dacă băutura vă pare amară
Vom băga-o în cămară.
De vă va părea dulce,
Vă vom mai aduce.
De vă va părea rece,
Mai bine va trece.
De vă va părea caldă,
O vom țipa în cadă;
Cine din ea va bea,
Bucurie va avea,
Și să dea D[umne]zeu la toți!"

Apoi, iarăși, închină între ei. La cină le dă varză umplută (boț), zamă de napi ori croampe (cartofi) cu carne. Cina ține câte două ceasuri, așa că toată credințarea (logodna) ține cam 5-6 ore, iar uneori până la ziuă. Când e timpul de plecare, se scoală zvornicul și zice:

- Dragii mei, oastea mea! Faceți bine și mă ascultați, să vă asculte Dumnezeu la ceea ce vă veți ruga și îți cere (dar nu atuncea când veți fi amărâți și veți zice: calcă-mă, nevoia). Noi trebuie să ne aducem aminte, de unde vine binele, blaga (binecuvântarea). Bine, dragii mei, că noi am venit la casa cuscrului nost și fiind cam departe am venit peste văi și dealuri, prin strâmtori și răzoare, printre spini și rădăcini, de bună seamă am cam însetoșat și flămânzit, dar și cuscrul nost știind lucru acesta, ne-a cinstit, ne-a omenit cu:

Beutură și mâncare
Mulțumiți-s orișicare;
Bere, pălincă și vin,
Cumu-i data la străin;
Cu zamă, curechi, aluat,
Mulțumim cui ni le-a dat.
Cu duhan (tutun) și cu sivori (țigări)
Să trăiți voi mirișori,
Hididișii (vioriștii) trag la hori,
Jucați, săriți, măi ficiori!

Întrerupând, spune mai departe vorbitorul:

Mâncați,
Nu vă certați;
Beți,
Și nu vă-mbătați,
Lingurile pe picior nu le băgați;
Cântați,
Nu zbierați!
Glumiți,
Nu vă sfădiți;
Râdeți,
Nu plângeți;
Jucați,

Cântați,
De sfadă nu grămădeați;
Care aceste porunci le va călca,
– Mai adăugându-vă una:
Nevasta altuia,
Nu țuca –
Om fără de treabă
Se va chema!

Ne-a fost destulă băutura și mâncarea, trebuie să ne ducem aminte, de unde vine binele și blaga, să zicem: *Tatăl Nostru*, începând noi grăitul, dacă nu-i de față preotul sau dascălul. După *Tatăl nostru*, zvornicul socrului mare încredințează pe față zvornicului socrului mic, zicându-i: «Cu tine fărtate, nu mă pot strica, de aceea mai gustă din uiaga (sticlă) asta». Și după ce îi dă pe viitoarea mireasă în mână, îi spune ca să aibă grijă de ea și atunci când i-o va cere, să i-o dea înapoi.

Celălalt zvornic dă fata părinților, iar aceștia doi se prind de mână zicând unui altuia: „Să ne ajute D[umne]zeu să jucăm și la nuntă". Apoi grăitorul socrului mare face semn oastei sale cu mâna, ori cu capul și toți sunt gata de plecare, strigând în gura mare: „Să trăiască stăpânii lor, cuscrii, dimpreună cu grăitorii". Apoi ies din casă, prinzându-și mâinile – nevestele se sărută și unul, cântând și horind cu surata sa, strigă:

Horire-aș, horile-mi vin,
Da nu pot că sunt străin;
Horire-aș, horile-mi plac,
Da nu pot că sunt sărac;
Horile mele nu-s bune,
Că trag tot amărăciune.

Astfel, tot chiuind și horind, merg până la casa socrului mare, unde îi așteaptă iarăși masă îmbelșugată. Aici iar joacă și se veselesc, de cele mai multe ori până dimineața, când se despart cu urarea de a se întâlni în pace și sănătoși la nuntă.

CHEMĂTORII

După trecerea credințării, fata și băiatul își aleg câte 2 ficiori numiți chemători (filifei, vifeli), pe care, cu 3 zile înainte de nuntă, îi cheamă la casa lor (de-i nunta cu cinste), iar de-i filifei în următorul mod: iau un țov (băț) neted, împrejurul căruia înfășură șirinca cu care se încing nevestele, și de care mai leagă câteva cârpe (marame) de culori diferite și în care baba știutoare a cusut tămâie, și grâu mândru (ca să fie lucru curat). Cu țovelele astfel împodobite, filifeii merg la chemat. După ei, de cele mai multe ori, se țin copiii și umblă din casă-n casă o dată cu ei. Chemătorii se aleg dintre cei mai chipeși, zvelți și întregi flăcăi ai satului. Își pun pene (flori) la pălărie și pe piept.

Intrând în casă, zic: „Să deie bunul D[umne]zeu bine!". Sau: „Noroc bun să deie D[umne]zeu!". Unul dintre chemători, care-i mai isteț, spune: „Așa-i cuvântul lui D[umne]zeu, apoi a lui N. N. (care i-a trimes din partea feciorului sau fetei) că i-a dat D[umne]zeu un pic de lucru mirelui, pe ziua de Sf[ânta] Duminică, dar așa vă poftesc și pe D[umnea]voastră, ca pe alte neamuri, ca

pe niște oameni de omenie, cu cinste și cu dragoste, nu la un prea mare terhechi, ci la un prânz de mâncare, la un pahar de băutură, la un joc, două până la nouă, de o fi chiar 10 numai să le putem petrece, cu cinste cu omenie și cu dragoste!" Unii mai zic: „Prindeți caii și-i potcoviți și la noi veniți!" Iar alții spun:

Am venit, am ostenit,
Cu solia ce-am primit,
Să vă facem cunoscut,
Lucrul cu bun început,
Mirele (ori mireasa) ne-o poftit,
Ca pentru el să urmărim
Pe dumneavoastră să vă poftim.
La casa domniei sale,
La un scaun de hodină.
La un prânz de mâncare,
La un pahar de băutură,
La mai multă voie bună.
Vă rog, dar, să vă grijiți,
Caii să îi potcoviți,
Trebile să le gătiți,
Poimâne la nuntă să veniți!

În cele mai multe locuri, filifeiul scoate ploscuța împănată cu prime (cordeluțe) și îmbie cu rachiu pe cei prezenți. Cine bea din ploscă e sigur că va lua parte la nuntă.

Acești chemători trebuie să colinde prin comună, pe unde li s-a spus ca să meargă, ba se duc și prin alte sate, la diferite rude ale stăpânului lor. După ce au terminat, țovele așa împodobite rămân pe grindă la stăpânii lor, până-n ziua nunții.

Nunta, de regulă, se serbează duminica ori joia. În acea zi chemătorii cheamă din nou pe oaspeți. Când s-a adunat o parte mare din nuntași, mirele însoțit de cumetri pornesc în liniște și se duc până la casa miresei, unde-i așteaptă, de regulă, câțiva nuntași. Nănașul rostește câteva cuvinte familiei miresei, mulțmind părinților pentru creștere și îl roagă să le dea binecuvântarea, după care zic cu toții un *Tatăl Nostru*. Apoi merg liniștiți la biserică.

CUNUNIA

Babele știutoare, când o îmbracă, pun în sânul miresei, usturoi, un leu, busuioc și alte lucruri, ca să fie cu noroc și să aibă cel puțin 10 copii. După ce se cunună, mirii pun piciorul pe bitușă, să fie cu noroc la oi. Cumătrul, ori filifeii duc lumânările la biserică.

Cum prind de veste că merg la cununie, copiii, nevestele și fetele, fug de-a lungul ulițelor, să ajungă la sf[ânta] biserică, să fie de față la cununie. Terminându-se cununia, vin cu toții spre casă chiuind și cântând de bucurie. În curtea casei îi așteaptă un fecior hăuind și două babe știutoare. Una are în mână un blid cu apă sfințită și stropește cu busuioc pe miri și pe nuntași. Alta aruncă grâu curat peste cei adunați, spunând că așa să tragă binele la miret, (miri) ca păsările la grâul cel mândru. După cununie, merg oaspeții acolo unde au fost poftiți, nu merg cu toții la mireasă. Jocul e acum slobod. Până acum n-a fost permis nimănui să joace.

Adunându-și mirele oastea în număr de 30–50 de oameni,

pleacă cu toţii la casa părintească a miresei, sub un steag, făcut din mai multe cârpe multicolore, iar în vârful steagului sunt puşi mai mulţi ţingălăi (clopoţei). Stegar nu poate fi decât numai un fecior neînsurat, iar ca plată are un colac.

În plasa Beiuşului, mireasa strânge mai multe cârpe, care, prin grăitori, se împart oamenilor mai de frunte, zicând că vor fi bune să se şteargă cu ele la coasă şi totodată ca să arate că fata nu-i lenevoasă şi ştie să ţese şi să toarcă.

Steagrul merge tot huind şi sărind în roată, după nuntaşi. Pe lângă fiecare casă pe unde trec, îmbie pe oameni cu rachiu, după o veche datină şi strigă:

Pe deluş cu siminic,
Mere-o fată şi-un voinic,
Voinicul mere cântând,
Fata mere tot plângând,

Voinicul din grai grăia
De ce plângi, tu, fata mea?
Ori locurile nu-ţi plac,
Ori de mine nu ţi-i drag?

Câte un moş merge ţinând de mână o babă şi cântă şi el:

Bătrâneţe, bătrâneţe,
Cum te-aş da pe tinereţe,

Tinereţile-s vioi,
Bătrâneţile-s greoi.

Altul se aude cu glas jalnic:

Săraci cărările mele,
Cum creşte iarba pe ele.

La casa miresei nu-i lasă să intre, ci li se pune o mulţime de întrebări, încâlcite, la care trebuie să răspundă. Aici sunt încă vreo 30-35 oaspeţi, care formează oastea a II-a, a miresei.

Aceştia, cum aud că vine oastea mirelui (oastea I), se grăbesc să aşeze masa, punând în cele 4 colţuri câte o ţipoaie (pâine mică), apoi închid uşa.

Oastea I-a, a mirelui, ajunsă la uşă, bate şi atunci zvornicul miresei iese în uşă şi o deschide numai atât ca să poată vorbi cu zvornicul mirelui şi apoi închină cu o sticlă cu rachiu.

Zvornicul miresei îi întreabă, că după ce umblă şi ce caută. Ei spun că sunt vânători şi că au urmărit o căprioară până acolo unde i-au pierdut urma. Întrebaţi fiind că unde le sunt armele, ei răspund ridicând sticlele cu vinars, care au la gurgoi busuioc şi fitău (aţă roşie).

— D-apoi slobozenia de vânat unde-i? Atunci este arătat mirele. Apoi se roagă să-i lase în casă, că-i noapte şi vreme rea, dar băutură ei au destulă. Intrând în casă oastea I-a, cealaltă se retrage făcând loc primei.

Zvornicul I dă aldamaşul zvornicului II şi urmează ca şi la credinţare: se aduc mai întâi babe, se măreşte simbria slugii şi numai într-un târziu se aduce mireasa. După ce e adusă mireasa, începe adevărata bucurie şi petrecere cu jocuri nebuneşti şi cu mare veselie.

Mama cu neamurile sale, scoţându-şi fata din casa părintească, descântă:

Plânge fiică şi suspină,
Că mergi în ţară străină,
Şi te-or bate fără milă,
Te-or mustra fără de vină,
Că ţi-ai căpătat o soacră,

Ca şi poama cea mai acră.
Că mila de la bărbat,
Ca umbra de păr uscat -
Când gândeşti că te umbreşte,
Mai tare te dogoreşte.

Unul zice:

De trei ori pe după masă,
Să scoatem floarea din casă

Să rămână binele,
Să roiască-albinele.

Cântând astfel nişte bătrâni [sau] un ficior se aruncă în joc şi chiuieşte:

Câte fete [îs] la noi,
Fă-le Doamne toate oi,
Şi pe mine păcurar,

Să le duc la Şiria,
Să le vând cum le-oi putea,
Şi cu 3 zloţi prechea.

Un vecin de-al său strigă şi el:

Câte fete-s cu cercei,
Toate-aşteaptă să le iei;

Iară câte-s cu mărgele,
Toate-s drăguţele mele.

Unul mai milităros strigă:

Huhurezu pe perete,
Şi se ţine-n cap la fete.

La chiuitura asta, fetele chichotesc şi se uită unele la altele. Altul continuă însă imediat:

Mere mâţa-n jucuţie,
La fete după porţie:

Da' ele n-or săruta,
Până nu s-or mărita.

La care îi răspunde altul:

Câtu-i fata de micuţă,
Fură banii din ulcuţă,
Şi se duce la duchian,

După pipă şi duhan,
Apoi merge pân-gă Criş.
Până dă de hididiş.

Un moş bătrân, de la masă, rupe cu chiuitura:

Câţi feciori îs cu laibreu
Nu plătesc un lângătău.
Iară câţi îs cu cojoc,
Nu plătesc mălai din foc.

Iar ficiorii jucăuşi.
Toţi îs săraci şi culduşi.
Şi io-s fecior jucăuş,
Şi io-s sărac şi culduş.

Feciorul nu se lasă mai pre jos şi îi răspunde:

Moşul cu barba căruntă,
Dracul l-a adus la nuntă.

Căci nici joacă şi nici cântă,
Numai tace şi mănâncă.

Dar nici moşul nu se lasă şi-i zice:

Cătu-i moşu de bătrân,
Tot ar mânca măr din sân,
Şi din ploscă ar bea vin.

După asta le aduce supă. Grăitorul zice:

Ia, dragii mei, luaţi zeamă.
Şi să vă luaţi pe seamă...

După ce s-a terminat toată mâncarea, zvornicul II aduce zvornicului I o pâine mică de 1/2 de kg., pusă într-un băţ şi care e înconjurată cu aşchii de tufă, ori salcă, având forma unei flori dezvoltate. Ea se numeşte păşuş.

Când o dă, zvornicul II îi spune să se păzească, fiindcă au mult de călătorit şi se pot întâlni cu jandarmul ori alţi dregători, care vor crede că au de-a face cu oameni răi şi se vor închide, dar să adeveriţi că aţi fost la curtea noastră, arătând păşuşul acesta. După predare, se scoală zvornicul I şi începe o cântare numită-n plasele Vaşcăului şi a Beiuşului: „nevăstească", iar pe apa Băiţei, cântecul se numeşte: „Lăcăţi" şi se cântă în formă de dispută şi pe-ntrecute între oastea mirelui şi oastea a II-a, a miresei:

Oastea I

Portărei, de poartă drăguţă,
Haina şi daina şi iară daina,
Ce aveţi voi la noi?
Haina şi daina şi iară daina.

De ne zăboviţi,
Haina şi daina şi iară daina.
În casă la masă,
Haina şi daina şi iară daina.

Oastea II

Mire de la masă dragă,
Nu te lăuda,
Încă cu atâta, mireleo,

Că te-oi întreba
Ce sol mi-ai adus, mireleo,
Sol întâiei sol?

Oastea I

Portărei de poartă drăguţă,
Mândru ne-ntrebaţi,
Noi frumos vom spune

Ce sol am adus.
Sol întâiei sol
Pe sânt Domn din ceri!

Oastea II

Mire de la masă dragă,
Nu te lăuda
Încă cu-atâta,

Că te-om întreba
Ce sol aţi avut!
Sol, al doilea sol.

Oastea I

Portărei de poartă
Mândru mă-ntrebaţi,

Frumos vom răspunde:
Ce sol am avut

Sol al doilea sol –
Pe mirele mare,

Naşul dumisale.

Ostea II

Mire de la masă drăguţă,
Nu te lăuda
Încă cu-atâta,

Că te-oi întreba:
Ce sol ai avut?
Sol, al treilea sol?

Oastea I

Portărei din poartă,
Mândru ne-ntrebaţi,
Noi frumos vom spune

Ce sol am avut?
Pe Osem cel mare,
Oastea dumisale.

În cântecul Lăcăţii în loc de „Oastea dumisale" se zice:

Ca voi să ştiţi,
Pe cuscri v-am trimes.

Oastea II

Mire de la masă dragă,
Nu te lăuda,
Încă cu-atâta,

Că te-om întreba:
Ce glas îi mai mare
La cap de primăvară?

Oastea I

Portărei din poartă
Mândru ne-ntrebaţi,
Noi frumos ţi-om spune
Ce glas e mai mare
În cap de primăvară:

Glasul mielului,
A plugarului
Şi a zbeiului.

Oastea II

Mire de la masă drăguţă,
Nu te lăuda,
Încă cu atâta,

Că te-om întreba:
Ce punte-i mai mare,
Punte peste munte?

Oastea I

Portărei de poartă drăguţă,
Mândru ne-ntrebaţi,
Noi frumos vom spune,
Ce punte-i mai mare,

Punte peste munte.
Punte cea mai mare,
Punte peste munte:
Negura de vară.

Oastea II

Mire de la masă drăguţă
Nu te lăuda,
Încă cu atâta,
Că te-om întreba

Ce-i cloşca cu puii?
Dacă ni-i ghici
Noi te-om slobozi.

Oastea I

Portărei din poartă drăguță,
Mândru ne-ntrebați,
Noi frumos vom spune

Ce-i cloșca cu puii.
E grapa cu colții.

Oastea II

Mire de la masa drăguță,
Nu te lăuda
Încă cu-atâta.
Că nu te-om lăsa
Pân'-te-om întreba:

Cum ai cutezat
De voi ați intrat
În grădina noastră
Și voi ați furat
Cea mai mândră floare?

Oastea I

Portărel din poartă drăguță,
Mândru ne-ntrebați,
Noi frumos vom spune.
Noi încă avem
Topoare de șier (fier),

Securi de oțel,
Pădurea om tăia,
Și om prăpădi
De-aici vom ieși.

Oastea II

Mire de la masă drăguță,
Nu te lăuda
Încă cu-atâta
Că nu te-om lăsa,

De-aici nu-ți ieși,
Până nu-ți aduce
Hinteu (trăsură) fermecat
Cu spițe pestrițe.

Oastea I

Portărei din poartă drăguță,
Noi vi l-am adus,

Și de nu ne credeți
Căutați și vedeți.

Oastea II

Mire de la masă drăguță
Dacă-i rându-așa
Fie cum îi vrea,
Ei daina și daina și iară daina.

Frunză de lobodă
Mireleo
Calea ție-slobodă
Ei daina și daina și iară daina.

CÂNTECUL LĂCĂȚII

Mirele:

Portărei, portărei,
Lăsați poarta jos,

Că soriță-i a noastră
Și poarta a voastră.

Urmează o parte ca în *Nevăsteasca* și apoi zic:

Portăreii:

Mirel drăgostos,
Să fii sănătos,

Dar tot nu ți-om da
Nevăstuța ta,

Până nu vei spune
Ce umbră-i mai deasă

Pe deasupra noastră?

Mirele:

Portărei de poartă,
Vă răspund la toate.
Astă lume are
O umbră mai mare

Care-i cea mai groasă
Și-i deasupra noastră:
Umbra cerului.

Portăreii:

Mire de la masă drăguță,
Nu te lăuda
Cu nevăstuța.
De-aici nu-i ieși,

Până nu-i ghici,
Ce apă-i mai mare
Pe pământ sub soare?

Mirele:

Bine mă-ntrebați,
Bine eu voi spune.
Apa cea mai mare

Aci pe sub soare,
E roua de toamnă,
Ce-i pe deal și-n vale.

Portăreii:

Mirel mirișor,
Frumușel ficior,
Nu te lăuda
Numai cu atâta.
Nevăstuța ta

Noi nu ți-o vom da,
Până ce ni-i spune
Cu cuvinte bune
Ce umbră-i mai deasă
La fiecare casă?

Mirele:

Portărei de poartă,
Vă răspund la toate
Cu cuvinte vii,
Cum sunt pe la miri.
Umbra cea mai graosă
Pe deasupra noastră

Podul casei, voia gazdei,
Umbra cea mai deasă,
La fiecare casă
Umbra steagului,
Hrana omului.

Portăreii:

Mirel de la masă drăguță,
De-aici nu-i ieși
Până nu-i ghici

Ce munte-i mai mare
Peste toți munții?

Mirele:

O! ce întrebare!
O știe mic și mare.

E mușuroiul
În vârful muntelui.

Portăreii:

Mirel, te gândești

Că cu oastea ieși,
Că noi nu te-om lăsa

Cu nevasta ta (ori „mireasa ta").
Pânu nu-i răspunde
Ce glasuri se-aude
Când e primăvară?

Până-i spune iară
În această seară,
Ce urmă-i mai mare
Pe deluțul mare?

Mirele:

Portărei semeți,
Poarta deschideți,
Că eu am răspuns
La toate ce-ați zis.
Bine voi griji,
Și-astea le-oi ghici,
Ș-apoi iar să spun,
Ce glas îi mai mândru.
Glas de plugărie,
Din gură strigând

Cu zbicul pocnind,
Către boi vorbind,
Păsări alungând.
Șoareci nimerește,
Pe toți îi turtește,
Iaca să spun tare
Pământul nu are,
O urmă mai mare
Ca a plugului.

Portăreii:

Mirel de la masă drăguță,
De-aici nu-i scăpa
Pân'-te-om întreba:
Cum de ai intrat
În grădina mare

Fără-nștiințare,
Și-ncă tu ți-ai ales
Floare pe ales,
Care nu le-ai luat
Pe toate le-ai călcat.

Mirele:

Portărei de poartă,
Multe așteptați,
Multe întrebați.
Toate vi le-om spune
Cu cuvinte bune.
În grădina voastră
Fără știrea voastră,
Eu nu am intrat.

Că de știre-am dat
În flori n-am ales,
Nici n-am cules;
Ci eu am luat
Ce mi-o însemnat
Bunul Dumnezeu
Pentru traiul meu.

Portăreii:

Mirel de la masă drăguță,
Încă nu te-om lăsa

Până ce tu nu ni-i grăi:
Nevasta cu ce-i hrăni?

Mirele:

Portărei, ficiori făleți,
Lăsați poarta, descuieți
Că nevasta oi nutri

Cu pită de grâu curat,
Cu vin roșu strecurat.

Portăreii:

Mirel de la masă dragă,
Nici cu asta nu-i scăpa,
Până ce te-oi întreba:

Vara unde-ai înserat
Și ce lucru ai gătat?

Mirele:

Portărei de poartă dragi,
Astă vară-am învărat

Pe dealul „Crăiasă"
Ascuțind pe coasă.

Portăreii:

Mirel de la masă dragă,
Încă nu te lăuda
Cu nevasta ta,

Până nu ni-i spune:
Iarna unde-i iernat
Și ce lucru ai lucrat?

Mirele:

Portărei de poartă,
Vă răspund la toate:
Iarna am iernat

Pe la dealuri-nalte,
Tăind droage late!

Portăreii:

Mirel de la masă dragă,
Ești roșu ca și o fragă.
Nevasta nu-i dobândi

Până nu mi-i mai ghici
Ce crac îi mai mare?

Mirele:

Bine mă-ntrebați,
Bine io voi spune

Ce crac îi mai mare:
Raza soarelui.

Portăreii:

Mirel de la masă dragă,
Încă nu te lăuda,
Cu nevasta ta,

Până ce nu îi răspunde:
Ce împunge ca acu
Și împroașcă ca macu.

Mirele:

Portărei de poartă,
Foarte lesne-o ții.

Răspunsul va fi:
Cloșca cu puii.

Portăreii:

Bine, bine, dragă mire,
Dar îți dăm de știre
Că fetița noastră
Albă și frumoasă
Ea mai are frați,
Frați ca niște brazi
Și surori ca flori.
Și că frații cer

Pălării de păr,
Cojoace-mpănate
Picioare-ncălțate.
Surorile ei,
Ele încă cer,
Cârpe împănate,
Cojoace îmbumbate.

Mirele:

Portărei, portărei,
Buni oameni ai mei,
Deschideți poarta
Să ies cu mândra.

Târgul va fi joi
Și-om merge și noi
Și om târgui
Ce va trebui.

Portăreii:

Mirel de la masă dragă,
De-aici nu-i ieşi,
Că de când ai venit,
Mari păduri au răsărit
Şi tu mi-ai intrat
În cameri de lemn
Cu zaruri de fier.

Mirele:

Portărei din poartă dragă,
Dacă-i rându-aşa,
Noi le-om descuia,
Pădurea om tăia
Cu topoare mici,
Cum sunt la voinici.
Ţâţâni om tăia
Uşi vom descuia.
Dumnezeu e bun şi dă
Ploaie din senin.
Ploaie va ploua
Lăcăţile va-nmuia.
Uşile le-a despica
Noi de-aicea vom scăpa.

Portăreii:

Mirel frumuşel,
Drăgălaş ficior,
Ne-ai răspuns la toate
Astfel că se poate,
Dacă-i rându-aşa,
Uşa e colea
Ş-apoi voi îţi mè.
Ce-l pogor frumos
Să-l treci sănătos.

Cu acesta se termină cântecul „Lăcăţii" şi calea este liberă. Tatăl miresei ia mireasa în braţe şi o trece peste pragurile de la uşa casei şi a culinei. Oastea mirelui începe atunci următoarea horă:

Rămâi, maică, sănătoasă,
Maică draga noastră,
Că fetiţa se va îndepărta,
Că nu ţi-a plăcut
Cum ea ţi-a ţesut,
Cum ea ţi-a măturat,
Cum ea ţi-a spălat,
Tu vei rămâné,
Iar ea va mergè
Peste văi şi punţi,
Bunul Dumnezeu,
Nu vă lase-n rău.

Alţii mai zic:

Rămâi, maică, sănătoasă
Ca o pară viermănoasă.

După acest cântec, oastea l pleacă cu mireasa, pe care o duce de mână un cumătru sau o nemotenie, şi mergând cu ea cântă:

La vadul din sus, drăguţă,
Bună curs-am pus,
Mândră vulpe-am prins,
Mândră cu cercei,
Mândri spângurei;
Vulpe cu mărgele
Mândre spârgurele.

Ajunşi la casa mirelui, li se iese în cale cu un ciubăr de apă şi îi stropeşte ca să fie mănoşi (în unele locuri sunt stropiţi cu apă sfinţită). Apoi, după ce nuntaşii se aşează, merg câţiva cu mireasa să o-nvăluiască. Lucrul acesta se face astfel:

Mirele cu mireasa merg în grădină sub un pom roditor, sub care este aşezat un jug în care trag boii; unul se aşează într-o parte a jugului, celălalt în cealaltă şi mirele despletește cosiţa miresei, iar o femeie îi face pupu (conciu).

Mirele aruncă o batistă pe capul miresei, ea o dă jos şi aceasta se repetă de 3 ori, apoi învăluie mireasa cu cârpa şi pune deasupra cununa cu flori (cununa de mireasă). În partea coului se-ntrebuinţează o maramă mare albă cu flori, dar pe la Beiuş marama e curat albă. Se cântă apoi:

O mustrase, mustre,
Portul cel fetesc
Cu cel nevestesc.
Portul cel fetesc
E mai ruşinos.
Dar cel nevestesc
E mai portăreţ.
– Ştii tu ce-ţi spuneam
Ieri, alaltăieri,
Trecând pe la voi,
Mergând la ciuroi?
Cizme tropotind,
Poale sforăind,
Oluri ţuruind –
Că tu ţi-i schimba
Portul cel fetesc
Cu cel nevăstesc.

Iar când intră în casă, toţi cei prezenţi cântă:

Răchită împupită,
Bine-ţi stă împodobită
Răchită cu creastă,
Bine-i stă nevastă.
Bucium retezat
Bine-i stă-nsurat.

În plasa Beiuşului mai zic unii ş-aşa:

Ciung, ciungurat,
N. N. însurat;
Răchită pălită,
N. N. învelită.

Cât ţine învelitul miresei, steagarul leagănă un steag peste mire şi mireasă. După ce s-a terminat învelitul, merg să adape mireasa,

Darul moaşei

care duce cu sine, la râul cel mai apropiat, un ol și un colac. Ajungând aici, mireasa își face cruce cu colacul de 3 ori în apă, dă cu olul de un gard, iar colacul îl aruncă în apă.

Dintre cei de față, unul mai isteț, sare după colac de-l prinde și fuge cu el înaintea lor acasă. Acest colac se rupe de mire și mireasă, trăgând unul de o latură și cellalt de alta. La acela rămâne partea mai mare din colac, care are mai multă credință. Din acest colac trebuie să mănânce toți nuntașii.

După aceasta, se începe cina, cu care ocazie nănașul trebuie să mănânce cu 2 linguri, gustând din toate blidele și îndemnând și pe ceilalți. După ce se termină cina, - care de obicei se face între 11-12 noaptea - urmează frumosul joc al miresei.

JOCUL MIRESEI

De la acest joc, nu lipsește nimeni, nici chiar cei bătrâni. Se dau bani de la 1-5-15-20-50-100 lei, după cum îi lasă inima și punga și în schimbul acestora, învârtesc mireasa de 4-5 ori; după joc, nuntașii pleacă pe la casele lor, afară de bețivi, care rămân până dimineață.

A doua zi, socrul mare trimite sol oastei socrului mic și îi poftește la dânsul. Aceștia vin chiar și neinvitați. Oastea aceasta se numește: „Corintei". Prinzând de veste că vin corinteii, le iese în cale un jucăuș bun, chiuind și strigând diferite chiuituri:

Așa joacă pe la noi
Cu fetele de la voi.

Așa joacă-n țara noastră
Cu fetele dumneavoastră.

Când sosesc corinteii mai aproape, toată lumea, cu mireasă cu tot, o tulește în casă, închid ușa și iar se începe cu întrebările ca la casa socrului mic. În urmă, mireasa este adusă afară, iar fiecare din meseni aduce câte ceva: un cearceaf, o perină, un ștergar, un colac, 3 coți de pânză și o sticlă cu vinars; pe toate astea mireasa le pune pe cap, intrând cu ele astfel în tindă, unde se-nvârtește de 3 ori, apoi le pune toate la locul lor. În unele locuri, grăitorul obișnuiește să spună: „Să vedem cine-i cu credință, să ia această mare povară de pe capul miresei". Toți vor să le ia, dar se apropie mirele, care mușcând de trei ori din colac, îl așează pe o grindă, iar celelalte lucruri la locurile lor.

După aceasta se face cinstirea cumătrului mic: 20-100 lei, 2 colaci, un picior de porc, ceva aluat ori brânză, sau o pasăre curățată. Zvornicul II spune: „Așa e cuvântul bun de la Dumnezeu și de la socru mare N. N. Ne-a dat Dumnezeu un fiu cu numele N. N. și o fiică cu numele N. N., dar schimbându-li-se portul, li s-au schimbat și numele. Eu nu am putut face căsătoria fiului meu numai cu ciledul (familia), ci a trebuit să chem și vecinii, precum și neamuri, dar mai cu seamă un cumătru al meu, cu numele N. N., deoarece și Iisus Hristos a avut un cumătru (pe Sf[ântul] Ioan).

Cumătrul meu a avut și el acasă o soție, care a cugetat mult: „Oare unde poate să fie soțul ei, că de două zile nu l-a mai văzut. Că la cârciumă nu are obiceiul să meargă, când nu are bani și credit nu are pe ferestre. Ar fi bine să întreb pe vecinul meu".

Acesta răspunde: „Soțul dumitale e în loc bun, la finul său, N. N., și se pune să facă 2 colaci mândri, frumoși ca pielița lui Hristos.

Mai făcu niște aluat,
Care de gura noastră-i bun de mâncat,
Apoi mai puse pe un talger niște brânză,
Care de noi nu a rămâne
Pe din postul Sf[intei] Mărie
Să ne fie la toți de veselie.
Mai aduse și o uiagă cu băutură,
Să ne ajungă la toți pe la gură.
Zicând: de-l va afla flămând, să-l sature,
De-l va afla setos, să-l adape."

Dar socrul mare zice:

„Dragul meu cumetre! Să fi știut că d[umnea]ta te-i osteni cu acestea, am fi stat la cumpănă, că oare te-oi chema ori ba? Căci cu unele de acestea, omul și în vârful muntelui ar trăi, dar Dumnezeu a rânduit ca să nu mănânce acestea în vârful muntelui, ci în casă, la masă, cu cinste și cu omenie; dar totuși te-aș fi chemat, că nici Hristos n-a țipat (aruncat) cinstea. Mai întâi să vedem ce secerătoare bună a făcut fina mea (aceasta adună banii, ce se pun la masă pe colaci)."

Astfel se cinstește socrul mare, mulțumind cumătrului pentru cinste. Apoi începe predarea. Fiecare femeie face 2 colaci frumoși și a doua zi, seara, chemătorii și oaspeții primesc de la grăitor colaci, șuncă, spate de porc, cârnați, rachiu cu miere ori vin. Înainte de a se face predarea, grăitorul spune:

„Ascultați, dragii mei nuntași, să vă asculte D[umne]zeu, că de 3 zile tot chiuim, zuim și nimica nu plătim! De acasă am venit, muierea nu ne-a știut unde suntem, dar acum au prins de veste femeile noastre că suntem aici și au venit să ne răscumpere, cu ce le-a dat D[umne]zeu. Ascultați, iaca știți că Ioan al Florii, de ieri, de alaltăieri, nu s-a dus acasă, ci tot chiuiește și zuiește dimpreună cu noi, dar soția lui credincioasă prinzând de veste că unde se află a venit să-l răscumpere:

Cu doi colaci frumoși
Din pielița lui Hristos,
Cu un hârdău de băutură,
Să umble la toți pe la gură.
Deie D[umne]zeu la toți noroc,
Primește gazdă-n brațe..."

Anunțarea lor e glumeață, dar adesea pornografică.

Și așa se anunță toate cinstele, pe care le-a adus fiecare oaspete.

După ce s-a terminat cu cinstea, urmează cina, care are mai multe plese (feluri). După cină, urmează jocul nevestelor, care ține până dimineața în chiuituri și voie bună.

Un fecior zice:

Nevastă-nvălită roată
Toată ziua umblă bată,
Dacă bărbatul o-ntreabă,
Ea zice că e beteagă.

Altul:

Tu muiere, tu bolundă,
Nu te du-n crâşmă flămândă!
După aceea şi te culcă.
Du-te-acasă de mănâncă!

Unul, spre a-l întrece:

Veţi fi bărbaţi blestemaţi,
De nu beţi şi nu mâncaţi!

Alţii:

Mândra mea de mândră tare,
Nici un dinte-n gură n-are.

Un fecior învârtind o fată:

Hop, leliţă lelişoară,
Fire-ai mamii norişoară,
Iară mie ce să-mi fii?
Ce a fost mama tatii!

Altul:

Nevastă, bărbatul tău,
Bun ar fi pus ciuhă-n grâu,
Că-i negru ca şi-un tăciune,
Păsări pe grâu nu s-or pune.

Un beţiv:

Toată ziua bea la crâşmă,
Şi-i iese părul prin cuşmă.

Unul ne-nsurat:

Însura-m-aş, însura,
Hâdă tare n-aş lua,
Mândră tare nu-mi place
Că prea mulţi drăguţi îşi face
Însura - m-aş însura,
Hiba-i că nu vrea mama.
Mama-i babă ştiutoare,
Nu-i trebă pieptănătoare.

Venind rândul pe un bătrân să joace, zice:

Nu te supăra, mireasă,
Că-i bâta pe grindă-n casă,
Cioplită în patru dungi,
Cât îs spatele de lungi.

Altul, jucând mireasa, strigă:

Uiu, iu! că bine-i pare,
C-o adusei la soacra mare,
Soacra mare-i lucrătoare,
Mireasa doarme-n picioare.

Luând apoi altul mireasa, continuă:

Hopa, ţupa, soacră mare,
Nu te supăra aşa tare,
Că-ţi aducem ajutor,
Să te-arunce de cuptor,
Câteodată către vatră,
Când îi fi mai supărată.

Unul, jucând cu o nevastă frumoasă, dar cam „de-a lumii", vorba săteanului:

Cu nevasta cea frumoasă,
Nu-i mânca jintiţă groasă,
Că se-apucă de jucate,
Şi uită de vaci cu lapte.

Altul în batjocură adaugă:

Albă-i rochia de sopon
Galbenă-i nana de somn.

A doua zi, [după]* nuntă, dimineaţa, se duc câţiva din casă în casă şi- i scot pe oameni în uliţă, îi aşază pe un scaun numit „dereş" şi unul porunceşte câte ţove să le dea, pentru că au fugit de la nuntă.

Atunci 2 oameni lovesc cu ţovele – bine-nţeles în glumă – strigând:

„Vai tulai Doamne!" Apoi ştrengăresc prin sat, unii îmbrăcaţi în zdrenţe negre, alţii în haine femeieşti şi culeg clisă, ouă, smântână, brânză etc. În acelaşi timp umblă pe uliţă „chileguţă" cu sania, iar vara cu toba. Aceşti[a] fac fel de fel de glume şi de caraghioslâcuri, cântând diferite apropouri glumeţe şi uneori chiar porcoase la adresa gazdelor sau oamenilor pe lângă care trec. (În unele părţi „moghângheţii", adică cei îmbrăcaţi în haine femeieşti şi mascaţi, iau nişte tocuri de perină cu pene de gâscă, din care apucă cu mâna şi aruncă peste capetele celorlalţi corintei. În tot timpul ei joacă un joc numit *Visai*.)

A treia zi, mirii merg la [naş]** de-l petrec şi-i dau daruri.

Este datina de se dau daruri şi socrului mic, dacă acesta nu locuieşte prea departe.

Nunta (ospăţul) ţine îndeobşte 3–4 zile, ba la casele mai bogate şi o săptămână. Mirele, în tot timpul nunţii, stă cu „clopul" (pălărie) în cap, iar mireasa, în unele sate, e dusă numaidecât după cununie la grajd, unde e legată de obloane, ca să fie norocoasă la vite. După apă, trebuie să meargă întotdeauna cu două vase. De va merge numai cu unul, va rămâne văduvă.

Acum [prezentăm]*** o nuntă din Basarabia.

După ce tinerii s-au înţeles şi părinţii s-au învoit, flăcăul stăruie pe lângă un neam, ori naş, ori pe lângă un cunoscut, dar în stare şi onorat şi-l alege de „staroste". El poftеşte pe un alt sătean onorat din satul miresei şi împreună cu dânsul merge la casa părinţilor ei şi după salutări şi vorbiri pe departe, vorbesc cam aşa:

— Cumetre, eu am venit, iaca pentru ce. Ne-au picat un flăcău din cutare sat, a cutărui om şi am socotit că ar fi potrivit cu copila

*. În text: „de" (*n. ed.*).

**. În text: „cumătru" (*n. ed.*).

***. În text: „dăm" (*n. ed.*).

dumitale. Da' flăcăul acela e om bun şi cuminte şi fecior de gospodar bun. Şi dacă socoteşti, cumetre, că ţi-e copila de dat, să venim să vorbim. Tatăl miresei răspunde: „Poftim, cumetre, şi vină şi dacă s-or plăcea unul altuia, noi om vorbi".

Având de gând să-şi mărite fata, părintele ei alege şi el un staroste. Acesta trebuie să-i ştiricească starea mirelui, purtările lui şi tot ce-l priveşte. După asta, părinţii fetei dau voie mirelui să vie la dânşii dimpreună cu starostii din amândouă părţile. Pe tineri îi recomandă oficial unul altuia şi-i blagoslovesc cu „icoana", după ce mireasa sărută la toţi mâna, chiar şi „domnului mire". Apoi vorbesc de zestrea miresei şi datoria starostelui din partea mirelui este să scoată cât poate mai mult. Pe urmă, pun masa, se pun la mâncare şi băutură, în timp se afară împuşcă din pistoale. Masa aceasta se lungeşte până după miezul nopţii. În timpul ospătării se acopere deosebit o masă, pe care pun două farfurii, pe una părinţii pun o năframă şi-un inel, iar pe cealaltă pune mirele parale. După aceea tatăl îşi cheamă fiica şi-i zice: „Du-te şi ia-ţi ce-ţi trebuie". Mireasa, dacă îi e drag mirele, ia inelul şi năframa şi astfel se face logodna. După aceea, masa se lungeşte. Când se despart, hotărăsc o zi, în care se va vorbi despre nuntă. Acea zi se numeşte ziua de răspundere. După acea zi, nu se mai poate strica nunta. Atunci amândouă părţile se duc la târg, unde cumpără tot ce le trebuie la nuntă, tocmesc ţiganii lăutari etc.

C-o zi înaintea nunţii – de obicei sâmbătă şi dacă mireasa e din alt sat, joi sau vineri –, mirele poftește la dânsul toată tinerimea satului şi neamurile şi, luând blagoslovenie de la părinţi, se pornesc călări la mireasă, într-un cortegiu cu atât mai lung, cu cât mirele e mai bogat şi are mai mulţi prieteni. În urma cortegiului, în fruntea căruia merge ţanţoş mirele, merg în trăsuri şi căruţe neamurile lui. Într-o trăsură din mijloc şed ţiganii muzicanţi şi tot drumul până la satul miresei, cântă cântece moldoveneşti şi naţionale, iar flăcăii se-ntorc călări. Cortegiul face uneori popasuri pentru hodină, dar dacă drumul e de două-trei zile, atunci trimit înainte călăreţi la satul cel mai aproape ca să aibă grijă de gazde pentru noapte. De acest lucru are grijă mirele şi conăcarii lui (saferii). La locurile de popas fac zacuscă ori chiar masă mare, iar pe urmă trag câte o horă. Apropiindu-se de satul miresei, mirele trimite înainte doi conăcari, să dea de ştire că cortegiul nunţii e lângă sat, ca să se gătească. Tatăl miresei are grijă să pregătească pe la megieşi, gazde pentru nuntaşi. Pe conăcari îi primeşte în pragul casei, numai mireasa şi părinţii ei. După urările de bine, conăcarii mirelui dimpreună cu cei ai miresei se-ntorc la alaiul mirelui. Când se apropie de mire, conăcarii miresei după anumite urări, îi pun pe cap un colac, care pe urmă se împarte cu sfadă şi zgomot de către tovarăşii mirelui. Apoi conăcarii miresei înconjoară pe mire şi-l întovărăşesc ca o suită până la casa miresei.

Sosind la casa părinţilor miresei, conăcarii ei rămân la poartă, iar mirele cu doi conăcari de-ai lui merg la mireasa, care-l întâmpină înconjurată de neamuri. Pe capetele celor 3 cai, ce stau în rând cu călăreţii, ea pune o pânză lucrată de mâna ei. Pe când mirele se apropie de mireasă, unul din conăcari, având dar şi isteţime la vorbă, zice următoarele stihuri:

Bună ziua, bună ziua, horă frumoasă,
Boieri dumilor voastre.
Am venit să vă întrebăm de viaţă.
Bună vi-i viaţa?
Dar mila Domnului şi-a-mpăratului?
Mulţumim lui Dumnezeu
Că nici nouă nu ni-i rău.
Dar al nostru împărat,
De când el s-a ridicat,
Multă oaste a adunat
Ş-a purces cu oastea la vânat.
Să vâneze câmpii cu florile,
Codrii cu izvoarele,
Unde locuiesc toate fiarele.
Dar sfetnicii măriei sale
La un mijloc de cale,
A găsit o urmă de fiară
Şi-a zis că nu e de fiară,
Ci-i urmă de junâ (zână).
Ca al nostru împărat de bună,
Ca să fie împreună.
Iar al nostru împărat
Foarte că s-a bucurat,
În scări de-aur s-a-nălţat,
Preste oşti au căutat,
Şi ne-au ales pre noi,
Pre aceşti voinici doi,
Din cai bărbaţi,
Şi din gură învăţaţi.
Şi ne-au trimis prin crângul cerului
Pe lumina stelelor;
Văzând o stea că ni se lasă
Ne-am abătut şi noi la ceastă casă.
Horă frumoasă,
Boieri dumneavoastră.
Dar stolnicul de casă
Cu bun răspuns să ne iasă.
De ce umblăm, ce căutăm?
Noi seama bine să ne dăm,
Noi nu suntem ciocoi,
Sau neguţători de boi,
Noi suntem soli de solie
De la preacinstita împărăţie
Din pofta domnească,
Din strâşnicie împărătească,
Ca nimeni cuvântul să nu-l clintească.
Iar al nostru împărat,
Pe aci c-au mai umblat,
De această floare au dat.
Şi s-au sfătuit cu sfetnicii bătrâni
Şi cu feciori de oameni buni,
S-o ia din grădina domnească
S-o ducă în grădina împărătească,
Acolo s-o răsădească,
Mai frumos să înflorească,
Rod pe pământ să înmulţească,
Ca să fie cinstit părinţilor,
Şi laudă nănaşilor.
Şi nouă tuturor fraţilor.
Avem să vă dăm colac zăhăruit,
Cu miere îndulcit,
Nu ni-i de dat,
Ci ni-i de schimbat.
Cu o mână să dăm,
Dar cu alta să luăm,
Unul pe altul să nu ne-nşelăm.
Aveţi a ne da năfrămiţi de in,
Să ne ştergem guriţele de vin;
Năfrămiţi înfirate,
De frânele cailor legate.
Noi înapoi când ne-om întorna,
Caii din cap că vor da
Năfrămiţele vor sălta.
Iar al nostru împărat,
Când ne[-o] vede[a], [s-a]* ţine bine încredinţat,
Că i-am făcut slujba cu adevărat.

*. În text: „se" (*n. ed.*).

Şi bine v-am găsit sănătoşi!
Iar al nostru împărat, când va veni,
Pământul [se] va hui.
Când s-o descălica,
Pământul va cutremura.
El nu vine sau cu vreo tărie
Sau cu vreo mărire,
Sau cu sabie franţuzească,
El vine cu închinăciune,
Cu plecăciune:
Ce i-aţi juruit, să-i daţi,
Şi cu ochi buni să-i căutaţi!
Vă gătiţi cu care de făn,
Cu buţi de vin,
Cu jalovite grase,
Cu pâni frumoase,
Să ne poftiţi la masă,
Şi pe noi fruntaşii.
Şi bine v-am găsit sănătoşei
În casa dumneavoastră. Amin!

După aceste urări, mireasa stropeşte cu o ramură de busuios pe mire, iar conăcarilor le dă câte o năframă. Mirele o mulţumeşte cu o monedă de o sută. Apoi cei ce-au venit cu mirele se-mpărştie pe la gazdele ce li se arată. Singur mirele are gazda lui deosebită, la vreun neam de-a[l] miresei, unde se strâng apoi oaspeţii şi fac joc. După vreo oră vin la mire vornici, având în mână beţe lungi legate cu năframe. În urma lor aduc bliduri, garafe cu vin şi rachiu, plăcinte şi dulceţuri, cu care ospătează pe oaspeţi, în timp ce jocul continuă neîntrerupt. Apoi poftesc pe toţi din partea miresei la casa ei. Mirele se porneşte înconjurat de prietenii săi, [cu] lăutarii cântându-le din urmă. La casa miresei jocul e început de mult de oaspeţii ei, care primesc cu urale pe mire şi alaiul lui. Horele se contopesc şi jocul continuă în voie bună. Singur mirele n-are voie să intre în casa miresei, ci e dator să rămână afară şi să joace. În curând nănaşa îi aduce mireasa şi ei joacă amândoi, până vin vornicii să-i poftească la masă. Dar mergând mirele la masă, rămâne mireasa afară la joc, neavând voie să intre la mire.

În timpul mesei, conăcarii miresei s-apropie călări de ferestrele casei şi-l roagă pe mire să le arate voinicia sa.

Mirele iese din casă, se apropie cu 2 conăcari de-ai lui de mireasă şi-i spune că, neputând lăsa hora şi masa, el dă ordin conăcarilor lui să-i ţină cinstea. Patru conăcari, doi din partea mirelui şi doi din partea miresei, se întrec călări şi cine se întoarce întâi, primeşte urări din partea oaspeţilor, iar din partea mirelui şi-a miresei vin, în timp ce ceilalţi sunt luaţi în râs.

După ce se mântuie masa, mirele, cu oaspeţii săi, merge la gazda sa, unde jocul se prleungeşte. În vremea asta mirele trimite conăcari cu darurile la mireasă. Darurile (plocoane) sunt: papuci, călţuni, şaluri şi alte veşminte femeieşti; pentru tatăl miresei – bucăţi de postav de „contuş" (vestmânt bărbătesc de sărbătoare), ciubote şi altele, iar pentru mama ei – materie pentru rochie.

Prezentând darurile, unul din oameni zice „poclonurile" exprimate în următoarele versuri:

La gazdă, boieri, la gazdă!
De ne sânteţi fraţi iubiţi,
Într-a domniilor voastre curţi să ne poftiţi.

Iar de nu vi-i vouă de noi,
Spuneţi, ca să ne-nturnăm înapoi.
Vă rugăm să ne faceţi cale şi cărare,
Pân' la dumneaiei cinstită floare.
Bucură-te, bucură-te, cuconiţă mireasă, şi te veseleşte,
Corabia cea de la cuconul mire-ţi soseşte.
Iar cuconul mire, din neam mare şi bogat
Pe un bun cal a-ncălecat
Şi-n târg la Ţarigrad a intrat,
Soarele răsarea, dughenile se deschidea.
Iar cuconul mire cu ochi negri le privea
Şi cu galbeni cumpărându-le
Feţişoarei dumitale potrivindu-le,
În hârtie le-nvelea,
În corabie le punea,
Şi corabia pe mare o pornea.
Şi a dat Dumnezeu,
Şi a bătut un vânt
Din jos de la apus
Dinspre marea din sus.
Şi a cârligat corabia în bot,
Şi s-au sfărâmat de tot.
Numai un corăbier bătrân a scăpat
Pe o scândură de brad,
Şi au mers din val în val
Pân'ce au ajuns la mal,
Şi a strigat:
„Fă -mpărate ce vei putea,
Că, de aici, de la mine seamă nu vei vedea!"
Iar cuconul mire din neam mare şi bogat
Mai bun cal a-ncălecat
Şi în târg la Chişinău a alergat.
Când în târg la Chişinău se deschidea,
Negoţurile întindea.
Iar cuconul mirele cu ochi negri privindu-le,
Feţişoarei dumitale, cucoană mireasă, potrivindu-le,
În hârtie le-nvelea,
Şi-n corabia le punea,
Şi corabia pe mare o pornea,
Şi corabia la dumneata, cuconiţă, sosea,
Poftim, cuconiţă mireasă, de le primeşte. Amin!

Ascultând acest discurs şi privind plocoanele, mireasa cinsteşte conăcarii şi, în shcimbul darurilor primite de la mire, îi trimite şi la daruri, cu preferinţă schimburi, cămăşi etc.

Prezentându-le, conăcarii miresei spun:

La gazdă, boieri la gazdă!
Iar de ni sânteţi fraţi cinstiţi,
Într-a domniilor voastre curţi să ne poftiţi;
Iar de nu vi-i voia de noi,
Spuneţi, să ne-nturnăm înapoi.
Vă rugăm să ne faceţi cale şi cărare.
Pân' la dumnealui craiul cel mare.
Bucură-te, bucură-te, cucoane mire şi te veseleşte,
Că corabia de la cuconiţa mireasă soseşte!
Iar cuconiţa mireasă
Auzind de venirea dumitale,
Foarte mult s-a bucurat
Şi s-a gătit cu făclii aprinse,
Cu pahare drese,
Câte sânt întrebuinţate
La această veselie a dumitale.
Şi încă s-au mai gătit
Şi s-a mai silit,
Ţi-a gătit, cucoane mare,
O cămaşă de mătase
Cu marginile alese,
Ş-un bârneţ de in
Cu floricele de fir.
Şi aşa se roagă dumneaei, cuconiţa mireasă,
De mici, de mari, să le primeşti.
Şi să poftim pe miri, de ni-o cere preţ,
De tot meşteraşul –
Gâlbinaşul;
De toată bogiţa –
Leiţa. Amin!

Mirele, primind pocloanele, mulţumeşte conăcarilor, dându-le parale după stare.

După aceasta vine la el altă solie. Anume: un cârd de femei cu cântece şi cu muzică, jucând şi chiuind, s-apropie de gazda mirelui, ducând în mâini, perini, oghealuri, prostiri, covoare, lăicere, păretare etc. Mirele ospătează pe femeile ce-l hiritisesc. Apoi înconjurat de toţi oaspeţii şi în cântecul muzicii, mirele porneşte pentru ultima dată la casa miresei. Dinaintea casei ei, joaca merge strună, având în mijloc pe mireasa jucată de druştele sale. Când e gata masa, nănaşa ia pe mireasă dintre druşte şi o aduce în casă. Aici încep a se găti de iertăciune şi de drum. Ceremonia aceasta e cea mai mişcătoare.

În mijlocul casei pun două scaune pentru părinţii miresei. Mirele şi mireasa, aşternând un lăicer, stau în genunchi dinaintea părinţilor. Cei din casă stau în picioare, iar unul din vornicei zice: „iertăciunea":

Ascultaţi, ascultaţi, cinstiţi nuntaşi
Şi dumneavoastră împrejuraşi!
Cu noi, acestor părinţi ne vom
ruga,
Pe dumnealor fiii săi vor ierta.
Iar noi cu fiii ne vom smeri
Şi de rost vom grăi:
Şi dumneavoastră cinstiţi părinţi,
Care de la milostivul Dumnezeu
sănteţi rânduiţi,
Ca şi pomii cei roditi,
Ce fac roada roadelor,
Din recoltul rădăcinilor,
Aşa şi pre dumniavoastră,
D[umne]zeu să vă învredniceascâ.
Căutaţi pre aceşti doi fii ai dum-
neavoastră îngenuncheaţi,
Şi de la inimă vă umiliţi,
Şi cu duh de la inimă să-i iertaţi,
Şi să-i blagosloviţi,
Că nu sânt fii în lume să trăiască,
Şi părinţilor să nu greşească.
Că părinţii mult să osândesc
Pân' pe fiii săi îi cresc,
Şi de toate relele îi feresc.
Că aşa şi Dumnezeu
A făcut cerul şi pământul,
Numai cu cuvântul.
Şi marea şi cele ce sânt într-însa-
Numai cu zisa.
Iar cerul şi pământul
L-a împodobit Dumnezeu
Cu Soarele, cu stele, cu Luna,
Care o privim întotdeauna
Şi pământul, a poruncit Dumnezeu,
Şi îndată l-a înverzit.
Şi încă l-a împodobit:
Munţii cu măgurile,
Codrii cu izvoarele,
În care locuiesc toate fiarele.
Şi tot felul de poame roditoare
Fiecare după sămânţa sa.
Că aşa a vrut Sfinţia sa.
După acestea, după toate,
Ca un Dumnezeu, cel ce poate,
A făcut raiul la răsărit,
Deosebit de pământ.
Şi într-însul a zidit
Pre strămoşul nostru, pre Adam,
Cu trupul de pământ,
Cu osul din piatră,
Cu sângele din rouă,
Şi cu ochii din mare
Şi cu duhul sfânt,
Din duhul Sfinţiei sale.
Şi a văzut Dumnezeu că nu este
bine
Să trăiască omul singur pre
pământ.
Şi a adormit Dumnezeu
Pre strămoşul nostru Adam
Şi a luat o coastă din mâna
stângă,
Şi a zidit pre strămoaşa noastră
Eva.
Şi i-au deşteptat Dumnezeu ca
dintr-un somn.
Iar Adam sculându-se ca
dintr-un somn
Zise: Mulţumesc, ţie, Doamne,
Că văzui os din osul meu
Şi trup din trupul meu.
Iar Dumnezeu i-au blagoslovit
şi-au zis:
Creşteţi şi vă înmulţiţi ca nisipul
mării,
Ca stelele cerului,
Ca chedrii Livanului.
Iar d-atunci, trăgându-se viţă şi
sămânţă
Pân' la aceşti doi fii ai domniilor
voastre,
Iată se roagă la dumnia voastră,
cinstiţi părinţi,
De vă-nduraţi şi-i iertaţi, şi-i
blagosloviţi -
Precum a blagoslovit D[umne]zeu
pe Avram,
Şi Avram pre Isac şi Isac pre
Iacob
Şi Iacob pre cei 12 patriarhi,
Care din nunta canagalelor erau
aleşi.
Că blagoslovenia părinţilor
Întăreşte casa fiilor.
Iar blestemul părinţilor
Risipeşte casa fiilor.
Şi al treilea rând
Tot acest cuvânt,
Că D[umne]zeu fiilor viaţă le-a
dăruit
Şi zi de căsătorit,
Ca unui pom înflorit
Ce-i vine vremea să-nflorească.
Aşa a venit vremea şi la aceşti
Doi fii ai domniilor voastre
Să se căsătorească.
Fiind la dumneavoastră născuţi,
crescuţi,
Vor fi luat multe greşale,
Cum şi câmpul cu ierbele -
Când porunceşte D[umne]zeu
câmpului
De se usucă verdeaţa ierbei.
Aşa şi Dumneavoastră, cinstiţi
părinţi
Toate să le primiţi,
Şi toate în pământ să le lăsaţi
Şi pre fii voştri [să-i] iertaţi.
Ca să fie de părinţi întăriţi
Şi de Dumnezeu blagosloviţi
În veci. Amin!

(Şi mie un pahar cu vin... adaugă în ritm şi rimă vorbitorul.)

Cât se rosteşte *Iertăciunea*, părinţii miresei şi ea chiar, plâng.

După *Iertăciune* vine momentul cel mai mişcător, de blagoslovenie. Toată lumea plânge. Apoi nănaşa ia de mână mireasa şi-o scoate din casa părintească şi o aşază în trăsură, în care, împreună merg la casa mirelui. Alaiul se porneşte în aceeaşi ordine, cum a venit cu mirele după mireasă.

E de semnalat că părinţii miresei nu numai că nu iau parte la cununia fetei lor, dar nici nu au voie s-o petreacă vreoleacă măcar până la marginea satului.

Apropiindu-se mireasa de casa mirelui, mama lui, ori, în lipsa ei, [o femeie]* din neamurile cele mai apropiate, iese în prag cu două pahare de vin pe o farfurie. Mireasa, gustând din amândouă paharele, sărută mâna mamei mirelui şi, împreună cu ea, intră în casă.

*. În text: „una" (*n. ed.*).

Mireasa e poftită să stea la masă. Dinaintea ei pune o pâine neîncepută, o farfurie, o solniță cu sare și pahare goale. Megieșii din sat și cunoscuții vin cu hiritiselele. Fiecărui din oaspeți, mireasa le dă câte un pahar, pe care-l umple cu vin un vornicel. Primind hiritiselele, mireasa sărută la cei mai onorați dintre vizitatori mâna, iar oaspeții, la rândul lor, dau câte ceva, ca să fie începutul căsniciei lor cu spor: unul pune pe farfurie bani, altul aduce o găină, sau o gâscă, fiecare după putere.

Afară lăutarii cântă, iar tineretul joacă. După ce se sfârșesc hiritisirile, lăutarii cântă un marș și tinerii scot și pe mireasă la joc. La fel se petrece și când mireasa e din același sat.

A doua zi, adică duminică, se tocmește nunta. Dis-de-dimineață, vornicii călări cu ploșca plină cu vin și spânzurată peste umăr cu curaua, se pornesc prin sat și poftesc pe fiecare gospodar cu familia lui la nuntă.

După ce se strâng oaspeții, se pornește alaiul cu tinerii însurăței la biserică. Înainte merge nănașul cu mirele și flăcăi. După dânșii nănașa cu mireasa și cu druștele ei, iar la urmă lăutarii. Tot drumul cântă muzica diferite marșuri, iar flăcăii chiuie când și când. În biserică aștern sub picioarele tinerilor miri, un lăicer, care rămâne apoi proprietatea preotului. După săvârșirea cununiei, neamurile și cunoscuții aruncă spre miri cu grâu sau alune, dorindu-le sănătate, noroc și mai ales spor și copii mulți. De la biserică se-ntorc în aceeași rânduială. În pragul casei îi primește tatăl și cu mama mirelui, care-i sărută și le urează fericire și noroc. După asta se așează toată lumea la masă. La această masă cea mai onorată persoană e nănașa. E adusă de acasă cu muzică până la casa mirelui. Masa e numai pentru cei căsătoriți, afară bineînțeles pentru oaspeții de seamă, boieri, funcționari ori drumeți. Tinerimea toată petrece afară, dansând. La sfârșitul mesei unul din nuntași, de cele mai multe ori unul de-ai casei - în mână c-un colac, iar în cealaltă c-o farfurie cu turte dulci - înconjoară masa, îmbiind pe fiecare oaspete să ia câte o turtă [dulce] și să dea parale. Acești bani îi numără nănașul și după ce-i leagă într-o batistă îi dă miresei. La sfârșitul mesei, nănașa ia de mână pe miri și-i duce în odaia nupțială, în timp ce nuntașii cântă. După asta, nuntașii se-mprăștie.

A doua zi, însă, femeile căsătorite se adună la mireasă de petrec „uncropii".

La „uncropii" (Uncrop, Incorp, La plăcinte, Rachiul Miresei, Tărfărie) oaspeții sunt chemați de către vătăjițe, îmbrăcate frumos, cu un pahar și o ploscă de rachiu și un băț cu năframă, întocmai ca vătăjeii. Vătăjițele împreună cu mirii și cu oaspeții, se duc să poftească pe nași. Vătăjițele merg înainte, chiuind și cântând diferite cântece. Cel mai frecvent este:

U, iu, iu și bine-mi pare
Că-i mireasa fată mare
Și frumoasă ca o floare,
Ca o foare naranjie
Cum mi-a fost dragă și mie.

Vătăjițele aruncă chiuituri satirice tuturor celor ce-i întâlnesc în cale, ba îi mai trag de mânecă să vie cu ele în alai. Când ajung la casa nașilor, vătăjițele îi poftesc la „uncropii" din partea miresei. Nașii poftesc toată lumea să stea punți la masă, până se gătesc ei. După aceasta se-ntorc la casa miresei, urmând ca nașii să vie după ei. Numai bine s-au întors și pleacă din nou după părinții miresei, să-i invite și pe ei. La părinții miresei merg „sfaștele" (surorile miresei, druștele) împreună cu vătăjeii. Vătăjeii se leagă peste piept cu cordele roșii, iau cu ei sticle cu rachiu roșu, împodobite cu panglici roșii și c-o pereche de colaci. Merg tot așa chiuind și cântând, urmați de lăutari.

La casa socrilor mici, o sfașcă ține o orație, ori chiuie:

Soacră mare, soacră mare,
Nu ședea cu supărare,
Că ni-i fiica ca o floare,
Drepată ca o lumânare.
Mititică ca lintea,
Dacă și-a păzit mintea,
Mititică ca banul,
Dacă și-a cinstit neamul.

După ce vin și părinții miresei, se așează toată lumea la masă și cinstesc. Mireasa însă nu e adusă la masă decât după ce nașa „a învălit-o". Învălirea (îmbrobodirea, dezgoveala) se face astfel:

Într-o odaie unde nu e permis să intre nici un bărbat afară de lăutari, nașa așează pe mireasă pe un scaun, pe care a pus o perină. O nevastă îi ține o oglindă, ca să se privească. Nașa o despletește, o piaptănă, apoi o împletește din nou, punându-i pe cap cârpa (barizul, tulpanul) de nevastă. Mai întâi îi pune un bariz roșu, apoi o leagă peste el cu un tulpan, iar pe deasupra cu un ștergar frumos. Vătăjițele cântă și chiuie, lăutarii cântă, iar femeile o năcăjesc mereu fie cu vorba, fie trăgând-o de păr, de haine. Mireasa plânge, în timp ce lăutarii și toată lumea-i cântă:

Taci mireasă, nu mai plânge,
Că la maică-ta te-oi duce,
Când s-o-ntoarce
Gârla-ncoace;
Când o face plopu pere
Și răchita vișinele.

După ce tânăra nevastă (acum numai așa i se spune) este învălită, o ia nașa și cu sfaștele în horă și așa dansând intră în odaia în care se petrece și după ce înconjură masa de 3 ori, o așează pe mireasa în capul mesei. Nașa se așază alături, iar celelalte neveste lângă ele. Acum se cinstesc cumetrii între ei, apoi i se dă și nevestei cele tinere un păhărel de rachiu, pe care, după ce a gustat puțin, trebuie să-l arunce peste cap. Al doilea pahar îl bea în cinstea nașilor și a socrilor.

După asta vine îmbrăcarea soacrei mari. Mireasa este datoare să-i coase o cămașe, „cămașa de soacră", iar îmbrăcarea ei se face cu ceremonial, cântându-i-se diferite cântece, în care soacrele sunt luate în glumă, ca:

Soacră, soacră,
Poamă acră,
De te-ai coace,
Cât te-ai coace,
Dulce tot nu te-ai mai face.

Soacra, de obicei, nu se supără, ba mai cântă şi ea, dacă are glas bun. Apoi se duce într-o cămară, unde se îmbracă cu ea.

Numai după asta începe masa. Se aduce mai întâi „uncropul", care nu e decât un borş bine încălzit, uncrop. Naşa cea mare dă câte o lingură de borş şi câte un pahar de rachiu, fiecărei femei şi pe urmă şi la bărbaţi. E obiceiul ca fiecare să cinstească masa cu ce-l lasă inima. Se aduc după asta şi celelalte bucate. După masă se joacă jocul miresei, când naşa comandă lăutarilor, un cântec lung, „cât coada iepurului". Fiecare oaspete e dator s-o joace pe mireasă şi să lese un dar în bani pe un talger. După asta se continuă dansul în lege până în zori.

Nunta, aşa cum se vede din descrierele de mai sus, e aceeaşi în toată Ţara Românească, cu infinite variaţiuni după loc.

Mai e încă obiceiul, în unele părţi, ca să se fure mireasa, mai ales acolo unde părinţii se opun. Mirele, întovărăşit de câţiva prieteni, vin noaptea la casa fetei, unde-o găsesc gata de fugă. Fata e suită călare alături de mire, iar tovarăşii trag cu pistoalele ca să anunţe faptul. De cele mai de multe ori după fugire, părinţii n-au încotro şi-şi dau încuviinţarea.

Ca întotdeauna, multe fete fug şi trăiesc cu alesul lor necununaţi. Ba se mai întâmplă ca flăcăul, după un oarecare timp, s-o lase. Poporul, mai iertător şi mai înţelegător al slăbiciunilor omeneşti, a închipuit pentru aceste fete părăsite şi de cele mai multe ori şi însărcinate, aşa-numita „cununie la salcă". Asta se făcea astfel: Două femei mai în vârstă o duceau la un gard sau la o salcie. Aci după ce-i împleteau părul ca la neveste, o învăleau, apoi se învârteau de trei ori în jurul ei, cântând ca preoţii:

„Cunună-se roaba lui Dumnezeu N. N. cu gardul sau cu salcia asta." Apoi urma la una din femeile care i-au servit ca naşă, o mică şi sărăcăcioasă petrecere. De aci a rămas vorba: cutare fată îi cununată la salcie. În Munţii Apuseni, în vremile de demult, fetele greşite erau cununate în toată forma de juzii comunali şi de aceea sătenii ziceau că asemenea fete sunt măritate sau învălite de biraie (primar).

De îndată ce se afla că fata cutare a greşit şi a rămas însărcinată, era invitată printr-un gornic comunal la primărie, unde judele, doi juraţi şi mai mulţi gornici o aşteptau. Cu buna şi îmbiindu-o cu băutură, o întrebau de cine este însărcinată? Dacă spunea că ibovnicul ei e cutare fecior, atunci hotărau în care zi să se facă la primărie învălirea (îmbrobodirea) şi declararea ei ca nevastă. La ziua numită, fata se înfăţişa însoţită de naş şi naşă, aleşi de ea, sau numiţi de primar şi dacă feciorul citat nu se prezenta, se făcea învălirea şi declaraţiunea chiar şi în lipsa lui. Toţi veneau îmbrăcaţi ca de

sărbătoare şi învălirea se făcea cu solemnitate. Fata era pusă pe scaun în mijlocul casei şi biraiele la masă, iar naşa îi împletea părul ca la neveste şi o îmbrobodea tot asemenea. După această formalitate, judele declara: „Tot omul să ştie că fata N. N., de azi înainte e nevastă şi copilul care îl va naşte e al lui N. N."

În urma declaraţiunii se ospătau cu băutură ca şi la nuntă şi feciorul absent sau prezent era somat să se cunune cu ea şi la biserică; iar dacă se opunea, trebuia să-i plătească ruşinea. De când s-au făcut însă legiurile noi, acest obicei a fost părăsit.

SUFLETUL

Sufletul este un abur închis într-o lăcriţă în inimă. Aburul acesta este suflarea lui Dumnezeu, cu care a înviat pe primul om şi din care fiecare copil ia o părticică prin sufletul mamei.

Sufletul creşte şi se măreşte o dată cu corpul. Sufletul, deşi e abur, totuşi îl vedem uneori, când răsuflăm. Atunci îl şi simţim, dacă omul are un suflet bun, sau dacă l-a întinat. Omul cu răsuflarea urâtă, are şi sufletul murdar.

Sufletul are forma şi aspectul omului în care sălăşluieşte. De aceea, pe lumea cealaltă, acolo unde oamenii nu ajung cu trupurile lor, ci numai cu sufletele, acestea se deosebesc unele de altele, aşa cum se deosebesc şi trupurile lor pe pământ.

Asta se vede şi mai bine cu umbra omului, care e tot o parte din sufletul omului. Sufletele, pe lumea cealaltă sunt umbrele trupurilor vii. Dacă arde cineva umbra vreunui om, acela rămâne fără suflet. Atunci când arde, se poate vedea şi chipul acelui om. Cine dă foc noaptea, nu are noaptea umbră, cine dă ziua, ziua n-are umbră. Chiar şi hainele cuiva păstrează ceva din sufletul celui care le-a purtat. Cunoşti că sunt haine[le] cutărui sau cutărui om, după părticelele de abur, prinse între firele ţesute ale hainei. Ele chiar pot influenţa sufletul. Aşa, o femeie însărcinată nu trebuie să-şi lase cămaşa spălată întinsă peste orişice lucru şi întinsă oriunde. S-ar putea întâmpla, ca o vrăjitoare sau vreo duşmancă să taie pe pământ, cu un cuţit, umbra pe care o azvârle cămaşa întinsă pe funie sau pe gard. Atunci copilul, a[l] cărui suflet încă nu s-a desprins din sufletul mamei, se va naşte ciung, şchiop sau altcum, după cum a tăiat vrăjitoarea umbra cămăşii pe pământ.

Sufletul poate părăsi corpul în timpul somnului. Aşa li se întâmplă celor care sunt lunateci, pricolici, vârcolaci sau strigoi. Sufletele acestora colindă noaptea, cam de la miezul nopţii până la întâiul cântat a[l] cocoşului, fac ceea ce sunt sortiţi să facă şi apoi se întorc înapoi la corpul lor. Sufletul iese pe gură şi de aceea, dacă

cineva mișcă trupul unui asemenea om, sufletul venind și nemaigăsind în același loc gura, se tânguie, se neliniștește, apoi se-ngrozește și zăpăcindu-se, nu se gândește să caute unde e acum capul trupului, pe care l-a părăsit, ci își ia zborul spre lumea sufletelor, iar omul este aflat dimineața mort.

Sufletul se crede că are culoarea albăstrie, vineție, așa cum e aurul.

Ce se-ntâmplă cu sufletul, când a sosit ceasul morții trupului vremelnic, în care a sălășluit după vrerea lui Dumnezeu în timpul vieții lui pe acest pământ, vom arăta în alte capitole, în care va fi vorba despre viața de apoi.

DRAGOSTEA

[CHIPUL DRAGOSTEI]

Dragostea, deși are o atât de mare importanță și influență în viața oamenilor, nu are în credințele populare o figură prea conturată. Din mulțimea enormă a cântecelor de dragoste și mai ales a descântecelor de dragoste, se distinge următoarea caracterizare:

Pleacă N. N.
Pe cărare, pe cale,
Se-ntâlni cu dragostele toate-n cale -
Cu dragostile,
Cu mândruțele.
Cu mândru,
Cu dragostițele.

Dragostile acestea, când întâlnesc doi tineri, sau un bărbat și o femeie, pe care vor să-i îndrăgostească unul de altul, le schimbă înfățișarea și apoi le toarnă în suflet para dragostie. Acei vrăjiți de dragoste nu mai văd pe cei ce-i iubesc așa cum sunt, ci mult mai frumoși, încât vorba „nu-i frumos, ce-i frumos, ci-i frumos ce-mi place mie", poate face pe cel mai urât om, să fie iubit de cea mai frumoasă femeie și contrarul. Descântecul de mai sus spune:

Cum îl văzură pe N. N.
În brațe-l luară,
Și-i puseră
Soarele-n piept,
Luna-n spate;
Doi luceferi
În doi umeri
De se uita toată lumea
Și țara la el.
Și-l luă cu foc,
Cu-ncingere,
Și cu aprindere.
Care cum i-o auzi sfatu
Să zică că e împăratu;
Care cum i-o auzi cuvântu,
Să zică că e uns cu untu.
În față i-o căta
În urmă i-o călca,
În gură l-o săruta;
Buzele lui N. N. sunt unse cu miere
De se uită lumea

Și țara la ele;
Ochișorii lui
Sunt doi luceferei
Se miră lumea
Și țara la iei.

Focul acesta e atât de puternic, încât fetele și flăcăii tânjesc de pe picioare, se ofilesc ca florile, slăbesc și se usucă de dorul celui iubit.

Foicică mărgărint
Dorule, tiran cumplit
De ce m-ai îmbătrânit...

se revoltă, dar fără putere, fata îndrăgostită.

Focul dragostie e atât de pustiitor, încât:

Hei! dragoste, dragoste!
Tu uști mândra pajiște.
Tu mi-o uști, tu mi-o-nverzești
Și iar lumea-nveselești.

Căci cel îndrăgostit niciodată nu pierde nădejdea în împărtășirea dragostei și din partea celui iubit. Dacă vede că flăcăul e indiferent nurilor și îmbierilor ei, atunci fata recurge de obicei la vrăji și la farmece, prin care crede că va putea aprinde și inima celui pe care-l iubește ea.

Dăm una din cele nenumărate vrăji de dragoste:

Se pune miere și sare pe un vătrai. Apoi se bagă vătraiul pe o vatră încinsă și se rostesc cuvintele următoare:

Tu sare mare,
Tu, miere mare,
Eu te încinz,
Te aprinz,
Tu să te încinzi,
Să te aprinzi,
Cum te încinzi
Cum te aprinzi,
Așa să se-ncingă
Așa să se-aprindă
N. N. de chipul meu,
De trupul meu.
Să nu-i dai stare a sta
Să-l încinzi,
Să-l aprinzi,
De chipul meu,
De trupul meu,
Cum să încinge
Vatra de foc,
Focu de vatră,
Așa să se-ncingă
Inima-n N. N.
De chipul meu,
De trupul meu,
Cum plesnește sarea,
Cum se-ncinge mierea,
Așa să se-ncingă
Așa să se aprindă
Așa să plesnească,
Să nu se stăvească
Inima-n N. N.
De chipul meu,
De trupul meu,
Nici în lung,
Nici în lat,
Nici la noi în sat,
Să nu-i dai stare a sta,
Nici mâncare a mânca,
Nici hodin-a hodini,
Nici somn a durmi,
Până la mine a veni.

Când a început mierea a se încinge, sfârâind și sarea să trosnească, le varsă într-o oală nouă cu apă neîncepută; apoi stropește

cu un busuioc peste tot corpul pe cel ce vrea să fie vrăjit, care în tot timpul vrăjirii trebuie să stea dezbrăcat, căci altfel nu s-ar îndrăgosti nimeni de el, sau chiar de s-ar îndrăgosti cineva, s-ar îndrăgosti de hainele lui şi dragostea n-ar ţine mult. Vraja se face numai joia şi marţea, în vremea când răsare Soarele.

De multe ori descântecele acestea nu ajută la nimic şi atunci fetele se duc la babe vrăjitoare, care le fac vrăji şi farmece. Femeile măritate sau văduve, care mai greu prind vreun bărbat, recurg tot la ajutorul vrăjitoarelor, care ştiu să aducă pe ibovnicul, care se lasă greu, călare pe mătură în miezul nopţii.

Mulţi cred că dragostele vin din „făcutul" sau „făcătura" fetelor sau a femeilor pricepute. Protestele celor aduşi cu „ulcica" sau legaţi de farmece se aud des în cântecele populare:

Foicică de năut,
Desfă, puico, ce-ai făcut,
Şi-mi dă drumul să mă duc.
C-am ajuns ca un năuc,
Şez pe loc,
Şi arz în foc.
N-am nici minte, nici noroc.

Cele mai multe farmece se fac cu frunze sau cu vărguţa de alun, despre care se spune că ar avea anumite influenţe vrăjitoreşti, deoarece toate vrăjitoarele îl întrebuinţează. Alunul este des pomenit în toate cântecele, în care e vorba de farmecele de dragoste:

Poruncitu-mi-a mândra
Să mă duc până la ea.
Duce-m-oi ca un nebun,
Pe o frunză de alun.

Se pare că sunt mai multe feluri de dragoste. Ea se naşte din frumuseţea trăsăturilor feţei şi din nurii corpului.

Dac-ai şti, dac-ai pricepe,
Dragostea de un-se-ncepe -
De la ochi, de la sprincene!
De la buze subţirele
Muşcar-ar neica din ele,
Ca dintr-un fagure de miere;

Dac-ai şti, dac-ai cunoaşte
Dragostea de un-se naşte -
De la gâtul cu mărgele,
De la sân cu drăgănele,
Juca-s-ar neica cu ele,
Ca cu două floricele.

E dragostea pentru frumuseţile corporale, dragostea tinerească şi poate singura dragoste, pe care o admite şi o cunoaşte poporul. E şi cea mai puternică, deoarece:

Frunză verde, sălcioară,
Ah! leliţă Mărioară,
Ochii tăi mă bagă-n boală,
Sprincele mă omoară.
Ochii şi sprincenele
Fac toate păcatele
Şi leagă dragostile.
De n-ar fi ochi şi sprincene
N-ar mai fi păcate grele,
Nici dragoste tinerele.

Toate cântecele românilor preamăresc sau jeluiesc calităţile ori defectele fizice. Sufletul de-abia ici şi colo e amintit în vreun vers.

În afară de dragoste, românul cunoaşte un alt sentiment, căruia

îi dă tot atât de mare importanţă: Urâtul. El reprezintă repulsia sufletească pentru tot ce nu poate fi drag, pentru ceea ce nu poate încălzi sufletul cuiva, indiferent de urâţenia sau frumuseţea trupească.

Urâtul din ce-i făcut?
Din omul care-i tăcut;
Pune-o buză peste alta
Şi iată urâtu-i gata.

Pentru orice îndrăgostit, urâtul e ca o boală:

Of, urât, urât, urât,
Boală făr' de crezământ,
Ră boală eşti pe pământ.
Tot urât mi-a fost urâtu,
Şi mi l-a dăruit sfântu.
Dragă mi-a fost dragostea
Şi n-am avut parte de ea.
Plecai seara la plimbare
Tăt urâtu-mi iese-n cale.
Ce-i frumos fuge de mine
Ce-i urât de min'se ţine.

de care nu te scapi, decât în mormânt:

Decât cu urâtu-n casă,
Mai bine cu boală-n casă
De boală te mântuieşti,
De urât până trăieşti.
Că urâtul n-are leac
Numai trei scânduri de brad
Şi lopata de pământ.
Aşa-i data la urât.

[ZBURĂTORUL]

Poporul mai cunoaşte şi dragostea pătimaşă, pornită în sufletele celor care sunt împiedicaţi să se iubească, fie că părinţii se-mpotrivesc, fie că unul din iubiţi e plecat departe sau încă nu şi-a găsit iubitul, ori nu răspunde dragostei celuilalt. Atunci se crede că în ei s-a încuibat un duh răufăcător cu înfăţişare de balaur ori de şarpe într-aripat, ce se preface într-un sul de foc sau de pară şi

Zburătorul

coborând prin coș (horn) în casele oamenilor, chinuie îndeosebi pe fetele ce de-abia au ieșit la horă, dar chiar și pe cele ce le cam trece vremea, pe nevestele cu bărbatul plecat, pe văduve și chiar pe feciorii mai slabi de înger. El le dă visuri de dragoste, frământări și neodihnă, și le lasă de cele mai multe ori vânătăi pe trup.

Vezi, mamă, ce mă doare și pieptul mi se bate
Mulțimi de vinețele pe sân mi se ivesc.
Un foc s-aprinde-n mine, răcori mă iau la spate,
Îmi ard buzele, mamă, obrajii îmi pălesc!

Ia pune mâna, mamă – pe frunte, ce sudoare!
Obrajii.. unul arde și altul mi-a răcit!
Un nod colea m-apucă, ici coasta rău mă doare,
În trup o piroteală de tot m-a stăpânit.

Așa cum minunat descrie poetul Heliade Rădulescu efectele acestui balaur, pe care oamenii îi numesc Zmeul sau Zburătorul.

Zburătorul e spiritul dragostei oprite și ia formele cele mai bizare, ba de multe ori împrumută chiar forma și fața celui dorit. Când are forma unui șarpe – pentru că sub forma aceasta se poate strecura mai ușor în casa celui drag, când a unui băiat frumos pentru inimile încă necoapte, când a unui balaur solzos pentru văduvele și fetele bătrâne. Sub orice formă ar veni, Zburătorul apucă pe cel ce doarme, îl pișcă, îl mușcă, îl sărută și-l chinuie în tot felul. Zburătorul e duhul dragostei trupești, care chinuie pe îndrăgostiți. Cei vizitați de Zburător se simt bolnavi, nu mai au nici o tragere de inimă pentru nimica și tânjesc. Boala e numită lipitură sau chiar Zburătorul și se vindecă prin descântecul următor:

Marțea sau vinerea se iau 9 feluri de buruieni și se pun într-o oală cu apă neîncepută spunându-se:

Avrămească,
Crișteinească,
Leuștean,
Și odolean,
Mătrăgună,
Sânge de 9 frați,
Iarba ciută
Și mama – pădurii!
Cum se sparge târgul (oborul)
Așa să se spargă faptul
Și lipitura
Și Zburătorul.
Cum se răspândesc răspântiile,
Așa să se răspândească
Și lipitura
Și Zburătorul
Cum se răsândesc răspântiile
Așa să se răspândească vrăjile
Și lipitura
Și Zburătorul!

După ce fierbe pe foc căldarea cu cele 9 feluri de buruiene, pe vremea când se sparge târgul (oborul), bolnava se scaldă în acea scăldătoare, care apoi se aruncă cu o oală nouă, rostindu-se în trei zile una după alta, descântecul de mai sus.

Ca să nu mai fie cineva supărat de Zburător, să nu spună a doua zi visul ce l-a visat, sau dacă poate, atunci când simte că el

se coboară pe horn, să înfigă un cuțit în pământ. Atunci Zburătorul fuge și nu mai vine pe la acea casă. Dar de cele mai multe ori Zburătorul nu mai vine, când dispar în calea unirii celor doi îndrăgostiți vrăjile și piedicile.

Zburătorii sau zmeii se pot vedea trecând ca o dâră luminoasă, mai ales în nopțile senine de vară. Ei trec atunci spre o casă anumită, unde merg să chinuie sau să bântuie (cum se mai zice) vreo fată sau nevastă îndrăgostită. Ziua ei trăiesc în scorburile copacilor bătrâni din lunci sau poiene. Ei sunt foarte grași, pentru că trăiesc mereu din sângele și trupurile atâtor îndrăgostiți, dar se pot schimba și micșora, încât să încapă în scorbură sau să se transforme în șarpe subțire sau în june zvelt și frumos. Dacă cineva știe scorbura în care se ascunde zmeul, care-l chinuie noaptea, poate să scape de el, dând foc ziua scorburii. Dar îndată ce i-a dat foc, să fugă, fără să se uite îndărăt, căci zmeul văzând că arde îl strigă pe nume. Dacă omul se-ntoarce, atunci zmeul îl pocește sau îl omoară; dacă însă e destul de tare și nu se-ntoarce, zmeul plesnește de necaz și moare, arzând cu scorbură cu tot. Din zmeul ars, curge o untură, care dacă s-ar da cailor i-ar face iuți ca zmeii.

[DORUL]

Dragostea se confundă adeseori în vorbirea poporală cu Dorul, care e un sentiment complex. În mitologia românească Dorul pare să fie trimisul Dragostei, așa cum ar fi pajul Cupidon.

Într-o poezie de dragoste o fată cântă:

Vine dorul despre seară,
Despre ziuă vine iară,
Și-mi grăiește și mă-ntreabă
De ce sunt cu fața slabă?

Curțile Dorului

Eu zic dorului cu jale
C-am iubit fără de cale.
Eu zic dorului plângând.
C-am iubit fără de rând.
Dorul râde şi se duce.
Bate-mi-l-ar sfânta cruce!

De unde se vede că Dorul e o fiinţă, care vizitează fetele şi seara şi-nspre zori şi le-ntreabă de suferinţele lor. Apoi, şăgalnic, râde şi se duce, fără să le dea vreun răspuns.

Alta îl trimite să-i spună iubitului, cât îl iubeşte:

Du-te, du-te, dorule,
Du-te, călătorule,
Legănat pe vânt de ceaţă,
Să ajungi la badea-n braţă.
Să-i şoptească încetişor,
Că nu mai pot de-al lui dor.

În altă parte, flăcăul îşi trimite Dorul să convingă fata:

Măi bădiţă, bădişor,
Lasă-ţi dorul mai domol.
Nu-l mai trimite la mine,
Să-mi pui capul după tine.

Din orice parte ar fi trimis, Dorul este mereu pe drumuri, de la un iubit la altul, de aceea i se şi zice: Doru călătoru.

Totuşi, Dorul îşi are curţile lui, aşezate în mijlocul codrului. Nu se spune cum sunt acele curţi, însă se pomeneşte că în ele sunt scrise toate mândrele pe nişte table, ca la primărie:

Că l-am mai pierdut odată
Şi l-am aflat la o fată
În mijlocul codrului
La porţile dorului.
Unde-s porţile închise,
Mândrele pe tablă-s scrise.
Doru prins-a mă-ntreba
Doară cat pe cineva?

Fiecare Dragoste îşi are Dorul ei. Aşa se întâlneşte Dorul de părinţi, Dorul de ţară, Dorul de ducă şi altele.

FOCUL

Focul e lucru sfânt, dumnezeiesc, pentru că mai întâi şi mai întâi domnul Iisus Hristos l-a făcut din cremene şi amnar. Şi l-a dăruit apoi oamenilor să se încălzească cu el şi să le fie de folos în muncile lor. De aceea oamenii trebuie să se poarte cu el, ca şi cu un lucru sfânt. Nu trebuie să scuipe în el, pentru că cel ce-l necinsteşte e pedepsit, făcându-i-se bube la gură. Tot aşa să nu bată cineva tăciunii ca să-i sfărâme, că e păcat mare. Şi nici să nu-l blesteme. El trebuie învelit, ca să nu se stângă. Femeiei căreia i s-a stins focul, îi pot veni toate nenorocirile.

Focul fiind sfânt, curăţeşte şi apără pe oameni de duhurile necurate. Astfel e obiceiul, ca, atunci când se-ntorc oamenii de la vreun mort, să sară peste un foc, ca să scape de duhurile rele şi de stafii.

Când se naşte un copil, în unele părţi, el este spălat cu apă neîncepută – pusă într-o oală – şi amestecată cu busuioc, deasupra focului de pe vatră, ca să fie curat şi sănătos ca focul.

Tot aşa când se scot puii, femeile iau puii şi-i pun într-o sită sau [într-]un ciur cu tot atâtea surcele. Apoi ciurul se cerne pe vatră deasupra focului şi se zice: „puii mei să aibă parte de cuţit, de oală şi de foc". Îi mai cerne şi deasupra pragului şi se zice aceleaşi cuvinte. Apoi femeia ia un cuţit în mână şi taie cu el aşchiile una câte una, de parcă taie puii. Iar la fiecare „pui" tăiat zice „puiul meu". Iar la urmă încheie aşa: „Cum nu văd eu puii, aşa să nu-i vadă nici uliu!" şi răstoarnă ciurul cu puii afară.

Focul e bun de descântat. Mai ales la deocheat. Cu cărbuni de la un foc împrumutat în noaptea de Mănicătoare, poţi să iei mana de la vaca celei ce ţi-a împrumutat focul.

Românii leagă de foc foarte multe credinţe. Astfel, ei cred că nu e bine ca vreun copil să se joace cu focul, că va urina în pat. Dacă femeia cu copil mic dă foc din casă, îi plânge copilul. Dacă dai foc din casă, după scăpătatul Soarelui, îţi mănâncă lupii vitele de pe câmp. Dacă ţiuie cărbunii sau focul, e semn că te vorbeşte cineva de rău. Dacă, din contră, focul făşâie, e semn că va fi sfadă în casă. Când sar scântei din foc, e semn că vor veni oaspeţi la casă. Şi din partea aceea vor veni, încotro sar scânteile. Să nu se pună foc peste foc, adică să se ia foc de la o vatră şi să se puie peste alt foc de la altă vatră, căci e rău de aprins casa. Să nu dai foc, când vecina vine să-ţi ceară, în hârbul ei, ci să cauţi unul prin bătătura ta, căci altfel e rău de vite. Când dai foc cuiva lunea, vine uliul la găini. Când nu ţi se aprinde focul în sobă, e semn că o femeie a născut în sat. Şi încă multe altele.

În seara de Vinerea Paştelui, lumea care vine de la biserică, caută să aducă flacăra lumânării nestinsă până acasă. Aci, ocolesc casa de trei ori şi fac cruce cu lumânarea pe pereţi în cele patru părţi, ca să fie ferită de foc, boale şi trăsnet.

În dimineaţa Joii Mari din Săptămâna Mare [de] dinainte de Paşti, înainte de a cânta cocoşii a treia oară, oamenii fac focuri prin ogrăzi. Acesta închipuie focul, unde a fost oprit apostolul Petru, când s-a lepădat de Iisus înainte de a cânta cocoşii a treia oară.

În legătură cu focul, există un obicei foarte vechi la români a focurilor sumedre. În seara ajunului Sf. Dumitru se fac focuri mari compuse din găteje, paie şi puţin băligar. Se fac în număr de 9. Copiii se adună în jurul lor şi strigă: „Hai la focu lu Sumedru". Flăcăii şi fetele sar apoi prin foc. Cei ce le trec, se vor căsători în anul acela. Când se-ntorc acasă, iau câte un tăciune din acele focuri şi-l arunc prin grădinele cu pruni, ca să aibă fructe din belşug în vara viitoare.

Focul e închinat lui Sf. Ilie. De aceea femeile şi oamenii nu lucrează în ziua de Sf. Ilie, ca să nu-i lovească focul, trăsnetul sau

boli arzătoare. Tot așa și de Ilie Pălie și de Foca, sărbători care vin imediat după Sf. Ilie.

Focul e semn al luminii și, deci, dușman al duhurilor necurate. În casa unde arde focul, ele nu pot pătrunde. Pentru morți, ca să fie și în viața cealaltă luminați și deci curați, se aprinde, în Joia Mare dinainte de Paști, câte un focșor mic de găteje. De fiecare mort câte un focșor, iar dacă nu se poate cel puțin o lumânărică.

MOARTEA

SEMNELE MORȚII

Moartea, deși nu mai este vizibilă pentru oameni și deși muritorii nu-și mai cunosc sorocul morții, ca în vremurile de demult, totuși obișnuiește să dea de știre celui care i-a venit rândul să plece pe drumul fără de întoarcere, prin anumite semne prevestitoare. Aceste semne nu sunt cunoscute de toată lumea și nu țintesc anumită persoană, așa încât mulți nu le cred și chiar dacă le aud și le văd, nu cred că sunt pentru ei. Într-atât e de mare dorul de viață! Când, însă, într-o casă e cineva bolnav, și se arată semnele morții, atunci e sigur că bolnavul va muri în curând. Aceste semne sunt:

1) Pocnirea din senin a obiectelor de lemn din casă: masă, scaun, dulap, lăzi.

2) Când sticle[le], șipurile, oalele de lut se sparg de la sine, ori cad fără să le fi atins cineva.

3) Căderea icoanei din cui.

4) Cântarea cocoșească a găinilor și mai ales dacă găina cu pricina e neagră.

5) Când câinele urlă noaptea prelung. Dacă la casa bolnavului care trage să moară, nu este câine, urlă câinii vecinilor.

6) Dacă i se bate cuiva ochiul tot la răstimpuri, îi va muri cineva apropiat.

7) Când îngenunchie boul la nuntă, e semn de moarte. Tot așa e și dacă îi cade miresei bradul la nuntă. Ori dacă se rupe jugul de la carul miresei.

8) Când cântă cucuveaua pe casă, va să moară cineva din acea casă.

9) Dacă face cârtița movilă sub peretele casei, va muri curând cineva din casă.

10) În casa în care zace cineva, dacă se bat și se mușcă mâțele, bolnavul va muri.

11) Dacă fac câinii gropi pe lângă casă, atunci va muri unul dintre căseni.

12) Dacă boncăluiesc vitele, va muri gospodarul casei.

13) Când rage un bou de la carul miresei, când e dusă la casa mirelui, e semn de moarte.

14) Când cucul cântă aproape de casă și e un bolnav în ea, acela va muri.

15) Când miaună mâțele și se spurcă în casă, e semn de moarte.

16) Dacă își face rândunica cuibul sub streșina casei, va muri cineva din aceea casă.

17) Dacă se-ntâmplă că puii de găină, de câteva zile, încep să cânte, e semn rău.

18) Dacă i se pare cuiva, că-l strigă cineva dindărăt, e semn că i se apropie sfârșitul.

19) Pentru cel care pierde vreun inel din deget, e semn că va muri cineva din familie.

20) Când ți se pare că trag clopotele la biserică, va muri cineva.

21) Dacă lumânarea, care arde în altar, se stinge de la sine, e semn că moare preotul.

22) Când rămâne în sobă ori pe vatră numai un tăciune, e semn că are să moară unul din soți.

23. Noițe negre de-ți iese pe unghii, e semn de moarte.

24) Când ți se fac pete negre pe mâini, moare vreun neam.

25) Când pocnesc grinzile, moare cineva din casă.

26) Moarte arată ori soțului, ori nevestei, ori ibovnicei, când se vede, într-o dimineață, inelul ruginit, la degetul cuiva.

27) Când cade oglinda din cui și se strică, e semn de moarte.

28) Dacă vreo icoană sau altceva din biserică se crapă, e semn că unul din preoții acelei biserici va muri.

29) Dacă, din întâmplare, se află 13 inși la masă, apoi până într-un an unul din ei va muri.

30) Dacă visezi mort din rudele tale, unul din casă va muri.

31) Dacă visezi că ai căzut într-o prăpastie, vei muri în curând.

32) Dacă visezi casă risipită, apoi cineva din aceea casă va muri.

33) Dacă visezi pe cineva în haine noi, acela va muri.

34) Dacă visezi că faci straturi, va muri cineva din casă.

35) Dacă visezi vaci, ți s-a făcut pe ursită și vei muri.

SUPERSTIȚII DESPRE MOARTE

Dacă îl înfioară pe om, i s-a uitat moartea în ochi. Să nu se scalde cineva unde se întâlnesc două ape, că e rău de moarte. Nu stânge lumina în noaptea de Crăciun, că-ți moare cineva. Dacă te urinezi în baltă ori în apă curgătoare, îți moare mama. Să nu tai sâmbăta nici un fel de animal, că-ți moare cineva din casă. Când

îți iese ursul în cale, e a moarte. Dacă omori o broască sau mergi cu picioarele înapoi îți va muri un părinte. Nu e bine ca mireasa să vadă bradul vineri seara, că e rău de moarte. Când mănânci nuci, prune sau orice poamă, și-ți cere cineva una, tu să-i dai două, că altfel îți moare perechea. Cine pune nuci în pământ, pentru a avea pomi, va muri. Ca să nu moară, să pună nucile în câte un cerc de lemn de butie ori de la butoi și să-l îngroape în pământ, căci se crede că atunci va muri, când se va face nucul atât de gros cât cercul de larg. Nucii, de asemenea, să nu-i tai, că-i rău de moarte. Îi poți tăia însă trunchiul, când va fi atât de gros cât a tăietorului. Când, văzând pe cineva, îți pare că seamănă cu altcineva care-i mort, să nu zici: «Sărmanul N., dacă trăia, ar fi acum ca „T."», căci moare și acest „T.". Dacă însă ai scăpat vorba, trebuie să adaugi: «Nu fie de-o seamă!» Când ți se-ngălbenește un deget, și-l observi în casă, are să-ți moară o rudă, dacă îl observi afară, are să moară un străin. Când doi soți își dau mâna înaintea altarului, cel al cărui mână este rece, acela va muri mai înainte. Când ginerele nu se rade la nuntă, e semn de moarte. Când un mire găsește pe altul în biserică, să se lege la ochi, să nu-l vadă, căci astfel unul din ei va trebui să moară. Când se-ntâlnesc două fete, care sunt logodite, să schimbe câte un ac sau inel ori chiar flori, ca să nu moară din vreo parte; asemenea când se-ntâlnesc două nunți. Dacă se însoară un băiat și se mărită o fată în același an din aceeași casă, moare unul din ei. Ginerele să nu se ducă la pădure ori la moară, că e rău de moarte. De se strâmbă mireasa la soacră, moare soacra. Să nu arzi trei lumânări deodată, fiind rău de moarte. Copilul[ui], care se naște cu spârnel în frunte, îi mor părinții. Să nu spui numele copilului în ziua în care-l botezi, că nu va trăi mult. Copilul, care în anii dintâi crește văzând cu ochii, are să moară. Când doi copii își fac necesitățile, cu o mână să-și ție cămașa, iar cu alta să se ție de păr, ca să nu le moară părinții. Să nu doarmă cineva cu fața-n sus și cu mâinile pe piept, căci trage a moarte. Femeia îngreunată să nu scalde sau să facă altă treabă la mort, ca să nu moară din facere. Dacă o femeie însărcinată [intră]* în mormânt, îi moare copilul. Dacă o femeie se lă nouă miercuri după laolaltă, îi va muri bărbatul. Femeile să nu umble cu cozile despletite, căci trag a moarte pentru bărbații lor. Dacă își spală o femeie măritată capul vinerea, apoi se crede că-i va muri bărbatul. Soțul unui mort nu se piaptănă o săptămână de la moartea lui, fiind rău de moarte pentru acel soț. Dacă o persoană, ce se află în casa mortului, strănută, să-și rupă puțin cămașa sau haina, ca să nu i se-ntâmple același lucru. Sâmbăta și marțea nu se taie guri la cămăși, căci e rău de moarte. Ciubotarul să nu primească la dres o ciobotă desperecheată, că-i moare nevasta. Nu e bine a se dea mâna cu cineva peste prag

*. În text: „trece" (*n. ed.*).

sau cruciș, că va muri unul dintr-înșii. Să nu mergi înapoi, că-ți mor părinții. Să nu mergi cu un picior încălțat și cu altul desculț, că-ți moare cineva din casă.Să nu treci peste piciorul cuiva, că moare mamă-ta. Dacă ai greșit, întoarce-te înapoi, pe unde ai trecut, ca s-o scapi. Când mor copiii cuiva, e bine a aduna petice de la nouă case, a căror gospodari nu sunt cununați de al doilea, și a face strai copilului, că atunci nu va mai muri. Când zaci și-ți iese stârlici pe trup, e semn de moarte. Acul rupt să nu-l zvârli, ci să-l înfingi undeva, că altfel îți moare un copil. Fata trebuie să știe să facă ițe înainte de a se mărita, că dacă va învăța pe urmă, îi moare bărbatul. Când dai cu mătura prin pat, îți mor copiii. Sâmbăta nu e bine a croi cămăși pentru cineva, ca nu cumva acela, pentru care ai croit-o, să moară. Să nu lași pirostriile pe foc, că-ți moare soacra. Dacă se face o casă nouă, moare cineva din casă. La casă nouă să nu lipești bine peretele din dos și să nu-l văruiești până peste trei-patru ani, ca să nu moară cineva. Dacă se adaugă la casa veche ceva nou, apoi trebuie să moară cineva din casă. Să nu te măsori cu trestia, că mori. Când îți moare copilul dintâi, să pleci de acasă cu nevasta, ca să fugă moartea din casă, cum ați fugit voi. Unele femei nu bocesc, nu se despletesc și nu se duc după primul copil mort, nici nu tămâiază 40 de zile, ca să nu-i moară și alții. Când îți mor flăcăi și fete mari, să nu te învelești 40 de zile, ca să nu-ți mai moară. În casa unde se află un mort, nu se mătură, până nu se înmormântează mortul, fiind rău de moarte și pentru alții din aceea casă. Albia sau vana, în care s-a scăldat mortul, se răstoarnă cu gura în jos și nu se mai întrebuințează până după înmormântare, fiind rău de moarte și pentru alții din casă. Când se încălzește apa pentru scăldatul unui mort, să nu se împingă tăciunii de foc sub vas, căci e semn de facerea focului și pentru alții. Îngroparea mortului nu se face niciodată lunea, căci e rău de moarte. După ce s-a scos mortul din casă, se închid după el pe loc ușile și ferestrele, pentru că altfel ar intra din nou moartea în casă și ar cere alte victime. Pe drum, ducând mortul, nici să te-ntorci, nici să te uiți înapoi, că-ți va muri cineva din familie. Cine se-ntoarce de la o înmormântare, trebuie să-și spele mâinile, altfel va muri cineva din casă. La casa unde a murit cineva, nu se spală rufele și nu se spoiește o săptămână, fiind rău de moarte pentru cei rămași. Când se duc să dreagă mortul (iau un mestecău și-l înfig în mormânt, pun tărâțe, acolo și aprind cârlți) se duc și se-ntorc fără să scoată o vorbă, ca să nu moară cineva din casă. Când stăpânul unei case noi vrea să facă pomană, n-o face în casa lui ci în altă casă, fiind rău de moarte. Spre a afla ori de vor trăi sau muri, femeile topesc ceară sau plumb; dacă plumbul sau ceara ia forma crucii, apoi e semn de moarte; dacă ia o altă formă, apoi se zice că respectiva va trăi. Când bolnavul nu stă cu capul pe perină, e semn că se sfârșește. Să nu lași cenușă multă pe vatră, căci rămân locurile unde au stat oalele și la moarte rămâi cu

gura căscată și cu ochii deschiși. Copiii care plâng mult, cobesc a moarte pentru ei sau pentru părinții lor. Dacă se pun pelincile unui copil la uscat, trebuie să se ia seama să nu cumva să ardă, că apoi copilul va muri. Dacă trece cineva peste un copil sau îl măsoară cu cotul, moare sau se chircește. Când unui copil îi cresc dinții mai întâi în falca de jos, copilul are să trăiască lung timp; iar dacă îi ies întâi în falca de sus, are să moară degrabă. Copiilor, care merg pe drum și calcă în vigajuri de căruțe, le vor muri părinții. Când legeni albia copilului, fără ca el să fie în ea, copilul moare. Copiii care se nasc sâmbăta, mor curând.Dacă e vreun mort în sat și trece gâzarul sau altcineva strigând pe stradă, mai moare și altcineva. Spre a ști dacă va trăi cineva sau va muri în anul acesta, se face din două paie o cruce, care se pune sub pască și apoi se dă cu crucea pe lopată în cuptor. Dacă a ars crucea în cuptor, atunci acela va muri în anul acela. Groapa și măsura gropii unui mort se păzesc, ca să nu treacă peste ele un câine, căci atunci va muri cineva din familie. Acela, care vede cerul deschizându-se și vitele vorbind în ziua de Anul Nou, acela nu mai trăiește mult. Dacă vede cineva cucul șezând pe un putregai, se crede că acela va muri sigur în acel an. Când cineva vrea să plece și caii nu vor să urnească din loc e semn rău. Când vezi o roșeață pe fața unui mort, e semn că va muri cineva. Dacă s-a făcut dintr-o tufă de berbenog o cunună pentru mort, nu e bine ca tot din aceea tufă să se facă și cununa pentru mireasă, c-apoi aceea nu va trăi mult. Când un om este bolnav tare, se pun mai multe rămurele de Lemnul Domnului să mocnească la foc într-o oală și dacă până a doua zi apa se face roșie, e semn că bolnavul va muri, iar dacă e albă, e semn că va trăi. Dacă înflorește o mirtă într-o casă cu mai multe fete, atunci una din ele va muri. Nu se scoate mătrăgună din grădină, c-apoi moare gospodina sau fata casei. Nu-i bine să spui bocetele, pe care le spun femeile când duc mortul la groapă, fiindcă se poate pricinui moartea cuiva. Pe cine strigă bolnavul, când e aproape să moară, acela în curând va muri. Cine găsește bani în pământ, va muri repede. Acela dintre doi căsătoriți, care adoarme mai întâi, acela va muri mai repede. Când îți miroase a tămâie într-o casă, atunci în aceea casă va muri cineva. Dacă aluatul [pentru]* pască nu crește, atunci îți moare cineva din casă în anul acela, tot așa și dacă ies ouăle urâte. Dacă două persoane, care beau o băutură, pun deodată paharele la gură, vor muri odată. Dacă-i pică cuiva cuțitul din mână și se împlântă în pământ, în timpul ospățului de botez, copilul va muri de moarte nenaturală. Nu se pun în cuptor colaci sau pâne fără soț, că va muri bărbatul. Să nu mănânce cineva dintr-o rână, că-i va muri cineva din familie. Mireasă cu mireasă să nu se întâlnească la cununie, că una din două moare. Acela dintre miri

*. În text: „din" (*n. ed.*).

va muri mai întâi, a cărui lumânare se va trece mai repede. Dacă lumânarea de la cununie se rupe în două, unul din soți va muri curând sau va avea o nenorocire. După ce mirii s-au cununat, dacă unul din ei pierde ceva pe drumul spre casă, acela nu va trăi mult. Dacă se strică în timpul ospățului un pahar, unul din logodnici va muri. Dacă cineva calcă peste paiele puse cruciș din casă și nu le despărțește cu piciorul, ci trece peste ele, atunci va muri. Dacă vreun bolnav nu vrea căpătâi, puține zile are. Dacă cineva s-a îmbolnăvit greu și s-a întors singur cu fața la părete, acela își simte sfârșitul apropiat; dacă însă s-a întors cu fața în casă, atunci se va însănătoși. Când un bolnav se-mpărtășește și anafora șade deasupra vinului în linguriță, bolnavul se va face sănătos, iar de cade la fund, va muri. Dacă rămân la mort amândoi sau numai unul din ochi deschiși, în curând va muri unul din casă. Dacă un mort va fi moale, este semn că va fi urmat de cineva din casă. Când cămașa omului se greșește prea lungă, are să mai moară cineva din casă. Dacă sicriul e mai lung decât mortul, locul rămas gol cheamă și alte rude. Dacă nu se-nchide poarta ogrăzii de la drum, pe timp când duc vreun mort, în casa acelei ogrăzi va muri cineva. Dacă unui bărbat îi mor trei femei, să nu se mai însoare, căci a patra îl îngroapă ea pe el. Când te lovești cap în cap, să scuipi repede jos, care va scuipa mai în urmă, îi mor părinții. Când se stârnește deodată furtună, vânt și ploaie sau viscol, s-a făcut undeva moarte de om. Dacă la facere, pe femeie o pălește de ursită și nu se află nimeni pe aproape, moare. Dacă mor întruna copiii la o familie, la cea mai apropiată naștere se prinde un cocoș, de este prunc, iar de-i pruncă o găină, și se îmbracă în îmbrăcămintea cu care a venit cel născut pe lumea și se zice:

Dau cap	Nas
Pentru cap,	Pentru nas,
Ochi	Gură
Pentru ochi,	Pentru gură

înșirând toate ce se află la om. Se face apoi o groapă în chilia unde a căzut copilul, când s-a născut și cosindu-se ciocul animalului cu ață tare, se-ngroapă acolo, puindu-se în groapă o bucată de tămâie albă și una neagră. Dacă moare într-o casă capul familiei, în acea zi se înjugă boii de la acea casă cu jugul răsturnat, spre semn că dacă a murit gospodarul, toate vor merge pe dos. Dacă la înmormântarea popii, îi vezi fața, nu mai ieși la a doua înviere. Cui i-a murit cineva, acela cară nouă săptămâni apă câte o cobiliță unei rude, în fiecare zi, de la Joia Mare și până la Joia Moșilor, de sufletul aceluia. Cine a avut pe lumea aceasta mai multe femei, pe ceea lume va trăi cu cea dintâi, iar celelalte vor sta în urma ei. Femeia care moare însărcinată, să i se dea de pomană un scăunel și un baston, ca să aibă pe lumea cealaltă pe ce ședea și în ce se

sprijini. Copiii care mor înainte de miezul nopții iau pâinea și averea părinților, iar cei care mor spre ziuă, aceia lasă părinților pâinea și averea. Unui mort i se leagă o para de argint de degetul cel mic de la mâna dreaptă, ca să aibă cu ce plăti vama pe lumea cealaltă. Dacă mor cuiva copiii, aceasta e din vina cumătrului. Deci, dacă schimbă cumătrul, îi vor trăi copiii. Când moare o fată mare, rufăria i se coase cu ață neînnodată, căci de o va înnoda, ursitul ei, care era să o ia de nevastă, nu se va mai însura. La un mort se coase fără nod. E mai bine dacă moare omul noaptea decât ziua, pentru că ziua nu-i dau păsările pace. Când e femeia însărcinată, să nu ia foc din sat, că se murdărește când moare. Dacă moare o femeie însărcinată, se ține aceasta ca o mare nenorocire, căci pe lumea cealaltă va merge tot așa. Cel ce va muri tânăr, pe ceea lume va trăi tot tânăr, iar cel care moare bătrân va fi veșnic bătrân. Perna de la mort se face din florile aduse de femei. Dacă mortul stă cu gura deschisă, se roagă la oameni ca să-l ierte, ori cere de pomană, ori e semn că are să mai moară cineva din familie. E păcat dacă se bocește mortul noaptea. Cine moare de moarte năprasnică, acela așa a fost ursit să moară. Nu e bine să vorbești de morți marțea, nici noaptea. Oala în care s-a fiert apa pentru scăldătoarea morților se îngroapă, ori se sparge, ca să nu mai moară și alți. Când te duci într-o casă unde este vreun mort, să nu zici bună ziua ori bună seara, căci pentru ei numai bună nu e acea zi sau seară. Unde e mort, nu se dă bună-vremea, nici nu se face nimic, că amorțesc amândouă mâinile. Când se dă de pomană vin și pâine și cel care le primește vrând să bea, greșește și varsă pe jos, acesta e semn că mortului i-a fost foame și sete. Cei care vin la mort, nu se petrec, că nu-i bine. Să nu treci calea mortului, că-ți amorțește mâna. Dacă plouă în groapa săpată pentru mort, acel mort va merge în rai. Pentru copii nu e bine să plângi mult, c-apoi aceștia pe ceea lume vor trebui să beie lacrămele. Sufletului, care pe acest pământ a avut mulți copii și rude, care i-au murit mai înainte, toți aceștia îi ies înainte, când sosește la rai. Dacă n-a avut pe nimeni, nu-l întâmpină nimeni. Când unui bolnav îi vin lacrimi și plânge, presimte că moare. Dacă muribundul zace pe perne umplute cu pene, nu poate muri. Dacă cineva nu poate muri, să i se puie sub cap un cojoc, c-apoi va muri ușor. Dacă un bolnav se canonește prea greu, i se ia perna de sub cap, punându-i-se sub picioare; astfel își dă duhul. Dacă cineva nu poate muri, să se ridice din pat și să se puie jos și apoi îndată va muri.

Ca să poată muri cel ce se chinuiește, i se pune sub cap vreji de mazăre. Dacă cineva nu poate muri și se chinuie greu, apoi e bine a-l scălda în scăldătoare făcută de lemn de chin și va muri ușor. Când un bolnav se chinuie mult până ce moare, acela are multe păcate și nu-l iartă Dumnezeu. Cel ce a făcut strâmbătăți pe

lume, nu poate muri ușor, ci se chinuiește până-și dă duhul. Dacă a fost morar, trebuie să i se puie sub cap diferite unelte de moară, fiindcă ar fi furat la măsură; feciorului boieresc i se vâră o prăjină în casă pe fereastră și i se pune în mână, fiindcă a măsurat strâmb ogorul. Când moare cineva, nu-i bine să-i ție lumânarea cineva din neamurile mai de aproape, căci bolnavul se chinuiește până moare.

După ce o persoană a murit, corpul i se scaldă într-o albie, ca să se ducă curat pe ceea lume. Cine scaldă un mort, dacă nu-i spală lipul tot de sub unghii sau tina de pe corp, are să o mănânce el pe cealaltă lume. Dacă moare cineva, se măsură cu o ață lungimea lui ca să rămâie norocul în casă. Omul mort să nu-l încingi moale, că se împiedică în țoale. Un mort se înmormântează cu hainele cele mai bune pe care le-a avut, ca înfățișându-se înaintea lui Dumnezeu să fie curat. Prin unele părți se așează mortul cu picioarele spre ușă, adică gata de plecare. De aci vine și vorba: „Vede-te-aș cu picioarele înainte". Unui mort i se pune orariul pe frunte, ca să fie păzit de focul cel nestins. Dacă se așează mortul cu capul spre ușă, tot neamul i se topește. În perna care se pune sub capul unui mort, se așează săpunul cu care a fost spălat, pieptănul cu care s-a pieptănat, și acul cu care i s-a cusut hainele, ca să aibă și pe cealaltă lume săpun de spălat, pieptăn de pieptănat și ac de cusut. Paiele pe care a fost mortul la spălare, se aruncă noaptea în râu, sau se îngroapă în pământ, ca să nu calce nimeni pe ele că nu e bine. Dacă rămâne mortul singur în casă, se apropie Necuratul de el. De aceea i se pune pe piept un inel de argint sau o secere. Dacă mortul are fața veselă, e semn că cei ce l-au îmbrăcat i-au intrat în voie și că pe cealaltă lume a fost primit cu bucurie în vestmintele cu care a fost îmbrăcat. Dacă mortul a rămas cu ochii deschiși, în casa aceea are să fie foamete; ori e semn că și-a pierdut moartea în somn. Dacă mortul până la înmormântare capătă miros greu, e semn că în viața lui a făcut multe păcate. Dacă se ține corpul mai multă vreme și trupul lui începe să crească, să se puie o secure pe pântece și creșterea va înceta. După ce moare cineva, i se închid ochii, ca să nu vadă jalea și durerea celor care îl înconjoară. Să nu se mătură casa și nici să nu se scuture așternutul, până ce nu iese mortul din casă. Fiindcă omul se naște cu capul înainte, la mormânt se duce dimpotrivă cu picioarele înainte.

Când se scoate mortul din casă, se atinge cu sicriul de trei ori de fiecare prag, peste care trece. Prin asta mortul își ia rămas bun de la casa sa, [de la] cunoscuții și rudele sale. În locul unde și-a dat sufletul cineva, în trei seri de-a rândul, după înmormântare, se pune o ulcică de vin, una cu apă, o bucată de pâine și o lumânare aprinsă. Vinul și pâinea se dau în urmă unui bărbat sau unei femei ce a fost la mort, de mănâncă și bea în cele trei seri, însă tot în acel loc în care și-a dat mortul sufletul. Acel bărbat sau acea femeie

reprezintă persoana mortului, ce se crede că umblă trei zile în jurul casei și găsește, obosit, de mâncare și băutură. Lumânarea se duce la biserică, de arde la icoana Maicei Domnului, apoi se pune aprinsă la mormânt. Poporul dă, după ce s-a scos mortul din casă în ogradă, peste sicriu, hainele mortului sau din vitele sale de pomană sau de suflet și prin asta crede că i se vor ierta mortului păcatele și sufletul își va afla pacea veșnică. După ce un mort se pornește la cimitir, se ia apă în oala cu care a fost scăldat, se stropește în urma lui, apoi se trântește în mijlocul casei de se sparge, ca să se spargă toate neajunsurile, supărările și să înceteze de a mai muri cineva din acea casă. Pe podul care duce la drum, se pune o pânză, peste care se trece cu mortul și peste care trec și cei ce au venit la mort. Pânza aceasta se dă în urmă unui sărac, dimpreună cu un colac și o lumânare de pomană. Ea închipuie, ca și pânza cu care s-acopere sicriul, puntea pe care va trece sufletul mortului în rai. După ce mortul este dus la groapă, se pune în locul lui în pat: pâine, sare, un pahar cu vin și un șomoiog de lână nespălată. Toate acestea, a doua zi dimineață, tot acela care le-a pus, le duce la hotar, sau le dă pe apă. Când pleacă la groapă cu mortul, se cheamă un copil și i se dă peste prag o strachină cu făină, ca să aibă mortul pe lumea cealaltă. Mortul până la biserică e mai ușor, iar de la biserică după prohodire, până la cimitir e mai greu. În groapa mortului se aruncă un ban; cu acesta se cumpără locul pentru mort, pentru ca să nu i-l ceară altul. Când un mort se pune în mormânt, se rupe și măsura gropii în trei și se pune lângă coșciug, căci de se va lăsa afară, este rău de urât pentru cel care o va lua. După ce un mort este înmormântat, se trece o oaie sau un miel (în alte părți o găină) peste mormânt. Oaia să fie udată cu apă, să se scuture pe mormânt, deoarece cu apa aceea scuturată de pe lâna lor, se stinge focul iadului, ce poate arde pe mort. După ce s-a coborât mortul în mormânt, toți se spală pe mâini cu apa mortului peste groapă, pentru ca mâinile să nu amorțească, sau să asude. Când moare un copil sau un om mai în vârstă, după ce-l îngroapă, o fată cu tată și mamă să mature prin casă și să ducă gunoiul la hotar. Se crede că până a nu se face sfeștania în casa mortului după înmormântare, casnicii umblă – fără însă a-l vedea și știi – până la genunchi în sângele mortului. Când pe un mort îl plouă pe drum, are să mai ție mult timp ploaia. Dacă i-a murit vreunei persoane vreun mort drag și nu-l poate uita, scârbindu-se întruna, se crede că, dacă va întorna cofa cu gura în jos și va bea apă de pe fundul cofei, din partea de dinafară, va uita de cel mort și nu se va mai întrista. Pe mormântul unui spânzurat, fiecare trecător pune un gătej sau vreasc, până se strânge o grămadă mai mare, apoi cineva îi dă foc, zicându-se că aceasa e lumânarea mortului. Dacă vrei să moară cineva, fă-i cu lumânarea furată de la mort.

ÎNMORMÂNTAREA

Când muribundul e gata să-și dea obștescul sfârșit, i se pune în mână o lumină de ceară aprinsă. Aceasta se face pentru ca să se știe că mortul e creștin și pentru ca mortul să vadă pe lumea cealaltă – căci acolo domnește un întuneric deplin – și să sperie astfel pe Necuratul.

Apoi, după ce și-a dat sufletul, unul din cei mai apropiați dintre rudeniile mortului îi închide ochii, șoptind: „Dumnezeu să-l ierte" ori „Dumnezeu să-l odihnească". Îndată după asta i se pregătește scalda, fie într-o albie, fie într-o covată sau vană. Mortul trebuie spălat bine, ca să se poată prezenta în fața Domnului curat. Dacă nu e spălat bine, vina și păcatul e al aceluia care l-a spălat. Apoi e îmbrăcat frumos, cu hainele cele mai bune sau cu haine făcute anume pentru asta, dacă bolnavul a zăcut mai mult. După aceea e așezat pe o laiță cu capul sub icoană ori pe masă, în mijlocul casei. Dar totdeauna e cu picioarele spre ușă. I se pun mâinile pe piept: cea dreaptă peste cea stângă. În mâini i se pune o cruce de ceară sau chiar lumânarea, pe care a avut-o atunci când și-a dat sufletul. În mijlocul crucitei se pune un ban, cu care mortul își va plăti luntrea, cu care va trece râul spre lumea cealaltă. I se mai leagă un ban de degetul mic cu care va plăti pe omul ce-l va ajuta să treacă puntea la rai. Banii pentru vămi i se pun în sân sau se dau de pomană. Lângă cruciță i se mai pune o icoană. Peste corp se așterne o pânză albă numită giulgiu, jolj, sovor, ruspeți ori respeți. Cu pânza aceasta se va apăra mortul în contra focului din drumul său până la rai. Când se pune în sicriu, cu pânza aceasta se acopere mortul pe față. La capul mortului se așează câte două lumânări în sfeșnice. În camera mortului se întorc oglinzile cu fața la părete sau se acopăr cu tulpan negru, pentru că, dacă mortul s-ar vedea în oglindă, se preface în strigoi. Tot așa nu se lasă în odaie nici câini, nici pisici, ba chiar și șoarecii sunt prinși, pentru că dacă ar trece vreun animal [pe] sub patul mortului, el s-ar preface în strigoi, și pentru că sufletul, în zbaterea lui, imediat după moarte să nu intre în unul din aceste animale necurate.

După ce mortul a fost astfel așezat, se dă de veste la neamuri și la biserică, unde se trag clopotele. Pentru bătrâni se trag toate clopotele, pentru un copil mic numai unul. Tot așa dacă omul e mai bogat se trag toate clopotele și mai lung; dacă e mai sărac se trag mai puține și mai scurt.

În cele mai multe părți ale țării e obiceiul ca să se așeze în fața casei un brăduț sau un pom, ca să se știe că acolo a murit cineva. Mai înainte însă se dă de știre prin bocet. Dacă moare bărbatul sau un copil, atunci mama sau soția, ori altă muiere de a casei începe

să bocească pe mort, mai întâi deasupra lor, apoi iese afară și cântă bocete anumite pentru această împrejurare, mai întâi în prag, apoi la fiecare colț al casei. Bocirea mortului se obișnuiește în unele locuri să se facă de trei ori pe zi.

De îndată ce s-a aflat despre moartea cuiva, imediat încep să sosească rudele, prietenii și cunoscuții, ca să-și arate părerea de rău pentru cel ce-a plecat și să mângâie pe cei rămași. Când cineva intră în odaia mortului, nu trebuie să dea bineț, ci doar să îngâne un „Dumnezeu să-l odihnească", ori „Dumnezeu să-l ierte". Lipesc o lumină de sfeșnicul de la capul mortului și uneori lasă câte un ban.

Mortul trebuie să stea în casă 2-3 zile. În tot timpul acesta rudele mai apropiate îi poartă doliul, bărbații umblând cu capul gol, iar femeile punându-și tulpan negru. În fiecare noapte se face privegherea mortului (priveghi), pentru că Dracul susține că trupul oamenilor e al lui, deoarece el a adus din fundul apei lutișorul din care a făcut Dumnezeu pământul și mai apoi omul. De aceea, cum aude că a murit cineva, vine să-l fure și dacă n-ar priveghea oamenii, Dracu ar răpi trupul morților. La priveghi se adună prietenii și cunoscuții, mai ales tinerii și ca să treacă timpul, povestesc sau joacă diferite jocuri, pentru ca cei a[i] casei să mai uite durerea. După miezul nopții cei ai casei aduc plăcinte și colaci și rachiu ca să nu adoarmă lumea.

Apoi se fac pregătirile pentru înmormântare. Mai întâi se face o lumină mai lungă, numită „toiag", care se aprinde numai la anumite răstimpuri și pe care se reazimă mortul, când trece puntea raiului. Toiagul (privighietoarea, toiag de stat, lumină de stat) se face tot atât de lungă cât mortul, și foarte subțire. După ce e gata, se face rotocol și se așază la capul sau pe pieptul mortului. Ori de câte ori trag clopotele, se aprinde toiagul. Mai e aprins atunci când se scoate mortul din casă, când i se face prohodul, iar după înmormântare se stinge și e adus acasă. Se aprinde apoi, în trei seri una după alta, chiar pe locul unde și-a dat răposatul sufletul. Alături de toiag se mai așază un ștergar, o sticlă cu apă și pâine, pentru ca sufletul să se poată odihni în rătăcirile sale.

Apoi se fac colacii pentru paos, coliva și pomul. Pomul e de cele mai multe ori un brăduț, dar poate să fie și alt pom. El se împodobește frumos cu panglici și cu diferite fructe: smochine, nuci, mere și altele. El ar reprezenta după credințele populare: 1) pomul vieții plin cu toate bunătățile, pe care mortul îl părăsește; 2) trecătoarea în lumea cealaltă; 3) umbrirea și recrearea sufletului în lumea cealaltă, după ce a trecut vămile și 4) pomul raiului încărcat cu toate bunătățile.

Sicriul (coșciugul, copârșăul) se face din lemn de brad și după măsura mortului. Nu e bine să fie mai mare, pentru că se zice că locul rămas cheamă alți morți dintre ai casei. În sicriu se așează o

perniță, pe care să se sprijine capul și în care se pune săpunul, cu care s-a spălat, piaptănul, cu care s-a pieptănat mortul ultima dată. Se mai pune și sfoara cu care lemnarul a măsurat lungimea mortului pentru sicriu. În capacul sicriului se face o ferestruică. Când e așezat, mortul în sicriu, se tămâiază, iar femeile îl bocesc.

În dimineața zilei, când e înmormântat (în alte părți în fiecare dimineață), se cântă zorile.

Zorilor, zorilor,
Voi surorilor,
Să nu mi-l zoriți,
Să mi-l ofiliț,
Pân'n-om găti
Cuptoare de pâne,
Nouă de mălai,
Nouă buți cu vin,
Nouă cu rachiu!
Zorilor, zorilor,
Voi surorilor,
Să nu mi-l zoriți,
Să mi-l ofiliți,
Până noi vom face,
Nouă răvășele,
Pe la nemurele
Să vină și ele,
Să vadă că-i jele!
Zorilor, zorilor,
Să nu vă grăbiți
Să mi-l ofiliți,
Până noi om face
Nouă ferestrele:
Pe una să-i vină
Miros de tămâie,
Pe alta să-i vină
Colac și lumină.
Pe una să-i vie
O turtiță caldă
Ș-o ulcea cu apă!

Înmormântarea se face după-amiază. De îndată ce a sunat amiaza, pâlcuri de prieteni și cunoscuți se adună la casa mortului. Aci primesc câte o lumânare și o batistă. Celor care duc năsălia, li se prinde câte o basma neagră de umăr. Dacă e dus cu carul cu boi, se prind batistele de coarnele boilor, sau de jug. E obiceiul, ca la moartea fetelor mari să se îmbrace câteva fete ca drușe, fata în rochie de mireasă, iar batistele să fie albe.

Înainte de a se pune capacul pe sicriu, i se rupe mortului orice nod ar avea în haine, pentru ca cel rămas văduv să se poată remărita sau reînsura. Când îl scot din casă se lovește sicriul ușor de trei ori de prag. Prin asta mortul mulțumește casei că l-a adăpostit și apărat. În casă se face o scurtă rugăciune, apoi mortul e scos afară în curte, unde se face slujba pentru morți.

Unii acopăr sicriul, înainte de a-l scoate din casă; alții numai după prohodul de la biserică, după ce s-a cântat: „Veniți, fraților, de-i dați mortului ultima sărutare", iar în alte părți, numai când se pune în mormânt. După ce s-a scos mortul în ogradă, cei rămași în casă închid repede ușile și ferestrele, ca să nu mai vie moartea în casă și să mai ia pe cineva. Iar când pleacă, se uită după el, ca să poată uita mai repede. Tot când se scoate mortul din casă, e obiceiul ca cineva dintre ai casei să spargă o oală, iar uneori, la femei [să se rupă] o furcă. În casă nu se mătură atât timp cât stă mortul; numai după ce l-au scos și au pornit cu el spre biserică sau cimitir, numai atunci, se mătură și se grijesc toate, dar nu de către ai casei, ci de către o străină.

Când sicriul e scos afară, e obiceiul ca bocitoarele – ale casei sau năimite – să înceapă să bocească. Bocirea se mai face și pe drum, când se fac stările, dar mai ales la cimitir. Dăm pentru frumusețea cu care știu sătenii să-și îmbrace durerea, despărțirea de cei dragi, câteva bocete:

Tătucuță, grija noastră,
Grija noastră, mila noastră,
Mândră casă ți-ai făcut,
Matale nu ți-a plăcut.
La stoleri că mi-ai plătit
Să despice-un brad în două,
Ca să-ți facă alta nouă,
Fără uși, fără ferești,
Acolo să viețuiești.
Nu-i fereastră de privit
Și nici scaun de șezut,
Ci numai de putrezit.
Și cum mi te-au scos în prund
De-amu nu-i veni mai mult.
Da' cum de te-ai îndurat
Și căsuța ți-ai lăsat.
Ți-ai lăsat-o luminoasă
Și-ai căutat-o întunecoasă.
Făr' de uși, făr' de ferești.
Nu te duci să veselești,
Ci-acolo să vecuiești,
Nu te duci ca să-nfloreșți.
Da' te duci să veștejești.

Aceasta se cântă atunci când se pune mortul în sicriu:

Moarte, moarte, rea mai ești,
Tu acolo năzuiești,
Că ți-ai pus mâna pe masă
Și ne-ai făcut larg prin casă.
Și ți-ai pus mâna pe grindă,
Și ne-ai făcut larg prin tindă
Și ți-ai pus mâna pe scară
Și ne-ai făcut larg pe-afară.
Pământe, dragă pământe
Prinde-m-aș frate cu tine,
Să-mi dai tu cheile mie,
Pământe, dragă pământe,
Să mă uit în casa ta,
Doar aș da de fiica mea.
Să mă uit în fundul tău
Și să dau de copârșău.
Să iau pânza de pe obraz
Să-mi stâmpăr al meu năcaz.
Să iau pânza de pe față,
Să stâmpăr a mea viață.
Spune, moarte, spune dragă,
De unde, moarte, ai venit?
Nici ușa n-o cârțâit.
Pă-unde-n casă te-ai băgat?
Că cânele n-o lătrat.
Pă unde-ai venit alaltăsară
Pă su-meri, pă su-gutui,
La omul meu la căpătâi.
Și din una te-ai băgat
Su-perină la cap te-ai așezat
Da', eu, moarte, să fi știut
Eu la tine-aș fi venit,
De perină aș fi scuturat
Și moartea s-ar fi speriat
Pe omul meu l-ar fi lăsat.

Bocetele sunt foarte numeroase. Sunt bocete pentru tată, pentru mamă, pentru copil, pentru june, pentru fată mare, pentru orice membru din familie, bocete care se-nvață de [la] bocitoare [la]* bocitoare și care se cântă cu oarecare modificări la fiecare mort. Sunt însă și bocete improvizate, după anumite împrejurări. Bocitoarele le cântă pe un ton jalnic, neuitând să scoată țipete și lacrimi, chiar când sunt bocitoare de meserie. Cu cât un mort a fost mai tare și în versuri mai frumoase bocit, cu atât înmormântarea câștigă în prestanță.

*. În text: „în" (*n. ed.*).

Prohodul se [oficiază]* în unele părți în ograda mortului, în alte părți la biserică, după un anumit tipic. După aceea se pune cortegiul în mișcare. Cortegiul e astfel format în majoritatea cazurilor: În frunte merge un copil, ce duce crucea de lemn, ce va fi așezată pe mormânt. După el vin oamenii cu praporii. De obicei numărul praporilor depinde, după importanța mortului. Apoi vin oamenii care duc pomenile și paosurile. Pentru oameni se face, în afară de colive, și colaci, în care se înfing niște bețișoare împodobite cu diferite poame (mere, nuci, prune afumate, smochine). După ei vine corul, în satele unde biserica are cor, iar dacă nu, preotul urmat de unul sau doi dascăli sau cântăreți. Pe urmă vine năsălia sau carul cu mortul. În timpul iernii mortul este dus cu sania. Totuși sunt unele părți în care și vara mortul este dus la groapă cu sania, pentru ca să-i fie drumul mai lunecos spre cealaltă lume. După car, vin neamurile și lumea, care ține să-l întovărășească pe mort până la ultimul lăcaș.

Când mortul e june sau fată nemăritată, părinții țin foarte mult să-l ducă cu muzică. De obicei, muzica e formată din lăutarii satului. În unele părți de munte, însă, prietenii celui sau celei moarte aleg dintre dânșii pe cei care știu mai bine cânta din fluier și aceștia întovărășesc cortegiul. Fluierarii însă nu trebuie să fie mai mulți de 10.

Cortegiul face în drumul său anumite popasuri sau stări (stâlpi). Sunt 12 popasuri, pentru că ele închipuie vămile, pe care trebuie să le treacă răposatul. În unele părți ele se fac numai la răscrucile drumurilor. În alte părți, ele sunt hotărâte în anumite locuri din sat. La stări se face o scurtă rugăciune și apoi se pleacă mai departe.

Afară de stări (popasuri) se obișnuiește să se mai facă și podurile. În anumite locuri se așterne un ștergar, pe care se pune un colac și o lumină și uneori și o sticlă cu vin. Tot cortegiul funerar trebuie să treacă peste acest pod de pânză, care închipuie podurile peste râurile din lumea cealaltă, pe care trebuie să le treacă sufletul. Ștergarul e dat apoi, fie preotului, fie de pomană săracilor, dimpreună cu colacul și lumina.

Rămasul bun, care se ia sub forma sărutării cele din urmă, ce se dă mortului, în unele părți se face la sfârșitul prohodului, la biserică sau în ograda celui mort. În altă parte această despărțire se face la cimitir.

De îndată ce s-a apropiat cortegiul de cimitir, bocitoarele încep un bocet:

Bucură-te, țintirime,
Că trandafir mândru-ți vine.
Da' nu vine să-nflorească,
Ci vine să putrezească.

*. În text: „se face" (*n. ed.*).

iar aproape de groapă, ceastălaltă:

Negrule, pământule,
Lacăt ai
Şi cheie n-ai.
Ce încui,
Nu mai descui.
Cine-apucă-a-antra su-tine,
Până-i lumea nu mai vine.

Negrule,
Pământule,
Mulţi oameni ai adunat
Şi nu te-ai mai săturat.
Mulţi oameni ai înghiţit
Şi tot nu te-ai hărănit.

Înainte de a se coborî sicriul în groapă, e obiceiul ca să i se ia mortului toate podoabele de preţ şi să i se rupă toate cusăturile sau nodurile, pentru ca să nu mai tragă şi pe alţi ai casei după el. De cele mai multe ori, aci se aşează capacul (pleoapa) peste sicriu. În groapă se aruncă şi măsura gropii (făcută de obicei dintr-un lemn subţire sau din sfoară) ruptă în trei bucăţi. De asemenea, se aruncă bani mărunţi, cu care mortul îşi plăteşte locul, pe care îl ocupă în pământ, ca să nu i-l ia alţii.

După ce s-a coborât sicriul, preotul pecetluieşte groapa aruncând trei lopeţi de pământ, sau făcând cu hârleţul sau lopata cruce în cele patru părţi ale groapii. Toată lumea spune, închinându-se: „Dumnezeu să-l odihnească!" „Fie ţărâna uşoară!" „Dumnezeu să-l ierte!"

Apoi toate neamurile, rând pe rând, şi mai apoi şi unii prieteni buni sau fraţi de cruce, aruncă şi ei câte un pumn de pământ. După care groparul astupă groapa. E obiceiul în toate ţinuturile locuite de români, ca o femeie dintre rudele casei să dea ori să arunce groparului o găină neagră peste groapă. I se mai dă un colac, o cană de apă sau vin, o lumânare, un ştergar şi un ban. Acestea ar constitui plata groparului şi pomană pentru sufletul mortului. Găina trebuie să fie neagră, pentru ca să rupă vrăjile, ce s-ar fi făcut asupra mormântului, şi să alunge duhurile necurate din jurul groapei. În unele părţi se dă un miel şi chiar o oaie.

După ce s-a astupat groapa, i se aşează mortului crucea şi bradul la căpătâi. Încă înainte de asta, rudele încep să plece, iar o femeie priceputâ şi de-a casei, împarte pomenile la săraci. Fiecare capătă un paos (un colac, o lumină şi o cană), când mortul a fost mai înstărit, ori colivă şi o lumină, dacă a fost mai sărac. Se împart şi bani. Unii dau de pomană şi hainele mortului, pentru că există credinţa adânc înrădăcinată în sufletul românilor, că tot ce se dă de pomană aici pe pământ, sufletul le capătă pe lumea cealaltă.

Când se întorc de la înmormântare, fie la cea dintâi cişmea sau fântână, fie acasă, toţi trebuie să se spele pe mâini, ca să se cureţe de duhurile necurate. Unii fac nişte focuri de frunze şi găteje, peste care sar, ca să îndepărteze prin foc miasmele morţii şi duhurile necurate ce s-ar fi prins de ei. E bine chiar ca, la întoarcere, oamenii

să vie pe altă cale, ca să rupă firul morţii şi să nu întoarcă mortul ca strigoi.

Pentru odihna sufletului celui mort, în trei dimineţi după înmormântare, până a nu răsări soarele, cei ai casei se duc la mormânt îi aprind lumânări şi-l tămâiază. În alte părţi i se aprind luminile sub icoană timp de 40 de zile, când i se face parastasul. Parastas se face la 3, la 9 şi la 40 de zile. Cui nu i se fac parastase, nu se poate odihni în mormânt, iar păcatele mici, care îl opresc să ajungă la rai, nu pot fi iertate.

Tot pentru odihna răposatului e obiceiul ca la întoarcerea de la înmormântare să se facă comândul (comândarea, praznic, sărăcustă, pomană). În vechime, în preseara înmormântării, se aduceau câţiva berbeci negri şi după ce răsăreau stelele, venea preotul şi făcea o scurtă rugăciune. Apoi li se lipeau câte o lumânare între coarne şi erau întorşi cu faţa spre apus. Un om îi înjunghea, lăsând ca sângele lor să curgă într-o groapă săpată în grădină, anumit pentru acest prilej, şi care era numită *ara*. Pielea era dată popii şi de atunci a rămas şi zicala: „a dat pielea popii", pentru cel care a murit. Din carnea berbecilor se făcea apoi mâncare pentru comând. Acum nu se mai junghie berbeci, ci imediat ce mortul a fost scos din ogradă, femeile care au rămas să cureţe casa, aşează mesele şi pregătesc bucatele pentru praznic. La praznic sunt invitaţi toţi cei care au luat parte la înmormântare şi mai ales preotul. Acesta, după ce spune o mică rugăciune pentru odihna sufletului răposatului, face câte o cruce înspre cei patru pereţi ai casei şi spune: „Dumnezeu să-l (s-o) odihnească!", pe care o repetă toţi cei prezenţi. Apoi se împarte coliva şi după ea se aduc diferite mâncări, dintre care rar lipsesc sarmalele. Nu lipseşte nici vinul şi, la fiecare pahar, i se doreşte mortului ţărână uşoară, iertare şi odihnă veşnică.

În unele părţi, mai e obiceiul ca cineva dintre rudele apropiate ale mortului – sau dacă nu poate nimeni, se plăteşte un om anume, – care să aducă în 40 de zile apă de la fântână pentru un sărac. Aceasta se numeşte „slobozirea apei" şi se face tot pentru viaţa de dincolo a morţilor şi pentru ca astfel duhurile morţii să se împrăştie din jurul casei.

Făcându-se toate acestea, oamenii sunt de credinţă că sufletul mortului va putea pătrunde uşor prin toate vămile şi va ajunge cu bine în faţa Marelui Judecător. Mai rău e de cei care îşi dau singuri moartea, sau de cei care nu mai au pe nimeni, care să le facă toate rugăciunile şi parastasele. Sinucigaşii, ca şi copiii nebotezaţi, erau îngropaţi într-o anumită parte a cimitirului, care în Bucovina se numeşte *sniamen*. Pentru odihna sufletului acestora, ca şi pentru acei morţi fără urmaşi (de aceea românul ţine morţiş ca să aibă copii, care să-l înmormânteze şi să-i ridice parastasele) se fac rugăciuni la ziua morţilor, la 40 de Mucenici şi la zilele Moşilor.

La zilele Moșilor se fac rugăciuni pentru toți morții. Sunt foarte mulți Moși. Așa se cunosc Moșii de Crăciun, Moșii de iarnă, Moșii de păresimi, Moșii de primăvară, Moșii de Florii, de Paști, de Rusalii, de Rusitori și alții. La toți Moșii se fac parastase și se dau de pomană săracilor, pentru ca morții să nu ducă lipsă de nimic pe lumea cealaltă și pentru ca și ei să fie fericiți, acolo unde sunt, când văd că cei rămași se gândesc la ei.

Miorița. Gravură în lemn de Marcel Olinescu.

VII
TIMPUL

NORII

Bătrânii povestesc că la-nceputul începutului, norii erau boii Soarelui. Ei trăgeau carul cu apă la curtea soarleui. Când Soarele nu se uita la ei, se mai lăsau pe tânjală și atunci apa se slobozea peste marginele fântânii și atunci cădea ploaia pe pământ. Pe semne nu-și făceau munca așa cum trebuia sau lucrau prea încet și atunci Dumnezeu i-a izgonit la marginea pământului, unde stau ascunși într-un tău mare. Ei beau apa din tău și chiar din mările învecinate, până se umflă ca niște burdufuri, de stau să plesnească. Atunci vin balaurii împingându-i cu coarnele, iar solomonarii îi plesnesc cu biciurile. Norii o iau la fugă, năvălesc în văzduh și fug pe sub ceruri. Dar balaurii nu-i slăbesc; îi gonesc din urmă și când solomonarii le fac semn, slobod toată apa cu care s-a umflat.

Dumnezeu a pus mai mare peste nori pe Sf[ântul] Ilie. El poruncește balaurilor, când vrea el sau când îi ordonă Dumnezeu, ca să ridice norii până sus în înaltul cerului, și îi cârmuiește cum vrea el și unde trebuie. Norii merg împinși de suflarea balaurilor.

PLOAIA

Ploaia e-n cer și norii o aduc de-acolo, din împărăția norilor. Dumnezeu, când vrea să cadă ploaia într-un anumit loc, deschide cerurile și sloboade ploile. Ploile cele mai mici, cele folositoare, le sloboade chiar Dumnezeu. Cele mai furtunoase și cu grindină și aduse de balauri, acelea numai solomonarii din voia lor sau din porunca lui Dumnezeu le aduc și le mână. Când plouă cu Soare, atunci se zice că Dracu face chef cu nevastă-sa și când se îmbată bine se ia[u] la bătaie, iar Dumnezeu râde de ei. Când e secetă, se crede că cineva a legat ploile. Cei ce pot lega ploile sunt în primul rând țiganii, solomonarii, vrăjitoarele și cărămidarii, ca să poată lucra ei. După loc și obicei, se fac diferite dezlegări. Uneori când trebuie ploaie pentru țarini, se invocă ploile prin paparude. Paparudele le fac, de obicei, țigăncile tinere. Ele își împletesc cununi de bozii pe cap, se-mpestrițează cu panglici roșii, cu salbe de firfirici și merg să joace din casă în casă. O țigancă mai în vârstă cântă din gură pe o melodie monotonă de dans, cu note scurte, tocate, dar într-un ritm vioi, un șir de invocațiuni pentru ploaie. După ritmul cântecului, două sau mai multe paparude joacă sărind și săltându-și fustele cu bozii, bătând din palme, ori plesnind din

Norii

degete, întocmai cum fac spaniolii cu castagnetele și repetând exclamația: *Ha! ha! ha!* În timpul acesta, stăpâna casei ia o cană de apă și o aruncă peste ele, udându-le de sus și până jos. Zărind-o, paparudele se prefac că fug și fug chiar de-a binelea, dacă apa e rece. Tinerii din casă fug după ele și tot nu scapă de udeala ce-o invocă. După asta se întorc spre stăpânii din casă și [le]* urează noroc, viața lungă, belșug la grâne. Primesc sau o monedă sau o strachină de fasole, de făină, ori câte o haină învechită. Cântecul paparudelor e astfel:

Paparudă, rudă,
Ia-n' ieși de ne udă
Cu găleata, leata,
Peste toată gloata.
Ploaie, Doamne, ploaie
Locuri să ne moaie,
Ploiță curată
Din ceruri vărsată.
Unde-i valea sacă
D-apă să se facă,
Unde-i valea lungă
Mai mult să s-ajungă;
Unde-o da cu plugu
Să meargă ca untu,
Unde-o da cu sapa
Să meargă ca d-apa.
Ploaie, Domane, ploaie
Locuri să se moaie,
Cucuruzele
Cât grădinele
Orzu
Până-n podu.
Săcara
Cât scara.
Grâu
Până-n brâu.

[Sau:]

Paparudă, rudă
Ieși afară de ne udă,
Cu găleata leata,
Peste toată ceata,
Aduceți cheițele
Să descui ploițele
De joi până joi
Să dea nouă ploi.

* În text: „și-i" (*n. ed.*).

Tot pentru invocarea ploii se mai face Caloianul. Acesta e un obicei răspândit mai mult prin Moldova, Muntenia și Dobrogea. Femeile și fetele iau lut galben și-l frământă, formând un om în miniatură, ca o păpușă. Ăsta-i Caloianu. Păpușa aceasta caraghioasă e pusă într-un coșciug mic și e purtată ca un mort, plâns și bocit, tămâiat și pe urmă îngropat între bozii sau lângă fântână, în timp ce femeile îi cântă la cap:

Caloiene, iene,
Caloiene, iene,
du-te-n ceriu și cere
să deschiză porțile,
să sloboadă poile,
să curgă ca gârlele,
zilele
și noptile,
ca să crească grânele,

Caloiene, iene,
Caloiene, iene,
cum ne curg lăcrămile,
să curgă și ploile
zilele
și noptile
și umple șanțurile,
să crească legumele,
și toate ierburile,

[Sau:]

Caloiene, iene,
Caloiene, iene,
du-te-n ceri la Dumnezeu
ca să plouă tot mereu,
zilele

și noptile
să dea drumul roadelor,
ca să fie-mbelșugată,
roadele, noroadele,
țara toată, lumea toată.

Cum farsa asta nu prea aduce lacrimi la porunceală, fetele își freacă ochii cu ceapă, ca să curgă cât mai multe lacrămi, fiindcă

Paparude

Caloianul

se crede că cu cât se varsă mai multe lacrămi, cu atât va fi și ploaia mai îmbelșugată. După trei zile, Caloianul este dezgropat și aruncat pe gârlă, ca să turbure norii și apele, cum se-ntâmplă înainte de ploaie. În ziua când se face Caloian, se lucrează numai până la amiază, iar după asta se bea și se petrece.

În schimb, când ploile curg gârlă și apa e gata să inunde ogoarele, atunci există un alt obicei. Femeile și fetele se duc la fântână, iau lut galben și fac din el două chipuri de om: pe unu îl îmbracă în haine bărbătești, iar pe celălalt în haine femeiești. De obicei așa se potrivește ca bărbatul să fie în haine albe, iar femeia cu testemel negru și cu cârpe negre îmbrăcat, dacă nu i se găsesc fuste negre. Bărbatul e Tatăl Soarelui, iar femeia Muma Ploii. Cu un anumit ceremonial, Tatăl Soarelui este urcat pe capul unei troițe, ce străjuiește vreo fântână. Se caută o troiță, cât mai înaltă, ca Tatăl Soarelui să arate mai țanțoș, mai victorios. Pe Muma Ploii, în schimb, o îngroapă după tot tipicul unei adevărate înmormântări. E „bocită", i se fac pomeni și chiar i se dă și o găină neagră peste groapă de pomană. În acest fel ploile au fost îngropate și soarele rămâne singur victorios, sau pe troița fântânii.

Când plouă prea avan, „cu cofa" cum se zice, atunci se scaote cociorva și lopata de pâine și se așază cruciș înaintea pragului, iar toporul se-nfige în pământ și astfel ploaia încetează. Tot așa se procedează și când plouă cu piatră.

Se crede că totdeauna de sărbătirile evreiești, plouă. Iar dacă ploaia începe sâmbătă, va ține până sâmbăta viitoare. Dacă plouă de joi, atunci ploaia va ține două săptămâni.

Ploaia o dă Dumnezeu şi când vrea să dea o ploaie, atunci toacă, pentru ca să vestească pe Sf[ântul] Ilie să deschidă ploile. Cocoşii aud toaca şi atunci cântă într-un anumit fel, ca să vestească şi pe oameni.

Când plouă cu Soare, copii cântă:

Fugi, ploaie călătoare,
Că te-ajunge sfântu Soare
Şi-ţi taie picioarele
Cu un mai,
Cu un pai
Cu căciula lui Mihai.

Oamenii cunosc că va ploua după anumite semne. Aşa, un român ştie sigur că va ploua, când:

- rândunica zboară pe jos,
- ţipă păunul des şi ascuţit,
- gâsca e neliniştită,
- din cuibul de ţarcă, numai una zboară, iar cealaltă stă pe cuib,
- cântă cocoşul seara devreme,
- animalele sunt neliniştite şi nu au astâmpăr,
- ies furnicile afară şi se adună la un loc,
- se-ntorc albinele devreme,
- Soarele arde prea tare,
- muştele înţeapă tare şi nu dau pace oamenilor;
- ţipă găile prin pomi,
- pişcă puricii tare,
- ţânţarii umblă cu droaia,
- albinele fac zgomot la gura prisăcii,
- peştii sar în sus din apă,
- răcăteţul (brotăcelul) cântă tare,
- Soarele şi Luna au un cerc lucitor,
- norii, la apus, au coloare galbenă,
- negura e deasă şi-ntunecoasă,
- dimineaţa e cerul roş,
- negura se suie în sus,
- bălţile miroase prea puternic,
- seara e umedă,
- focul nu arde cumsecade,
- sarea se topeşte,
- asudă vara fereştile,
- fumul nu se urcă în sus,
- curge apa din oale pe foc,
- scânteie la gura cuptorului,
- mirosul florilor [e] îmbătător,
- umblă porcu cu paie-n gură,
- zburdă viţeii,

iar când

- seara vor fi norii roşii,
- para focului se va plimba pe vase şi pirostii,
- te mănâncă din senin corpul,
- te ustură urechile,
- oile-s prea zburdalnice,
- greierii din casă cântă mult şi asurzitor,

va ploua cu furtună.

Nu va ploua însă şi va fi vreme frumoasă, când:

- rândunica zboară pe sus,
- privighetoarea cântă mereu,
- cocoşii cântă iarna peste zi,
- ies amândouă ţarcele din cuib,
- Soarele şi Luna lucesc curat,
- seara spre răsărit se vede curcubeu,
- negura e albicioasă,
- nourii au la apus culoare roză,
- asfinţitul e senin,
- seara e uscăcioasă,
- negura cade în jos, şi se lăţeşte.

FIERĂRITUL

Tot pentru a invoca ploaia să cadă pe câmpurile uscate de secetă şi [să ude] grânele uscate de arşiţă, se face, în Oltenia mai ales, fierăritul. Iată cum se face:

Se vorbesc flăcăii şi se adună de cu seară în curtea bisericii. Aduc cu ei tot felul de clopote şi fiare vechi, ce ar putea scoate zgomot: clopote de vite, clopote de fier, câteodată şi de tuci, căldări şi altele. Mai iau două-trei hârdaie, garniţe, căldări, vedre.

Unii se suie în clopotniţă şi încep să tragă toate clopotele şi bat toaca cea de fier. Cei de jos sună şi ei din clopotele lor, aşa că se face o gălăgie, de vuieşte tot satul. Mai mare zgomot e jos, unde fiecare clopoţel, clopot de vite sau clopot dogit are sunetul lui, unindu-se toate într-o serenadă infernală. Toată lumea din sat lasă lucrul şi făcându-şi cruce, şopteşte: „Fierăritul". În timpul acesta câinii, cărora nici aşa nu le prea place sunetul clopotelor, urlă ca „după ducă-se pe pustii", încât, dacă ar intra cineva străin în sat, s-ar speria de tot tărăboiul acesta şi ar crede că e vreme de rezbel sau de răzvrătire. Asta ţine până se înserează de-a binelea şi până ce femeile şi-au învelit focul în vatră. Atunci flăcăii pleacă spre fântână, ducând cu ei şi toaca de lemn, pe care o azvârl în fântâni. Apoi scot voinicește la apă, de-şi umplu hârdaiele şi cu garniţele udă bine toată fântâna. Dar în tot timpul cât robotesc nu vorbesc nimic, căci atunci toată vraja se risipeşte. De-nţeles se-nţeleg prin semne. Când au isprăvit la fântână, o pornesc prin „odăi", adică pe la casele oamenilor, cu hârdaiele pline de apă. Cine se întâlneşte cu ei pe drum, nu scapă nelăut; se face fără voie paparudă.

Cântând, chiuind şi sunând din clopote, colindă astfel tot satul. Se zbat pe la casele oamenilor şi unde găsesc o fată dormind pe prispă, o udă râzând şi glumind.

Asta ţine pân-n zorii zilei, când se „slomneşte" de ziuă şi când toţi flăcăii pleacă pe la casele lor.

FULGERUL

Între Dumnezeu şi Dracul cu armata lui de duhuri rele şi necurate, se duce un război crâncen, de la facerea lumii şi până astăzi.

Dumnezeu îl urmăreşte cu ceata lui de sfinţi şi de îngeri şi oriunde întâlneşte un drac e pedepsit sau omorât, că astfel s-ar înmulţi dracii, de n-am mai putea de rău lor. Dintre toţi sfinţii din cer, cel mai înverşunat duşman al dracilor e Sf[ântul] Ilie. Acesta

se plimbă prin nori cu carul său de foc şi ori de câte ori vede un drac, Sf[ântul] Ilie îl plesneşte cu biciul său cu pleasna de foc, de-l trăsneşte. Când vede mai mulţi draci, atunci Sf[ântul] Ilie dă cu tunul. Fulgerul, tunetul şi durduitul trăsnetului, nu e altceva decât bubuitul şi împuşcarea tunului lui.

Dracii, cum îl aud, caută să să ascundă, care încotro vede cu ochii prin buturugi, prin clădiri, în hornuri sau chiar în oameni şi dobitoace. Dar Sf[ântul] Ilie îi găseşte şi-i trăsneşte şi acolo. Pe lângă focul care se vede, Sf[ântul] Ilie pune în tun şi o piatră ascuţită ca o cutie, cu care împuşcă Sf[ântul] Ilie pe Necurat. Când nu loveşte pe vreun drac, cutea se-nfinge adânc în pământ. Oamenii ca[u]tă astfel de pietre şi le scot din adânc, pentru că sunt bune de leac şi dă putere celui care le are.

O astfel de piatră – de obicei ea are forma unei săgeţi –, după ce se găseşte, se spală în 3 ape şi rugina ei cu apa în care s-a spălat, se dă celui care are junghiuri. Când cade din cer, ea merge în pământ 9 stânjeni şi pe fiecare an iese câte un stânjen, aşa că numai după 9 ani iese piatra afară la lumină.

În contra trăsnetului oamenii se feresc cu cununi de sânziene, aruncate pe casă, cu urzici, ramuri de sălcii şi se poate goni cu ramură de alun. (Şerpii trăsnetului, ca şi şerpii pământului, mor din atingerea nuielii de alun.) Dar mai ales, făcându-şi cruce mereu, pentru că diavolii nu se pot apropia de cruce nouă şi astfel nefiind nici un drac prin apropiere, nici Sf[ântul] Ilie nu trăsneşte.

VÂNTURILE

Sunt vânturi bune, care ne aduc foloase şi ne vor binele şi vânturi rele, turbate, care sunt pornite contra oamenilor, stricându-le şi dărâmându-le tot avutul lor şi tot ce li se opune în cale.

Vânturile bune sunt în număr de 12, căci 12 feciori are Sfânta Duminică şi cum Sf[ânta] Duminică e prietena şi ocrotirea oamenilor, îşi trimite feciorii să mai uşureze sarcinele şi durerile oamenilor. Aşa, unul vine să-l răcorească de zăpuşeala căldurilor de vară, altul îi aduce ploaie, când îi trebuie, altul îi înmoaie gerul, fiecare după firea lui. Căci toţi fiii Sfintei Duminici au firi deosebite: unul e mai moale, altul – cel mai mic – mai neastâmpărat, cel mai mare iute de mânie, că mai mult rău face când se porneşte. Ăsta-i Crivăţul şi-i tare morocănos la fire. Nimic nu-i place, tot năcăjit umblă, îi cu toane ca o fată bătrână, căci şi el a fost îndrăgostit de o zână, dar zânei nu i-a plăcut de el şi s-a măritat cu Făt-Frumos şi de atunci Crivăţul e tot mânios. Câteodată o porneşte aşa hai-hui, de răstoarnă tot ce-ntâlneşte* în cale.

*. În text: „nvârteşte" (*n. ed.*).

Vântul cel lin

Cei doisprezece copii ai Sfintei Duminici sunt: *Crivăţul*, ce vine din părţile ruseşti. *Frumosul*, care vine dinspre miazănoapte; *Vântul de sub Soare*, ce vine din părţile răsăritului; *Austrul*, ce-o porneşte din părţile dinspre soare-apune, şi care aduce ploile calde; *Băltăreţu* care ridică ploile din bălţile Dunării de la miazăzi; *Vântul cel lin*, care bate uşurel, de mişcă numai frunza şi vine tocmai din mările de la miazăzi; *Vântul frunzii*, ce aduce primăvara, bate de la miazănoapte, călduţ şi neastâmpărat. El scoate colţul la iarbă şi mugurul din coaja copacilor; *Boarea*, care de-abia poate mişca frunza copacilor, e tot somnoros şi numai seara – câteodată şi ziua, – când îl mai scoală Sf[ânta] Duminică, adie aşa uşor de numai te mângâie; *Vântul de vară*, cel mai petrecăros dintre fiii Sfintei Duminici. Când se-mbată, suflă turbat şi-n toate părţile de rupe frunzele copacilor şi-i tare cu toane. Tot caută să se-nsoare, dar nu şi-a găsit încă fată pe plac. Când merge să vadă vreo zână e tare bun, dar când se-ntoarce de la „vedere" e turbat. *Vântul turbat*, vine vijelios cu furtună şi cu ploaie; *Soreţul* sau *Secetosul* vine de la răsărit aducând pale de căldură, dar şi de secetă şi *Munteanul* sau *Turdeanul*, care vine aspru şi rece, chiar în mijlocul verii, căci vine tocmai de la miazănoapte.

Sf[ânta] Duminică stă mereu acasă şi nu se duce decât la biserică. În schimb ştie tot ce se petrece în lume pentru că feciorii ei cutreieră pământul în lung şi-n lat şi când se-ntorc acasă, ca feciori buni ce sunt, îi povestesc tot ce-au văzut măicuţii lor. De aceea, cine vrea un sfat bun sau caută pe cineva pierdut sau furat, o întreabă pe ea. Aşa a făcut şi Arghir, când, pierzând pe prea frumoasa Elena, s-a dus la curţile Sf[intei] Duminici şi, întrebând-o, de ştie sau nu, unde e ascunsă, Sf[ânta] Duminică i-a răspuns: „Aşteaptă, până mi-or veni feciorii acasă şi-i voi întreba pe ei". Şi

care cum venea, îl întreba, până a ştiricit de ea şi mergând într-acolo, au aflat-o. Tot aşa a făcut şi Făt-Frumos, când şi-a căutat pe sorița lui Ileana şi feciorul de-mpărat, când a căutat merele roşii sau apa vie.

Feciorii aceştia ai Sfintei Duminici nu pot fi văzuți de ochii oamenilor, că dacă i-ar vedea, s-ar certa poate cu ei, iar fetele s-ar îndrăgosti de careva din ei, căci sunt tare chipeşi la faţă şi mândri la port. Numai dobitoacele, acele dintre ele care sunt curate, îi pot vedea şi pentru asta îşi ridică în sus capul, când suflă vântul.

Cei 12 feciori îşi au locuinţa la curţile Sfintei Duminici. Curţile sunt toate de aur şi-i o curăţenie ca-n biserică. De acolo pornesc vânturile, când le porunceşte Dumnezeu, Sf[ânta] Duminică sau când le vine lor. Dumnezeu îi trimite să ajute colţului de iarbă, să salte afară din pământ şi sămănăturilor să iasă la lumină, crengilor ca să se mai dezmorţească, pentru că ele săracele nu se pot mişca, şi frunzelor să se mai primenească. Tot el îi trimite să mişte spicele de grâu, să nu se prea coacă numai pe o parte, ci să le mai ardă Soarele pe toate părţile. Ei aduc ploile cele bune, care fac să crească sămănăturile, care dau must poamelor şi roşesc faţa lor.

Sfânta Duminică îi trimite să-i aducă veşti din lume şi să spuie oamenilor crugul vremilor. Vânturile sunt în genere prietenii oamenilor. De aceea când se spânzură cineva, atunci vântul care trece pe acolo, se supără şi bate 41 de zile, întruna.

Afară de aceşti feciori ai Sf[intei] Duminici mai sunt şi alte vânturi, care fac numai rău oamenilor şi se numesc vânturi rele. Aceste[a] sunt fetele lui Irod împărat – vântoasele – cărora Dumnezeu le-a luat minţile şi umblă nebune, iar Dracul, când le prinde, le cântă şi ele joacă atunci tontoroiul cel drăcesc, de stârnesc tot praful din cale, descoperă casele şi rup crangile pomilor.

Sf. Duminică cu fiii ei: Vânturile

VOLBURA

Volbura e vârtejul de vânt, ce se face mai ales vara, prin mijlocul drumurilor şi câmpurilor. Ea prevesteşte în timp de secetă, apropierea ploii. Aşa, din senin, când cerul e numai încruntat, se stârneşte un vârtej ca un fum de praf şi porneşte de obicei în lungul drumurilor sau a şoselelor, trecând apoi pe câmpuri, unde se pierde. Vârtejul ridică tot ce-ntâlneşte în cale: paie, gunoaie, hârtii şi orice obiect uşor, ducându-le şi părăsindu-le departe în mijlocul câmpului. Volbura e o femeie, fata lui Irod, care a jucat înaintea lui tatăl-său, ca să-i dea capul lui Ion Botezătorul, iar Dumnezeu a blestemat-o să tot joace cât va fi lumea lume. Când vedem dar, volbura iscându-se în mijlocul drumului şi luând câmpii, atunci joacă fata lui Irod, cea blestemată, un dans drăcesc. Iar dacă se aude şi un vâjiit prin văzduh, atunci Dracul îi fluieră şi ea joacă. Fata lui Irod are o mulţime de ajutoare, dintre cele prefăcute de Dumnezeu în vânturi rele: Vântoasele. Ele locuiesc în pustiu şi pentru că sunt rele, stau închise într-o bute, pe care o păzeşte o babă, Baba Vânturilor. Baba stă pe un scăunel şi toarce, dar, din când în când, o fură somnul şi atunci vântoasele scapă şi-şi fac mendrele pe afară. Când se deşteaptă, Baba fuge după ele, le prinde de păr şi le bagă înapoi în butoi.

Volbura

Vântoasele sunt duşmanele omului şi-i aduc o mulţime de rele. Pe lângă că le descopere casele, ori le rup pomii, Vântoasele pot să strice minţile oamenilor, care-i întâlneşte în cale şi să-i lase loviţi de „Vântoase", ori în cazul cel mai bun, să le dea o durere de cap strașnică.

ROUA

Cea mai frumoasă credință despre rouă e că picurii de rouă de pe florile câmpului sunt lacrimile Maicii Precista, pe care le varsă în durerile ei de mamă, pentru chinurile fiului ei cel sfânt, cât și pentru păcatele noastre.

Roua de pe iarbă și de pe pământ e, însă, sudoarea pământului, pentru că pământul, în credința românească, e o ființă vie, ca tot omul, cu suflet și cu corp și [de aceea]* se spune „mâncate-ar pământul", fiindcă pământul se hrănește, ca orice vietate, cu trupurile noastre ale celor sortiți pieirii; el și asudă, atunci când e cald, sau când doarme acoperit de o plapumă prea deasă de nori.

Dar roua mai provine și din alte motive. Știm că pământul e înconjurat de apă și susținut de patru pești. Peștii aceștia sunt vii și din când în când se mai mișcă și dau din coadă, împroșcând cu stropi de apă în toate părțile, așa cum fac rațele când se spală. Stropii aceștia cad sub formă de rouă pe pământ.

Fetele cred, că cine se spală cu rouă dimineața, adică se rourează, se fac frumoase și atrăgătoare și au față curată și strălucitoare.

GRINDINA

Balaurii de multe ori se-ntâlnesc în văzduhuri, se sfădesc ca niște babe și la urmă se iau la bătaie, ca niște bețivi, sărind unul asupra altuia, bătându-se cap în cap, sau zgâriindu-se cu ghearele și suflând asupra celuilalt aburi înghețați. Aburii aceștia și cu piatra înghețată și zdrobită de picioarele înfierate ale balaurului, cad asupra ogoarelor oamenilor, pe care solomonarii vor să-i pedepsească, pentru că nu i-a ascultat sau s-au purtat rău cu ei.

SOLOMONARII

În vremurile nu tare de demult, ba în unele locuri și acum, umblă niște oameni zdrențăi[ro]și din casă-n casă și din sat în sat, neavând cu ei decât o desagă în spate și sunt tare bine primiți, oriunde se prezintă.

*. În text: „deci, dacă" (*n. ed.*).

Solomonar călare pe balaur

Aceștia sunt solomonarii. Românii cred despre ei că sunt oameni tare evlavioși și, mai ales, cu multă știință de carte și foarte deschiși la minte. După ce au învățat toate cărțile, câte sunt în țara noastră, au plecat într-o țară spre soare răsare, undeva prin țara muscalului, ori poate și mai departe, prin țările unde a domnit Por împărat și acolo stau într-o peșteră și scriu la o masă de piatră și într-o carte mare toată știința și învățătura, câtă se află în lumea asta. Acolo ei stau ca-ntr-o școală și sunt tare mulți, dar nu toți ajung până la sfârșit solomonari, pentru că trebuie să treacă prin grele încercări și numai pe aceea îi face Dumnezeu solomonari, care trec încercările cu bine.

În școala asta a solomonarilor numită Șolomanță, sunt atârnate de un fir de ață pietre de moară, care de-abia stau să nu cadă. Cei care vor să fie solomonari, trebuie să treacă pe sub aceste pietre și mulți de frică se-ntorc înapoi. Și mai sunt și alte încercări, din ce în ce mai grele. Iar după ce au isprăvit de scris tot ce se poate ști pe lumea asta, în cartea ce se cheamă „solomonărie" și după ce au trecut cu bine încercările, numai atunci pot fi făcuți solomonari. Din peștera aceea, apoi Dumnezeu, fiindcă s-au purtat tot timpul ca niște sfinți, le dă putere să se-nalțe în nouri și să-i stăpânească pre ei și pre balauri. Pe calea norilor, așa se-ntorc solomonarii înapoi în țara noastră, și-n satul de unde au plecat. Și-i conduce ața cum vor ei. Ei stau pe nori ca pe un cal, țin în mână o cârjă, cu care conduce norul și cartea cu toate învățăturile lumii. Ei pot sta în nori, cât vor ei. Numai din când în când se mai scoboară pe pământ, ca să cerce pe oameni, dacă ascultă de învățăturile creștinești și dacă li-i tare credința. De aceea ei umblă rău îmbrăcați și desculți, cerșind din poartă-n poartă și cântând „versuri", ce nu

sunt altceva, decât cele mai frumoase şi mai pline de învăţături creştineşti, versuri din *Biblie*. Dacă i-ai mulţumit şi i-ai omenit cum trebuie şi i-ai dăruit după starea ta, atunci solomonarul te răsplăteşte, mergându-ţi toate în plin. Acei, însă, care-i dispreţuiesc, ori îi alungă sunt pedepsiţi de solomonari, căci le bat ogoarele cu grindină şi furtună şi le merge tot rău.

Solomonarul are, în urma ştiinţei căpătate în şcolile solomonăreşti, o mare putere asupra norilor şi balaurilor. Dacă oamenii dintr-un sat l-au primit bine şi l-au rugat pentru ploaie, atunci el cheamă norii şi plouă cât le spune el. Dacă, dimpotrivă, l-au alungat şi i-au aruncat vorbe rele, atunci el pleacă supărat şi, ducându-se la iazul cel mai apropiat, îşi scoate cartea din desagă şi ceteşte din ea, ceteşte, până îngheaţă apa din iezer. Atunci se duce pe gheaţă până în mijlocul iezerului şi lovind cu cârja, sparge gheaţa ca să iasă capul balaurului afară. Dacă balaurul ce iese afară e prea mic, îi dă în cap cu frâu de coajă de mesteacăn, să meargă înapoi să crească. Dacă, însă, e destul de mare, atunci aruncă frâul în capul balaurului şi, încălecând pe spinarea lui, îi dă pinteni şi se suie cu el în înaltul văzduhului. Cu cârja face semn în cele patru vânturi şi vântul cel mai apropiat îi aduce furtunos nori negri, ce întunecă cerul. El cu balaurul stă deasupra şi în mijlocul lor şi le porunceşte ca un căpitan în luptă. Norii încep să clocotească, să se frământe. Înainte se-mbulzesc norii cei negri, ca ţundra păstorilor, iar din spate îi împing cu caii lor albi norii de gheaţă. Iar pe lături vin norii cei slabi cu burdufurile pline de apă şi când ajung deasupra ogorului celui ce trebuie pedepsit, burdufurile se deschid şi apa cade ca din „cofă" ori din „găleată", în timp ce grindina zdrobeşte grânele, iar furtuna scutură pomii de roada încă necoaptă şi smulge pe copacii cei tineri din rădăcini. Solomonarul e răzbunat, iar omul înfricoşat se va teme şi-l va respecta de acum înainte, pe el şi credinţele străbune.

Solomonarii primesc darul şi puterile acestea numai pentru un anumit timp de ani. După ce le trece timpul, ei se fac oameni cinstiţi şi gospodari de frunte în satul lor.

Uneori solomonarii se supără din nimica toată sau ascultă la sfaturi răuvoitoare şi pedepsesc prea aspru sate nevinovate pentru o vorbă rea a unuia. Atunci oamenii, ca să alunge năpasta de pe capul lor, cer ajutorul *„oamenilor meşteri"*. Aceştia au fost şi ei pe vremuri solomonari, dar, trecându-le vremea şi statornicindu-se în satul lor, au rămas numai cu ştiinţa şi înţelepciunea solomonărească. Cunoscând astfel toate tainele solomonăritului, ei ştiu să le frângă puterea. De aceea, când văd că se apropie furtuna şi zăresc printre nori balaurul, se desculţă, pun jos încălţămintea cu talpa în sus şi stând în picioare pe ele, îşi întorc pălăria, punând-o cu fundul pe cap şi scoţând din şerpar 4 furchiţe, le implântă în cele 4 părţi ale lumii, făcând semne în aer, zicând: „Trage-te în altă parte

Simioane". Iar dacă văd că vremea ce vine e prea groaznică şi ar inunda toate văile, iau un fier şi făcând cu aceasta cruce asupra norilor, menesc:

Cu crucea te opresc.
Dacă eşti nor necurat
Şi te du pre munţi pustii.
Dacă eşti curat
Să vii!

CURCUBEUL

Curcubeul este brâul cerului. El se coboară ca o panglică şi bea apă din iaz, mai ales atunci când, după ploaie, iazul e plin de apă şi Soarele i-l arătă, făcând să joace lumini pe faţa lui. Curcubeul e un sorb şi, când bea apă, soarbe atât de puternic, încât trage pe oricine s-ar afla lângă iaz.

Dacă se-ntâmplă ca cineva să bea apă tocmai în clipa când bea apă şi curcubeu, atuncia [a]cela se face o lună fată şi o lună băiat. Tot aşa păţesc şi acei care merg în coate şi-n genunchi, să bea apă din iazul în care s-a adăpat un curcubeu.

Când vezi pentru prima oară un curcubeu, trebuie să-i strigi:

Curcubeu, curcubeu,
Acel roşu e al meu;
Acel verde e al tău.

Primăvara

căci cel roşu e mai frumos şi mai vesel şi cine îi strigă aşa, va fi vesel tot anul.

Curcubeul, ca să bea apă, îşi alege o pietricică rotundă şi turtită pe care o găureşte, ca să poată bea apă prin ea. Oamenii o caută şi o strâng ca pe o piatră scumpă şi o lasă moştenire din tată în fiu. E bună la descântat, la făcut farmece, ca să dea mană vacilor.

ANOTIMPURILE

Într-un loc – care o fi acela nu poate şti nimeni – stau în raiul tuturor bunătăţilor şi Anotimpurile.

Primăvara e o femeie tinerică, cu boi plăcut, dar cam [de]şuchetă, căci stă îmbrăcată şi-ncălţată pe o bucată de pământ cu o dungă de iarbă verde şi alta de pământ uscat, încă neînverzit, iar, printre ele, o dungă de apă şi una de glod. În mijlocul acestui loc este un pom în floare, dar de-abia înmugurit.

Vara

Vara e tot o fată tânără şi frumoasă, dar bine legată. E numai în cămaşă şi se plimbă printre flori de toate culorile şi cu toate mirosurile, mângâindu-le şi vorbind cu ele. Pomii sunt încărcaţi de fructe coapte, cireşe, pere, mere, vişine, care de care mai rumene şi mai ochioase, ce râd dintre frunzele verzi ca pielea burateculuí.

Toamna e tot o femeie, îmbrăcată bine şi c-un cojocel cu râuri şi cu bumbi de aur. E frumoasă coz, înaltă şi mlădioasă, dar deşi zâmbetul îi înfloreşte pe faţă, ochii ei îi sunt mereu trişti şi gândurile parcă i-ar fi departe. Fel de fel de fructe îi stau în cale aurii şi rumenite. De aramă şi de aur sunt şi frunzele copacilor. De aur e şi părul femeii. Şi iarba dimprejur e îngălbenită ca lutişorul. Doar ici şi colo – câte o frunză încă înverzită. Pe pomi şiruri de vaca Domnului se soresc la Soare, în timp ce din depărtări neştiute, funigei împânzesc zarea.

Toamna

Iarna e un bătrân, cu barba albă, colilie, cu ţurţuri de gheaţă la sprincene şi la musteţi, îmbrăcat în 12 cojoace şi tot dârdâind de

Iarna

frig. Pomul de lângă el e uscat, de ramurile căruia, mai atârnă, ici şi colo, câte o frunză îngălbenită, ca zdrenţele şi hârtiuţele rămase pe bradul tristeţii de pe mormântul unui tânăr. Pământul e îngheţat bocnă şi, de câte ori moşneagul umblă, pasul lui tropăie pe pământul uscat. Nici o floare, decât florile de gheaţă şi nici o altă frunză verde, decât acele a[le] bradului. Iar de câte ori moşneagul se mai scutură de frig, pe pământ ninge.

ZI[LELE]* BABELOR ŞI A[LE] MOŞNEGILOR

Când e cap de primăvară şi prin coaja alunului se aud cele dintâi zvâcniri ale mugurului, Soarele, săturat şi el de atâta iarnă, dă să fugă spre miazăzi şi din pricină că, prin asta, el se abate din drumul lui, se clatină temelia lumii. Soarele are la teleguţa lui 9 cai, şi pentru ca să poată fugi mai repede spre căldura miezei zilei, ia nouă babe rele – ştiind că pentru treaba asta numai babele sunt bune, căci baba e mai rea decât Dracul – şi încalecă pe fiecare cal câte o babă, ca să bată caii şi să-i gonească, până le-o ieşi sufletul, ca astfel să poată scăpa cu fuga pe poarta cerului. În vremea asta tot plouă cu viscol şi cu ninsoare 9 zile, adică atâtea cât sunt şi babele.

Dar la poarta cerului stă Sân Toader păzitor. Şi fiind şi el cam somnoros de veghea şi de frigul iernei, Soarele scapă pe poartă şi ţine-te pârleo! Dar şi Sân Toader cum prinde de veste, sare ars de la locul lui şi, aruncându-şi cojoacele, dă fuga la grajdurile cereşti, îşi ia şi el 9 cai năzdrăvani şi, încălecând pe fiecare cal câte un moş, dintre acei care au îmbătrânit mânând caii şi ştiu rânduiala frânelor, o porneşte în goană după soare.

Şi 8 zile de la plecarea lui Sân Toader, tot pământul şi toată

Fuga Soarelui

* În text: „ziua" (*n. ed.*).

firea stă amorţită, pentru că 8 cai şi 8 moşi nu pot da de veste, încotro a apucat Soarele. Numai Alexa, moşul cel de al 9-lea apucă tocmai pe drumul pe care a apucat Soarele şi-l zăreşte, dând de veste şi celorlalţi moşi. Şi atunci toţi moşii fug împreună după Soare. Şi în ziua asta toată firea se dezmorţeşte şi ies gângăniile pământului din toate borţile unde au iernat. Ies la iveală şi şerpii şi broaştele şi tot ce-a adormit pentru iarnă. Iar dacă Moş Alexe nu-l zăreşte nici în ziua [a] noua, atunci toată firea şi toate gângăniile pământului, trebuie să doarmă până-n ziua când Moş Alexe găseşte drumul Soarelui. Şi prinzându-l, îl aduc cu alai iar pe drumul, pe care Dumnezeu i-a poruncit să meargă de la începutul lumii. Şi fug 9 zile babele până se deie Sân Toader de veste, că i-a fugit Soarele şi fug 9 zile moşii după Soare, până să-l zărească şi trec 9 zile, până ce Soarele revine la drumul lui din cer, când toate vietăţile pământului se ivesc şi înveselesc pământul, ca semn de bună veste, că n-are să piară pământul. Şi, de aceea, de la Baba Dochia, cea mai strașnică babă, sunt 9 zile până la Sân Toader şi de la Sân Toader 9 zile până la Alexe, omul lui Dumnezeu şi de la Alexe 9 zile până la Buna-Vestire.

BABA DOCHIA

Despre Baba Dochia se spune, că era cea mai rea babă dintre toate babele rele, pe care le-a purtat pământul. Aşa de rea era, încât şi copiii ei, care, cum creştea, fugea unde-i vedea ochii, numai să

Baba Dochia

scape de răutățile și de gura ei. Numai un singur băiat, cel mai răbdător, poate pentru că era cam puțintel la minte, i-a fost rămas dintre toți copiii. Dragomir, așa îl chema pe băiat, avea o nevastă foarte harnică, dar pentru că el era tot dus cu oile, biata nevastă multe neajunsuri avea de suferit de la zgripțuroaica de Baba Dochia. Nu-i lăsa pic de odihnă și toată ziua era cu gura pe ea. Ba, de la o vreme îi puse gând rău și vroia cu tot dinadinsul să se scape de ea. Așa, o trimise într-o zi la râu cu o desagă cu lână albă s-o spele, până s-o înnegri, că altfel o ia de păr și o răpede până-n șes de se alege praful din ea. Femeia cătrănită se duse la râu și o spălă 3 zile și lâna tot nu se mai înnegrea. Știa doar baba de ce-o trimisese, așa că acuma credea că a scăpat de noră-sa. Dar, a treia zi, se trezește biata femeie, care acum nici nu mai vedea bine de atâta plâns și nesomn, cu 2 oameni bătrâni, care nu erau alții decât Dumnezeu și Sf[ântul] Petru, cărora li se făcuse milă de câte îndura biata femeie și înnegrindu-i lâna, o trimiseră acasă. Baba, când o văzu, se uită chindorâș, și la ea și la lână, dar nu zise nimic. După o vreme iar o trimise la râu, dar de data asta să înălbească niște lână neagră. Munci biata femeie iar trei zile, dar lâna pas să se înălbească.

Către seară iar veniră Dumnezeu și Sf[ântul] Petru, dar acum nu-i mai înălbiră lâna, ci-i deteră o chită de flori de fragi s-o ducă babei.

Baba când văzu florile de fragi, uită de lână și de tot și strigând pe Dragomir, îi zise:

– Dragomire, fragile au înflorit și noi încă n-am măsurat oile. Hai sus la munte, să le măsurăm. Și grăbită și furtunoasă cum îi era firea, Baba Dochia plecă așa cum era îmbrăcată, atunci, cu 9 cojoace pe ea și cu Dragomir cu oile după ea. Afară se-ncălzise bine și, cum mergea repede și urca la deal, se încălzi baba, de începu să lepede la cojoace, până ce ajungând sus pe munte, rămăsese numai în cămeșoi și poale. Dădu însă Dumnezeu repede o viforniță cu zloată și îngheț, de înghețară și se-mpetriră și Baba și oile și Dragomir. Și de atunci, de ziua Dochiei, care-i a 9-a babă, vine o viforniță și un frig, ca-n dricul iernei și vai ș-amar de cel ce se-ncrede în căldura zilelor precedente. Iar pentru ținere de minte și până astăzi, stau în vârful munților stâncile, pe care poporul le numește Baba Dochia cu oile ei.

ZILELE

Zilele sunt niște sfinte, pe care Dumnezeu le-a pus ca să păzească și să măsoare faptele oamenilor. Locuința lor ar fi, după lumea basmelor, pe tărâmurile celelalte, iar după credințele

drept-credincioșilor, în cer; fiecare zi având un alt cer. Aceste locuințe s-ar găsi astfel așezate: acolo pe unde își are Soarele palatele sale se găsesc locuințele Sf[ântei] Luni și Sf[ântei] Vineri; la sfințitul Soarelui locuiesc Sf[ânta] Marți și Sf[ânta] Miercuri, iar la Miazăzi Sf[ânta] Joi și Sf[ânta] Duminică. Numai Sâmbăta stă singurică la Miazănoapte.

LUNEA

Sfânta Lunea e femeie tare bătrână, cea mai bătrână, pentru că în ziua ei a început Dumnezeu să facă toate câte le-a făcut. E femeie tare sfântă și Dumnezeu a pus-o să ție cheile care descuie cele 7 ceruri. Sfânta Lunea e în fruntea tuturora, de aceea e bine ca lunea să se-nceapă orice lucru de ispravă, pentru că numai așa ajută Dumnezeu să se termine cu bine și în curând. Oricine trebuie să se bucure în această zi, pentru a fi vesel peste săptămână, iar dacă i-ar cădea supărare, atunci toată săptămâna se va întrista și-i va merge rău pentru te miri ce. Copiii e bine să fie înțărcați tot lunea, că le va merge bine. Nu e bine să se dea bani din casă în această zi și mai cu seamă dimineața, căci atunci toată săptămâna se vor tot da. E mai bine să primești, căci atunci în toate zilele săptămânii vei încasa parale. De aceea negustorii caută să dea celui dintâi care intră în prăvălia lui, marfa chiar cu un câștig de nimica numai ca să nu plece fără a fi cumpărat ceva, că atunci vor păgubi în săptămâna aceea. Nu e bine să-și taie cineva unghiile la început de săptămână, că își va căpăta vrăjmași și-l vor urî prietenii. Lunea nu e bine să meargă cineva în pețit, pentru că se poate întâmpla să fie refuzat și atunci nici o fată nu va mai merge după el.

Lunea nu se-ngroapă morții, pentru că luând-o din capul săptămânii, e rău de moarte pentru cei rămași încă în viață din familie.

Să nu se ia ouăle din cuibar, pentru că găinile nu vor mai oua acolo. Să nu se pună cloșcă în această zi, că ies numai cocoși.

Lunea nu e bine a se reteza stupii, căci fiind zi de post, le vor merge prost și vor seca. Nu e bine a se da gunoiul afară din casă, că îți ia uliul găinele și puii. Să nu dai nimic lunea din casă, că-ți dai norocul.

Lunea nu e bine a se lăia, că de este fată, se va mărita după bătrân. Fetele, care se vor spăla lunea cu apă adusă de Duminică, nu se vor mai mărita.

Cine se naște lunea, n-are noroc.

Cine postește lunea, îi merge bine, căci îi va trăi copiii și vitele și i se va-mplini orice dorință. Femeia care n-are copii, să postească 12 luni după laolaltă, că va rămânea grea. Cel ce-și pune în cap ceva și vrea cu tot dinadinsul să i se-mplinească, să postească totdeauna lunea, că i se va împlini.

Oamenii cred că lunea e a sfinților îngeri și e bine să postească,

fiindcă atunci când moare omul, Sfinţii Mihail şi Gravil, când vor veni să-i ia sufletul, va merge de-a dreptul în rai, pentru că multe se vor ierta acelora care vor respecta pe Sf[ânta] Lunea, postind în toate zilele ei.

MARŢEA

Marţea e o femeie bătrână şi cârtitoare. Umblă tot posomorâtă, şi din nimic îi sare ţandăra.

În legătură cu ziua de marţi, poporul are o mulţime de superstiţii. Astfel:

Marţea nu e bine să pleci la drum, nici să-ncepi un lucru de căpetenie, căci îţi merge rău. Tot din pricina asta, nu-i bine să croieşti cămăşi sau orice haine, că e primejdie de moarte. Sau chiar dacă le croieşti, să nu tai gura cămăşii. Femeile care-şi spală capul marţea rămân văduve. Nu e bine să meargă în peţit, nici să nu cunune, pentru că marţi a început Dumnezeu pământul şi trebuie să respecte ziua aceasta. Tot aşa să nu urzeşti pânza marţea, că în ziua asta a urzit D[umne]zeu pământul şi cu toate ce se află pe el.

Să nu începi la plug marţea, că nu se fac bucate. Să nu tai unghiile, că e rău de supărare.

Dacă plouă într-o zi de marţi, atunci va ploua toată săptămâna.

Cine se mută marţea, nu-i merge bine în casa în care se va muta.

Cui i se fură o oaie sau i se face de către cineva un rău oarecare, să ţie zile asupra aceluia, că va fi pedepsit. Zilele trebuie ţinute numai marţea şi să ajuneze post negru. Postul îl va ţine 7 marţi dupăolaltă. Iar în a treia marţi, cel care a furat sau a făcut paguba îşi va primi pedeapsa de la Dumnezeu, fie îmbolnăvindu-se, ori [fiind păgubit]* [de] un lucru de seamă şi numai astfel poate scăpa, dacă se duce la păgubaş şi-i cere iertare.

MIERCUREA

Sf[ânta] Miercurea e şi ea o bătrână, gureşă şi mofturoasă. Se supără repede, dar şi repede îi trece. Miercureea a rămas de cu vreme văduvă şi poate din asta i s-a tras firea ei curioasă.

În legătură cu ziua ei, poporul crede că:

Miercuri s-a născut Soarele, şi de aceea în orice timp ar fi, cu negură sau ploi, în ziua aceasta Soarele tot se arată măcar o clipă. Însă pentru că baba e cam sucită, toţi cei care se nasc în ziua ei, sunt fără noroc şi suciţi la fire.

Miercuri nu se dă afară cenuşa din sobă, că e rău de sărăcie.

Miercurea se posteşte că e ziua Maicii Domnului. Cine mănâncă de frupt, i se întâmplă primejdii şi năpaste, ori cade în vreo boală.

*. În text: „păgubind" (*n. ed.*).

Cine se laie în ziua asta, rămâne văduv şi-l urăsc prietenii. Tot aşa păţeşte cine merge în peţit sau se cunună tocmai în ziua văduvei Miercurea.

Miercurea nu e bine să se spele rufele, nu e bine să se radă, nu e bine să retezi stupii, nu e bine să rupi castraveţii (că se amărăsc), nu e bine să faci leşie, să fierbi cămăşi şi nu se iau ouăle [din]* cuibar, că se fac pecingene pe obraz.

JOIA

Joia e şi ea o femeie bătrână, foarte rea cu oamenii şi mai ales cu femeile rele şi leneşe, dar binevoitoare cu cei harnici, buni şi vrednici. De aceea joia e slobod să faci şi să începi orice lucru, că-ţi va merge bine. Cine se-nsoară sau se logodeşte sau merge numai în peţit joia, va avea noroc în căsnicie.

Nu e bine, însă, să se spele cineva pe cap, că e rău de năpastă. Şi mai ales nu e bine să nu faci nimic, că te pedepseşte Sfânta Joia, dar mai mult Joimăriţa.

VINEREA

Sfânta Vinerea e o bătrânică mică şi cama dusă de şele, ca acele ce stau în uşa bisericii. Are părul alb ca felia caşului şi e cu faţa zbârcită ca o prună opărită. Sfânta Vinerea e însă o bătrânică bună ca o bunicuţă, care a văzut şi a trăit multe.

Sf. Vinerea.

*. În text: „de pe" (*n. ed.*).

Sfânta Vinerea a trecut și în basme, unde, de multe ori, ajută Feți-Frumoși și Ilene Cosinzene în năcazurile și întreprinderile lor. În credințele românești, Sfânta Vinerea e o bătrânică tare credincioasă. De aceea, cine se naște în ziua ei, e om tare credincios la Dumnezeu. E bine să postești în această zi, iar celui care ține post negru, îi va ajuta Dumnezeu în tot ce plănuiește. Vinerea e cea mai mare zi din săptămână.

Dacă fetele țin post în toate vinerele, se fac frumose, le crește părul mare și bogat și se mărită bine. Vinerea nu se coase, nici acul să stea înfipt, că împungi pe Sf[ânta] Vinerea. Vineri seara să nu mănânci usturoi, că a doua zi ți se împărtășește îngerul. Vinerea nu se coase, nu se toarce, nu se spală rufe, nu se bărbierește, nu se tunde și nici nu se taie unghiile. Nu se fac logodne și cununii. Cine se spală pe cap, îi va cădea părul. Nu se mătură prin casă, nici nu se dă gunoiul afară, nici nu se dă cu mătura prin vatră, că-ți mănâncă uliul găinele. Nu se retează stupii și nici nu se rup castraveții, că se amărăsc. În schimb să se semene și să se răsădească busuiocul, că va mirosi frumos.

În credințele bătești există și o rugăciune-descântec pentru liniștea sufletului și mai ales a femeilor însărcinate înainte de a naște. Iată cum sună această rugăciune:

Sfântă Vineri, Vinerea,
Că-ești la față tinerea,
Inima-ți încărunțea,
Nime nu se pricepea,
Numai trei fete fecioare,
A lui Lazăr surioare.
Una Maria Mălina
Una blânda Mădălina,
Și-una d-alba Rusalina.
De cum mi te-au văzut
Îndată s-au priceput
Și în câmp că mi s-au dus
De la Rusalim spre-apus.
Pe la revărsat de zori,
Să găsească 9 flori.
9 flori bune de leac.
Ele, flori bune de leac.
Ori și cât
S-au trudit
N-au găsit
Ci-au găsit,
Pe la-nserate,
9 lumânări curate.
Luminile s-au aprins,
Raiul s-a deschis,
Hristos a învins.
Maică-sa a râs
Și din gură-a zis:
„Cine-o știi și-a spune
Astă rugăciune
A preasfintei Vineri
Totdeauna joi seara,
Câte de 3 ori
Și vineri dimineața
Câte 4 ori,
Scos îl va fi sufletul
Din negură,
Din păcură,
Din văpaia focului,
De subt talpa ladului,
Din viță
În viță
Până-ntr-a șaptea viță".

Astfel, Sf[ânta] Vineri are aci rolul de salvatoare a sufletelor de pe lumea cealaltă, din focul Gheenei, dar și [pe] acela de a ocroti pe cei ce se roagă și se-nchină ei.

SÂMBĂTA

Sâmbăta e o femeie blajină și-și are locuința hăt departe, tocmai la miazănoapte. Ea îndreptează pe calea cea bună sufletele, ce rătăcesc pe ceea lume. De aceea trebuie să se facă de ziua ei pomana morților. Sâmbăta e o bătrână, care nu stă un minut locului și umblă de colo până colo și agrăiește toate sufletele cu vorbele cele mai bune. Pentru că umblă atât de mult, e încălțată cu opinci de fier.

Sâmbăta se împărtășesc îngerii, de aceea e bine să nu se mănânce nimic de dimineață, până răsare Soarele. Tot sâmbăta a isprăvit de urzit Dumnezeu lumea, de aceea e bine ca în ziua sâmbetei să isprăvești tot ce ai început, dar să nu începi nimic în această zi. Sau chiar dacă începi, să isprăvești până seara. Deci, nu se croisc haine, nu se taie gura la cămăși, nici gura pânzei.

Sâmbăta, fiind ziua morților, se face pomană pentru ei. Nu se unge nici nu se văruiește, căci s-ar unge cu lut gurile morților. Nu se pleacă la drum, căci e zi închinată morților.

Tot din cauza asta și ladul sâmbăta stă închis.

E bine să se spele oamenii în această zi, pentru ca toate boalele și durerile de cap, să se ducă pe apa Sâmbetei. Tot așa e bine să tai unghiile, să speli rufe. E bine și să coci pâine, ca să poți da de pomană.

Câine se îmbolnăvește sâmbăta, cu greu scapă, pentru că în această zi toate se sfârșesc și ușor poate să sfârșească și cu viața. În schimb, dacă începe să plouă sâmbăta, ploaia va ține mult timp.

DUMINICA

Sfânta Duminică e cea mai sfântă dintre toate, pentru că ziua ei e închinată lui Dumnezeu, odihnei și păcii. Și pentru că și Iisus Hristos tot într-o duminică a înviat. Sfânta Duminică intră de dimineață la tot omul în casă. De aceea și Sf[ânta] Duminică, bătrână tare bună de altmintrelea, se supără tare rău, când lucrezi în ziua ei, sau faci lucruri rele și nepermise și dacă nu se dă respectul cuvenit ei. Ea e mama vânturilor și află toate de la fiii ei, iar unde vede că nu-i măturat și nu-i curat, nu intră.

Sf. Dumunică

Duminica este mare păcat a lucra. Nu se scaldă copilul, pentru că atunci atât cât crește într-o săptămână, dă înapoi. Florile nu se udă, că se usucă. Duminică nu se taie pasere, nici altfel de dobitoc, că pe urmă nu-ți merge bine [la]* acele dobitoace. Dacă te lai, faci mătreață și pecingene. Dacă împletești, te tai. Cine taie, taie pe Dumnezeu. Să nu mături în fața Soarelui, că-i colbăiești fața. Să nu muncești, că-i a foc; dacă înjugi boii, faci a lup. Dacă o femeie grea coase duminica, copilul ce-l va naște va fi cu limba cusută. Dacă cioplești duminica, pe lumea cealaltă îți vor arde aschiile pe piept.

Duminica dimineața nu e bine să dormi, tocmai atunci când este slujba la biserică, pentru că pe cealaltă lume dracii te vor apăsa cu o furcă pe piept și te vor pune pe jăratec de foc. Iar dacă dormi când trag clopotele la biserică, vor trece șerpii peste tine.

Cine se naște duminica va fi om vesel. Duminica e bine să se facă nunți și botezuri, că în cinstea Domnului se fac.

SĂPTĂMÂNA LENEȘILOR

Românilor le place să râdă și să glumească pe socoteala tuturor, pentru că nu o fac din răutate. Când versul poporului nu e doină, e glumă. Așa au versuri de luare în râs contra celora, care sub cuvânt că sunt mai credincioși decât sfinții, nu vor să lucreze nimic. Au făcut atunci o săptămână a leneșilor, care sună astfel:

De la părinți am apucat
Lunea, marțea n-am lucrat;
Miercurea e o zi mare,
O țin pentru multe boale;
Joile sunt legate,
Căci nu vreau să fac păcate.
Vinerea-i o zi scumpă,
Nu mă prea silesc la muncă;
Sâmbăta m-am apucat
Ș-am făcut o bubă-n cap.
Ce să fac să sar în pat,
Să scap de buba din cap.
Duminica-i zi împărătească
Toată lumea s-o cinstească.

Și:

Luni este lunei,
Marți - Macovei,
Miercuri - Miercurele,
Joi - Joia Iepelor,
Vineri s-au strâns unsprezece vineri,
Sâmbăta se face pomană în sat,
Să nu mă duc ar fi păcat.
Duminică a lăsat Dumnezeu,
Să mă odihnesc și eu.

*. În text: „în" (*n. ed.*).

CALENDARUL VRĂJILOR, FARMECELOR DE DRAGOSTE, URSITĂ ȘI MĂRITIȘ DE PESTE AN

1 IANUARIE

În noaptea de Sf[ântul] Vasile fetele pun punți ca să viseze pe tânărul ce-l vor lua în căsătorie. Punțile se fac din rămurele de măr dulce, care sunt cosntruite din două crăcuțe, și se așează în marginea gârlei sau prin locuri ascunse. De ele se leagă busuioc, o para de argint legată cu un fir de arnici roșu, un inel, o batistă și un șir de mărgele. Dacă puntea are chidă (brumă) este semn că fata va lua un bărbat bogat, iar de nu, va fi sărac.

Fetele, în alte părți, pun busuioc la ghizdurile fântânei. Dacă a doua zi găsesc busuiocul cu promoroacă pe el, fata se va mărita în acea iarnă.

În altă parte fetele scriu două bilete, unul cu numele fetei și altul cu numele celui ce gândește că are s-o ia. Amândouă biletele le pun la culcare sub pernă. A doua zi dimineața bagă mâna sub pernă și ia un bilet. Dacă nimerește pe cel în care a scris numele băiatului, se va mărita în acel an cu el; dacă nu, mai târziu.

O femeie bătrână, fără ca să fie văzută de fetele și flăcăii adunați în casă, pune pâne, piepteni, sare, cuțite, cărbuni, păr sub talgere pe o masă. Apoi ia de mână câte un fecior sau o fată, ce așteaptă în altă odaie și-i duce la masă. Flăcăul sau fata ridică la întâmplare un talger, iar bătrâna le proorocește ursita după obiectul ce-l va găsi. Dacă a găsit sare, va fi norocos; dacă va găsi pâine, atunci soțul sau soața va fi harnică și bună. Cărbunele înseamnă un soț urât și negru. Cuțitul înseamnă că viitorul soț sau soție va fi rea de gură. Părul arată că soții vor fi norocoși la vite. Asta se numește a căuta în vergel.

Se pune o bucată de plumb pe vătrar sau pe lopățică și se ține-n foc până se topește. Apoi repede se aruncă într-un vas cu apă rece. Plumbul, răcindu-se, ia diferite forme, din care se poate găsi asemănări cu diferiți oameni, cunoscuți și presupuși candidați la însurătoare.

Tot așa se face și cu ceară topită, în care se poate ușor cunoaște chipul viitorului soț.

Mai e și alt obicei. Fata, care voiește să știe dacă se va mărita în cursul anului sau în anul viitor ori peste doi, trei ani, merge la cotețul porcilor sau în grajdul vitelor și, dând cu piciorul într-un porc sau într-o vită, zice cu glas tare; „hui atimp (anul acesta), hui

atimp (anul viitor), hui dincolo de atimp" (al doilea an). Dacă porcul grohotește sau vita se mișcă la prima strigare, fata se mărită chiar în câșlegii care vin, iar dacă se ridică la a doua sau la a treia strigare, atunci se va mărita peste un an sau doi. Iar dacă se-ntâmplă să nu se miște deloc, atunci fata mai are să aștepte.

Fata sau flăcăul cu ochii legați se duce până la gardul ocolului și numărând parii de la 9 până la 1, adică [înapoi]*, leagă pe cel numărat unul cu arniciu roș. Dimineața se duce și-l caută și cum va fi parul, așa va fi și viitorul soț. Dacă va fi drept, atunci soțul va fi frumos, mândru și bogat, dacă are noduri, va fi bătrân și arțăgos, dacă e strâmb, va fi urât și pocit.

5 IANUARIE

Fetele mari pun mărgelele, pe care le poartă la gât, pe pragul ușii, ca să treacă preotul peste ele, când vine cu crucea, apoi le ia și le pun la gât, ca să se mărite curând.

Ia busuioc de la crucea popii și seara, când se culcă, pune stebla de busuioc sub perna pe care doarmne, ca să i se arate în vis scrisul ei.

Fetele nemăritate nu mănâncă nimic în ajunul Bobotezei, ca să aibă noroc, să se mărite curând și bine.

Fetele și femeile – care au curajul – se duc noaptea să se scalde în gârlă, ca să fie sănătoase, frumoase și plăcute tot anul.

6 IANUARIE (BOBOTEAZA)

Se repetă aceleași datini ca și la Anul Nou, pentru că se crede că și în noaptea aceasta, ca și în noaptea Sfântului Vasile, cerul se deschide și harul Domnului se revarsă asupra tuturor și toate vrăjile se vor împlini.

Dacă o fată cade pe gheață pe neștiute, atunci sigur se va mărita repede.

FEBRUARIE

În ziua de zăpostit sau [de] lăsat de sec, fetele mai bătrâioare, care au rămas nemăritate, postesc toată ziua post negru, nemâncând și nici bând nimica până seara târziu, crezând, astfel, că se vor mărita după Pași.

24 FEBRUARIE

E cea mai bună zi de făcut de dată, de ursită și de dragoste, pentru că Dragobetele e cap de primăvară și primăvara e a dragostei.

*. În text: „întors" (*n. ed.*).

Când se deschid cerurile

De aceea se strâng mai multe fete și pornesc prin luncă să culeagă tămâioară și alte flori, bune de dragoste și de ursită.

1 MARTIE

Cu apa de zăpadă din ziua aceasta se spală fetele, ca să rămâie tinere și frumoase.

SÂN TOADER

Fetele au obiceiul în noaptea de Sân Toader, să se spele pe cap și să se pieptene, trăgând cu pieptănul cât mai departe ca să le crească părul mare. În apa cu care se laie, se pune iarbă mare, busuioc, izmă și alte flori mirositoare, ca să fie drăguțe ca florile și iubite ca ele. După ce s-au lăiat, pun albia sau vasul în care s-au spălat sub pat, iar pieptănul sub perna pe care dorm, ca să-și viseze ursitul. În afară de florile bine mirositoare, unele fete mai pun ogrinji din ieslea vitelor și păr din coada mânjilor și, în timp ce se spală, spun; „Toadere, Sân Toadere, îți dau coada fetei, să-mi dai coada iepei" și atunci vor căpăta păr frumos.

MIEZUL PĂRESIMII

Fetele se spală pe faţă cu apă curgătoare, la râu ori la pârâu, în timpul când se trag clopotele la biserică, pentru ca să fie frumoase, drăgăstoase şi plăcute flăcăilor.

23 APRILIE

De Sânjorz, mamele care au fete de măritat, pun leuştean sub pragul uşii la biserică, iar după ce au ieşit cu toţii din biserică, îl duc acasă şi stropesc cu el şi cu agheazmă, adusă de la biserică, fetele, pentru ca să fie norocoase în măritiş.

1 MAI

Fetele şi nevestele tinere se scoală dis-de-dimineaţă ca să se spele, înainte de a răsări Soarele, pe mâini şi pe faţă cu roua ce cade noaptea pe iarbă şi flori, ca să fie curate la faţă, plăcute şi drăgostoase.

TODUROSALE

Fetele mari, ca să se mărite mai repde, sacrifică un cocoş, pe care îl bagă de viu în cuptorul încins.

ISPAS

În noaptea de Ispas se duc feciorii şi fetele în aluniş ca să culeagă flori de alun, care sunt bune de leac şi de dragoste. Tot în noaptea aceasta, adună şi vrăjitoarele şi femeile pricepute vărguţe de alun, cu care fac de dată şi cu care aduc ursita.

SÂNZIENE (24 IUNIE)

Se fac cununi de sânziene ori de sulfină galbenă şi se aruncă pe casă. Dacă a doua zi cununa este cu rouă, acela care a aruncat-o se va însura sau se va mărita peste an şi va fi cu noroc.

14 SEPTEMBRIE

Se strânge mătrăgună şi năvalnic, cu care fac fetele şi nevestele, de măritat şi de dragoste.

13 NOIEMBRIE

Femeile şi fetele duc lumânări la biserică şi le aprind de la capătul cu care se pun în sfeşnice, pentru a întoarce inima celui iubit spre ele, asemenea şi inimile duşmanilor.

30 NOIEMBRIE

În seara de Sf[ântul] Andrei, fetele măsoară nouă ceşcuţe cu apă, umplute cu vârf şi le toarnă într-o strachină, care se pune sub icoane. A doua zi de dimineaţă se măsoară din nou cu aceeaşi ceşcuţă apa din strachină. Dacă va mai rămânea pe fundul strachinii, cât de puţină apă, chiar câteva picături, atunci va avea noroc. Iar din contra, dacă ultima ceşcuţă va rămânea neumplută cum trebuie, atunci nu va avea noroc şi nu se va mărita.

În noaptea de Sf[ântul] Andrei, ca să-şi viseze ursitul, fata îşi pune sub cap 41 de boabe de grâu şi dacă visează că-i ia cineva grâul, se va mărita.

4 DECEMBRIE

Fetele postesc de ziua Sf[ânta] Varvara pentru a se mărita mai curând. Tot în această zi se face turta de dragoste.

6 DECEMBRIE

Fetele se roagă de Sf[ântul] Nicolai ca să le dea noroc şi un măritiş bun. Şi în această zi se face turta dragostei.

24 DECEMBRIE

Fata mare pune toate lingurile cu care a mâncat la masă, aşa nespălate, sub perina pe care doarme şi îşi va visa ursitul.

Fata, după ce s-a lăut, îşi pune săpunul şi pieptănul sub pernă, tot ca să-şi viseze ursitul.

Fetele, una după alta, iau câte o sămânţă de cânepă şi, după ce o înfing într-un ac, o întind la flacăra lumânării. Dacă sămânţa pocneşte, atunci fata se mărită în scurt timp, iar de nu pocneşte, va trebui să mai aştepte.

Dacă se hotărăşte căsătoria unor tineri în această zi, perechea aceea va fi foarte fericită.

De la Ajun şi până la Iordan se mătură casa de la prag spre răsărit, spre icoane, ca să vie peţitorii la casa cu fete mari.

Tot aşa, în acest timp, nu se toarce, pentru acelaşi motiv. Tot în ajun, când fata mare face colaci, ia seama ca să nu greşească, ca să iasă frumoşi din cuptor, căci de vor fi frumoşi şi viitorul bărbat va fi frumos; după ce i-a copt, taie o bucată dintr-un colac şi o dă câinelui şi încotro va porni câinele cu colacul în gură, dintr-acea parte îi va veni alesul.

În ajunul Crăciunului, de cum s-a-nserat, fata mare se duce afară, ia un braţ de lemne tăiate mărunt sau de aşchii şi le pune sub masă. După ce au stat cu toţii la masă şi au mâncat, le numără şi de vor fi cu soţ, atunci chiar în anul acela se va mărita.

În ajun, la masă, fata nu şade la colţul mesei, pentru că nu se va mărita niciodată sau chiar dacă se va mărita, va lua un văduvoi.

În sara de Crăciun, fata nu se culcă, iar la miezul nopţii aşterne o faţă de masă albă pe masă, şi după ce pleacă toţi ai casei la biserică (pentru că la ţară se începe slujba după ora 2 noaptea) iese în curte, înconjoară casa de trei ori şi se uită pe fereastră în casă şi de va vedea faţa unui om, acela va fi scrisul ei.

Fata mare iese în grădină, când aude clopotul la biserică, începe să scuture pomii din grădină pe rând, până încetează clopotele; după aceea numără pomii şi de vor fi cu pereche, atunci se va mărita în anul acela.

SĂRBĂTORILE ŞI DATINELE ÎN LEGĂTURĂ CU ELE

1 IANUARIE (CĂLINDAR, GHENARIE, GERAR)

Sf[ântul] Vasile (Sân Vasile, Sân Vasii). Începutul anului. În noaptea spre Anul Nou se aprinde câte o lumânare la Sf[ânta] Icoană, ca să meargă bine tot anul.

Se face calendarul pentru tot anul, spre a şti care lună va fi ploiasă sau secetoasă din cursul anului. Calendarul se face astfel: se pune 12 foi de ceapă şi în fiecare foaie câte un strop de sare. Fiecare foaie reprezintă o lună. Toate foile se pun într-un loc uscat şi unde nu umblă nimeni. Dimineaţa, a doua zi, se ia fiecare foaie şi care va fi cu apă, acea lună va fi ploioasă, iar în care sarea nu se va fi topit, acea lună va fi secetoasă.

PLUGUŞORUL

Se umblă în noaptea de Sân Vasile cu uratul, cu pluguşorul. Copiii, 4–5, merg din casă-n casă şi cântă un cântec sau recită o poezie lungă, pluguşorul, în timp ce unul trage buhaiul, altul plesneşte din bici, iar al treilea sună cu clopoţelul. La pluguşor, se întovărăşesc băieţi mai mari şi chiar flăcăi. Înhamă 2–4 boi, împodobiţi frumos cu hârtii colorate, panglici sau brad, la un plug, în care de cele mai multe ori se aşează un pom verde împodobit tot aşa cu hârtii şi panglici colorate. Merg din casă-n casă, plesnind din bici şi sunând din clopot. În timp ce unul recită pluguşorul, ceilalţi strigă: „hăi, hăi, hăi", când urătorul strigă: „mai îndemnaţi măi". Gazdele la care merg le dau bani, covrigi, nuci sau mere.

BREZAIA

Flăcăi şi chiar bărbaţi tineri se strâng toţi la un loc şi fac toţi o ceată de vreo 30–40 de inşi, ba chiar şi mai mulţi. Aceştia aleg pe unul dintre ei împărat pentru 2–3 ani. Împăratul este obligat să dea colindătorilor săi mâncare şi băutură din ziua de Ignat şi până-n seara de Ajun, când merg la colindat. Înaintea colindătorilor merg 3 vestitori, numiţi de ei, pisici. Aceştia se duc la casa omului şi unul strigă bulgăreşte: soli! (sare), altul luc! (ceapă) şi al treilea: piper! Stăpâna casei iese iute şi le dă câte puţin din cele cerute. Pisicii le iau şi pleacă mai departe. Puţin în urma lor sosesc colindătorii cu brezaia. Brezaia e reprezentată de un om învelit într-o manta sau într-o zeghe şi împodobit cu o mulţime de basmale şi panglici de diferite colori. Poartă pe cap un cap de animal cu bot sau de pasere cu cioc, făcut din două lemne legate cu o sfoară, în aşa fel cât le poate clămpăni mereu ca barza. Botul are înfăţişarea de capră, ţap, lup sau de barză.

Colindătorii se aşază sub fereastră şi cântă câte 10–15 deodată două versuri, apoi alţii continuă alte două versuri şi tot astfel, până termină colindul brezaiei. Colindul are multe cuvinte bulgăreşti* şi se termină la fiecare vers cu refrenul: coladele! După ce termină colindul, unul din colindători cântă din fluier, iar altul din diblă, iar alţii din gură:

Ieşi, brezaie,
din hodaie,
ca să-ţi dau paie!

Atunci apare şi brezaia, care până acum a stat ascunsă printre colindători, şi începe să sară în patru labe, întocmai ca ursul înaintea stăpânului casei, când iese să plătească împăratul. Tot timpul sare, clămpăne din cioc şi cântă măscări, repetând adesea refrenul:

Brezăiţa moşului
Pe coada cocoşului.

După ce gospodarul le dă bani sau vin, pleacă înspre alte case.

VASILCA

Vasilca era un colind mai mult al ţiganilor, foşti bucătari pe la curţile boiereşti. Obiceiul constă în a împodobi o căpăţână de porc, preferându-se de scroafă, cu panglici, foi de copac, flori artificiale şi naturale şi mai ales cu verdeţuri şi legume de bucătărie. Capul este aşezat pe o tavă. Se merge astfel pe la casele mai mari cu tava în mână şi se cântă la fereastră colindul Vasilcăi. În acest timp alţi

*. Afirmaţie falsă, valabilă eventual pentru localităţile cu populaţie mixtă, româno-bulgară (*n. ed.*).

colindători bat cu piuliţele în piuă. Obiceiul acesta e [cunoscut] numai [în]* oraşele din Muntenia şi pe cale de dispariţie.

TURCA

Turca este cioplită şi sculptată în lemn întocmai ca un cap de cerb, ori de ţap, având printre comiţe fel de fel de panglici, bentiţe de mărgele şi cu clopoţei pe la urechi. De falca dedesubt sunt legate pe la grumazi nişte sfori, cu care jucătorul îi pune capul în mişcare, cum îi place.

Capul e înţepenit într-o bâtă mică şi groasă. Împrejurul bâtei de la grumazi, e croită din covoare scumpe o haină largă întocmai ca o fustă femeiască şi care e împodobită cu tot felul de năfrămi de mătase, şi curele cu ţinte. Jucătorul intră sub această haină şi, răzimat pe bâtă, face figura unui patruped.

Pentru a juca „turca", se cere o mare deprindere. De obicei feciorii în postul Crăciunului se adună seara la o casă, unde învaţă a colinda şi unde, fiind şi câte un ceteraş sau fluieraş, se aleg doi feciori mai îndemânateci în jocuri gimnastice, spre a se deprinde [cu]** jocul cu „turca".

Covoarele, năfrămile, panglicele şi bentiţele sunt împrumutate de pe la fetele fruntaşilor, pe care, după sărbători, le înapoiază în aceeaşi stare cum le-au şi primit.

Sunt rari feciorii care se decid să joace „turca", deoarece ei cred că de cel care o joacă, se depărtează pentru 6 săptămâni îngerul cel bun şi în acel timp ar fi lăsat în voia celui rău. Afară de aceasta jocul e atât de obositor, încât tot mereu trebuie să se schimbe cei doi jucători.

Feciorii având de mai-nainte tocmită o gazdă, unde au să se ospăteze, în dimineaţa ajunului se adună şi-şi aleg un econom sau cârşmar, care să poarte grijă de ale mâncării şi băuturii, un jude sau birău pentru ţinerea ordinei, un vornic şi doi sau trei feciori mai nătângi, pe care îi numesc „caii", fiindcă duc în spinare carnea şi colacii primiţi. Cu gătirea bucatelor se însărcinează găzdoaia casei.

Fiind toate lucrurile pregătite, în ziua de Crăciun, după ieşirea din biserică, feciorii se adună la gazdă de unde pleacă la colindat cu vâsc şi cu iederă [la]*** căciulă, cu lăutarul şi cu turca, mai întâi la fruntaşi, apoi la mijlocaşi şi pe urmă la oamenii de rând din sat.

La poarta fiecărei curţi, se opresc şi doi din fruntea feciorilor intră şi roagă pe stăpânul casei să le permită să colinde. Primind răspuns favorabil, feciorii intră în curte şi se aşază la fereastră, unde

*. În text: „la" (*n. ed.*).

**. În text: „de" (*n. ed.*).

***. În text: „în" (*n. ed.*).

se împart în două coruri, cântând alternativ câte o strofă din colindă, aşa că un cor nu e gata pe când celălalt începe acompaniat de lăutar, iar turca face prin curte comedii. După terminarea colindei, feciorii intră în casă cu turca spre a juca, iar pe masă e pusă cinstea: daruri, un colac mare făcut din grâu curat, carne de rămător, bani şi câte o doniţă de vin.

Terminând turca cu jocul, vornicul se apropie de masă împrejurul căreia sunt membrii familiei şi începe să vorbească, recitând colindul „turcii".

După aceasta, joacă pe stăpâna casei, pe fete şi chiar pe servitoare, dacă sunt la casă şi apoi mai mulţumind o dată se depărtează.

Se mai umblă în alte părţi cu căluţul – care se aseamănă întrucâtva cu turca –, cu nunta ţărănească, ce e o parodie satirică a obiceiurilor de nuntă şi [cu] altele.

Fetele caută, după multe vrăji, să-şi cunoască ursitul.

În această seară se deschide cerul şi mulţi oameni stau şi păzesc să-l vadă când se deschide.

Se umblă cu sorcova. În dimineaţa de Anul Nou, copiii ţin calea celor ce ies de la biserică, ori se duc pe la case şi-i sorcovesc. Sorcova e o ramură de flori artificiale, de diferite colori, cu care cel ce sorcoveşte, atinge cadenţat spatele ori umerii celui sorcovit, recitând la unison colindul următor:

Sorvoca,
Vesela,
Să trăiţi,
Să-mbătrâniţi:
Ca merii,
Ca perii,
În mijlocul verii,
Ca toamna cea bogată,
De toate îmbelşugată.
Câte paie sunt pe casă
Tot atâţia bani pe masă.
La anu şi la mulţi ani!

Se sorcoveşte pe rând fiecare membru al familiei. Sorcovarii nu merg în grup, ci fiecare îşi are sorvoca lui şi sorcovesc, mai ales, prietenii şi rudele.

Femeile fac piftii (reci, răcituri) ca să le fie faţa curată şi fragedă ca piftiile.

Se mănâncă purcel în ziua de Anul Nou şi nu găină, ca să meargă lucrurile cu bine, căci găina râcâie înapoi, iar porcul rămâ înainte.

Dacă cel dintâi care intră în casă e băiat, atunci şi femeia însărcinată din casă tot băiat va naşte. De asemenea şi vitele vor naşte numai parte bărbătească.

De va fi chidă (promoroacă) pe copaci, anul va fi mânos.

Se face plăcintă cu răvaşe.

Se bea vin roşu la masă, ca să se înnoiască sângele.

Cine strănută în seara de Sf[ântul] Vasile, va căpăta daruri a doua zi.

Femeile cele tinere, de dimineaţă, iau pâne, rachiu, cârnaţi, piftii

și, dimpreună cu copilul cel mai mic, se duc la moașa care a moșit-o, unde duc daruri și petrec până seara.

De Anul Nou se mărește ziua.

Spre Anul Nou, noaptea, e bine să ardă tot timpul în casă lumină.

Dacă coși în ziua de Anul Nou, ai mare noroc. Dacă [cel cel]* coase este băiat, se va însura curând, iar dacă e fată, se va mărita devreme.

În ziua de Anul Nou, nimeni nu doarme, că tot anul va fi somnoros, nu se dă bani împrumut, că tot anul va da. Iar cine n-are bani în pungă, va fi tot lipsit.

La Anul Nou de demânecate, fiecare om trebuie să aibă în mână unealta cu care lucrează în cursul anului și s-o mânuiască de trei ori, ca semn de bărbăție și spor la lucru. Așa, plugarul ia sapa, cu care dă de trei ori în pământ, și furca cu care ridică de trei ori. Tot așa fac, fiecare în felul său, ciubotarul, croitorul, dulgherul, pietrarul, morarul și alții.

De Sf[ântul] Vasile femeile se duc cu copiii la moașă, ca să-i dea de grindă, ca să fie sănătoși și tari ca lemnul. Apoi fac chef.

În munți, se învelesc roatele de la car cu paie și apoi dându-le foc, le rostogolesc de-a dura pe dealurile din marginea satelor. Asta se face la miezul nopții, iar flăcăii strigă peste sat diferite chiuituri în gura mare, despre fetele care au greșit, care nu s-au măritat, care se țin mândre, ori despre muierele care au drăguț.

5 IANUARIE

Se ține post. Nu se lucrează nimic. Preotul merge cu crucea din casă în casă și le stropește cu apă sfințită. Femeile întind pe paturi toate lucrurile și zestrea casei, ca să le boteze și să fie trainice, să nu le roadă moliile.

De va fi bură pe pomi, vor fi poame multe la vară.

6 IANUARIE

În ziua de Bobotează se face agheazma cea mare, care este bună pentru lecuire de boale.

Se fac aceleași datine ca la Sf[ântul] Vasile de către fete pentru ursită.

În timpul când preotul face sfințirea apei la râu, se scot toate vitele afară din grajd.

În noaptea de Bobotează se crede că se deschide cerul și orice cere omul, care îl vede, i se împlinește de către Dumnezeu.

După Bobotează nu se spală rufele două săptămâni, pentru că sunt sfințite apele.

Unde sunt fete în casă, când vine preotul cu crucea în ajunul

*. În text: „cine" (*n. ed.*).

Bobotezei, se așează pe colțul patului, ca să stea logoditorii și cloștile pe ouă.

De va bate Crivățul în ziua de Bobotează, vor fi roade la bucate.

Cine va intra în apă în această zi, scapă de friguri.

Se ia scaieți, usturoi și tămâie neagră, care sunt bune de Ăl Spurcat.

Se stropesc vitele cu aghiazmă, ca să fie ferite de boale.

Pentru ca să nu te cuprindă frigurile, durerile de cap, de piept și de stomac, e bine ca la Bobotează, când se afundă steagul sau crucea în apă, să te speli în acel moment cu apă de râu, că vei fi sănătos tot anul.

Dacă va fi vreme frumoasă în această zi, va fi un an îmbelșugat în pâne și pește.

Cine se aruncă în apă în ziua de Bobotează, se vindecă de orice boală ar fi având. Din ziua de Bobotează șase săptămâni sunt curate și sfinte chiar în vârful munților.

Apa de la Bobotează se păstrează în sticle, ca să fie la îndemână, atunci când e cineva bolnav.

7 IANUARIE

La Sf. Ioan se duce zăpada, dacă a adus-o Sf[ântul] Niculai. Se serbează onomastica celor [pe] care îi cheamă Ion. Se umblă cu *Iordanul.*

Băieții de la 15 ani și mai mult, flăcăii, sunt cei care umblă cu Iordanul. Încă din seara de 6 spre 7 ianuarie, flăcăii merg la preotul satului și-i cer căldărușa de botez, busuioc și agheazmă din ziua aceea. Unul dintre ei, – capul – pe care îl și numesc popa, duce căldărușa, în care strâng și banii.

Altul duce [pământul]*, cu care iordănesc oamenii, iar alții duc o țepușă, pe care strâng carnea ce o capătă. Cum [se] înserează o iau de la marginea satului, intrând în fiecare casă și cântă întocmai ca preotul: „În Iordan botezându-te Tu Doamne" și stropesc cu agheazmă prin casă. Cântând întruna se reped și apucă pe fiecare din cei prezenți, îi ia în brață și-i învârtesc. Învârtirea aceasta se numește „iordănire" și ei nu lasă pe nimenea „neiordănit". Îi caută pe toți, oriunde s-ar ascunde, chiar și sub paturi și prin podul casei.

Unii gospodari se iau chiar la trântă cu iordănitorii, fiind credința că, luptându-te cu ei, te întinerești, dobândești putere, căci luptătorii iordănitori sunt ajutați în timpul luptei de Sf[ântul] Ion și acesta dă în urmă putere și celui care s-a luptat cu iordănitorii.

În dimineața zilei de 7 ianuarie, de Sf[ântul] Ioan, se duc iordănitorii la biserică și, când ies oamenii de la biserică, îi prind în brațe și-i iordănesc. Nici preotul nu scapă. Pe cei care îi cheamă Ion îi duc la gârlă să-i ude și nu-i iartă celui care s-a luptat cu iordănitorii.

*. În text: „pământul" (*n. ed.*).

Dacă un flăcău a mers într-un an între iordănitori, trebuie să meargă trei ani de-a rândul. Altfel nu e bine. Obiceiul acesta e ţinut mai mult la munte.

16 IANUARIE (SF[ÂNTUL] PETRE DE IARNĂ)

E mijlocul iernii. Se ţine şi nu se dă gunoiul afară din casă, ca să nu mănânce lupii vitele şi să nu asuprească duşmanii. Pe cei ce serbează această zi, Sf[ântul] Petru îi păzeşte de prigoniri, de junghiuri şi de boale. Sf[ântul] Petru e patronul lupilor, căci lupul e cânele Sfântului Petru şi unde-i porunceşte el, acolo pradă. Când se strâng mai mulţi lupi la un loc de urlă, se zice că se roagă lui Sf[ântul] Petru, să le rânduiască prada. Se mai crede că lupul are trei peri de drac pe cap, de aceea îi fioros. Lupul a fost făcut de Drac, dar neputându-l face să se mişte, l-a dăruit lui Dumnezeu, care, cum i-a spus: „fugi după Drac", cum s-a repezit după el şi dacă Dracul nu se urca într-un copac, l-ar fi sfâşiat. Dumnezeu a dăruit lupul Sfântului Petru, care le orânduieşte în fiecare an prada, de unde s-o ia şi cât să ia. Pe oameni nu au voie să-i atace decât de la Sf[ântul] Andrei şi până la Bobotează.

17 ŞI 18 IANUARIE

În aceste zile sunt circovii de iarnă, [supranumiţi]* „fulgerătoarele", care sunt trei zile rele de fulgere, trăsnete şi vifore, numite şi zilele trăsnetelor. Poporul crede că aceste zile sunt cele mai primejdioase şi le ţine cu mare credinţă, ferindu-se de a lucra. Căci de va lucra, în vara viitoare îl va ajunge fulgerele şi trăsnetele lui Sf[ântul] Ilie.

Aceste zile sunt rele de boli mari şi de pojar, care bântuie printre copii.

25 IANUARIE

Sunt sărbătorile Filipilor. Din această zi şi până la 2 februarie femeile serbează pe cei 7 Filipi.

În aceste zile nu se spală pe cap, nu se coase şi nu se face nici un fel de muncă, pentru că-i rău de lupi.

Nu se dă de împrumut şi nici cenuşa nu se dă afară din casă, că altfel îţi mănâncă lupii vitele.

E bine să speli cămăşi în aceste zile, că opăreşti gura gavătului (lupului).

1 FEBRUARIE (FAUR, FĂURAR)

În această zi se serbează Sf[ântul] Trif (a se vedea legendele Maicii Domnului). Nu se lucrează, ca via să fie păzită de grindină

*. În text: „numite" (*n. ed.*).

(piatră, gheaţă). Se mai ţine pentru ca lupii să nu mănânce vitele. Femeile lipesc cu pământ vetrele, gura cuptorului şi orişice crăpătură prin casă, ca să se lipească ochii şi gura păsărilor, viermilor şi la orice insectă ce atacă şi mănâncă holdele şi viile. Se dă de pomană o strachină de mălai, ca să nu mănânce vara lăcustele porumbul.

2 FEBRUARIE

Întâmpinarea Domnului sau *Stretenia.* În această zi se crede că se întâmpină vara cu iarna; atunci începe a călători iarna. Soarele se urcă tot mai sus şi noaptea este tot mai mică.

De Stretenie se mai serbează Martirii de iarnă, ca păzitori ai lupilor. Ei împiedică – dacă le ţii ziua – pe lupi, ca să mânce vitele şi mai cu seamă oile.

Această zi e ziua ursului. El iese din vizuină, de unde a stat, cum a dat zăpada, şi începe a juca învârtindu-se ca într-o arie dinaintea vizuinii. Dacă în această zi [nu] e soare şi ursul [nu] îşi vede umbra, atunci el se-ntoarce înapoi în vizuină şi mai stă încă şase săptămâni, căci va mai fi încă iarnă. Iar dacă[-şi]* vede umbra, atunci rămâne afară, căci nu mai este iarnă.

Se face apă sfinţită amestecată cu unt pentru ungerea pomilor contra omizilor. Nu se dă gunoiul afară din casă, tot pentru ca să nu mănânce lupii vitele. De va fi lună plină, va fi an cu belşug.

10 FEBRUARIE

E Sf[ântul] Haralambie. El ţine legată moartea, ciuma şi holera, de aceea e bine să nu lucrezi în această zi, ca să te apere Sf[ântul] Haralambie de ciumă ori de holeră şi de boala numită lovitură. Se face în această zi pomană, pentru cei care au murit de moarte rea. Se face colivă, din care se păstrează în cursul anului pentru a se da la păsări (hoare), ca să nu mai moară, dacă a dat vreo molimă printre ele.

11 FEBRUARIE

Sf[ântul] Vlasie. Se serbează pentru ca femeile însărcinate să nu facă copii schilozi; ca vitele să nu nască orătănii pocite, cu mai multe picioare, cu două capete, cu un ochi şi altele, pentru că atunci înseamnă că Dracul s-a corcit cu ele şi a pus stăpânire pe gospodăria omului.

*. În text: „nu-ş" (*n. ed.*).

24 FEBRUARIE (DRAGOBETELE)

Cu această zi se începe primăvara, Dragobetele fiind cap de primăvară. Dacă e timp frumos, tinerii se duc de culeg ghiocei. Dragobetele se serbează. Nu se lucrează, pentru a fi ferit de boli. E ziua dragostei. Se începe orice lucru pentru casă, că merge cu spor. Se scutură și se așează în casă, ca să vie binele și averea să se-ntoarcă în casă. Nu se lucrează însă la câmp, în atelier sau în curte că-i rău de friguri. Această sărbătoare o țin și păsările. Ele se strâng în stoluri și ciripesc, apoi se logodesc și încep să strângă cele trebuincioase, ca să facă cuiburi. Când cineva lucrează în ziua de Dragobete, cântă ca toate păsările.

LĂSATUL SECULUI (Zăpostitul)

Se prinde postul. Nu are dată fixă, ci se schimbă o dată cu așezarea Paștilor. Postul ține [șapte]* săptămâni.

Seara, la masă, toți mănâncă un ou fiert, pentru că se spune: „cu un ou se astupă și cu un ou se destupă gura la Paști", și pentru ca să li se pară postul mai ușor și mai scurt. Se fac iertăciunile: vecinii și rudele își cer iertare, unii de la alții, ca să intre curați în post. După ce s-a mâncat seara, masa se lasă neridicată și se pune pe o farfurie, din fiecare mâncare câte puțin, dimpreună cu solnița cu sare, o felie de pâine și un pahar cu vin și se lasă până dimineața, ca să mănânce și morții. Se face plăcintă cu brânză și se petrece în lege cu lăutari, pentru că [șapte]** săptămâni nu mai sunt slobode petrecerile. În unele locuri se bate alvița. După masă se pun toate oalele cu gura în jos, ca să fii ferit de pagubă. Se strigă fetele, care au rămas nemăritate. În munți, duminica seara, în care se începe săptămâna albă și în cea următoare, în care se începe postul, copiii de la 12 ani în sus și flăcăii, după ce s-a înserat, ies cu hodăițele, pe câte un deal deasupra satului. Hodăițele se fac din nuiele cu câte două ramuri, între care se îndeasă bine paie și tuleie de porumb, pe care le aprind în deal, purtându-le în mână și făcând cu ele tot felul de figuri, încât din sat par focuri de artificii. După ce au ars, se înșiră în rând în frunte cu un vătaf și încep a striga, batjocorind mai cu seamă fetele rămase nemăritate sau feciorii rămași neînsurați în câșlegi. Strigătele se încep cu formule sacramentale din pildele de mai jos:

Alo, more, more!
Silito, silito more!
Fata lui popa Vasile,
S-a uitat în fântână
Și de ciudă și bănat
Că nu s-o măritat,
I-o ieșit pe piele vărsat.

*. În text: „șase" (*n. ed.*).

**. În text: „șase" (*n. ed.*).

Alo, more, more,
Silito, silito, more!
Uiu-iu pe deal în sus,
Prind fetele mâțe-n jug.
Și anume cin' le mână,
Fata lui N. N. cea bătrână.
Bate-o, Doamne, și-o trăsnește
Că ea cum le mai plesnește.
Bate-o, Doamne, și-o detună
Că ea tare le mai mână.

Alo, more, more!
Silito, silito, more!
Asta-i fata popii nost',
Țese pânză fără rost,
Printre ițe, printre spată,
Paște-o iapă-mpiedicată.
Iar pe sulul dinapoi
Șaptezeci de lăturoi;
Iar pe sulul dinainte
Dracul le mai ține minte.

PĂRESIMILE

Începutul postului mare e a doua zi după lăsatul de sec. Se face spălăcania (spolocania), adică se spală toate vasele, în care s-a gătit în ele de dulce înainte de post. Se face tărbaca cânilor și jujeul, adică se leagă de cozile cânilor tinichele ori crătiți stricate și în huiduitul copiilor și al oamenilor, sunt lăsați să fugă pe uliți, în timp ce toți râd de spaima lor. În schimb gâștele sunt îngrijite foarte bine, ca să nu le lipsească nimic.

În această zi se mai serbează Ciricul Păsărilor, pentru ca să nu mănânce păsările sămânța de cânepă.

SÂN TOADER

Sân Toader este și ea o sărbătoare schimbătoare. Ea cade totdeauna în sâmbăta din prima săptămână a Postului mare. În această zi sunt următoarele credințe: Se face colivă și se duce la biserică, căci se crede că această colivă este bună a se mânca peste an contra frigurilor. Se tund coadele la cai și părul de pe lângă coamele vitelor. Fetele se spală pe cap, ca să le crească părul mare. Se face alergarea cailor. Înaintea lui Sân Toader nouă seri nu se toarce, căci amorțesc mâinile și capeți dureri de ochi. Cum apune Soarele, se lasă și lucrul. Se spală ceapa, ca să crească mare. În această zi, bărbații nu merg la pădure, că li se-ntâmplă o nenorocire. Nu se toarce, nu se sapă, căci fiarele sălbatece vin către casă și atunci omul acela care a lucrat aduce nenorocirile și sălbătăciunile peste sat și este urât de toți oamenii lui tot anul. În dimineața de Sân Toader să nu iasă fetele afară înainte de a se fi lăut, căci caii le vor paște părul. Sân Toader ține pe Dracul de păr. Se prind frații de cruce sau fârtați și surori de cruce sau surate.

FRĂȚIA DE CRUCE

Frați de cruce sunt doi prieteni foarte intimi, gata să sară în foc și în apă, unul pentru altul. Li se mai zice și frați sau fârtați din dragoste. Legea lor ese iubirea până la moarte. Nu se trădează și

nu se ceartă. Un frate de cruce valorează mai mult decât un frate de sânge. Secretele lor nimănui nu se spun. Dacă moare unul dintre ei, atunci cel rămas în viaţă umblă cu capul gol, ca şi ceilalţi consângeni ai mortului, până-l îngroapă. El ia parte la înmormântare, duce sicriul dimpreună cu alţi prieteni şi-i păstrează amintirea toată viaţa, zicând: „Avusei şi eu fărtate şi n-am avut de el parte". Pruncii fraţilor de cruce, nu se căsătoresc între ei, pentru că-i păcat. Fraţii de cruce se prind sau când sunt copii de 10-16 ani, ori în „juneţe", adică atunci când sunt flăcăi la horă şi încă nu s-au însurat. După ce s-au prins numai moartea îi mai poate despărţi. Prinderea se face pe pâne şi sare, iar formula de jurământ este aceasta:

Eu ţi-oi fi frate
Până la moarte,
M-oi lăsa de pâne şi de sare mai bine
Decât să mă las de tine!

După rostirea jurământului, dau mâna şi frăţia este încheiată.

În alte părţi îşi crestează degetul mic şi, amestecându-şi sângele, îşi sigilează frăţia. În alte locuri sângele este scurs într-un pahar de vin şi băut pe din două de cei doi fărtaţi.

Tot aşa se prind şi suratele sau surorile de cruce.

Tot de Sân Toader îşi schimbă fetele chica de copilă cu cea de fată de măritat. „E fată-n păr", cum se zice prin unele sate din Transilvania. Fata de 14 ani - căci de atunci intră în horă - şi mai în vârstă, îşi spală în sara de Sân Toader părul cu leşie făcută din propivnic sau părlangian (levănţică) şi iederă, îşi desface chica dinainte, care era trasă peste frunte şi împreunându-o cu chica dindărăt, se piaptănă cu cărare în semn că de-acum înainte e fată mare de măritat. În timp ce se spală, mamele lor rostesc de trei ori cuvintele:

Sân Toadere! Sân Toadere!
Creşti cosiţa fetelor
Cât coadele iepelor.

1 MARTIE (MĂRŢIŞOR GERMINAR)

Azi încep Babele ori Zilele Babelor. Ele ţin 9 şi, în unele părţi, chiar 12 zile. Prima zi e ziua Babei Dochia sau a Babei Marta. Întâia zi de martie se mai numeşte şi cap de primăvară şi cum va fi prima zi, aşa va fi toată primăvara şi vara. Femeile îşi aleg dinainte câte una din Zilele Babelor şi se zice că după cum este acea zi, frumoasă sau urâtă, aşa este şi caracterul acelei femei, ori aşa îi va fi norocul peste an. Punerea mărţişorului: este datina ca să se pună pe gâtul copiilor, şi al femeilor uneori, câte o monedă de argint ori de aur sau chiar un medalion în diferite chipuri, legate de un fir roşu amestecat cu alb. Cel care poartă mărţişor va avea noroc, va fi sănătos şi curat ca argintul cu venirea primăverii, iar

vara nu-l va apuca frigurile. Mărţişorul se poartă la gât până la înflorirea trandafirilor, când se pune pe un trandafir firul roşu, iar cu partea din ban se cumpără caş dulce, ca fetele să fie albe ca şi caşul. Banul înseamnă îmbelşugare, firele roşii şi albe înseamnă că faţa celui care îl va purta să se facă albă cum e crinul şi rumenă ca trandafirul. În unele părţi, mărţişorul se ţine la gât până înfloresc vişinii, când se pune pe o ramură de vişin, rupându-l în trei. Apoi se iau trei flori de vişin: două se pun la urechi şi una sub brâu.

Cu apa de zăpadă din această zi se spală fetele, ca să fie curate şi albe la faţă. Nu se lucrează în această zi, pentru ca să se domolească mânia Babei Dochia şi pentru ca frigul de primăvară să nu facă pagubă în câmpuri. Ca să nu te mănânce purecii, să înfigi un cuţit în mijlocul pragului şi să zici de trei ori: Marte în casă, purecii afară.

9 MARTIE

În această zi se serbează 40 de Mucenici. Se fac mai multe feluri de copturi, care se împart în amintirea celor 40 de Mucenici. Se fac colaci în formă de om cu cap, care se ung cu miere şi se presară cu nuci pisate. În alte părţi colacii au forma unui opt, sau a unor simple rotocoale, ce se pun într-o zeamă dulceagă de miere, zahăr şi nuci pisate. Aceştia se mai numesc Brânduşi, Brândușei, „Bradoşi", „Sfinţi" şi „Sfinţişori". Se mătură ograda şi se strânge gunoiul grămadă la un loc, după care se dă foc, iar copiii şi tinerii sar peste el. Aceasta ca amintire că aşa au fost chinuiţi cei 40 de Mucenici arşi în foc şi pentru că e credinţa că cei ce vor sări peste acest foc vor fi sănătoşi. Bătrânii bat cu maiele sau ciomegele în pământ ca să intre frigul şi să iasă căldura, ca să vie mai repede primăvara. Se aprinde o cârpă sau o zdreanţă, cu care se afumă casa, grajdurile şi toate din curtea gospodarului, spre a fi ferite de rele şi şerpi în timpul anului. La 40 de Mucenici, dacă pământul este acoperit cu zăpadă, anul acela va fi bun. Se retează stupii, iar cu mierea de la stupi se ung bradoşii sau sfinţişorii. Cum va fi timpul în ziua de 40 de Mucenici, aşa va fi toată primăvara. În ziua de 40 de Mucenici, oamenii ies cu plugul la câmp. Vin berzele. Femeile înconjură cu cenuşă casa, ca să nu poată intra şerpii în casă. Începe a se face ziua mai mare. De va ploua în ziua aceasta, va merge bine stupilor peste an. Toate femeile pitesc furcile de tors în ajunul celor 40 de sfinţi, pentru ca în cursul anului să nu vadă şerpi; iar vitelor li se dă dovleci pisaţi cu sămânţă de cânepă, ca să nu aibă strechie în timpul verii. Se stropesc vitele cu mujdei (usturoi pisat şi amestecat cu apă), sare şi oţet, ca să le apere contra muşcăturilor de şerpi şi [de] nevăstuici. Femeile fac două turtiţe, în care împung cu ţava de ţesut, până se fac 40 de găurele, care închipuiesc

pe cei 40 de Mucenici și le ung cu mire, până se astupă găurele. Una din aceste turtițe o dă de pomană primului trecător sau unui vecin. E bine ca în această zi fiecare om să bea 40 de pahare cu vin, [câte unul] pentru fiecare din cei 40 de Mucenici.

17 MARTIE

Se serbează Sf. Alexe, omul lui Dumnezeu. Se crede că în această zi se dezgheață și se deschide pământul pentru arătură. Se afumă grădinile și pomii, pentru ca să fie feriți de gângănii și șerpi, căci în această zi înviază toate gângăniile și șerpii, și ies din pământ. Să nu ici în mână ac, sulă, furcă și nimic ce este ascuțit, căci vezi numai șerpi tot anul. Se scot stupii cu albine afară. Se ia apă până nu răsare Soarele și se păstrează, fiind bună să se stropească albinele, ca să nu fugă roiurile.

25 MARTIE

În această zi cade Buna-Vestire sau Blagoveștieniile. Se mănâncă pește („De Blagovește, tot țiganul mâncă pește"). Nimeni să nu caute gâlceavă, că este rău de pagubă. Cum va fi timpul la Buna-Vestire, tot așa va fi și în ziua de Paști. Se dezleagă limba cucului și cântă până la Sânziene; tot atunci se dezleagă limba și la celelalte păsări. Se afumă împrejurul caselor și grădinilor cu pomi. Să nu pui mâna pe ou, să nu cauți găinele de ou și să nu pui cloște, căci ies puii strâmbi și cu două capete. E bine ca în această zi, să stea toată ziua masa întinsă.

MIEZII PĂREȚILOR (MIEZUL PĂRESIMII)

Sau mijlocul Păresimilor, adică mijlocul postului, cade totdeauna într-o miercuri din săptămâna a patra din post, când seara este și denie la biserică. În această zi se face și numărătoarea ouălor, câte le-au ouat până atunci găinele, pentru ca să nu se strice până la Paști și de se găsesc cu soț, este bine.

Fetele se spală pe față cu apă curgătoare, la râu, când trag clopotele la biserică, ca să fie frumoase și drăgăstoase.

6 APRILIE (PRIER)

În această zi e Sâmbăta lui Lazăr. Se împarte pâine la săraci. Se umblă cu „Lăzărelul": Mai mulți copii se îmbracă în haine albe, își pun prin păr cordele colorate și umblă din casă în casă, cu ramuri de salcie în mâni și cântă cântece despre moartea lui Lazăr. Nu se lucrează la lucru voinicesc, căci e rău de căzătură, deoarece Lazăr a fost un sfânt, care a murit căzând dintr-un arbore.

Lăzărelul

DUMINICA FLORIILOR

Se culeg tot felul de flori de primăvară și se duc la biserică, pentru că astăzi e ziua Florilor. La biserică se împart ramuri de salcie și, cum vin cu ele acasă, ating cu ele pe copiii cei mici, ca să crească și să înflorească întocmai ca salcia. După aceea le pun la icoană și le întrebuințează în timpul anului contra mai multor boli, și ca apărare contra grindinei și furtunilor. Se pun ramuri verzi de salcie pe morminte. Se încing stupii cu salcie luată de la biserică și cu care trebuie să stea până la anul, pentru ca stupul să rodească din belșug. Masa să stea toată ziua întinsă. De va cânta broaștele până la Florii, vara va fi frumoasă. Se încinge mijlocul cu salcie luată de la biserică, pentru ca să nu aibă dureri în timpul anului. În ziua de Florii se înghit mătișoarele de salcie luate de la biserică, spre a fi scutit de dureri de grumaz. Toat atunci se ating și vitele cu salcie sfințită, pentru ca vitele peste an să fie înflorite, adică frumoase. Să se pună o crenguță de salcie sfințită de Florii, pe vreme de furtună ori de grindină, pe foc, pentru că fumul lor

împrăștie zloata, trăsnetele și grindina. Cum va fi în ziua de Florii, tot așa va fi și în ziua de Paști. Mlădițele de lozie de la biserică din ziua de Florii, nu se pun în casă, ci să lasă afară sub streașina casei.

JOIA MARE

Până în această zi femeile și fetele trebuie să-și termine torsul cânepii și să aibă cămașă nouă făcută pentru Paști. Se fac colaci și se dau de pomană. În unele locuri se dă de pomană pentru morți de-ale mâncării, precum și de-ale îmbrăcămintei. Se face pomană mare în curtea bisericii, unde se aduc felurite mâncări și băuturi. Se face „focul morților". Se crede că sufletele morților vin în fiecare an în această zi, pe la vechile locuințe, unde așteaptă până la Moși și șed sub streașina casei. De aceea este obiceiul ca să se facă foc în curte dimineața, ca să se poată încălzi sufletele la foc. Fiecare femeie sau fată trebuie să care două donițe cu apă și să toarne peste iarba și mormintele casei. Se înroșesc ouăle. Se împietresc, pentru a le face galbene. Se duc 12 ouă roșii într-un șervet la biserică, seara la denie și se lasă acolo până în ziua de Paști, în urmă se îngroapă câte un ou din acelea la hotarele moșiei satului, spre a fi ferite de piatră. Din Joia Mare și până la Ispas nu se toarce, nu se coase, nu se spală rufe în nici o joie, pentru că atunci va bate piatra, ori se opresc ploile și va fi secetă. Se ia un bulgăre de tămâie, se aprinde mereu, când se cetesc cele 12 *Evnaghelii* și ce rămâne este bun de aprins în casă, când tună sau trăsnește și se afumă copiii de speriate. În dimineața Joii Mari, înainte de a cânta cocoșii a treia oară, oamenii fac focuri prin curți. Acestea închipuiesc focul, unde a fost oprit Apostolul Petru și întrebat, când s-a lepădat de Mântuitorul Iisus, înainte de a cânta cocoșul a treia oară. Nu se spală rufe în ziua de Joia Mare, căci la morți, în loc să li se ducă pomana ce li se dă, se duc lături din spălături.

VINEREA PAȘTILOR

I se mai zice și Vinerea Seacă ori Vinerea Marea. În această zi se ajunează toată ziua, spre a fi ferit de boale și năcazuri. Nu se coace pâine. Pe unele locuri se fac ouă roșii. Fiecare creștin este dator să se ducă la biserică și să treacă pe sub Sf[ântul] Aer. După ce iese de la biserică se duce cu lumânarea aprinsă până acasă și, dacă nu se stinge, ocolește casa de trei ori, făcând cruce cu lumânarea pe pereții casei, pentru ca să fie ferită de trăsnet, de foc și de boale. Lumânarea de la Vinerea Mare – care apoi a fost aprinsă și la Înviere –, se aprinde când este furtună mare, cu trăsnete și grindină. În seara de Vinerea Mare, când preotul ocolește biserica

cu Sf[ântul] Aer, se aprind lumânări la morminte. Nu se dă nimic afară din casă, sau din curte, că nu este bine. Nu se ară, nu se seamănă, nu se sădesc pomii, căci toate seacă în urmă. Cei care au scurgere de sânge din nas, să se radă, că le va trece; iar cei care au durere de cap, să se spele pe cap, căci [le]* va scădea durerea. Cine se scaldă în Vinerea Seacă înainte de a răsări Soarele, acela nu mai are boli în oase.

ÎNVIEREA

Toți se duc la biserică cu o lumânare, pe care o țin aprinsă tot timpul cât ține slujba. Cei ce nu au lumânare se consideră ca nevrednici. Lumânarea de la Înviere este bună pentru vremuri rele cu tunete și piatră, spre a se aprinde în casă. Cei care nu merg la biserică la Înviere, tot anul sunt bolnăvicioși. Cine se naște în ziua de Paști, tocmai când se trag clopotele, este om norocos în toată viața. Cine moare în noaptea de Paști, i se iartă toate păcatele și merge de-a dreptul în rai. Cine pune mâna pe sare, toată vara îi va asuda mânile. Cine doarme în ziua de Paști, tot anul va fi somnoros și leneș și îi va ploua fânul. În ziua de Paști se mănâncă întâi pește proaspăt, carne de iepure sau de vrabie și numai după aceea alte bucate, ca să fie tot anul vioi ca peștele și sprinten ca iepurele și ca vrabia și să nu-i fie greu la lucru. Se îmbracă o cămașă nouă, țesută și cusută în timpul Păresimilor. În ziua de Paști nu e bine a călători. Cu cel [cu] care ciocnești mai întâi ouă în ziua de Paști, te întâlnești pe lumea cealaltă. Se dă lumea în scrânciob, (leagăn, dulap), care e făcut în amintirea spânzurătoarei lui Iuda,

Întoarcerea de la Înviere

*. În text: „îi" (*n. ed.*).

care s-a spânzurat, după ce l-a vândut pe Domnul Iisus. Se pune în pragul casei o brazdă de iarbă verde și un fier peste care se calcă, pentru ca tot anul să fie bun și îmbelșugat. În ziua de Paști, cum te scoli, să te uiți în cofa cu apă, că vezi tot bine peste an. În noaptea de Paști, este bine ca să ardă tot timpul lumânarea în casă. În noaptea Învierii, în unele sate, flăcăii fac la poarta bisericii un foc mare, care arde până la ziuă. Fetele și băieții, când se-ntorc de la biserică în ziua de Paști, să se uite în fântână, ca să fie tot anul frumoși ca apa. Ca să nu te doară mijlocul la secere, să nu mănânci ouă roșii în ziua de Paști. Să nu arunci cojile ouălor roșii afară, că-ți arunci norocul și rodul bucatelor, ci să le arunci pe apă, ca să meargă pe Apa Sâmbetei, până în țara Blajinilor. În ziua de Paști flăcăii toacă la biserică toată ziua, pentru ca să se facă multă cânepă. În munți se trag cu treascurile. În ziua de Paști, cum te scoli, să pui mâna pe piatră, ca să nu-ți asude mâinile. Se mănâncă pască. Dacă pasca a crescut frumos, va fi un an bun. Aducându-se pasca de la biserică acasă, se gustă mai întâi din anaforă și mai apoi din crucea pascăi. Care gustă mai întâi din usturoi sau hrean, pe acela nu-l mănâncă puricii.

În cele trei zile ale Învierii, ard în văzduh trei candele mari, pe care însă nu le vede nimeni.

Pe unele locuri, feciorii udă fetele cu apă. Ei umblă din casă în casă cu udatul, iar fetele cinstesc pe băieți cu ouă roșii. A doua zi de Paști, se duc finii la nași cu ouă roșii și cozonaci. În unele sate, după-amiază se duc oamenii la morminte, aprind lumânări, se face o mică slujbă pentru odihna sufletelor morților, apoi petrec.

ROBOTINUL [ROPOTINUL]

Robotinul [Ropotinul] cade marțea după Paști. Se mai zice și Robotinul țestelor. Femeile se strâng și fac țeste. Altceva nu lucrează în această zi. Tot în această zi fetele, care au rămas nemăritate, fac un țest, îl pun pe foc, îl ard până se roșește bine și bagă sub el de viu un cocoș. Ele cred că făcând astfel se vor mărita în curând.

MÂNECĂTOARE

Mânecătoarea se serbează în ajunul Sf[ântului] Gheorghe. De Mânecătoare trebuie să te plimbi dimineața pân-n răsăritul Soarelui, prin holdele pline de rouă, ca să fii sănătos peste an. În noaptea de Mânecătoare spre Sf[ântul] Gheorghe se fac cele mai multe vrăji.

În această noapte vrăjitoarele umblă în pielea goală prin holde, de iau sporul câmpului și laptele vitelor. Puterea acestor vrăjitoare nu se poate slăbi decât cu zgomote de clopote sau cântec de bucium.

Sf[ântul] Gheorghe

De aceea, în noaptea aceasta, se aude mai în fiecare sat buciumându-se prelung, sau trăgându-se clopotul.

23 APRILIE

E Sf[ântul] Gheorghe (Sân Giorgiu, Sânjorzul). Sf[ântul] Gheorghe e cel ce-a ucis balaurul necredincios. De aceea Sânjorzul este împotriva tuturor vrăjitoarelor și a duhurilor necurate. În cinstea lui se pun crăci verzi de pom înfipte în brazde cu iarbă verde la ușa casei, la poartă, la ușa grajdului și, în sfârșit, peste tot unde este vreo intrare, pentru a feri casa și locurile de duhurile rele. Se pun brazde verzi de iarbă pe pragul caselor și pe stâlpii gardului, în semn că a sosit primăvara. Nu trebuie să doarmă nimeni, căci doarme somnul mieilor și tot anul va fi somnoros. Oamenii se cântăresc, ca să nu se lipească farmecele de cel ce se cântărește. Se spală fetele și femeile și chiar copiii pe față cu rouă în dimineața de Sângiorgiu, ca să fie sănătoase tot anul și să nu le iasă pete pe față. În noaptea de Sf[ântul] Gheorghe se păzesc comorile, căci atunci joacă banii, care sunt îngropați în pământ. Nu se dă nimic

din casă, căci dai tot anul. În dimineaţa de Sf[ântul] Gheorghe înainte de a răsări Soarele, fetele seamănă busuioc, iar sămânţa o ţin în gură ca să crească frumos şi să aibă miros plăcut. Busuiocul semănat în ziua de Sângiorgiu e bun de dragoste. De la Sf[ântul] Gheorghe şi până la Rusalii se tund oile. De va fi rouă multă, păclă ori ceaţă în ziua aceasta, e semn de an bogat. Gunoiul din ziua de Sf[ântul] Gheorghe să se lepede la rădăcina pomilor, căci rodesc bine. În noaptea de Sf[ântul] Gheorghe şi înainte de răsăritul Soarelui, cel care va fi bolnav de orice boală, de se va tăvăli prin rouă, se va tămădui. În această zi se udă fetele de către flăcăi. Udatul ţine până la amiază. Care fată scapă neudată, aceea este sărbătorită de către celelalte, lucru ce cam rar se poate întâmpla, căci nici o fată nu rămâne neudată în ziua de Sânjorz. Se ung ţâţele vacilor de lapte cu usturoi, pentru ca să nu poată vrăjitoarele să le ia laptele. De va cădea Sf[ântul] Gheorghe în zi de post, nu va fi mană nici la albine, nici la oi şi nici câmpul şi nici pomii nu vor rodi din belşug.

Se unge cu leuştean uşa grajdului şi coteţelor, iar în fereastră se pun spini, ca strigoii să nu poată lua mana de la vaci, puterea vitelor şi a oamenilor. Căci mai ales în noaptea aceasta umblă strigoii şi cine are curajul să stea în grajd noaptea sub o groapă cu colţii de fier, acela vede pe strigoi, când vin, şi-i poate şi apuca. Se ung cu usturoi ţâţele vacilor, care au lapte, ca să nu le poată lua mana fermecătoarele. Se despart mieii de oi, iar laptele muls în această zi se dă săracilor. Când un pom nu face roade, se găureşte în ziua de Sf[ântul] Gheorghe, că atunci va face. Ca vacile să aibă lapte bun şi mult, se mulg în ajunul Sf[ântului] Gheorghe şi se lasă şiştarul cu lapte afară în grădină.

ÎMPROOR

În preziua Sf[ântului] Gheorghe se face din mlădiţe verzi o stropitoare numită împroor. Se aduce apoi, într-un vas nou, apă curată de la un izvor sau de la un râu şi, în dimineaţa zilei de Sânjorz, se stropesc cu împroorul, căsenii, vitele, casa, grajdul şi această stropire se numeşte împroorare. Peste cei care ies pentru întâia oară cu plugul la arat de primăvară, se aruncă grâu şi restul nearuncat se dă săracilor.

Pe la poalele munţilor (Transilvania) feciorii, tocmind un lăutar, se duc cu toţii în pădure, unde îmbracă pe unul din ei în frunză de fag şi îl pun călare pe cal, iar ceilalţi se înşiră în urma lui şi în cântece, jocuri şi chiuituri, ca la nuntă, se întorc spre sat. Apoi iau fiecare casă la rând şi joacă, până ce stăpânul casei le dă bani sau vin. Cei ai casei obişnuiesc să arunce cu apă asupra celui îmbrăcat în frunze şi care întruchipează pe Sânjorzul.

MĂTCĂLĂUL

Se serbează lunea sau marţea după Duminica Tomii. Mătcălăul e o fiinţă, parte omenească, parte îngerească. Arată ca un june frumos, dar care e veşnic călător, umblând în toate părţile prin lume. Oamenii nu-l pot vedea, din cauză că au început să înjure urât de cele sfinte şi s-au spurcat. Numai cel cu totul nevinovat l-ar putea vedea. Nu se lucrează în această zi la câmp, că e rău de vifor şi trăsnet. Femeile nu ţes, nici nu cos. În această zi ele obişnuiesc să se mătcălească, adică se prind surate şi [surori]* de cruce.

25 APRILIE

E Marcu Boilor, pentru că e ziua Evanghelistului Marcu, ce e închipuit, în icoană, având lângă el un bou. Nu se lucrează, că e rău de vite.

1 MAI (FLORAR)

În această zi este Armindenul, când se serbează profetul Ieremia, de unde i se trage şi numele. Nu se pun boii la jug, la car sau la plug, căci e ziua boilor, că atâta sărbătoare au şi ei. Se pun la case, la uşi, la porţi, la ferestre şi pe la grajduri, ramuri verzi de stejar sau de orice alt arbore. Aceştia sunt Armindenii. Înainte de a răsări Soarele, fetele, femeile şi copiii se spală cu roua ce cade peste noapte pe flori şi pe iarbă, ca să se facă curate şi sănătoase. Se frige un miel la frigare într-o poiană din pădure sau chiar la margine de crâng şi se petrece cu lăutari. E obiceiul ca la această petrecere să nu se bea decât pelin, sau vin roşu, pentru că [în această zi]** se înnoieşte sângele. Pelinul e bun şi pentru ca să nu te mănânce purecii şi să nu te îmbolnăveşti de friguri. Armindenul din faţa casei se ţine la poartă, până ce se macină grâul nou şi când pentru întâia oară se face pâine din acest grâu. Atunci se taie şi se pune pe foc, ca el să coacă cea dintâi coptură.

TODURUSALE

Sărbătoarea aceasta cade la 24 zile de la Paşti, adică exact la mijlocul timpului dintre Paşti şi Rusalii. Se mai numesc şi Todorusele, Înjumătăţirea Prazniculuí, Răpotinul, ori Strat de Rusalii. Todurusalele sunt semănătura Rusaliilor, aruncată cu 24 de zile înainte, ca să ştie oamenii că vin Rusaliile şi să se ferească de ele.

*. În text: „sore" (*n. ed.*).

**. În text: „azi" (*n. ed.*).

Rusaliile sunt 7 surori, fete curate și nevinovate, pe care Dumnezeu le-a prefăcut în zâne. Aceste zâne n-au murit și nu vor muri în vecii vecilor. Oamenii nu le pot vedea, că sunt răi și n-au sufletul curat.

În lume, printre oameni, nu stau decât 5 săptămâni, adică de la Todurusale și până la Rusitori. Prima zi când coboară printre oameni, fiind această zi, ele își petrec cu Sân Toaderii, care sunt niște flăcăi frumoși și tineri, cu care joacă hore mândre și horesc cântece frumoase. Todurusalele adună vârfuri de drumbravnic și fac din ele chite frumose, cu care împodobesc părul Sân Toaderilor. Todurusalele sunt zâne bune și-ți dau pace, dacă nu le faci vreun rău, și dacă nu încerci să le strici jocurile. [Dacă cumva le tulburi,] atuncea se supără rău de tot și pocesc pe acei oameni răi. E bine să se ție ziua lor, ca să le ai de partea ta, poate-ți prind bine cândva. De aceea, femeile și fetele nu lucrează. E bine, totuși, ca în această zi să se semene cânepa și să se culeagă dumbravnic. Se culeg buruienele de leac, căci sunt binecuvântate de ele. Se pune prin casă peste tot pelin, usturoi și leuștean pe la porțile curții, pe la ferestrele caselor. Toată ziua se ține în mână și prin sân numai pelin ca să piară purecii și să fie feriți contra Ielelor.

În această zi, femeile, adunându-se vecină cu vecină, fac din pământ frământat cu baligă și paie „tește"*, unde coc în timpul anului pâine, mălai și chiar friptură. După ce le-au terminat, pun toate, mână de la mână, și cumpără vin și le stropesc ca să fie norocoase și să poată coace bine în ele. Cu restul vinului petrec.

În ziua aceasta au dreptul femeile să se poarte aspru cu bărbații lor, drept răzbunare pentru orice le-au făcut în timpul anului.

Unele chiar îi bat și bărbații n-au dreptul să zică nimica.

ISPASUL SAU ÎNĂLȚAREA DOMNULUI

Cu o zi înainte de Ispas, femeile dau de pomană azimă caldă, ceapă verde și vin pentru morți, ca să aibă pe drum, căci se crede că în această zi sufletele morților zboară la cer. Se culege alunul pentru făcutul de dragoste. Se pun flori la ferestrele și ușile caselor, precum și pe mormintele morților. Se face la câmp sfințirea grânelor. Preoții îmbrăcați în odăjdiile sfinte, având praporii înainte și tot poporul după ei, merg în procesi[un]e la câmpuri, unde stropesc ogoarele și după o mică rugăciune făcută la vreo rugă sau troiță, fac cununi de grâu și se întorc cu ele, aducându-le la biserică, întocmai ca pe o ofrandă, ca mulțumire adusă lui Dumnezeu, pentru belșugul dăruit oamenilor. Nu se dă foc din casă, că-ți mănâncă lupul oile. Se leagă călușerii.

*. țesturi (*n. ed.*).

RUSALIILE SAU DUMINICA MARE

Se poartă pelin la brâu sau în sân, spre a fi ferit de Iele și Rusalii. Nu este bine a se urca în arbori sau locuri înalte și nici a călători în această zi. Până la Rusalii se tunde lâna de pe oi. Se pun, în casă și la poartă, frunze de tei sau de nuc și flori. În ziua de Rusalii să nu se certe nimeni, căci acela este luat de Iele sau de Rusalii și este bine să se poarte trei fire de usturoi în sân sau la brâu. Femeile duc la biserică frunze de nuc și de tei. Să nu umble în noaptea de Rusalii nimeni în pădure sau pe câmp, pentru că îl pocesc Ielele. Să nu doarmă cineva afară, că vin Rusaliile și-i iau o mână sau vreun picior, îi pocesc gura sau cine știe ce rele îi fac. În noaptea spre Rusalii, se pune pelin sub cap, ca să nu te ia din Rusalii. Se pun prin lăzi, foi de nuc luate de la biserică, pentru a feri hainele de molii. Teiul de la Duminica Mare de la biserică, este bun să-l ții, pentru piatră. Când începe a ploua cu piatră, să se ia o crenguță din acel tei și să se arunce afară. Imediat piatra va sta. Se începe jocul călușerilor și se joacă toată săptămâna Rusaliilor. De la Duminica Mare înainte, poate oricine să doarmă afară pe prispă, căci înainte de asta nu era bine, căci te cuprindeau frigurile aduse de spiritele rele și de Iele. Când copilul e bolnav de friguri, să fie culcat jos și să treacă peste el călușerii de trei ori și-i va trece. Când se sfințește apa la Rusalii, fetele beau apă sfințită din clopoțelul bisericii, ca să poată hori bine. Pe cine-l doare capul, să se afume cu pelin de la Rusalii, că-i va trece.

SÂMBĂTA MORȚILOR

Se dau de poamnă oale, donițe, cofițe și străchini cu mâncare (friptură de miel, orez cu lapte, colarez, cireșe, iar în donițe și-n oale cei mai cu dare de mână pun vin); la fiecare doniță și oală se leagă câte un buchețel de flori și o lumânare pentru sufletul morților, care se zice că se duc în această zi pe la mormintele lor. Este mijlocul verii și începe să descrească ziua. În această zi seacă rădăcina grâului.

11 IUNIE (CIREȘAR)

E Sf[ântul] Vartolomeu, care se serbează pentru că e rău de furtuni, cu piatră.

12 IUNIE

Este Sf[ântul] Onufrie. În această zi se încheie vara. Dacă va ploua în această zi, tot anul nu vor mai fi șoareci, pentru că această zi se mai numește și „sărbătoarea șoarecilor".

14 IUNIE

Sf[ântul] Eliseu. Se serbează pentru paza câmpului, fiind ferite holdele de bătaia pietrei. Oamenii, mai ales femeile, nu lucrează în această zi, pentru ca grâul să lege rod. Cine nu ține această sărbătoare, va secera grâul cu spicul sec. Dacă cucul încetează să mai cânte cu mult înainte de Sânziene, este semn că vara va începe cu căldură și apoi va fi secetoasă. Cucul părăsește țara și se duce de îndată ce aude fâșâitul coasei, căci atunci începe cositul.

24 IUNIE

Nașterea Sf[ântului] Ioan Botezătorul sau Drăgaica și Sânzienele. În această zi se fac cununi de sulfină galbenă și se pun afară la ferestre sau la poartă. După ieșirea din biserică se aruncă cununi de sulfină pe casă; fiecare cunună poartă numele unui membru din familie. A cărui cunună cade de pe casă, acela are să moară în acel an, iar a cărei [cunună] stă pe casă, are să trăiască. Cununele căzute se aruncă până la trei ori. De dimineață fetele și flăcăii se duc de strâng flori de sulfină, umblând prin rouă. Din aceste flori fac coroane și se-ncing peste mijloc, iar seara le pun de se usucă și le păstrează pentru diferite boli. După asta, în unele locuri se face un foc mare și sar toți peste el. Apoi aruncă coroniţe de sulfină pe casă. A doua zi, fiecare își cercetează coroniţa, dacă e plină cu rouă, atunci fata sau flăcăul acela se va căsători în curând și va avea noroc. Se pune sulfină în haine, spre a le feri de molii și ca să le parfumeze. În ziua de Sânziene nu se scaldă nimeni, că e rău de înec. Se împart sânziene la biserică. În această zi e miezul verii. În seara de Sânziene, răsare Cloșca pe cer. Se culeg sânziene spre a tămădui cu ele lipitura, guturaiul și alte boli; mai sunt bune și împotriva Ielelor și a frigurilor. Pe la miezul nopții spre Sânziene, înflorește „iarba fiarelor", cu care se crede că se poate descuia orice încuietoare. Această iarbă este foarte mult căutată de tâlhari. Nu mai cântă cucul, care cântă de la Buna-Vestire până acum, când se îneacă cu orz sau cireșe, răgușește și nu mai poate cânta. Se încing oamenii cu cicoare peste mijloc, ca să nu-i doară șalele și ca să fie feriți de a fi luați din Drăgaică. Cine lucrează în această zi, e pocit de Drăgaică (Șoimane, Rusalii, Sfinte) înnebunește și joacă întocmai ca ele. În noaptea de Sânziene, femeile, și mai ales cele care descântă și vrăjesc, pleacă de cu noapte pe câmp și adună din tot felul de ierburi și buruieni, pe care le păstrează peste an pentru leacuri și vrăji. Cu deosebire usturoiul luat din Sânziene e minunat de bun pentru leacuri. În ziua de Drăgaică, cine va trece o apă de trei ori înot, fără să se înece, nu se va mai îneca tot anul.

29 IUNIE

Sân Petru și Pavel. Din ziua de Sân Petru nu mai cântă cucul. Nu se lucrează fiind rău de pagubă și de lupi. Când tună de Sân Petru, în anul acela nu se vor face alune și nuci, căci le mănâncă viermii și pică jos. Se dă de pomană pentru sufletul morților colaci, lumânări și mere. Se păzesc „pietrele lui Sân Petru", care se țin spre a nu bate piatra porumbul și via. Sătenii, care au vite, duc la biserică spre sfințire: caș proaspăt, brânză, urdă și colarez. Femeile măritate nu mănâncă mere până la Sân Petru, când împart de sufletul morților.

1 IULIE (CUPTOR)

Sunt Sf[inții] doftori fără de arginți Cozma și Damian. Se serbează pentru a fi oamenii feriți de boli. Această sărbătoare se mai numește, în Transilvania, Ana Foca și nu se lucrează la vie pentru că Soarele îi dogoare via și se va usca. În ziua de Ana Foca arde piatra în apă și joacă Soarele în apă.

8 IULIE

E Sf[ântul] Procopie sau Pricopul. Se serbează ca să nu se prichească grânele, să nu trăsnească și să nu dea piatră. Se zice că Pricopul pricopsește grânele, adică face să dea în copt sămănăturile. Pricopul arde și topește piatra în apă și în loc de grindină cade ploaie. Se ține ca să nu dea vijelii mari. La moți se crede că, dacă ar lucra cineva la Precup, ar veni Harcodan și Dornados, două vânturi puternice și primejdioase. Harcodan suflă ca un sfredel, iar Dornados drept înainte. Pe un boier, care a săpat ceapă în această zi, Harcodan l-a luat pe sus și l-a lăsat tocmai pe vârful Bihariei, unde se găsește cea mai bună ceapă, iar locul se numește „Grădina Cepelor".

15 IULIE

În această zi cade Ciurica. Se serbează ca să nu ajungă omul șchiop și ca femeile să aibă traiu bun cu bărbatul în căsătorie.

Cine va fi bătut în această zi, va fi bătut tot anul.

17 IULIE

Cade muceniţa Marina. Se ține pentru toate bolile femeilor îngreunate. Femeile nu se piaptănă, pentru ca lupii să nu le mănânce vitele. Se culege pelinul, din care se face apă de pelin, care este

bună pentru obraz. Se culeg măturele[le], izma și mușețelul, care sunt bune de leac. Marina este aceea care începe zilele Circovilor Marinei și care țin trei zile. În ziua de Marina se lipește de gard o baligă de vacă și se lasă acolo până se usucă, pentru că e bună pentru bube și năjit afumându-se cu ea bolnavii. Se dă de pomană pâine și miere. Acestei sărbători i se mai zice în unele părți și Foca și se ține ca fiind rea de piatră și de foc. Cine lucrează în această zi, i se vor strica sămănăturile, focul îi va arde casa și lupii îi vor mânca vitele.

20 IULIE

În această zi cade Sf[ântul] Ilie (Sântilie). Se duc poame la biserică și se dau de pomană pentru cei morți, căci până în această zi, nu se cade nimănui a mânca din ele, căci, trebuie mai întâi să se dea de sufletul morților. Femeile duc la biserică busuioc și îl pun pe iconostas. După ce s-a terminat slujba, îl iau și îi dau foc, iar cu cenușa lui se freacă copiii în gură când au bube. Nu se azvârle cu mere în sus, că bate piatra merele. Mărul este pomul Sfântului Ilie, de aceea nu se mănâncă mere pân-n această zi. Până la Sf[ântul] Ilie nu se scutură mere, nici nu se bat unele de altele, căci se fac furtuni mari, tunete, fulgere și piatră. De va tuna în ziua de Sânt Ilie, vor seca toate alunele. Din ziua de Sânt Ilie, o parte dintre femei nu lucrează o săptămână încheiată, fiindcă este rău de foc, de trăsnet și fel de fel de boli arzătoare. Se răfuiește cea dintâi zi de toamnă. Se fac praznice pentru morți. De va tuna în ziua de Sânt Ilie, toate poamele vor fi viermănoase. De nu vei duce „poamne" la biserică de ziua de Sf[ântul] Ilie, pomii nu vor da roade în anul viitor. De ziua lui umblă Sânt Ilie să trăsnească pe draci. În această zi a lovit așa de rău pe Tartorul dracilor, încât i-a scos un ochi. De atunci sunt banii de aur pe pământ, căci ochiul acela căzând jos, s-a prefăcut în ban de aur. E a belșug să scuturi mărul în ziua aceea și măcar două mere de sunt, să chemi copiii în grădină și să le dai de pomană.

22 IULIE

Cade Foca. Se serbează pentru foc și piatră. Tot în această zi se mai serbează Pălia, pentru toate bolile rele și pentru ca să nu se pălească grânele. Se dă de pomană.

27 IULIE

Sf[ântul] Pantelimon. Poporul îi zice Pintilie Călătorul, căci atunci se călătorește vara și pleacă păsările călătoare. Se serbează

pentru a fi ferit de arsuri, de opăriturî și alte boli. Se mai serbează pentru grindină și furtuni. Se crede că e cea din urmă zi din vară, când vara se călătorește și începe toamna.

1 AUGUST (AGUST, AUST, MĂSĂLAR, GUSTAR)

E ziua Crucii. Femeile o țin că e rău de lovituri de moarte. În această zi se mai ține și Macoveiul Stupilor, se retează stupii, păstrându-se mierea în cursul anului.

6 AUGUST

Schimbarea la față. Sărbătoare mare. Se mănâncă pește. Pe cine-l doare capul, pe acela îl va durea un an încheiat. În această zi pleacă berzele. Nu e bine să te sfădești. Se îngălbenește frunza pădurilor. Nu mai e bine să se scalde în apă curgătoare. Se ia o crăcuță cu 7 prune, câteva alune și se păstrează la loc neumblat, ca să nu fie stricate de cineva. Aceste sunt bune de friguri și alte boli în tot timpul anului. Să te păzești să nu fii ocărât în această zi, că tot anul vei fi certat.

15 AUGUST

Sfânta Maria Mare. Adormirea Maicii Domnului. Se începe a se culege alunele și busuiocul. Se culeg tot felul de buruieni de leac. Se face pomană pentru cei morți, dându-se fructe de pomană. Dacă nu cade brumă, în timpul de la Sfântă Maria Mare și până la Sfânta Marie Mică, se împut jidanii.

29 AUGUST

Tăierea capului Sfântului Ioan se serbează cu post. Nu se mănâncă usturoi, pentru că usturoiul are cap. De asemenea, nici ceapă, nici măr și nimic ce are cap. Nu este bine a se sămăna nici un fel de bucate.

Nu se mănâncă varză murată, nici struguri negri, nici nu se bea vin, pentru că se zice că pe varză (curechi) i s-a tăiat capul lui Sf[ântul] Ioan, și pentru că vinul și strugurii aduc aminte de sângele vărsat. Nu se taie nimic cu cuțitul, nici chiar pâinea, ci se rupe cu mâna. Se ține această zi, contra frigurilor, căci atunci începe a prinde frigurile pe oameni.

2 SEPTEMBRIE (RĂPCIUNE)

Sf[ântul] Simion Stâlpnicul. Se serbează pentru vânt, căci el ține vânturile. Cum va fi vremea în această zi, va fi tot anul.

4 SEPTEMBRIE

Se serbează martirul Vavila, pentru a avea noroc și parte la vite, pentru că acest sfânt și-a petrecut toată viața în pădure cu vitele și dobitoacele.

8 SEPTEMBRIE

Sânta Mărie Mică. Se duc păsările călătoare, îndeosebi rândunelele.

14 SEPTEMBRIE

Înălțarea Sfintei Cruci. Ziua Crucii. I se mai zice și Cârstovul Viilor. Să iei din prun cu gura prune și să le ții în casă, iar când auzi că te vorbește de rău cineva, să te speli cu pruna cu apă. Se strâng flori și se pun sub streașina casei, ca să nu se mai apropie trăsnetul de casă. În ziua Crucii vorbesc toate florile, căci le pare rău că se usucă. În ziua Crucii dacă va tuna, va fi toamna lungă. Prunele din ziua Crucii sunt bune pentru dureri de cap, dinți, umflături la oameni și la vite. Se pune în gard o baligă de vacă și se lasă să se usuce. Se afumă cu ea [e bună] pentru diferite boli. Se strânge mătrăgună și năvalnic, cu care fetele fac de dragoste și de măritat.

26 ȘI 27 SEPTEMBRIE

Sunt Filipii de Toamnă. Se serbează, pentru că este rău de lupi. În aceste zile nu se mătură prin casă, nu se coase, nu se macină, căci este rău de vite.

28 SEPTEMBRIE

Femeile serbează pe Sf[ântul] Hariton, căci se tem să nu înnebunească.

14 OCTOMBRIE (BRUMĂREL)

Sfânta Paraschiva (Vinerea Mare). Se serbează cu post. Nu se coase și nu se face nici un fel de lucru, fiindcă este rău de trăsnet, de piatră și de durere de cap. Vinerea Mare se mai numește și Vinerea celor 12 Vineri.

18 OCTOMBRIE

Se serbează Evanghelistul Luca. Poporul îi zice Lucinul. Se serbează, pentru ca să fie vitele ferite de lupi.

26 OCTOMBRIE [SÂMEDRU]

Este Sf[ântul] Dumitru. Se începe iarna. Se tunde coama cailor, pentru ca să crească frumos. În ajunul lui Sf[ântul] Dumitru se fac focuri pe lângă care se adun copiii și strigă: „Hai la focul lui Sâmedru". Focurile acestea se fac din găteje, paie și puțin bălegar. Se fac în număr de 9. Flăcăii și fetele sar prin foc. Cei ce-l trec se vor căsători în anul acela. La urmă vin babele și le dau colaci, nuci, mere. Când pleacă spre casă, iau câte un tăciune și-l aruncă prin grădinile cu pruni, ca să facă prune multe în vara viitoare. În noaptea de Sâmedru, ciobanii care vor să afle cum va fi iarna, geroasă sau moale, își așternsarica în mijlocul oilor. De se va culca pe ea oaie neagră, iarna va fi bună; iar de se va culca oaie albă, iarna va fi grea, cu zăpadă multă. În noaptea de Sâmedru de va fi lună plină și senin, iarna va fi bună; iar de nu va fi lună plină, ci nor sau ploaie, este semn că iarna va fi grea și zăpezi mari.

1 NOIEMBRIE (BRUMAR)

Cosma și Damian. Se serbează, pentru că tămăduiește toate bolile.

8 NOIEMBRIE

Arhanghelii Mihail și Gavril. Sărbătoare mare, căci ei sunt acei care iau sufletele oamenilor, când mor. Se aprinde o lumânare la biserică și acea lumânare îi va lumina omului în viața vecilor. Sub mâna Sfinților Arhangheli sunt toate vietățile și oamenii, atât cei vii, cât și cei morți. La Sf[inții] Arhangheli se desparte vara și dă vietățile pe mâna Sfântului Nicolai.

11 NOIEMBRIE

Sf[ântul] Ioan Milostivul se serbează ca să fie ferite [vitele] de lupi și de șerpi.

13 NOIEMBRIE

Sf[ânta] Mina. Se serbează pentru orice pagubă. Femeile și fetele duc lumânări la biserică și le aprind de la capătul cu care se lipesc de sfeșnic. Aceasta o fac pentru a întoarce inima celui iubit spre ele, precum și inimile dușmanilor.

14 NOIEMBRIE

Sunt Filipii de Iarnă. Se încep șezătorile. Filipii sunt în număr de șapte și la 21 noiembrie se termină. Se serbează lăsatul secului

de Crăciun. Seara, după-masă, se pun cu gura în jos toate vasele ca să fie ferite de pagubă. Nu se lucrează nici un fel de lucru, nu se coase, nu se ţese. Filipii apără casele de rele, de cădere, de pagubă. Nu se scoate gunoiul din casă, căci este rău de lupi. Asemenea, nu se coase, căci înţeapă bubatul, ci numai se spală rufele, ca să opărească gura lupului. Nu se toarce, căci vin lupii la casă şi mănâncă oile. Al şaselea Filip se numeşte Filip cel Şchiop.

21 NOIEMBRIE

Intrarea în biserică (Ovidenia). Se întâlneşte iarna cu vara. Intră iarna în vară. Se serbează pentru vedere. Se face praznic pentru copiii morţi şi [de către cei] cărora nu le trăiesc copiii. Se fac lumânări pentru morţi şi se dau de pomană, mai cu seamă pentru cei ce au murit fără lumânare. De asemenea, se dau de pomană haine şi mâncare. S-a vădit lumea. [sic!] Se ţine pentru sănătate şi se fac praznice pentru morţi. În această zi, e bine să nu dormi şi toată noaptea să ardă lumânări. Nici focul să nu se stingă, căci atunci se deschide cerul.

30 NOIEMBRIE

Sf[ântul] Andrei. În seara de Sf[ântul] Andrei se măsoară bine nouă cești de apă şi se toarnă într-o strachină, care se pune sub icoane.

A doua zi dimineaţa se măsoară din nou cu aceeaşi ceaşcă apa din strachină. Dacă va prisosi apă cât de puţină, măcar o picătură, va avea noroc; iar de va scădea apa, va fi fără noroc.

Se pune într-o sticluţă cu apă crenguţe de măr, pentru fiecare membru al familiei câte o crenguţă. Se ţine până la Anul Nou. Iar a cărui creangă va fi înfloritâ va avea noroc. Se seamănă grâu sau orz în ghivece pentru flori, iar la Anul Nou se trimite spre felicitare la cei mai de aproape. Nu se mătură, nu se dă gunoiul afară din casă şi nimic nu este bine să dai afară, că-i rău şi-ţi mănâncă lupii vitele. Sf[ântul] Andrei se serbează pentru oamenii care sunt drumeţi, ca să nu-i mănânce lupii. Se descântă sarea şi se îngroapă înfăşurată într-o învelitoare sub pragul uşii de la grajd. Se dezgroapă la Sf[ântul] Gheorghe şi se dă în tărâţe la vite, spre a fi ferite de lupi, de farmece şi de toate relele. Femeile nu se lau şi nici nu se piaptănă. Se ung cu usturoi ţâţânele uşilor, spre a opri intrarea în casă a strigoilor, ca să nu atace persoanele din casă. Se întorc toate oalele, străchinele şi orice vas cu fundul în sus, tot de frica strigoilor, pentru ca să nu le deschidă uşile. Înspre Sf[ântul] Andrei se duce fata la fântână, ţinând o lumânare de la Paşti, se pleacă peste ghizdurile fântânii şi, uitându-se pe faţa apei, îşi vede chipul scrisu-

lui ei. Fetele pândesc pe la casele unde nu sunt de a doua oară cununaţi, ci oameni care s-au luat şi trăiesc în dragoste, şi fură câte un resteu de car, cu care fac vrăji de dragoste. Usturoiul e al Sf[ântului] Andrei, de aceea se mănâncă numai usturoi şi se ung uşile şi ferestrele cu el în formă de cruce, pentru ca mirosul lor să alunge strigoii. În noaptea de Sf[ântul] Andrei se adună lupii şi Sf[ântul] Andrei împarte prada din iarna aceasta, fiecărui lup. În noaptea de Sf[ântul] Andrei, către cântatul cocoşului de miezul nopţii, ies fel de fel de vedenii şi arătări pe pământ. Strigoii joacă şi se bat la răscrucea drumurilor şi în jurul caselor vechi şi nelocuite.

Fata, ca să-şi viseze ursitul, pune sub cap 41 de boabe de grâu şi dacă visează că cineva îi fură grâul, se va mărita. Să nu împrumuţi şi să nu dai nimica din casă, ca să nu-ţi fure nimeni bucatele de pe câmp. Se face turta ciumei şi se păzeşte usturoiul de strigoi. Înspre Sf[ântul] Andrei nu se toarce, căci [femeia care o face] nu are spor la tors tot anul. În seara de Sf[ântul] Andrei fetele mari şi flăcăii pun grâu în câte o strachină cu pământ şi al cărui grâu va fi răsărit mai bine şi mai frumos, acela va fi mai sănătos şi mai norocos.

La Sf[ântul] Andrei creşte ziua cât bobul de mei. Toate animalele vorbesc în noaptea de Sf[ântul] Andrei. Cine ascultă ce vorbesc animalele, moare.

4 DECEMBRIE (UNDREA, ANDREA)

Este Sf[ânta] Varvara. În această zi femeile nu lucrează, ca să fie apărate de boli. Fetele postesc ca să se mărite, iar femeile ca să aibă naşteri uşoare. Se îmbărburează copiii cu miere în semnul crucii pe frunte, obraz şi bărbie, ca să fie feriţi de vărsat, iar dacă ies bubele să fie dulci ca mierea. Copiii care se îmbărburează nu trebuie să mănânce fasole şi nici un fel de boabe, ca să nu le iasă vărsatul cât bobul. Se face semnul crucii cu miere pe fruntea, în amândoi obrajii şi pe pântece. Se dă de pomană de mâncare, ca să aibă omul saţ în decursul anului. Se face turta dragostei. Se ţine pentru furtuni, căci de lucrezi, se stârnesc furtuni mari în timpul anului. Se dă turtă de pomană cu cânepă şi cu felii de dovleac nefiert. În această zi se mănâncă numai azimă cu miere. Cina n-a zăcut de vărsat, să se ferească de a mânca nuci, mere, prune, fasole şi orişice fruct, căci va ieşi vărsatul tot aşa de mare ca şi fructul mâncat. Părinţii care au copii ce n-au zăcut încă de vărsat, nu cos în această zi, căci va ieşi vărsatul veninos. Aceleaşi credinţe sunt şi pentru ziua următoare, Sf[ântul] Sava, cu care împreună fac sărbătorile „vărsatului".

6 DECEMBRIE

Sf[ântul] Nicolae. Fetele se roagă la Sf[ântul] Nicolai, ca să le dea noroc. La Sf[ântul] Nicolai este mijlocul postului Crăciunului. Dacă de Sf[ântul] Nicolai dă zăpada, atunci va fi iarnă grea, care va ține până la Sf[ântul] Ioan.

Când ninge de Sf[ântul] Nicolai, înseamnă că sfântul își scutură barba.

Sf[ântul] Nicolai e patronul caselor.

9 DECEMBRIE

Zămislirea Sf[intei] An[a]* sau Ana Zaștina. De la 9 până la 12 decembrie ziua și noaptea stau pe loc. În această zi e bine să se-nceapă tot lucrul, că e cu spor.

20 DECEMBRIE

Sf[ântul] Ignat. Ignatul. În această zi se taie porcii pentru Crăciun. Când se aduce în casă porcul tăiat, mai întâi se aduce căpățâna cu rătul înainte, ca să fie cu noroc. Nu se coase, nu se toarce, căci pe femeia care lucrează, o găsește Ignatul, adică se îmbolnăvește. Sângele, care curge de la porc, când îl taie, se pune într-o strachină cu mei. După ce se usucă sângele cu mei, se macină și se păstrează, fiind bun a se afuma copiii de guturai, de spaimă și de nălucă. Ignatul îl țin femeile însărcinate, de teamă ca să nu facă copii pociți, ci să fie zdraveni și întregi. Când se taie porcul, să se ungă cu sânge în frunte și obraz, ca să fie ferit de vărsat. Nu e bine să lucrezi în ziua de Ignat, că-ți rup porcii bulendrele de pe gard. La Ignat, dacă nu vezi și nu auzi porc tăindu-se, e bine ca să-ți înțepi degetul cu un ac, ca măcar să vezi sânge. Când se taie porcii, e bine ca să se dea de pomană o strachină de făină și o mână de sare, ca să nu piară porcii de boli. E bine să te mânjești cu sânge de porc pe față, ca să fii roș la față și sănătos peste an.

24 DECEMBRIE, AJUNUL CRĂCIUNULUI

În ajun de Crăciun și în zilele ce urmează, să te ferești să te certi sau să fii ocărât, căci, tot anul, vei fi în ceartă și ocară. La masă în seara de ajun să nu lași lingura din mână, ca să-ți meargă tot anul bine și să ți se împlinească orice gând. În ziua de ajun să nu dai foc din casă, căci tot anul vei avea supărare în familie. De

*. În text: „Anei" (*n. ed.*).

asemenea, să nu dai nimica din casă, pentru că n-ai noroc la vite și-ți dai norocul din casă. În ajun se dă de pomană pentru morți. Se umblă cu icoana Nașterii Mântuitorului Iisus din casă-n casă. De se naște un copil în ajunul Crăciunului, va fi norocos, iar de se pune la cale o căsătorie, tinerii vor fi fericiți în căsătorie. În ziua de ajun e bine să nu mănânci nimic toată ziua, ca să ai noroc și să fii sănătos. Oamenii se scoală de cu noapte, ies pe afară și când intră în casă, iau în mână paie, aschii, surcele și le bagă în sobă zgândărind focul ca să iasă scântei multe, căci atunci vor avea parte de bucate, bani și vite. De dimineață se umblă cu *Buna dimineața la Moș Ajun*. Colindul acesta se cântă la unison de către băieți și fete de pe la 5-13 ani. Ei rostesc colinda aproape de fereastra caselor. Se cântă:

Bună Dimincața la Moș Ajun!
Ne dați ori nu ne dați?

Colindele acestea sunt foarte variate ca melodie și ca text.

Colindătorilor li se dă: covrigi (cărora li se spun colindețe), mere, pere, nuci, câteodată și bani. În Munții Apuseni, la moți, acești colindători, care se numesc pițărăi, când intră în casele oamenilor spun: „bun ajunul lui Crăciun", iar când ies: „Noi ieșim, Dumnezeu intră". Seara vin să colinde băieți mai mari, chiar flăcăi până la 20 [de] ani. Aceștia cântă felurite colinde, după casa la care merg. Așa sunt colinde pentru fete mari, pentru preoți, pentru tânăr, pentru bătrân, de văduvă, de om însurat, de familie, după cine locuiește în casă. Colindele au o melodie frumoasă și cu totul aparte. În unele părți, colindele sunt întovărășite și de muzică instrumentală: vioară, armonică, clarinet sau dubă.

25 DECEMBRIE

Nașterea Domnului Iisus Christos. Crăciunul. Se umblă cu steaua. Copiii de la 7-15 ani se întovărășesc câte trei, patru sau chiar cinci și, după ce făuresc o stea dintr-o veșcă de la sită cu 4, 5 și chiar 7 colțuri, împodobite frumos cu hârtie colorată, pornesc din casă în casă, cântând cântece anumite pentru stea. Se umblă cu Vicleimul sau Irozii, care nu sunt altceva decât o reprezentare teatrală a plecării celor trei magi în căutarea Pruncului nou născut și a uciderii celor 14 mii de copii mici, din porunca lui Irod. Băieții vin costumați în trei magi, în Irod, în îngerul, în cioban, după rolurile pe care le au. Cu steaua și cu Irozii se umblă de la Crăciun și până la Bobotează. În unele părți se așternpaie prin casă, spre aducerea aminte că Mântuitorul Iisus s-a născut în iesle pe paie. Se deschide cerul. Crăciunul vine pe un cal alb, după ce cântă cocoșii de trei ori, căci

el este un moșneag bătrân. Dacă în ziua de Crăciun este nor, ploaie ori ninsoare, anul va fi bun. În noaptea Crăciunului să mături coșul, iar funinginea să o pui la rădăcina pomilor, ca să rodească. În ajunul Crăciunului se ung pâinile și mălaiele pe deasupra cu muruială de făină de grâu, ca ele să nu crape, iar cu rămășița muruielei se ung pomii din grădină, ca, în vara viitoare, să rodească și să fie așa de încărcați cu poame, cum e încărcată masa cu mâncări.

Miorița. Gravură în lemn de Marcel Olinescu.

VIII
DUHURILE NEVĂZUTE

[SPIRITE BUNE - SPIRITE RELE]

Diavolul ca să se poată război cu Dumnezeu şi să facă făpturilor lui cât mai mult rău sau să-i îndemne la rele, a născocit o mulţime de spirite rele, care de care mai urâtă şi mai pocită, dar deopotrivă de rele. Rar se găsea câte un român să le poată prinde şi să se lupte cu ele. Demult, tare demult, că nu se ştie când i-a fost veacul şi prin ce părţi şi-a purtat traiul, a trăit un om tare vestit şi isteţ, pre numele lui Solomon. Înţelepciunea lui era aşa de mare, încât se zvonise peste mări şi toată lumea venea la el după un sfat. Dar mai mult decât toţi înţelepţii şi vrăjitorii lumii, el ştia să stăpânească duhurile rele şi toată armata lui Satan. Unele din ele atât de mult îi ştiau de frică, încât la cel mai mic semn al lui, i se supuneau. Pe cele mai rele, însă, ca să scape lumea de uneltirile lor, le-a închis în nişte sticle, pe dopul cărora a pus sigiliul său şi le-a aruncat în fundul mării, unde stau şi acum, pentru că oricât ar fi ele de puternice şi de rele, nu îndrăznesc să scoată dopul sticlei, sau să spargă sticla şi să iasă afară, pentru că ele cred că Solomon mai trăieşte încă, atât de tare le e frică de el. Pe alte duhuri rele le-a-nchis în fundul pământului. Numai câteva au scăpat atunci de pedeapsa lui Solomon, sau mai târziu, prin cine ştie ce tertipuri şi acestea sunt duhurile care mai învrăjbesc lumea. Sunt însă şi duhuri bune lăsate de Dumnezeu, în ajutorul omului slab, care, fără ele, ar cădea uşor în capcanele Dracului. Pe toate acestea, care trăiesc în libertate şi care o duc mereu în lupte pline de şiretenie pentru salvarea sau pierderea omului, le descriem în paginile care urmează.

SPIRITELE BUNE

NOROCUL

Tot omul îşi are norocul lui, ca o altă sosie a lui. Când se naşte, i se naşte şi norocul lui în lumea Noroacelor. Lumea Noroacelor e ca un târg mare, în care trăieşte norocul fiecărui om. Când moare omul, îi moare şi norocul.

Norocul omului bogat e foarte muncitor. Asudă şi munceşte de dimineaţă până seara, numai ca omul lui să fie bogat. Cel sărac are un noroc bogat sau leneş, care stă toată ziua şi nu face nimic, şi atunci omul trebuie să muncească singur pentru el. La alţii, la care le merge totul în plin, norocul e orb.

Norocul e hotărât de Dumnezeu şi de ursitoare. Când i se face ursita, ursitoarea îi zice: „... şi norocul lui va fi sărac ori bogat, leneş sau muncitor, adică pe dos de cum vrea să fie omul". Cine are noroc, dacă doarme, îl aşteaptă, dacă e grăbit îl ajunge, dacă fuge aleargă după el. Dar cine n-are noroc, orice-ar face, cu norocul lui nu se-ntâlneşte. Aşa au fost odată într-un sat doi fraţi, unul norocos şi altul, al cărui noroc era leneş, leneş, de nici nu se mişca din loc. Ce n-a făcut omul să-şi înfiripe şi el o gospodărie, dar totul era în zadar. Fratele norocos îl ajuta ori de câte ori venea pe la el. Odată, făcându-i-se milă de strădaniile lui, se ascunde în calea lui, pe unde trebuia să vie de la câmp şi-i aşează pe un pod, o pungă de bani, s-o găsească. Omul nostru, fără noroc ca totdeauna, când ajunge lângă pod, ce-i veni în minte: „Mă totdeauna am trecut pe podul ăsta, ca pe un drum bătut, oare nu l-aş putea trece şi cu ochii închişi?" Şi cum zise şi făcu. Închise ochii şi trecu pe pod şi pe lângă pungă fără să se lovească de ea măcar. Se uită fratele după el şi clătinând din cap, zise: „Dacă-i omul fără noroc, orice-ai face, e degeaba". De aceea bine zice vorba cea veche: „Fă-mă, mamă, cu noroc şi aruncă-mă în foc", că dacă ai noroc şi din foc şi apă ieşi, dacă însă n-ai te îneci şi pe uscat.

Norocoşi sunt: Cei ce se nasc pe vreme bună, dimineaţa, duminică sau luni.

Cei ce postesc duminicile şi lunile.

Cei ce postesc vinerile.

Cel ce se naşte în cămaşă.

Cei ce văd în noaptea de ajun sau de Bobotează deschizându-se cerul.

Celor ce le plouă la nuntă.

Cei ce au cuiburi de lăstuni, de rândunele, ori de cocostârci.

Celor care le iese de timpuriu păr alb.

Cei ce au pecingeni, negi sau semne.

Cei ce au părul răsucit în vârful capului.

Cei ce găsesc trifoi cu patru foi.

Mulţi caută să-şi afle norocul. Şi cum nu se pot duce în târgul noroacelor, fac diferite vrăji, ca să-l cunoască.

Aşa, în noaptea de Sf[ântul] Vasile se pun afară, pe prichiciul ferestrei, atâtea coji de ceapă, menite pe numele celor din casă. În fiecare coajă se pune puţină sare şi aşa se lasă până a doua zi, când se caută să se vadă în care coajă este mai multă apă sau în care s-a umezit sarea mai mult, pentru că acela va avea mai mult noroc peste an.

Alţii pun tot atunci linguri pline cu apă într-o tavă şi a cui o fi seacă până a doua zi dimineaţă, acela n-are noroc.

La Sf[ântul] Andrei se pune o crenguţă de măr într-un pahar cu apă, într-un loc unde nu-i nici prea cald, nici prea rece. Dacă crenguţa înmugureşte şi-nfloreşte, atunci acela care a pus-o, are noroc.

Tot românul când începe un lucru zice: „Noroc să dea Dumnezeu!“ sau „Hai, noroc!“

Românii mai cred că nu e bine să mănânci în prag, la gura hornului, sau uitându-te în oglindă, că-ți fuge norocul. Tot așa să nu dai gunoiul afară la sfârșitul Soarelui, că-ți dai norocul afară.

Mulți cred că dacă schimbi locul, schimbi și norocul.

ȘARPELE CASEI

Fiecare casă își are norocul ei, înfățișat printr-un șarpe, ce se numește și știma casei, șarpele casei ori ceasornicul de casă. Șarpele casei e întocmai ca un șarpe obișnuit, doar că e de culoare albă din pricină că trăiește la întuneric în zidurile casei. Cine ascultă cu luare-aminte în timpul verii, punându-și urechea lipită de peretele casei de lut sau de vălugă, aude un ticăit ca de ceasornic. Ticăitul acesta e făcut de șarpe, ce bate cu coada sa în perete. Șarpele casei e blând, nu mușcă, nu face nici un rău; ba în unele case e atât de blând, încât vine și mănâncă din blidul cu lapte al copiilor.

Fiecare casă își are șarpele ei și chiar fiecare om. El aduce noroc casei și de aceea nu trebuie omorât, că nu e bine. Cine își omoară șarpele își omoară norocul. Dacă șarpele fuge de la casă, ea va rămâne pustie, sau are să moară cineva din acea casă. Se zice [nu] numai că* un șarpe are casa, dar că are atâția pui câte suflete sunt în casă.

ZÂNELE BUNE

Zânele sunt niște fecioare frumoase și bune, care vin în ajutorul oamenilor. Nu se știe câte sunt, dar se crede că e o zână a florilor, o zână a pădurilor, una a poienilor, alta a pârâielor, alta a păsărilor, o zână a lacurilor și că au toate o Zână a Zânelor, care de frumoasă ce e, la Soare te poți uita, dar la dânsa ba. Ele locuiesc în palate de cleștar, în parcuri ca rupte din rai și nu au dușmani mai mari ca zmeii.

În unele părți e obiceiul ca miercurea seara și joi dimineața din săptămâna Patimilor, să se facă focuri prin curți cu lemne de jugastru, alun și corn. Lângă foc se pun: un ciob cu tămâine, un pahar cu apă, trei azime de pâine și 3 scaune. Focurile nu le pot face decât copiii până la 15 ani, pentru că sunt curați. Zânele vin să se spele, să mănânce și să se încălzească la foc. Unde vin, acolo aduc noroc.

În basmele noastre, ele ajută pe toți cei ce luptă pentru dreptate, pentru frumos, sau pentru dragoste. Câteodată se-ndrăgostesc de câte vreun Făt-Frumos și, căsătorindu-se cu el, devin ca și femeile muritoare.

*. În text: „că numai“ (*n. ed.*).

FLOAREA DE FERIGĂ

Cel mai mare noroc, însă, ți-l aduce floarea de ferigă, albă și strălucitoare ca o stea, care se ivește în noaptea Sânzienelor între ceasurile 10 și 12, și numai puțini pot s-o vadă și s-o culeagă din pricina Dracului, care, cum răsare, o și culege.

De cules o pot culege și oamenii, dar numai doi frați, dimpreună cu doi veri primari din frați, doi veri al doilea din veri primari, toți scoborâtori din aceeași familie, ori doi gemeni. Aceștia trebuie să se îmbrace curat, cu cămeși albe și să fie curați de păcate și să nu fi cunoscut încă femeie. În noaptea spre Sânziene se duc la locul unde înflorește feriga, se-nvârt o dată în jurul ei și stau de priveghere, fără să vorbească, fără să râdă, fără să doarmă și fără să se așeze jos. În timp cât cei șase oameni stau de pază și priveghează, se ivește Dracul, care nu voiește să vadă pe om fericit și începe a face fel de fel de drăcovenii și ghinduși, care de care mai caraghioase, spre a face pe careva, din cei ce o păzesc, să calce consemnul și să râdă sau să vorbească.

Dacă cumva unul din ei se lasă înșelat de Necuratul și face ceva ce nu e slobod, atunci floarea dispare sau o fură Necuratul. Dacă, din contră, oamenii se țin tare și nu se lasă duși de șiretlicurile Diavolului, atunci când floarea răsare, cel mai vârstnic dintre ei se duce la floare, face trei cruci și mătănii spre răsărit, rupe floarea și o pune într-o năframă curată. Așa o duc acasă, unde o așează la icoane.

După câteva zile, omul o poate pune la lucrul sau la locul la care voiește să aibă noroc și după aceea treburile îi merg de minune.

Floarea de ferigă, însă, trebuie luată dintr-o pădure îndepărtată de orice așezare omenească, pentru ca să nu se audă cântec de cocoș.

SPIRITELE RELE

SPIRIDUȘUL

Spiridușul e un drăcușor sau întruparea lui într-o vietate văzută sau nevăzută, care aduce toate noroacele de pe lume omului pe lângă care e aciuat. Drăcușorul acesta e dat de Diavol unui om care a făcut legământ cu Necuratul pentru o vreme anumită, în schimbul unei închinări sau dăruiri de sine după moarte. De obicei vrăjitorii și mai ales babele vrăjitoare se serversc de acești spiriduși la farmecele și vrăjile lor.

Spiridușul se poate dobândi în mai multe feluri. Cea mai uzitată e cumpărarea lui pentru un anumit timp și pentru un preț de nimic.

Spiriduşul

Vânzarea se face astfel: cel care vrea să-l vândă, îl leagă într-o batistă bună şi nouă şi o pune în buzunar, numai cu un colţ, iar restul atârnând afară. Cine vrea să-l cumpere, trage batista şi aruncă 2 bani jos sau îi pune în loc. De cele mai multe ori, spiriduşul se obţine dintr-un ou. Se caută un ou părăsit de găină neagră. Oul părăsit se cunoaşte pe aceea că e mult mai mic decât ouăle obişnuite. Se ia şi se clocește de către om, ţinându-l la subţioară de la 3 până la 6 săptămâni, iar puiul ce iese e spiriduşul. El trebuie ţinut într-un vas de lut spoit şi hrănit bine, cu miez de pâine şi nucă.

Spiriduşul are înfăţişarea unui drăcuşor mic cât degetarul şi negru, dar se poate întruchipa şi într-un pui sau un şarpe mic şi negru.

Spiriduşul stă totdeauna gata la porunca stăpânului său. Oriunde îl mână, trebuie să meargă şi tot ce-i cere trebuie să-i aducă. Nu e slugă mai credincioasă ca spiriduşul şi nici mai harnică. Vrăjitoarele fac toate farmecele cu ajutorul lor. Ei aduc călare pe prăjină pe ibovnicii necredincioşi şi îndepărtează drăguţele de ursitul cuiva, ei merg să ia mana vacilor, să tămăduiască bolile ce chinuiesc pe oameni şi multe altele. Spiriduşul ştie tot şi vede tot, dar nu-ţi spune decât cele care te duc la rău şi la pierderea sufletului. Omul care are spiriduş nu poate merge la biserică şi nici la popă.

În unele părţi se mai crede şi în banul norocos, adică [în] banul, care oricui l-ai da, se-ntoarce înapoi în punga ta şi mai aduce şi alţii după el. În Bucovina se numeşte „ancluz".

Banul acela ar avea spiriduş sau ar fi chiar el spiriduş. Ancluzul nu se poate obţine decât de la vrăjitoare. Ele procedează astfel: bagă un ban nevrăjit în apă neîncepută, adunată de la 9 fântâni şi-l descântă.

— Iată, te dau după Necurat, dimpreună cu leul acesta al lui N. să-i fii de noroc. Unde se va schimba leul, să-l aduci înapoi.

Omul trebuie să-l poarte apoi 9 zile sub călcâi, în cizma lui, şi nu trebuie să se spele, nici să se-nchine, nici să vorbească cu cineva.

După asta, oriunde şi oriciu i-ar da banul, [acesta] se-ntoarce înapoi.

PIAZA REA ŞI PIAZA BUNĂ

Când cuiva îi merge totul şi încontinuu rău, iar de ce se apucă, nu-i iese şi chiar dacă n-ar face nimic şi ce are, ar pierde, se zice că în casa aceluia s-a-ncuibat piaza rea. Dacă norocul aduce omului „şi pe uşi şi pe ferestre" o vreme îndelungată [tot ce vrea], Piaza Rea poate să risipească avutul într-o singură zi. Piaza Rea e un duh rău al nenorocului şi se-ntrupează într-un om, mai adesea într-un câine negru, găină care cântă cocoşeşte şi orice animal de casă.

Povestea fetei cu piază rea zugrăveşte pretutindenea credinţa în acest duh:

Unui împărat cu doisprezece feciori, i se născu, în cele din urmă, şi o fată. Cu naşterea ei, toate îi începură a merge rău şi a da îndărăt, nu numai el dar şi toată împărăţia, încât în scurtă vreme ajunse împăratul la sapă de lemn.

Un filosof sau cetitor în stele, ori vreun vraci, tare vestit pe vremea ceea, spuse împăratului să cerceteze pe copiii lui cum dormeau şi când i-a spus împăratul că a găsit pe fata sa că doarme pe brânci şi făcută ghem, răspunse:

— Aceasta e piaza rea a împărăţiei tale!

Şi-l sfătui pe bietul împărat s-o oropsească, că nu se va alege nici praful de el şi de copiii lui.

Bietul împărat se văzu nevoit să facă după povaţa vraciului şi o dete atunci unui credincios al lui s-o ducă şi s-o părăsească într-o pădure. Rătăcind multă vreme, [copila] ajunse, într-un târziu, la o colibă, unde fu primită de o babă, dar şi baba peste câteva zile o rugă să plece, căci cu dânsa intrară toate belelele în casa ei. De acolo, îmbrăcată ca cerşetoare, ea se duse la o stână, unde ciobanii o primiră tare bucuroşi, dar mai târziu şi ciobanii o alungară, căci se luaseră de gând bieţii ciobani, de câte pagube căzură pe capul lor, de când le venise în gazdă fata cea străină. Şi plecă fata mai departe şi oriunde se oprea şi nenorocirile se aciuiau o dată cu ea.

Când Piaza Rea se încuibă într-o găină, e obiceiul ca să i se taie gâtul imediat, ca, prin moartea ei, să [nu] se adeverească cobirea morţii şi să se alunge astfel primejdia nenorocirii de la cei de-ai casei.

Piaza Rea se confundă adesea cu sărăcia, deoarece una fără alta nu se poate.

Sunt oameni deocheaţi, „însemnaţi", care aduc rău celor cu care se întâlnesc în cale. Aşa sunt spânii, ce-i cu părul roşu, încrucişaţii, pociţii, şi alţii.

Tot aşa aduc nenoroc călugării şi preoţii, cucuvaiele şi păsările de noapte în general.

Ca să scapi de Piază Rea e bine să porţi o bucată de frânghie, cu care s-a spânzurat cineva.

Piaza Bună sau chejii cei buni sunt de obicei animalele de pripas, care se oploşesc la casa omului, tot aşa şi banii găsiţi. Piaza Bună poate fi şi un om din casă, care e cu mai mult noroc. Ei aduc numai bine omului, la casa căruia locuiesc.

BREHNELE

Brehnele sunt nişte duhuri mici, ca nişte spiriduşi ghiduşari, şi care se ţin numai de drăcii, speriind pe cei proşti şi fricoşi. Locuinţa lor e în scorburile copacilor şi prin tufişuri. Nu fac nici un rău nimănui. Ei sunt urâţi, pociţi, croiţi din membrele amestecate între ele ale animalelor, păsărilor şi insectelor. Unele au cap de broască, trup de pasăre şi gheare de şorpârlă, încât, când le vezi, te cuprinde greaţa ori spaima.

SAMCA

Samca mai e numită şi Avestiţa, aripa Satanei. Ea obişnuieşte să vie la paturile femeilor şi să le mărească chinurile şi muncile facerilor. Uneori le şi omoară, iar pe copii, dacă nu-i poate omorî, le dă o boală urâtă numită samcă sau spasm.

Samca e o femeie îngrozitoare la vedere, cu părul capului rar, dar lung până la călcâie. Are ochii roşii ca de foc şi-i joacă în cap, ca nişte lămpaşe bătute de vânt. Mâinile îi sunt schimonosite şi schimonosit îi e şi trupul ei, care nu stă un minut locului, ci se sucеşte şi se strâmbă întruna. Mereu bolboroseşte cuvinte, ce nu se pot înţelege.

Samca locuieşte în fundul Tartarului. De acolo porneşte, trimisă de Scaraoschi, să facă rele pe pământ. Samca se arată sub diferite înfăţişări şi femeile nu scapă de ea decât dacă poartă cu ele o rugăciune a Sf[ântului] Arhanghel Mihail şi în care se găsesc toate numirile ei. În această rugăciune se zice că Arhanghelul Mihail a prins-o pe Samca, tocmai când se ducea s-o chinuie pe Fecioara Maria. Arhanghelul Mihail a prins-o de păr şi a bătut-o cu sabia, să-i spună cum şi în ce chip chinuie pe copiii oamenilor. Şi a trebuit

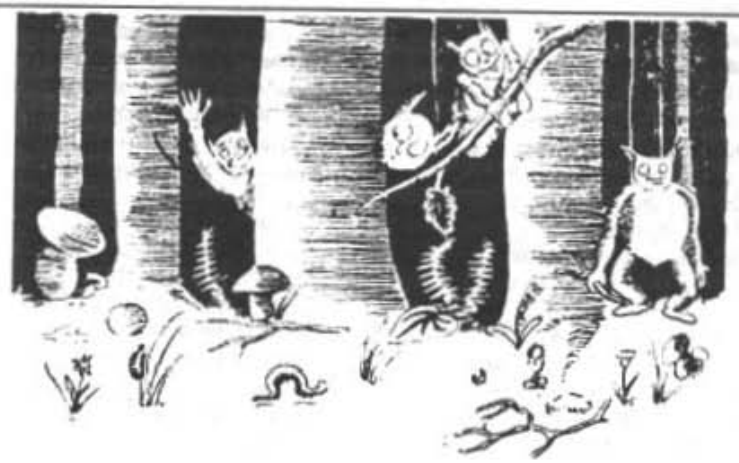

Brehnele

să spună că în timpul somnului, ea vine sub diferite chipuri şi-i omoară cu meşteşugurile ei văzute şi nevăzute.

„Eu mă fac ogar şi pisică eu mă fac, eu mă fac umbră şi lăcustă; eu mă fac păianjen şi muscă şi toate nălucirile văzute şi nevăzute eu mă fac. Şi aşa intru prin casele oamenilor, de le smintesc maicele, când sunt îngreunate şi iau faţa lor când sunt în somn. Şi mai curând mă apropii de fata care este însărcinată şi de ruşinea lumii îşi frământă trupul şi[-şi] omoară copilul într-însa, şi de pezevenghe şi de fermecătoare şi de care caută cu ceară sau de care dă cu bobii şi de care caută cu sita sau cu peria şi de care nu ţine în dreptate cu bărbatul său.

Şi am nouăsprezece nume: 1. Avestiţa, 2. Nadarca, 3. Salomia, 4. Nacara, 5. Avezuha, 6. Nadariea, 7. Salmona, 8. Paha, 9. Puha, 10. Grapa, 11. Zliha, 12. Nervuza, 13. Hamba, 14. Glipina, 15. Humba, 16. Gara, 17. Glapeca, 18. Tisavia şi 19, Pliaştia. Cu aceste 19 nume ale mele merg de smintesc femeile, dar unde sunt numele mele scrise, eu nu mă pot apropia de peste 2 mile de loc şi nici o treabă nu am la acea casă şi la toate ale casei aceleia şi unde s-ar găsi acest zapis cu aceste nume."

Boala, pe care o capătă cei munciţi de Samcă, se poate izgoni prin descântecul următor:

A purces pe cale, pe cărare, N.
Când, la jumătate de cale,
L-a întâlnit o Samcă cu patru picioare,
Cu păr de urs îmbrăcată până în pământ.
Bine l-a întâlnit,
Trupul i-a schimonosit
Pieptul i-a stricat,
Ochii i-a păienjenit,
Sângele i-a băut.
Carne i-a mâncat,
Toate puterile i-a luat.
Nimeni nu l-a văzut,
Nimeni nu l-a auzit,
Numai Maica Domnului

Din poarta cerului
A auzit şi l-a văzut
Şi l-a întrebat:
– Ce te văicărezi şi te căinezi?
– Cum nu m-oi văicăra
Şi nu m-oi căina,
Când am purces pe cale pe cărare,
Gras şi frumos
Când la jumătate de cale
M-a întâlnit o Samcă cu patru picioare,
Cu piele de urs îmbrăcată,
Trupul mi l-a schimonosit
Pieptul mi l-a stricat,
Ochii mi-a păienjenit,
Sângele mi-a băut,
Carnea mi-a mâncat,
Şi nime nu m-a auzit
Şi nime nu m-a văzut!
Şi i-a zis Maica Domnului:
– Du-te la cine ştie descânta,
Cu mătura te-a mătura,
De la tine l-a depărta,
Cu acu l-a împunge şi l-a străpunge,
De la tine s-a duce.
Cu biciul l-a biciui,
De la tine s-a porni,
Peste Marea Neagră l-a arunca,
Unde popa nu toacă,
Lui Dumnezeu nu se roagă.
Acolo să-i fie cina şi odihna,
Şi N. să rămâie luminat
Ca cristalul de curat,
Cum Dumnezeu l-a zidit,
Şi mă-sa ce l-a făcut!

Se descântă în trei luni, în câte trei zile de câte trei ori, în rachiu cu un pai de mătură, un ac şi o biciuşcă de găsit. Rachiul îl bea bolnavul şi se mai spală cu el.

Samca e tot una cu Baba-Coaja, care sperie copiii neascultători.

CEASUL CEL RĂU

Şi Ceasul cel Rău e tot un fel de duh. El umblă noaptea şi poceşte pe cei ce-i întâlneşte întârziaţi pe drumuri singuratece. Sunt trei ceasuri rele în timpul nopţii şi nu-i bine să te prindă vreunul umblând singur pe afară. Ceasurile cele rele umblă prin văzduh şi se cunosc că zboară prin apropiere, după un fel de ţiuit. De aceea se crede că, atunci când îţi ţiuie urechile, trece vreun Ceas Rău sau slab şi caută să te pocească. Dacă-ţi faci repede cruce la ureche, nu-ţi poate face nici un rău.

Dacă cumva te-a prins şi, înspăimântându-te, ai căpătat ceasul rău, atunci te vindici cu următorul descântec:

Ceas rău cu pocitură,
Ceas rău cu săgetătură,
Ceas rău cu spaimă,
Ceas rău de cu seară,
Ceas rău de la miezu-nopţii,
Ceas rău de cu ziuă,
Să te duci pe munţi,
Pe sub munţi,
C-acolo-s a tale curţi!
C-acolo-s mese aşternute
Şi pahare umplute
Şi scaune aşternute,
Pentru tine gătite!
Acolo să trăieşti,
Acolo să vecuieşti,
De N. să nu gândeşti!

CEL DIN BALTĂ

Cel din Baltă e numele Dracului, care a căzut în apă, când a azvârlit Dumnezeu şi Sfântu Ilie toţi dracii din cer şi de atunci s-a

înmulţit atât de mult, încât nu-i apă cât de mică şi de neînsemnată să nu-şi aibă drăcuşorul ei. Ei şi-au făcut locuinţe frumoase în fundul apelor şi îşi fac de mâncare acolo, la foc, ca şi noi pe pământ, pentru că focul lor apa nu-l poate stinge. Ba în mări şi-n apele mari, ei au palate minunate, frumos împodobite cu flori, cum nu cresc pe pământ, şi cu pietre nestemate cu focuri de-ţi iau privirile. Au o mulţime de slujitori, dar nimeni nu-i poate cunoaşte, pentru că au forme pe care ochiul omenesc încă nu le-a văzut. Dracii nu stau liniştiţi acolo în ape. Ei pândesc pe oameni şi corăbiile lor şi caută să le facă rău, necazuri şi chiar, dacă pot, să-i omoare. Ei dau cârceie înotătorilor şi tot ei găuresc fundul năilor şi îneacă grele şi mari corăbii.

Copiii ştiu, că la scăldat, când le intră apă în urechi şi aud un ţiuit, atunci Dracul caută să-i ademenească la adânc şi să-i înece. Ei sar atunci într-un picior şi, ţinând câte o piatră la urechi, zic:

Aurici,
Păcurici,
Scoate apă din urechi,
Că ţi-oi da parale vechi
Să le pui la cheotori,
Să le ai la sărbători!
Nu mă scutura pe mine,
Scutură-l pe Al din Baltă,
Că-i mai mare
Şi-i mai tare
Cu patruzeci de picioare.

ŞTIMA APEI

Ştima apei este vietatea fiecărei ape, nimfa apelor româneşti. Dar o nimfă răufăcătoare, apropiată mai mult sirenelor. În imaginaţia mitologică ea apare ca o femeie frumoasă cu înfăţişare albă,

Ştima Lacului

sălbatecă, voinică și mândră la boi, când pune piciorul pe pământ. Poartă cămașă cu altiță și ștergar, ce-i ține părul lung până-n pământ, ce sclipește ca aurul în bătaia Soarelui. Are sânii foarte mari. Când stă în apă, atunci e jumătate femeie, jumătate pește.

Fiecare pârâu, râu sau apă stătătoare are câte o știmă și în fiecare zi cere un cap de om. Când se înfurie vreuna, atunci iese din matca apei și pleacă peste câmpuri, ducând după ea apa râului, crescută în așa măsură, încât inundă totul în cale. Dar după ce înecă atâtea capete, de se satură, se reîntoarce iarăși la matcă sau se așază în iazuri. Iar în timp de secetă, când apele nu cresc și ele trebuie să se ascundă în adânc de arșița Soarleui, noaptea, pe aproape de miezul nopții, își scoate capul afară și își cere capul de om strigând:

Ceasul a sosit
Omul n-a venit.

Atunci, de oriunde a fi el, cel sortit să-i mănânce capul știma, lasă totul baltă, lucru sau hodină, și pornește drept la apă, în care stă știma, și se înecă. Dacă e oprit se zbate și, oricât l-ar ține cineva, se smulge și fuge; iar de nu poate, se roagă să-și ude măcar picioarele.

Și cum atinge apa, cum moare.

Unele ape, cum e Oltul, dacă nu capătă capul de om, se-nvolbură și urlă, de se aude departe. Oamenii îi știu toanele și atunci se feresc să intre în el.

VIDRA SAU IUDA

Iuda sau Vidra e un spirit al mărilor și locuiește în fundul Mării Negre într-un palat mare și frumos și de acolo conduce împărăția peștilor. Toți peștii ascultă de el. Locul unde e palatul lui se cheamă Vidros și e cel mai adânc loc al mării. E tot așa de adânc, ca de la cer la pământ. Acolo sunt pești câtă frunză și iarbă.

Într-o baladă românească se vorbește de un pescar, Antofiță al lui Vioară, care s-a dus acolo să prindă pește și a prins chiar pe puiul Iudei.

Iuda a făgăduit să-i dea în schimbul puiului, pește cât o vrea el de mult. Antofiță primește, dar după ce îi umple năvoadele și corăbiile că mai să se scufunde, Iuda viclean trimite un val de-i răstoarnă corăbiile, iar pe Antofiță îl plesnește peste ochi cu coada și-l orbește.

FARAONI (FEMEILE PEȘTI)

Tot în mare se găsesc niște ființe ciudate, jumătate pești, jumătate femeie, numite faraoni. Ele stau toată săptămâna, cât se

Faraonii

frământă marea, ascunse pe fundul ei, iar sâmbăta, când și marea se odihnește, ies la suprafața mării. În locul acela se face o dungă roșie, una galbenă și alta albastră. Ele se țin de mâini și cântă foarte frumos. Așa de frumos e cântecul lor, încât cine-l aude, rămâne fermecat și dacă nu e om drept, își pierde capul și se înecă. Dacă e, însă, om drept și cu frica lui Dumnezeu, ține minte cântecele acele și le aduce apoi pe pământ, de le învață toată lumea de la el. Acolo, deci, între valurile mării, se nasc cântecele și faraonii le cântă, împrăștiindu-le pe spuma mării, până ajung la urechile oamenilor.

Rareori aceste femei-pești ies pe malul mării. Doar primăvara când e cald, se rânduiesc pe mal și pe stânci și se joacă cu șiragurile de mărgele și tot felul de scumpeturi ale mării. Ele nu doresc să fie văzute de ochi de pământean și, de aceea, când simt că se apropie pas de muritor, se zvârl în valuri, uitând adesea pe maluri scoici, ghiocuri și pietre de toată frumusețea.

OAMENII DE APĂ

Românii cred că și imensitatea apei e locuită de oameni, animale și plante, ca și pământul. Că adică și apele ar avea lumea lor. Deci și în apă se găsesc oameni – oameni de apă – care sunt ca și noi, numai că nu pot vorbi, ci scot din gură un cârâit ca al ciorilor: cau-cau-cau. Sunt foarte slabi și nu pot face nimic oamenilor. De aceea, sunt foarte fricoși. Cum aud pași de oameni, se scufundă în valuri sau se ascund în stufișurile bălților.

PEŞTELE MĂRII

În marea cea mare îşi are locuinţa un peşte uriaş. Pe spinarea lui cresc buruieni ca pe pământ. E aşa de mare, încât un târg întreg ar sta pe spinarea lui. De obicei, stă nemişcat şi peştii şi oamenii de apă vin de se odihnesc pe el, ca pe o insulă. Dar cum vede pe Dracu scăldându-se, ori pe Ăl din Baltă, ori numai vreun drăcuşor cât de mic, se ia după el să-l înghită. Dracul, cum îl vede, caută să scape înotând, dar peştele se ţine după el. Când îl ajunge, se iau la bătaie şi din fuga şi din lupta lor, se nasc valurile mării.

SORBUL

Sorbul trăieşte şi el tot în ape. Se aseamănă cu peştii, pentru că are şi el solzi lucitori, dar are o gură foarte mare, cu care soarbe apa, înecând pe toţi oamenii care se scaldă în apă sau care stau numai pe maluri, privind. Sorbii se găsesc în toate apele mai mari. Iar în Marea Neagră este unul mai mare decât toţi, care soarbe apa din când în când, căci altfel dacă n-ar sorbi-o, s-ar mări mult şi ar îneca pământul. Sorbul acesta al mărilor locuieşte acolo unde se adună toate apele pământului. Când îi e sete – şi atunci totdeauna e semn de secetă –, soarbe şi apa râurilor cu atâta lăcomie, încât soarbe şi broaştele, care cad apoi pe pământ împreună cu ploaia. Aşa se fac ploile „cu broaştele", când, după o secetă, plouă îndelung şi mult.

PÂCA

Există în credinţa poporului românesc un duh curios. E acela al tutunului şi al fumatului. El se confundă adeseori cu Mama Dracului, care a născocit toate răutăţile, care nenorocesc pe oameni, deci şi tutunul.

Pâca sau Pafa e o babă bătrână cât lumea, neagră şi urâtă ca întunericul Iadului, cu coarne în cap ca răşchitoarele, cu nasul lung şi încârligat ca un ardei de cel iute, cu ochii umflaţi ca de capră, înecată, cu colţi în gură ca ai mistreţului, cu gheare ca secerile, cu coadă ca de vită, lungă şi îmbârligată şi înnegriţi de tutun, iar pe beregăţile gâtului şi pe nările nasului ieşind[u-i] flacără de foc, fum negru şi duhoare de tutun.

S-a scremut iadul şi a născut-o pre dânsa. Bătrână şi urâtă s-a născut, şi născocitoare de rele. Şi, împreună cu ea, s-a înălţat din fundul iadului un fel de fum înecăcios, care s-a lăţit în lume, răspândind boală şi moarte.

Pâca

Ea a născut apoi o mulţime de draci, care, mai târziu, la o aniversare a numelui ei, s-au gândit să-i facă un dar rar, şi aducător de atâtea rele, cum nu se mai pomenise pe atunci. Au văzut ei pe îngeri cum ardeau tămâie şi cădelniţau pe Dumnezeu preamărindu-l în cântări şi au vrut să facă şi ei la fel. Au născocit atunci o sămânţă, pe care, semănând-o în pământ, a răsărit o buruiană frumoasă, dar buruiana Dracului. Culegând frunzele acestei buruieni, le-au uscat şi, dându-le foc, într-atât le-a plăcut fumul ce-l scoteau, încât imediat le-a venit în minte gândul să-l dea şi oamenilor, ca şi ei să preamărească pe Scaraoschi al lor. S-au apucat apoi dracii şi, frământând lutişor în palmele lor, au făcut un fel de ulcicuţe de lut, în care au pus frunzele uscate ale buruienii şi i-au dat foc. Dar pentru că fumul se răspândea în toate părţile, în loc de toartă, i-au pus o ţeavă de soc, ca fumul să treacă prin el şi să meargă în gura celui ce fumează.

Încântaţi de isprava lor, dracii au dus darul lor mamei lor, Pâca şi i-au spus: „Toţi cei care te vor preamări pre tine, vor arde din această buruiană şi trăgându-l în pieptul lor, îşi vor da şi sufletul, o dată cu fumul buruienii aceştia pe nările lor".

Aşa s-a făcut tutunul şi luleaua, cadelniţa Dracului. Oamenii, când trag din lulea, fac pâc, pâc, pâc din gură, adică o preamăresc pe Pâca, pomenind numele mamei Dracului. Şi de atunci toţi pipaşii şi fumătorii preamăresc pe Talpa Iadului, Pâca, mama Dracului.

FIINȚE NĂZDRĂVANE

IARBA FIARELOR

Iarba fiarelor e o plantă mică, ce crește în livezi și în poenile mlăștinoase de la munte și înflorește în lunile iulie și august. Are floricele mici albe, în forma unei steluțe și frunze rotunde, în forma unui bănuț. Frunzele sunt acoperite cu niște perișori roșietici, ceea ce dă întregii plante un aspect roșietic ca de rugină. Perii aceștia slobod un fel de suc cleios, ce rămâne apoi pe marginea lor ca o picătură de rouă.

Omul care vrea să fie tare ca fierul, să ieie dimineața un fir din această iarbă, să-l ducă acasă, să taie puțin pielea de la palma dreaptă, să-l puie sub piele și atunci, nu numai că se va întări ca fierul, ci va putea zdrobi orice încuietoare de fier. Iar dacă atingi numai cu un fir, din această iarbă, orice încuietoare, fie cât de grea și de complicată, se deschide de la sine.

Greutatea e însă în a găsi această iarbă. Oamenii de la munte recurg la un anumit șiretlic, prin care ajung în stăpânirea ierbii. Fac un ocol mic din nuiele, dar atât de des, încât să nu poată trece nici o lăcustă. În acest ocol închid un pui de sobol, ori de țânc. Pe portiță pun un lacăt greu, atârnând până la pământ. Mama puiului caută să-și scape puiul și neputând sări ocolul, se duce și caută iarba fiarelor. Cu un fir din această iarbă, în gură, vine și atinge cu el lacătul, care se deschide imediat. Mama, bucuroasă că și-a scăpat puiul, uită firul lângă lacăt, iar omul, care a pândit tot timpul, ascuns prin apropiere, vine de ia firul și-l ascunde în palma sa.

Credința aceasta e provenită din basm și cu ea intrăm în lumea ființelor năzdrăvane, atât de minunată și de variată.

MUMA PĂDURII

Muma Pădurii e o babă bătrână, bătrână, cu dinții de lână și cu care se sperie copiii, să nu umble noaptea prin sat, sau să întârzie în împrejurimile pădurilor. La înfățișare seamănă cu un copac ciotoros și plin de crăci uscate. Șuvițele de păr cad ca niște șerpi, în jurul ei. E lungă și adusă de spate, merge prin pădure bocindu-se, sprijinită într-o cârjă. Locuința ei e într-o colibă de lemne în miezul codrilor. Când o apucă noaptea sau oboseala pe undeva, se știe aciua și în scorburi de copac și chiar se urcă în copacii înalți, la vreme de primejdie. Cât e de urâtă și de spăimântoasă, și totuși are

Muma Pădurii

o mulțime de copii, făcuți cu Dracu sau cu Moșu Pădurii. Copiii aceștia sunt grozav de răi și o năcăjesc mereu, de aceea Muma Pădurii fură somnul copiilor oamenilor și-l aduce copiilor ei, ca să doarmă cât mai mult.

Ea cunoaște toți copacii din pădurea pe care o străjuiește. Îi îngrijește de când sunt mici. Se zice chiar că-i alăptează, dându-le piept, ca la copiii oamenilor. Îi dojenește, dacă cresc strâmbi, le pune nume și porecle și când se supără pe vreunul, îl blestemă să fie tăiat sau trăsnit. De aceea se găsesc fulgerați tocmai copacii cei mai frumoși, dar care s-au mândrit în fața Mumei Pădurii.

Pe oameni nu-i poate suferi, că-s frumoși și ea e urâtă ca ciuma. Când îi găsește rătăciți prin pădure, îi înspăimântă de rămân pociți, sau chiar mor de spaimă. Oamenii se pot apăra de ea, făcându-și semnul crucii. Atunci ea se încovrigă într-un pom și scâncește. Dacă o întreabă cineva: „Doamnă mare, de ce plângi?" ea îți răspunde: „Mi-e foame că n-am mâncat de o săptămână", întocmai ca o babă cerșetoare. Dacă-i dai un codru de pâine, atunci

îți dă pace și-și caută de treabă. De cei veniți cu arme și cu câini, îi e frică grozav, mai ales că animalele o simt mai repede decât oamenii și încep să urle, ca la lună nouă. Pe un fecior de împărat, căruia i s-a făcut milă de ea, văzând-o plângând, și și-a legat câinii, l-a împetrit și pe el și pe câni, c-un fir de păr din capul ei.

Muma Pădurii fură nu numai somnul, dar chiar și pe copiii mici lăsați fără pază și-i mănâncă. Pentru ca să întâmpine una ca asta, femeile care trebuie să meargă la câmp și să-și lese copiii singuri, le pun de pază mătura, forfecele, vătraiul sau cleștele, făcute cruce. Când copiii sunt mici de tot, de fașă, li se leagă de capătul feșii, un ban de argint, tămâie, sare și ai (usturoi).

Copiilor cărora li se fură somnul, nu mai pot dormi, ori plâng prin somn și se învârt în pat. Atunci se zice că sunt bolnavi de Muma Pădurii. Se vindecă prin descântec. Dăm, pentru pitorescul versurilor, următoarele descântece:

Se iau trei cărbuni aprinși și, punându-se în trei locuri la ușă, se zice:

Voi, acești cărbuni,
Să vă faceți trei îngeri buni
Să păziți prin bătătură,
Prin casă,
Pe sub masă
Prin pat,
Pe sub pat.
Unde veți afla de Muma-Pădurii,
S-o luați,
Să o sfărâmați,
Inima să i-o mâncați.
În casă să n-o mai lăsați,
Căci Muma Pădurii copilul mi-a izmenit
Și mi l-a prăpădit.

Muma Mumelor,
Muma-Pădurilor,
Eu te strig,
Tu să-mi răspunzi;
Eu să-ți dau.
Tu să-mi dai;
Eu îți dau plânsul meu,
Tu să-mi dai odihna [copilului meu]*.
Să doarmă ca tunul
Să tacă ca alunul;
Cum dorm păsările în tine,
Așa să doarmă copilul la mine.

Apoi i se dă copilului să bea și se afumă cu anumite buruieni. Alt[ul]**:

Tu, coltato,
Ce vii așa spăimântată
Și despletită
Așa grozav de urâtă,
Că spăimântezi copiii,
Cu dinții ca secerile?
Cu secerea te-oi înțepa,
Cu tămâie de la Bobotează te-oi afuma
Și în apă mare te-oi îneca,
De pe trupul copiilor te-oi tăia,
În vânt turbat te-oi trimetea,
Și N. N. să rămână
Curat,
Luminat,
Ca argintul strecurat.

*. În text: „a lui tău" (*n. ed.*).

**. În text: „alta" (*n. ed.*).

Mai dăm încă un descântec din județul Covurlui.

Muma Pădurii, în afară de răutățile pe care le face celor găsiți pe tărâmurile împărăției ei, e capabilă, când e supărată și vrea să se răzbune, și de alte blăstămății. Astfel trimite șerpii pădurilor să sugă mana vacilor, dă ploi cu broaște, ori oprește ploile să vină asupra unui sat, urcându-se pe o movilă și oprind norii.

M-am sculat marți dimineața,
Bună, sănătoasă,
Grasă și frumoasă,
M-am uitat să văd Soare răsărind
Și-am văzut Mama-Pădurii viind,
Ca o iapă nechezând,
Ca o scroafă gâfâind.
Și cum a venit, cu gura m-a luat
În pământ m-a trântit,
Frica-n trup băgatu-mi-a,
Sângele suptu-mi-a,
Oasele zdrobitu-mi-a,
Carnea mursăcatu-mi-a,
Mânile legatu-mi-a,
Picioarele împedicatu-mi-a,,
Limba încurcatu-mi-a
În stobor de cămeși înfășura-tu-m-a
Peste drum m-a aruncat,
M-a făcut din om neom.
Am țipat și m-am văicărat,
Nimeni nu m-a auzit,
Numai Maica Măria, Sfânta Măria,
Jos din cer s-a coborât
Pe o scară de argint
Și-a întrebat: – Ce ți-i, ce te vaiți?
– Cum n-oi țipa și nu m-oi văita.
Că m-am sculat, bun, sănătos,
Gras și frumos
Să văz Soare răsărind,
Și-am văzut Mama-Pădurii viind,
Ca o iapă nechezând,
Ca o scroafă gâfâind,
În gură m-a luat,
Jos că m-a trântit,
Frica-n trup băgatu-mi-a,
Sângele băutu-mi-a,
Mânile legatu-mi-a,
Oasele zdrobitu-mi-a,
Carnea mursucatu-mi-a,
Picioarele împedicatu-mi-a,
Limba încurcatu-mi-a.
– Nu țipa, nu te văicăra,
Curând, alergând, la cutare
Și ea cu foc și cu tămâie
[Te-o descânta]
Și cu topor,
Oasele s-or dezdrobi,
Carnea s-o desmăcelări,
Frica din trup ți-o ieși,
Mânile s-or dezlega,
Picioarele s-or despiedica,
Limba s-o descurca,
Cu toporul oi tăia,
Cu tămâia oi tămâia,
Cu mânile-oi lua,
Peste mări-negre oi arunca,
Toată boala lui,
Toată frica lui
Toată lipitura lui,
Din inimă, de sub inimă,
Din creierul capului,
Din sfârcul nasului,
Din fața obrazului,
Să rămâie curat,
Luminat,
Ca Dumnezeu ce l-a lăsat.
Descântecul de la mine.
Și leacul de la Dumnezeu.

MOȘUL CODRULUI

Moșul Codrului, ca și Muma-Pădurii, este duhul năzdrăvan al pădurilor. Are aceleași defecte și însușiri ca și baba lui, Muma-Pădurii, doar că e mai prost și mai ușor de înșelat.

IELELE

Ielele sunt niște fecioare foarte frumoase și care ar fi fetele lui Iraclie sau ale lui Rusalim împărat. Împăratul Alexandru Machedon, după ce-a trecut de împărăția lui Por Împărat și de împărăția furnicilor, a ajuns în împărăția acestui Iraclie sau Rusalim, care avea la curțile lui împărătești, chiar la picioarele tronului său, o fântână cu apă vie. Împăratul Alexandru Machedon a luat numai o ploscă din această apă, socotind că o să-i fie de-ajuns pentru el. Dar n-a fost așa cum a vrut el, ci cum a vrut Dumnezeu. Din această apă vie, din care cine bea, nu mai murea, s-a adăpat mai întâi Ducipal, calul lui Alexandru Machedon și carele după moartea lui Alexandru s-a dus în ostroavele mării și trăiește acolo și astăzi. Alexandru a pus încă plosca aceea cu apă vie într-un dulap, spunând celor 9 fete ale împăratului, pe care le luase cu sine ca să-i slujească, să nu se atingă de ea. Însă fetele, în lipsa stăpânului plecat în războaie, au umblat pe la ploscă și în prima zi, mai codindu-se că ce-o să li se întâmple, 3 fete mai curajoase au băut din ploscă și pe cum au băut, le-au și crescut aripi și au zburat pe fereastră. A doua zi, mai cu teamă să nu pățească ceva, dacă o veni împăratul și o vedea că din apă s-a băut, iar trei fete nu sunt, au mai băut trei fete și au zburat și ele. Iar în a treia zi au băut și celelalte trei mai fricoase și au zburat și acelea, iar în ploscă n-a mai rămas nici o picătură. Și pe când a fost să moară, Alexandru, n-au mai găsit nici un strop și împăratul a trebuit să moară. Iar fetele acelea toate s-au prefăcut în Iele sau Șoimane și umblă în trei părți de lume, având fiecare ocupația ei. Trei iau vinele de la oamenii pe care îi pocesc, trei fac de dragoste și de urât, iar cele mai mari se ocupă cu ursitul copiilor. Am văzut în alt capitol, cum lucrează aceste ursitoare.

Aceste 9 Șoimane sau Iele au fiecare lucrul lor și nu se-ntâlnesc decât o dată pe an. Când se-ntâlnesc, de bucurie că s-au revăzut, fac o horă îndrăcită și joacă învârtindu-se ca niște nebune, cântând așa:

Hai, de n-ar fi în lumea asta
Leuștean și hodolean
Avrămească, cărtinească
Usturoi de samurastră
Toată lume-ar fi a noastră.

Și cel ce va călca mai întâi, unde au jucat Șoimanele, sau va bea apă din fântâna în care s-au scăldat, sau va durmi sub nucul peste care au trecut și nu va lăsa semn, adică o mică streamătă – câteva fire rupte din brâu sau din haină –, acela rămâne pocit.

Cântecul, pe care îl cântă ele, vine de-acolo că Ielele nu se pot apropia de locurile unde se află leuștean, odolean, avrămească și mai ales usturoi.

Ielele

Iar omul pocit de către aceste Iele, tot cu aceste ierburi se lecuiește, dacă vor fi descântați de către oameni curați la suflet și la trup.

Ielele au foarte multe numiri, pentru că românii cred, că dacă le chemi prin alt nume decât cel obișnuit, ele nu-ți fac nici un rău. De aceea se mai numesc și Zânele, Rusaliile, Nemilostivele, Dânsele, Drăgaicele, Vântoasele, Vâlvele, Irodiencele, Frumoasele, Domnițele, Sfintele, Șoimanele, Fetele și alte multe.

Ielele au foarte multe numiri, pentru că românii cred, că numai îngerii din cer le întrec, dar cu frumusețea lor caută să piardă pe oameni. Ele n-au trup de carne, ci sunt „numai niște năluci în chip de femei tinere și vesele". Numai puțini oameni le pot vedea, fără să pățească ceva. Aceștia sunt cei buni la suflet și făcătorii de bine. Uneori umblă goale, alteori au haine străvezii, zale pe piept și clopoței la picioare. Ele zboară prin văzduh înainte de miezul nopții și trec cântând din zale, din gură ori din clopoței, pe deasupra caselor, unde au de pedepsit pe cineva. Cântarea lor e așa de frumoasă, că nu se poate asemăna cu nici o cântare de pe pământ, chiar cu cea de privighetoare. În nopțile cu lună, ielele își aleg câte o livadă mare cu iarbă verde sau vreo poiană înrourată din vreun codru și acolo joacă hore zvăpăiate, de iau mințile celor care privesc. Când vor să pedepsească pe vreun om care le-a făcut vreun rău, atunci Ielele se apropie de om, îl încântă cu cântecele lor frumoase și atât de dulci și de legănate, încât îl adorm în visuri minunate. Pe urmă joacă o horă-ndrăcită în jurul lui, blăstămându-l fiecare, cum îi vine la îndemână: ori să i se lege limba, ori din minte să-și sară,

ori pocit să rămâie. Ielele, fiind niște năluci, par ca niște ființe luminoase, așa că de departe se văd ca niște lumini aprinsse ce zboară prin văzduh. Astfel, ele ușor pot înșela pe întârziatul înnoptat în căutarea unui sălaș de odihnit. Puținii dintre cei care au văzut jocul lor, fără să fie văzuți de Iele – și au scăpat astfel nepociți – spun că-i minunat: mai întâi se înșiră în rând și după aceea se-nvârtesc în fel de fel de forme, învârtituri și jocuri, de-ți încântă ochii și nu știi pe care s-o admiri mai mult. Iar când trebuie să se despartă, se-nvârtesc roată și așa de iute, încât pare că se vede, ca un cerc luminos de foc, așa cum ar fi, dacă ar lua cineva o făclie aprinsă și s-ar învârti repede, repede, încât cel care e așezat în mijlocul cercului, rămâne zăpăcit, hăbăuc și cu mintea sărită din loc.

Locul unde Ielele și-au întins hora, se cunoaște a doua zi, căci rămâne în iarbă un rotogol mare, fără iarbă, sau cu iarba arsă ca de arșiță.

Ielele zboară din livadă în livadă, din poiană în poiană, ca niște zvăpăiate, iar când li se face sete, beau din fântâni sau din izvoarele pe care le găsesc în cale. Cine bea după ele, rămâne pocit. De aceea, e bine ca cineva, când bea dimineața apă dintr-o fântână, să lase vreun semn, un pai sau o frunză, pentru ca pociala să cadă pe acel semn.

În zbenguiala lor, Ielele fac tare multe șotii. Așa, dacă găsesc în drumul lor vreun tânăr dormind afară noaptea, cu capul pe pragul casei, îl duc fără să simtă, în vreo poiană apropiată și acolo îl învață să cânte, iar ele joacă în jurul lui. Cântecul acela îi revine apoi mai târziu în minte, dar nu tot, ci numai în crâmpeie, și așa se fac cântecele cele frumoase. Dacă tânărul acela se deșteaptă în timp ce ele joacă, Ielele îi iau la bătaie, până îi iau puterile.

Pentru ca să nu se apropie de gospodăriile lor și să-și păzească familia și animalele de mâna Ielelor, țăranii înfig un cap de cal într-un par. Când îl văd, Ielele fug și nu mai trec pe acolo.

Iar cine le vede jucând și vrea să scape teafăr, să se dea de 3 ori peste cap și să spună:

Șapte fete
Care jucați,
Și cântați,
În șapte țări
Și șapte mări
Vă depărtați.

Iar cine e mai slab de înger și-l fură vârtejul nebunesc al jocului lor luminos, rămâne pocit pentru toată viața.

Conducătoarea Ielelor este Doamna Irodia.

Tot pe ea o recunosc de stăpână și vrăjitoarele și toate femeile, care cer ajutorul duhurilor necurate și ale Diavolului și umblă noaptea călări pe mături. Când își serbează, o dată în an, Sabatul lor, vrăjitoarele o pomenesc în cântecele lor, ca pe o zeiță a lor.

PRICOLICII

Pricolicii sunt oameni care se pot preface în animale, încă în viața lor. Ei sunt deosebiți de stafii, care numai după moarte se pot preface. Cei mai mulți sunt pricolici cu buna știință a lor, adică vrăjitori, care pentru un anumit scop al lor, se dau peste cap și se schimbă într-un anumit animal, după voia lor, fie ca să sperie pe cineva, sau să facă anumite rele, bunăoară să sece fântânile, să ia mana animalelor, să sperie copiii și altele. Ei se pot schimba în orice animal, afară de porumbel, de miel, arici, cerb și rândunică, pentru că aceste animale sunt sfinte. De obicei se schimbă în lup și câine. Mai sunt încă mulți oameni, care fără să știe, în timpul somnului – cum ar fi cei lunateci –, se schimbă în animale. Aceștia sunt pricolicii fără voie, din blestemul vrăjitorilor, sau că au fost vânduți de mici Necuratului, sau s-au născut în a treia generația tot din fată nemăritată. Pentru aceștia, transformarea în animale e un blestem și o suferă ca o rușine, dar nu pot face nimic contra acestei nenorociri.

Câțelul pământului

CĂȚELUL PĂMÂNTULUI

În nopțile întunecoase pe câmpurile întinse, departe de sate și mai ales de fântâni, prin apropierea crucilor de piatră și a troițelor, se aude un lătrat asemănător celui de câine. E cățelul pământului sau țâncul pământu-

lui, o vietate asemănătoare câinelui și care trăiește în fundul pământului. De aceea are culoarea albă și e lung, strecurându-se prin găurile pământului, prin scobituri și râpe lăuntrice. Nu iese decât rareori afară din pământ și numai ca să sperie pe cei rătăciți, ori pe cei care umblă noaptea hai-hui. Mai mult năcăjește pe cei morți, care trebuie să-i dea un ban, ca să-i lase în pace.

IRODEASA

Irodeasa, Irodea Doamna sau chiar Aradia Doamna e socotită ca drept conducătoarea Ielelor, stăpâna vrăjitoarelor și a tuturor femeilor, care cer ajutorul duhurilor necurate și ale Diavolului, umblând noaptea călare pe mături prin locurile pustii și făcând tot felul de vrăji. O dată pe an, când vrăjitoarele se adună într-un anumit loc, așa cum numai ele știu, înainte de a începe petrecania, invocă pe Irodeasa, ca pe o zeiță de-a lor și o pomenesc în toate cântecele ce le cântă atunci.

Irodia Doamna, după un cântec popular, chinuie pe cei bogați și neîndurători:

Ce sună, ce răsună?
Luncile cu juncile,
Văile cu oile,
Zmicele cu caprele.
Da' prin vaduri cine trece?
Trece Toma cel bogat
Cu cinci bice-l bat -
Sună din inele,
Bate din vergele,
Arodia Doamna.

Mai curios e că Irodeasa este și patroana călușerilor. Călușerii - care, în unele părți ale Transilvaniei, formează un fel de instituție, când se procedează la legarea călușerilor, adică la recrutarea de flăcăi pentru joc - după ce umblă la 9 hotare și iau apă de la 9 izvoare, vătaful lor îi duce la o răscruce de 3 hotare, unde le leagă zurgălăii și face o rugăciune către Irodeasa, ca să-i ajute, stropindu-i pe toți călușerii cu apa adunată. După asta își ciocnesc bâtele, ca semn de recunoaștere între ei.

Niciodată nu încep jocul, fără a nu pomeni numele Irodesei, iar dacă sunt ospătați, prima îmbucătură de mâncare și cel dintâi pahar de băutură trebuie să fie aruncat sub masa pentru Irodeasa. Poate pentru acest motiv, cei care intră într-o astfel de ceată, nu sunt primiți de preot la cuminicare.

VÂLVA BĂILOR

Fiecare mină sau baie, cum se spune prin Transilvania, este stăpânită de o ființă supranaturală, care supraveghează baia și distribuie aurul prin băi. Vâlva Băii pare un om ca toți oamenii, doar [că] e foarte înalt, e îmbrăcat bine, nu ca minerii, dar cu haine de

ale lor. Nu se arată decât uneori și numai oamenilor curajoși. Aceștia îl zăresc cum iese din peretele de piatră, mergând cu ștearțul (lampa de miner) în mână și ciocănind din când în când în piatră. Minerii spun, că acolo unde ciocănește ea, acolo e aur. Uneori se aude numai ciocănitul ei. Cât timp se aude zgomotul acela rar al ciocănitului, minerii sunt mulțumiți; mai este aur. Când aurul se isprăvește, vâlva pleacă în altă parte. De aceea, minerii o socotesc ca o ființă binevoitoare lor.

SPERIETORILE

Există o mulțime de ființe nevăzute, pe care, fie că le creează mintea copiilor, ca să-și explice anumite suferințe, fie că le închipuie părinții, ca să sperie cu ele pe copiii neastâmpărați, când sunt gata să facă vreo poznă. Astfel, dacă un copil se apropie de sobă, atras fiind de lumina focului, mama, ca să-l sperie și să nu se frigă, îi spune: „Bâja". Dacă copilul cu toate astea a pus mâna pe jăratec sau pe sobă și s-a ars, pentru el Bâja devine o ființă rea, care se ascunde în foc, ca să-i facă lui rău. Și așa s-au creat o mulțime de ființe rele, care necăjesc și sperie copiii. Acestea sunt:

Bau, Baul care are înfățișarea lupului, al cărui suflet ar fi bauuuu!

Babauul sau Babaua, Bâbâcul, Bâbălucul ori Bălăuca, Babaluca, care e o ființă urâtă și rea, având darul de a se face cât de mică și a se vârî în toate lucrurile lor, chiar și în copiii răi.

Bâca este aceea care dă brânci copiilor să cadă jos din pat sau de pe trepte și chiar pe loc neted.

Bodaia e Dracul cel pocit, care sperie și ia copiii.

Bolea ar fi un fel de spiriduș, care gâdilă copiii:

Merge Bolea pe ici, pe ici
Și face hap-hap de ici.

zic mamele, gâdilind copiii și apucându-i de nas sau de urechi.

Borza, care după un descântec ar fi:

Borză îmbrozată,
Borză blestemată
Cu dinții rânjiți,
Cu ochii beliți,
C-urechea dăbălată,
Cu gura căscată,
Cu mâni crăpăcioase,
Cu mâni flotocoase.

și care se arată cuiva.

Ca s-o-nspăimântez,
S-o înfierbântez,
Și s-o înfiorez,
Să mi-o îngrozesc
S-o sfârm, s-o zdrobesc,
Sângele să-l beau,
Viața să i-o iau,
Carnea să-i mănânc,
Viața să i-o sting.

Caul sau Caua are înfățișarea ciudată a unui animal care-și poate schimba glasul și fața, după cum vrea, numai ca să sperie copiii. El poate să-și lungească corpul și atunci copiii văd o arătare lungă, fără început și fără sfârșit și care, întinzând o mână de negură, îi poate smulge de lângă ușă și să-i ducă în țara lui, unde-i chinuie sau îi pune la îngrășat, ca să-i mănânce. Nu degeaba spune cântecul:

Merge Caua pe perete
Și mănâncă șapte fete.

Didiu e un moșneag cețuros, care îngheață tot în cale. Cu el se sperie copiii, ca să nu iasă afară-n frig.

Goța ori Goața, Goga, Gaga sau Gogul e o babă bătrână, bătrână cu dinții de lână, care trăiește de când lumea și strânge pe copiii care plâng în sacul ei mare, mare.

Tot sperietori de copii, mai sunt Bătrânul, Țiganul, Moima, Moșul, Turcul și mulți alții, care nu sunt decât alte numiri pentru aceeași [ființă imaginară]*.

CRASNICUL

Crasnicul sau Crâsnicul este un drăcușor născut din alipirea unei femei cu Diavolul. La înfățișare seamănă cu un purcel și cum e născut, dă buzna prin casă guițând și sărind la neamuri să-i muște. Ba chiar se crede că din mușcătura lui, oamenii mor. După ce îi mușcă pe toți ai casei, se ascunde înapoi, unde a fost zămislit. Tocmai pentru că e așa de rău, moașa are grijă ca, imediat ce se naște, să-l înfășure într-un țol și apoi cheamă neamurile să-l ucidă cu ciomegele. Sau dacă i-a scăpat moașei, deschid ușa vetrei sau [a] cuptorului și toate neamurile îl fugăresc prin casă, până, neavând unde să se ascundă, caută să scape prin gura cuptorului. Femeile închid, însă, repede cuptorul și crâsnicul moare în foc.

MARȚI SEARA

Marți seara, după credința poporului, a făcut Dumnezeu pământul și, de aceea, Marți seara nici o femeie nu trebuie să lucreze și mai ales să nu dea afară gunoiul. Sfânta Marți e tare grijulie pentru ziua ei și se supără grozav dacă vreo femeie îi calcă respectul ce i se datorește. Pe cine o prinde că lucrează în seara de marți, o pedepsește foarte aspru. Pentru că puțină lume îi respectă ziua, Sfânta Marți e tare necăjită și umblă mereu supărată din cauza asta. De aceea a îmbătrânit rău de tot. A ajuns o bătrânică amarnică și rea, că toată lumea se teme de ea, ca de o mare năpastă, căci

*. În text: „persoană" (*n. ed.*).

pedepsește cu atâta răutate pe toate femeile pe care le prinde lucrând în seara zilei ei.

Odată, o fată săracă, săcărută, care n-avea pe nimeni s-o învețe, se apucase să toarcă niște cânepă ce-i mai rămăsese, într-o marți seara, că lucra și ea pe apucate, când avea vreme. Pe când lucra așa, numai se trezește cu o babă urâtă, că-i intră în casă.

— Bună seara, fată mare, da' ce faci, lucrezi, hai?

— Lucrez, da, că n-am alt când vreme.

— Nu-i nimica. Iaca îți ajut și eu să dăm tortu gata.

Și nu știu ce face baba, că odată dă gata caierul.

— Acum du-te de scoboară cazanul din pod, să fierbem tortul, îi zise baba grăbită.

— Apoi n-am că al meu s-a stricat...

— Du-te în sat degrabă și adă unul.

Fata iese, dar mâța ei, care era năzdrăvană, se ia după ea și-i spune cine[-i baba] și o învață ce să facă. Își mai face fata de lucru pe afară și apoi deodată se dă în spatele casei și strigă:

Aoleo! între deal
Și-ntre Ardeal,
Ard casele Sfintei Marți!

Cum aude Sfânta Marți una ca asta, iese afară și o zbughește înspre munți. Fata repede intră în casă și încuie ușa, că baba nu vroia să fiarbă tortul, ci să opărească pe fată. Baba fuge, ce fuge și, când vede că nu-i nimica, se întoarce înapoi. În vremea asta, fata, după sfatul mâței, întoarce toate lucrurile cu gura în jos și unge cu usturoi toate încheieturile ușii și a ferestrelor.

Baba, cum ajunge, dă să deschidă și când vede că-i încuiată, strigă:

— Deschide, fă, ușa!

Fata tăcu mâlc. Baba o mai străgă o dată, fata iar tace.

– Îi, mi-o făcuși tu mie,
Da' ți-o făceam eu ție,

bodogăni baba. Apoi începu să strige masa ori scaunul, ori ceaunul să vie să-i deschidă, dar cum erau cu gura în jos, toate îi strigară că nu pot merge. Numai o ulcică, pe care a fost uitat-o pe sobă, îi răspunse și se grăbi să-i deschidă, dar când sări jos, se sparse.

Și așa scăpă biata fată, fără s-o chinuiască Marți Seara, pentru că baba, dacă văzu și văzu că nu-i mai poate face nimica, își luă tălpășița și se tot duse.

JOIMĂRIȚA

Joimărița e o femeie urâtă, urâtă, de te sperii când o vezi, lungă cât o sperietoare de ciori, bătrână și zbârcită ca o salcie găunoasă.

Umblă despletită ca nebunele ce strâng petecele și hârtiile din gunoaie și rânjește din toată gura, din care îi răsar doi-trei dinți stricați și îngălbeniți, ca niște bolovani în gura unei peșteri. Pe cap poartă o procoviță, ca babele care stau de vând pe vreme rea mărunțișuri în piață.

Joimărița e spaima fetelor leneșe. Ea vine noaptea și toacă cu vătrariul degetele fetelor, care în Joia Mare, mai au cânepă netoarsă. E așa de rea, încât fetele îi știu de frică. Când se apropie Joia Mare, ung ferestile și ușile și chiar pe ele însile cu usturoi. În noaptea dinspre Joia Mare, apare pe la ferestrele caselor unde sunt fete mari și strigă:

Călții,
Călții,
Torsa-i călții?

Călții dacă n-ai torcat
Mânile ți le-am tocat.

Fetele răspund:

– „Tors! tors! tors!"

Pe cele ce le găsește, însă, cu cânepa netoarsă, le ia de păr și le toacă degetele sau le frige mâinile în jar. Joimărița e soră bună cu Muma Pădurii, căci e tot așa de rea ca și ea.

În unele părți ale țării, copiii umblă cu colindul înspre Joia Mare strigând:

Câții,
Mâții,
Toarce călții!
Ori i-ai tors,
Ori i-ai ros,
Scoate țolul să ți-l văz.
Și de-l ai,

Să te-nduri și să ne dai
Cele ouă-ncondeiate:
Unu mie
Unu ție,
Și unu de tovărășie!
La anul și la mulți ani!

Ori:

Călți,
Călți,
Tors-ai călții?

Două ouă încondeiate,
Puse bine pe perete.

Iar femeile le dau ouă roșii încondeiate.

VÂRCOLACII

Vârcolacii sunt niște dihănii, care caută să mănânce Luna și ajungând până la ea, rup dintr-însa bucăți mai mari sau mai mici și atunci Luna se-ntunecă. Ei sunt un fel de animale asemănătoare câinilor și care se fac din copiii nebotezați din părinți necununați, ori se fac din văzduh, numai din cauză că torc femeile fără lumânare noaptea, mai ales la miezul nopții, pentru ca să facă vrăji cu firul tors astfel. Pe acele fire stau vârcolacii și acele fire se fac de la sine

în calea unui vârcolac. Cât timp aceste fire nu se rup, vârcolacii rezemați pe ele sunt puternici și merg încotro vor; atunci ei atacă corpurile cerești și le rup cu dinții. Așa rup și mănâncă din Lună, pe care uneori o prefac în sânge și noi vedem atunci Luna toată înroșită. Alteori atât mănâncă din ea, că nu mai rămâne decât o dunguliță mică. Dar, mâncând prea mult, ei devin prea grei; firul, pe care stau ei se rupe și atunci ei își pierd toată puterea. Luna își recapătă din nou vlaga, se luptă cu ei și, învingându-i, scapă din gura lor și redevine iarăși curată, cum a fost mai înainte. Oamenii, ca să ajute Luna în lupta ei contra vârcolacilor, pentru că este credința că dacă vârcolacii ar izbuti să înghită întreagă Lună, s-ar sfârși lumea, obișnuiesc să facă un zgomot asurzitor, pentru ca să înspăimânte pe vârcolaci și de frică să fugă. Astfel, în multe părți se trag clopotele la biserică, fac zgomote cu cleștele și cu vătraiul, pirostrii, frigări și orice fel de fiare, bat în tingiri sau tăvi, trag cu puștile, țiganii lăutari cântă cu viorile și instrumentele lor, se face, în sfârșit, zgomot cu orice, numai să fie zgomotul cât de mare, ca să se audă pân' la Lună.

Uneori vârcolacii, când se simt mai în putere, cutează să atace și Soarele. Soarele, însă, are cai mai iuți și scapă cu fuga.

Există, însă, și vârcolaci vii, adică oameni cu însușiri de vârcolac și pe care îi cunosc și consătenii lor. Pe aceștia îi bănuiesc oamenii, după figura lor palidă și uscată, după somnul lor adânc, în care timp sufletul le iese pe gură și merge la Lună și începe s-o mănânce. Aceștia nu mănâncă Luna numai în timpul întunecimilor, ci și în timpul când tipsia Lunei este roșietică, arămie. Atunci, sângele Lunei scapă pe la cheutorile gurei vârcolacului și se revarsă pe toată fața Lunei.

Când sufletului de vârcolac îi vine chef să mănânce puțin din Lună, omului cu astfel de suflet îi vine mai întâi un fel de picoteală și apoi o neînfrântă poftă de somn, de parcă n-ar fi dormit o săptămână. Dacă scoli sau miști pe vârcolacul adormit, el rămâne adormit pe veci, căci sufletul când se-ntoarce din drumul lui, nu mai găsește în același loc gura prin care a ieșit și atunci rătăcește în jurul casei, până o ia apoi pe drumul cel neîntors al sufletelor moarte.

CIUMA

Ciuma este un duh necurat, care se arată oamenilor sub înfățișarea unei babe urâte, de-ți vine să-ți iei lumea-n cap. Românul chiar spune: „urâtă ca ciuma". [E] slabă și stafidită, lungă și deșirată. Ciuma umblă cu coasa în mână, secerând la oameni, cum ar secera spicele.

Ciumele, că sunt foarte multe, au și copii pe care îi poartă în

niște cărucioare. Sunt foarte crude, rele și nemiloase. Unul singur nu s-a lăsat intimidat de urâțenia feței și de privirile ei înspăimântătoare. A fost Sf[ântul] Haralambie. Iată ce povestire e legată de această legendă. Se spune că, într-o vreme, făcuse Ciuma atât[e]a pustiiri între oameni, că unul nu era să mi rămâie.

— Să ne rugăm fraților și lui Sf[ântul] Haralambie, poate ne-o scăpa el! zise un unchiaș.

— Să ne rugăm, dec! ziseră ceilalți.

Și unde îngenunche tot norodul, mic și mare, tânăr și bătrân, și se puseră pe mătănii și rugi fierbinți. Iar după trei zile, iaca se pomenesc c-un flăcău frumos și înalt ca bradul, că vine și, cum dă cu ochii de Ciumă, – că baba dracului se aciuase acolo în sat și nu se mai da dusă, cât de urâtă și scârboasă era –, o și înhață de păr,

— Intră aici, huștupină bătrână!

Și o bagă într-o nucă.

— Păi ce să fac aici, Haralambie, maică? – îl luă mieros baba vicleană.

— Ia să te mai odihnești, surato, – îi răspunse tot așa și sfântul, – că destul ai mâncat la oameni.

Și a purtat Sf[ântul] Haralambie nuca în sân trei ani și șase luni. Atunci, după multe rugăminți, i-a dat voie să iasă din nucă și să umble prin lume, dar să nu mănânce decât rădăcini.

— Pentru ce să mă canonesc așa, Haralambie? Mai lasă-mă că mi-e dor de carne de om!

— Nu! Mai mănâncă și ce-ți dau eu, să mai slăbești.

Și trei ani împliniți, Ciuma nu roase decât rădăcini, de i se strepeziră diniții în gură.

Apoi a mai canonit-o trei ani, dându-i voie să mănânce ghindă de prin pădure și încă alți trei ani, mâncând pădure tânără.

După ce-și isprăvi osânda, o legă c-un lanț la marginea unei ape și acolo stă legată și astăzi. Iar Sf[ântul] Haralambie o păzește.

Și numai când vede că lumea s-a-nmulțit și s-a făcut rea, îi dă drumul din lanț să mai dea câte o raită printre oameni.

HOLERA

Holera este și ea tot o babă învechită și urâtă foc. Umblă despletită cu haine, ce se rup de pe ea de ferfenițe ce sunt. În mână are o secere, cu care lovește drept în cap. Holera vine de seceră lumea, mai ales când Dumnezeu vrea s-o pedepsească pentru multele ei fărădelegi. Aceasta se-ntâmplă mai cu seamă după războaie, când se ivesc pe cer semnele obișnuite cumpenelor mari, precum sunt întunecimele de Soare și de Lună, cutremurele de pământ, căderea stelelor și ivirea stelelor cu coadă.

Holera, ca și Ciuma, este foarte des pomenită în cântecele noastre populare. Dăm după Alecsandri o astfel de poezie:

Jos pe malul Prutului,
La casele Vâlcului,
Vâlcu bea, se-nveselește
Cu trei fete se-ndrăgește,
De Holeră nici gândește.
Maică-sa grija-i ducea
Și cu lacrimi îi zicea:
– Dragul mamii, Vâlcule,
Mândrule, voinicule,
Tu tot bei și veselești
De Holeră nici gândești;
Lasă-mi-te de beție
Și de dalba veselie,
Că Holera-i chiar la Prut
Și chiar dincoace-a trecut.
Vâlcul ei se supunea,
Patru boi la car punea
Și pe cal încăleca.
Drumul la vale-apuca;
Apuca-n călătorie,
Să facă negustorie.
Când la cotul Prutului,
Prin mijlocul câmpului,
El zărea, mări, zărea,
O clonțată ce rădea,
O clonțată-nveninată,
Cu pielea pe trup uscată
Și cu părul despletit
Tot cu șerpi împleticit.
Ea din loc în loc sărea,
Spini în urmă-i răsărea,
Iarba câmpului ardea,
– Cale bună, măi drumeț,
Unde mergi așa sumeț?
– Cale-ntoarsă, cloanță fa
Unde-alergi curând așa?
– Merg la casa Vâlcului,
De pe malul Prutului,
Ca să-i ridic zilele,
Să mă duc cu dânsele.
– Alei, iazmă călătoare,
Boală rea și-ucigătoare!
Na-ți calul și armele,
De-mi lungește zilele,
Să-mi mai văd copilele,
Că-mi sunt dragi ca soarele.
N-ați și carul, na-ți și boi,
Numai te du de la noi.
– Nu vreau arme omenești,
Că eu am arme drăcești.
Am trei coase nevăzute,
Cu ciocan de foc bătute,
Una pentru cei voinici,
Una pentru copii mici
Una pentru fete mari,
Și neveste cu ștergari.
Nu vreau nici carul cu boi,
Ci vă vreau pe toți, pe voi,
Să vă umflu zilele,
Să mă duc cu dânsele!
Vâlcul biet se otărea,
Holera la ei sărea,
Oasele și le-ntindea,
Și pe Vâlcu-l cuprindea.
Gură pe gură punea,
Buză pe buze lipea,
Zilele i le sorbea.
Apoi cloanța iar rădea,
Cu zilele purcedea,
Și voinicul mort cădea,
Jos la cotul Prutului,
În mijlocul câmpului.

Cel mai cunoscut mijloc de apărare în contra Holerei este cămașa numită de izbândă. Iată cum e datina să se facă această cămașă:

„Femeile dintr-un sat, în care s-a aciuat Holera, se strâng într-un număr îndestulător, într-o casă anumită. Toate încep să toarcă fuioare mici de cânepă, tort trebuitor și îndestulător pentru o cămașă. Apoi urzesc și nevedesc trecând prin spată și ițe, tot tortul lucrat de ele. Îl pun în războiși țes pânza. Pânza o iau de pe sul și croiesc o cămașă. Altele coase cât mai repede această cămașă. Când e gata cămașa, o duc doi-trei oameni în drum sau la o răscruce, fie la capul satului, fie în mijlocul lui, acolo unde e trecerea mai mare. Lumea vine după ei și pe când unul ține cămașa strânsă

de guler, toți copiii, bărbații și femeile, trec prin ea, ca să scape de holeră".

Cel mai bun leac, însă, contra holerei e socotit usturoiul, fie mâncat așa, pe inima goală, fie ca mujdei, fie cu rachiu.

DULFUL

Dulful sau Dolful de mare și chiar Dop și Duhul Mării este o ființă, când om, când pește și care trăiește pe malul și în apa Mării Negre. La malul mării este un măr cu mere de aur sau roșii, pe care numai el le mănâncă și de aceea i se zice chiar și „Hoțul merelor de aur". Se spune în mai multe colinde, că au fost nouă frați și nouă surori, dar au murit toți împușcați și săgetați, numai Dolful a scăpat și cu soră-sa mai mică, pe care o mărită după cel cărui i se închină colinda, ca să nu-l săgeteze și pe el. Despre înfățișarea lui nu se mai știe bine acum, cum arăta.

HALELE

Halele sau Helele ori Altehele nu sunt altceva decât niște duhuri necurate, niște spirite mărunte, „slugile dracilor" și de care dracii se servesc pentru a necăji sau chiar a pricinui oamenilor felurite neplăceri, rele și necazuri. Norodul Halelor este foarte numeros, pentru că și nenumărate sunt și păcatele, necazurile și suferințele oamenilor. După răul pe care-l știu face, capătă și numiri diferite. În general Halele sunt acelea care dau omului boala epilepsia (ducă-se-pe pustii) și tot ele dau și damblaua. „L-au pocit Halele" se spune despre cei loviți de dambla. Pe câmpuri, dacă întâlnesc turme de oi, le vatămă. Pentru asta ciobanii, în seara de Sf[ântul] Gheorghe, își afumă oile cu untură de oi, în care s-au băgat plantele: usturoi, laptele câinelui, boz, leuștean, pelin, scai și frunze de salcie cu mâțișoare. Jarul se pune într-o oală și acolo se aruncă o bobiță din astfel de unsoare, purtându-se apoi oala pe lângă ugerul oilor. Afumarea acesta se face de aceea, pentru că trecând oile peste vreo vale sau râurel, să nu-și piardă laptele, pe care i l-ar fura Halele.

Halele ce umblă la miezul nopții pe dealuri se numesc Vâlve. Pentru ca să le înduplece să nu mai umble și să-i sperie, copiii aprind seara, când e lună nouă, crenguțe uscate de tamarică (cătină mică).

Duhurile, care umblă noaptea agățându-se de orice și mai ales ascuzându-se în apa din care se bea sau în care se scaldă copiii cei mici, se numesc Eresurile. De aceea, e bine ca să sufli de trei ori în formă de cruce înainte de a bea dintr-o apă neîncepută sau care a stat o noaptea afară.

Alte hale se prind de pelincele unui copil mic, uitate afară peste noapte și, dacă nu se afumă cu secărică, dau copilului spasme și ducă-se pe pustii.

Tot hală e și Lucrul Slab, care se dă tot la copii. Cât timp copilul nu e botezat, se aprinde în fiecare seară în casă o zdreanță de lână neagră și, atât copilul, cât și mamă-sa se afumă cu ea, ca să nu se apropie Lucrul Slab de ei.

Halele numite și Boglodate sau Lohoane sunt tot niște duhuri spurcate, care vin noaptea după cină și până la cântatul cocoșilor, sub chipul diferitelor animale sau „moime" speriind copiii și pe mamele lehuze și dându-le boala numită „frasul" (epilepsia). Contra lor numai moașa știe ce să facă, pentru ca să-i oprească de la răutățile lor. Aceasta, când aude vreun zgomot în camera lehuzei, imediat aprinde tămâie, își face cruce și strigă: „Cară-te de aici, Iudo, tu și cu toate duhurile necurate, în lemne și în piatră!"

Căpetenia acestor duhuri este Iuda, un alt nume pe care poporul din Ardeal îl dă Dracului.

Duhurile aceste[a] necurate stăpânesc pământul numai până la miezul nopții. Găinile le simt când se apropie și fac: „cru, cru, cru" iar cocoșii bat din aripi și cântă „cucurigu!" Atunci vin și îngerii, care păzesc pământul, și mătură de pe pământ toate duhurile necurate. Ca și strigoii și stafiile, ziua lor cea mai mare e noaptea Sf[ântului] Andrei, când petrec, urlând și chiuind, că a lor e lumea în noaptea aceea și nimeni, nici chiar îngerii nu se pot apropia de ei. Numai cu usturoi se pot apăra oamenii, ca să nu vie în casa lor și să-i nenorocească.

DUHURILE NOPȚII MIAZĂNOAPTE

Cum se-nserează, încep să apară duhurile necurate, care lucrează numai noaptea. Ele locuiesc într-o pădure bătrână, în care n-a călcat picior de om și-și au fiecare casele lor, în care se ascund peste zi, căci nu pot suferi lumina Soarelui, care, ca și pe cârtițe, îi omoară. Cea mai cunoscută e Miazănoapte, care, de cum se-nnoptează, cutreieră toate drumurile, în calea celor întârziați. Ea e o namilă urâtă, neagră la față, și mare cât un car de fân. Când dă peste vreun om, se preface într-o negreală mătăhăloasă, care înghite pe om, de parcă nici n-ar fi fost. Merge necurmat de la răsărit spre apus, cum curge și noaptea. Miazănoapte, pe cât e de mătăhăloasă, pe atât e de proastă. Dacă știi cum s-o iei, ușor o poți înșela. În basmele noastre, mai toți voinicii care au întâlnit-o, au legat-o de vreun copac și au mers și și-au făcut lucrurile și, întorcându-se, iau dat drumul și ei și nopții, căci doar ea poartă noaptea. Și cât a fost legată, noaptea a ținut întruna.

Mai bătrân decât Miazănoapte e Murgilă ori De-cu-Seară, un frate mai mare al ei. E tare bătrân și, de cum apune Soarele, se deșteaptă puțin și închide ziua, apoi iar se culcă.

Mai tânăr decât ei e Zorilă sau De-către-Ziuă. Treaba lui e să stingă luminile cerului, pe care frățâne-său mai bătrân Murgilă, le-a aprins. Apoi, descuie ușa zilei. Vara, Zorilă e tare grăbit și stinge stelele mai repede. Iarna, însă, când e frig, se mai lasă și el pradă somnului și se trezește mai târziu. Și pe ei, voinicii Feți-Frumoși ai basmelor îi leagă, când au nevoie ca nopatea să ție mai mult.

În obiceiurile noastre la mort, se crede că mai există niște surori - Zorile - care vin și aprind luminile dimineții. Nu se știe câte sunt. Din cântecul pe care îl reproducem, se vede că ele sunt tinere - ca ziua, care de-abia începe, înflorește.

Zorilor, surorilor
Unde-ați zăbovit,
De n-ați înflorit
Și azi dimineață
Ca în alte zile?
- Noi am zăbovit,
La Iele-am privit,
La Iele cu lacrmi,
Că s-a despărțit
Tânără Măriuță,
De către măicuță,
De către tăicuță,
De către frățiori,
De către surori.

Miorița. Gravură în lemn de Marcel Olinescu.

IX
FĂPTURI DE BASM

FĂT-FRUMOS

Făt-Frumos este personajul din basmele românești, care întrupează frumusețea trupească, frumusețea sufletească și vitejia fără seamăn. În imaginația poporului, Făt-Frumos are toate calitățile și nici un defect. Nu are puteri supranaturale, ci rămâne în toate acțiunile sale un om, pe care, pentru bunătatea sufletului său și pentru curățenia intențiilor și faptelor sale, îl ajută toate zânele, toate babele sfinte, toate duhurile bune și însăși Maica Domnului. E veșnic în luptă cu duhurile necurate, reprezentate prin zmei, pajure, Muma Pădurii și vrăjitoare, învingându-le după lungi și interesante peripeții.

Pentru că viața îi e o continuă luptă, imaginația poporală îi dă și naștere ciudată. Ori e găsit într-un sicriaș pe apă de către un pustnic, ori se naște, ca un al doilea Ion Botezătorul, către apusul vieții împărătesei, sau e fiul „Iepei". Făt-Frumos crește într-o zi, ca alții într-un an, uimește pe toți cu deșteptăciunea sa și, după ce îndeplinește faptele pentru care a fost ursit, se căsătorește cu Ileana Cosânzeana sau cu vreo zână, ori chiar cu fiica vreunui împărat, care-i dă și jumătate din împărăție.

Făt-Frumos în luptă cu balaurul

ILEANA COSÂNZEANA SAU SÂNZIANA

Ileana Cosânzeana este fiica de împărat, vitează și frumosă, de al cărei boi s-a dus veste peste țări și mări. Pețită de toți fiii de împărat din împărățiile cele mai renumite, se căsătorește numai cu Făt-Frumos, cu care face o pereche ce nu se mai află pe lume. I se zice „Ileana Cosânzeana, cosiță de aur, câmpul înverzește, florile înfloresțe", pentru că e atât de frumosă, încât la Soare te puteai uita, iar la dânsa ba; pe unde trecea, „câmpul înverzea, florile înflorea". Soarele era însemnat pe pieptul ei, Luna pe spate, iar luceferii pe umeri. E tot atât de bună, pe cât e de frumoasă. Zmeii, auzind de frumusețea ei, vin și-o fură, ducând-o în palaltele lor de pe tărâmurile celelalte, dar Făt-Frumos, călare pe calul năzdrăvan, se duce până-n împărăția lor și, după ce se bate cu ei și-i omoară, o aduce înapoi și trăiesc fericiți până la adânci bătrânețe.

ZMEUL

Zmeul are, în credințele românești, două înfățișări deosebite. În basme, zmeii sunt niște ființe cu chip de om, dar cu proporții mai mari. Au o coadă solzoasă, o înfățișare fioroasă, sunt foarte puternici și umblă de cele mai multe ori pe cai năzdrăvani cu mai multe inimi. Sunt în luptă veșnică cu Făt-Frumos, care iese totdeauna învingător, și se cunună cu cea mai tânără din domnițele furate de zmei și scăpate de el. Când lupta devine mai înverșunată, zmeul și Făt-Frumos se prefac în [câte-]o roată* de foc de diferite culori, unul pară vânătă și celălalt pară galbenă, unul de pară roșie și celălalt de pară verde.

Zmeul furând fata de împărat

*. În text: „într-o roată" (*n. ed.*).

Arma zmeilor este buzduganul, care, aruncat de departe, în semn de sosire, izbește cu vuiet poarta și ușa, deschizându-le, sare apoi pe masă, de unde, după ce se învârtește de 3 ori, în semn ca bucatele să fie gata, se așază singur în cui. Când îl întâlnește pe Făt-Frumos îl provoacă astfel: „Cum vrei să ne luptăm? În buzdugane să ne lovim, în săbii să ne tăiem, ori în luptă dreaptă să ne luptăm?"

Zmeii trăiesc pe tărâmul celălalt, unde au palate strălucite. Un erou, care s-a întors de acolo, povestește: „Mândrețe, ce am văzut în palaturile acele, nu se poate povesti. Grădini cu fel de fel de flori și pomi cu poame de aur și argint, casele învelite cu argint, care strălucește la soare ca oglinda. Pereții erau împodobiți cu chipuri și flori săpate, iar ciubucele erau poleite. În grădini și pe săli se găseau fântâni, care aruncau apă în sus."

O apă mare și lată sau un râu de foc desparte moșia oamenilor de cea a zmeilor.

Zmeii sunt îndrăgostiți veșnic de domnițele frumoase, pe care le fură și le țin închise în palatele lor, de unde sunt scăpate de Feți-Frumoși. Nu numai domnițe, dar tot ce se găsește mai frumos în lume, caută să aducă pe moșia lor. Moșiile lor se-nvecinează cu ținuturile zânelor, cu care nu trăiesc în bune relații de vecinătate și care ajută pe Făt-Frumos să-i răpună.

Mama zmeilor are o figură mai răutăcioasă și mai sălbatecă. Ea se ia după fugari (Făt-Frumos și domnița) c-o falcă-n cer și cu alta în pământ, aruncând foc pe nări și pe gură ca dintr-un cuptor. Fata de-mpărat aruncă o [cute]*, care se preface într-un munte, un pieptăn, care se preface într-o pădure, sau o andrea, ce se preface într-o apă adâncă. Ea trece peste munți, păduri și ape, se strecoară prin bunget, alergând ca un vârtej. Dacă nu-i poate ajunge pe fugari, plesnește fierea în ea de ciudă. Ea își împrospătează puterile, sorbind din sufletele închise în cada cea plină cu suflete de după ușa palatului.

Și zmeoaica și zmeul pot lua diferite forme. Tot așa și fetele ei, când urmăresc pe Feți-Frumoși, se prefac în pădure și izvor, fântână și rug, dar voinicul le lovește cu paloșul și sângele negru ce curge din apă sau din arbore, dovedesc pe cel ce se ascunsese în ele.

Zmeul e cam nătâng și adesea înșelat de oameni și de Făt-Frumos.

În a doua înfățișare, zmeul e confundat cu Zburătorul.

*. În text: „carte" (*n. ed.*).

FLĂMÂNZILĂ

E o namilă de om deșirat și uscat ca un pește afumat; numai pielea și oasele. Ochii îi stau în fundul capului și lucesc ca niște licurici, fugând în toate părțile după mâncare. De slab ce-i, hainele de pe el îi cădeau și păreau lungi. Coastele i se vedeau și stomacul îi era veșnic lipit de șira spinării. Tot ce vedea, mânca. Chiar și brazdele de pământ le mânca și tot striga că îi e foame. Pe unde umbla tot stingea, de lăsa foamete în urma lui.

Flămânzilă

SETILĂ

Frate cu celălalt, dar nu semănau deloc la înfățișare. Setilă era un om mic, gros cât un poloboc, și cu o burtă mare ca un burduf. Umbla veșnic cu buzele fripte de sete și cu limba scoasă și uscată, ca ogarii vara pe zăpușală. Unde vedea un râu, îl și sorbea, de rămânea peștii zbătându-se pe uscat. Setilă și cu Flămânzilă sunt spaima ogoarelor.

În urma lor rămânea pământul uscat și toate orătăniile fugeau din locurile acelea, să nu moară de foame.

Setilă

STATU-PALMĂ-BARBĂ-COT (TARTACOT)

Tot o jumătate de om o fi fost și Statu-Palmă-Barbă-Cot, de care sunt pline poveștile noastre. Era o pocitură de om, mic ca un copil de 5–6 ani, înalt de-o palmă și cu barba de un cot, cu capul cât nuca, cu ochii cât talgerele, cu mâinile cât fusele, cu picioarele cât drugii și cu șezutul cât o față de arie. E tartorul piticilor și umblă de colo până colo, călare pe un butuc, căruia îi pune frâul în cap și zboară unde-l duce gândul. Împreună cu piticii lui a strâns comori în fundul pământului, acolo unde-și are el locuința și le păzește ca ochii din cap. E totdeauna gata de șotii, dar face mai mult rău decât bine. I se mai zice și Tartacot-cu-barbă-cu-tot și umblă călare pe un iepure șchiop.

STRÂMBĂ LEMNE

Om voinic, de statură uriașă și de o putere strașnică. Ocupația lui e să îndoaie copacii cu mâinile, așa cum ar îndoi cineva o nuia. Om bun, de altfel, și săritor la nevoie. Tovarăș de necazuri și de luptă al lui Făt-Frumos și al lui Harap-Alb.

Tartacot

Strâmbă Lemne

SFARMĂ PIATRĂ

Tovarăș de voinicie de al lui Strâmbă-Lemne. Poate și mai puternic decât el, sfărâma cu ușurință stâncile și bolovanii și tulbura apele cu sfărâmăturile lor.

Sfarmă-Piatră

GERILĂ

O dihanie de om ce se perpelește la un foc de 24 de stânjeni de lemne și tot strigă că-i e frig. La înfățișare era urât ca naiba. Avea niște urechi clăpăuge și niște buzoaie groase și dăbălate. Când sufla cu ele, cea de deasupra se răsfrângea în sus peste scăfârlia capului, iar cea dedesubt atârna în jos, de-i acoperea pântecele. Și ori și pe ce se oprea răsuflarea lui, se punea promoroaca, groasă de-o palmă. Nu era chip să te apropii de dânsul, că așa tremura de tare, de parcă îl zghihuiau dracii. Toate făpturile și lucrurile

dimprejur îi țineau hangul: vântul gemea ca un nebun, copacii din pădure se văicărau, pietrele țipau, vreascurile țiuiau și chiar lemnele de pe foc pocneau de ger. Iară veveriţele găvozdite una peste alta în scorburi de copaci, suflau în unghii și plângeau în pumni, blăstămându-și ceasul în care s-au născut. Harap-Alb numai o țară cât a stat și s-a uitat la el și a făcut țurțuri la gură.

Gerilă este și tartorul vânturilor de iarnă și al frigurilor.

OCHILĂ

Era un om ce avea în frunte numai un ochi, mare cât o sită și când îl deschidea nu vedea nimic cu el, da chior peste ce apuca. Iar când îl ținea închis, fie zi, fie noapte, spunea că vede cu dânsul și măruntaiele pământului. Toate lucrurile i se arătau găurite ca sitișca și străvezii ca apa cea limpede. În văzduh vedea o mulțime de ființe văzute și nevăzute de ochii muritorilor de rând. Vedea chiar iarba când crește din pământ. Vedea și Soarele cum se rostogolește pe după pământ, Luna și stelele cufundate în mare, copacii cu vârful în jos, de partea cealaltă a pământului.

La întâțișare părea un boț chilimboț, boțit, urât și tot încreţit, ca feţele babelor bătrâne și era spân.

Ochilă

Păsărilă-Lățilă-Lungilă

PĂSĂRILĂ-LĂȚILĂ-LUNGILĂ

Fiul săgetătorului și nepotul arcașului, deci descinzând direct din zodiac, brâul pământului și scara cerului, inima zburătoarelor și spaima oamenilor, era o pocitanie de om, ce umbla cu arcul după vânat păsări, și părea un om tare de treabă la prima vedere. Dar, când îi scăpa o pasăre de săgeata lui, sau era prea sus, odată se-ntindea de ajungea cu mâna la stele, cu coatele la Lună și capul la Soare. Iar dacă de acolo zărea vreo păsărică, hăt departe, tocmai acolo, unde scoboară Soarele în mare, tot așa de ușor se lățea, de putea cuprinde pământul în brațe. Așa că sărmanele păsări, dacă cumva scăpau de săgețile arcului său meșteșugit, nu scăpau de mâinile lui, care le prindeau ori ce-ar fi făcut, de s-ar fi scuns după Lună, sau s-ar fi pitit după marginea pământului. Și așa era de lăcomos, încât, cum le prindea cu mâna din zbor, le răsucea gâtul cu ciudă și apoi le mânca așa crude și cu pene cu tot.

BALAURII

Balaurii poveștilor, care se deosebesc de balaurii norilor, sunt niște animale groaznice la vedere și tare crude în apucături. Un balaur din poveste avea înfățișarea înspăimântătoare, pentru că în el se întâlnea tot ce era mai urât și mai groaznic de la celelalte animale. Avea un cap mare, dar cu 12 limbi, de cele mai multe ori însă avea până la 7 capete. Gura îi era largă de

putea cuprinde un om întreg și semăna cu cea de la șarpe sau de la crocodil. Ochii îi erau bulbucați ca la broască. Nările semănau ca cele de la cal și puteau zvârli foc și pară asupra celui cu care se lupta. Trupul îi era lung ca [de] șopârlă, dar era acoperit de solzi și de plăci de fier ori de piatră. Avea patru sau mai multe picioare, așa cum au șopârlele, dar avea gheare ca de leu. Coada îi era lungă ca la șarpe, dar așa de puternică, încât cu o lovitură ucidea un taur. Unii aveau și aripi în spate, dar cei mai mulți se târau numai pe pământ și locuiau în păduri, în peșteri ori în fântâni. Se hrăneau cu carne de om, pe care îl înghițea cu cal cu tot, după care adormeau și stăteau așa zile întregi. Sf[ântul] Gheorghe, Făt-Frumos și alți eroi de basm s-au luptat cu ei și i-au ucis.

Balaurul simbolizează forța unită cu răutatea și poftirile rele.

Balaurii se nasc din șerpi. Într-o anumită zi de primăvară, se strâng la un loc sumedenie de șerpi, veniți de departe și mai mari și mai mici și mai tineri și mai bătrâni. Locul acela este în munte printre pietre și stânci și-i înconjurat de bălării, încât picior de om n-a putut ajunge până acolo. Cică e într-o văgăună așa de priporă, că îți vine amețeală, numai dacă te uiți în jos. Când se apropie ziua aceea, care cade o dată la 7 ani, toți șerpii încep să se neliniștească, nu-și mai află locul, joacă la Lună și apoi deodată pornesc așa, de parcă ar fi chemați de vreun glas ori fluier vrăjit. Acolo, toți șerpii aceștia se strâng unii în alții și-și pleacă capetele în dreapta și-n stânga, fluierând mereu până se adună toți șerpii. Atunci, pe rând, își varsă balele într-un loc ferit, în timp ce cel mai bătrân șarpe descântă un descântec, numai de el știut. Din balele acestea, amestecate și vrăjite, se formează o piatră scumpă, cu focuri de soare. Pentru ea se iau toți șerpii la bătaie. E o frământare și o încolăcire de trupuri, unduiri de solzuri, mușcături, sfârâmări de oase, până [ce] cel mai tare se apropie de piatra aceea și o înghite.

Toată ceremonia aceasta se numește „fiertul mărgelei". Șarpele, după ce-a înghițit piatra scumpă, învingând astfel pe toți tovarășii lui, fuge prin păduri și codri și, dacă 7 ani de-a rândul nu vede față de om, atunci din șarpe se face balaur. Pentru asta șarpele acesta se ascunde în cei mai întunecați codri sau în văgăunile cele ascunse. În vechime, când lumea era mai puțină, era mai ușor să se ascundă. Astăzi, însă, rar șarpe care să mai poată ajunge balaur. Un șarpe dintre aceștia, care a înghițit piatra, dacă vede față de om, plesnește de ciudă.

Dacă, însă, ajunge balaur, atunci se ascunde într-o fântână sau [într-]un lac, de unde e scos de solomonari. Când cade jos din nouri, atunci se ascunde în păduri sau în fântâni și înghite oameni și vite.

Pe tărâmul celălalt, balaurul se hrănește cu pui de pajură sau de zgripțuroaică. Făt-Frumos, părăsit de frații lui mișei, îi scapă puii și atunci, ca răsplată, pajura îl scapă, scoțându-l la lumină.

GHEONOAIA SAU ZGRIPȚOROAICA

Poporul românesc a născocit pentru fetele încrezute, neascultătoare, fudule și răutăcioase, o pedeapsă grozavă, care le-ar veni din blestemul părinților ori din supărarea vreunei zâne.

Aceste fete sunt prefăcute în zgripțoroaice, gheonoaie ori scorpii, îngrozitoare la vedere și atât de urâte, pe cât le e răutatea de mare. Ele își au moșia lor, undeva pe la marginea lumii și cine îi încalcă moșiile e vrăjit, prefăcut în piatră sau înlemnit, ori mâncat fript. Fiindcă sunt teribil de rele și de crude, poporul crede că ele nu se pot mărita decât cu Dracul, cu care are și copii, la fel de urâți și tot așa de răi. Are puteri supranaturale dăruite ei de Dracul, dar numai în a face rău.

Sunt învinse totdeauna de geniul binelui, care e Făt-Frumos, ajutat de zânele cele bune.

Câteodată, zgripțoroaicele vin în sate, noaptea, de fură copiii care plâng și nu ascultă și, ducându-i la casele lor, îi mănâncă.

CALUL NĂZDRĂVAN

Este animalul cel mai credincios lui Făt-Frumos, fără de care acesta din urmă n-ar putea face isprăvile sale minunate.

De obicei, se ascunde sub înfățișarea unei gloabe costelive în vreun grajd împărătesc, unde este dscoperit de Făt-Frumos, după indicațiile zânelor. Se numește Galben de Soare, are 4, 7 sau 12 aripi, se hrănește cu jar, zboară ca gândul, ca vântul, și poate ghici viitorul.

El va aduce, în dinți, trupul sfârtecat al lui Făt-Frumos, zânei celei bune, care îl va învia cu apă vie, adusă tot de el, de unde se bat munții în capete.

Calul năzdrăvan mai are multe însușiri, care fac din el o ființă binefăcătoare pentru Feții-Frumoși ai basmelor noastre.

Așa, el putea sări de 3 sulițe în sus și patru în lungime, fără ajutorul aripilor. Pe o nară sufla vânt rece, iar pe alta cald. Presimte tot ce se va întâmpla, având chiar darul profeției. Înțelege vorbele stăpânului și chiar poate el singur grăi ca oamenii.

Calul năzdrăvan nu se lasă încălecat decât de stăpânul său. Când cineva străin vrea să se urce pe el, îl azvârle jos imediat sau

se urcă cu el până-n cer și-l aruncă de acolo, de se face praf până la pământ.

Se zice că un cal de acesta se obține ținând la întuneric mânzul nou-născut până la vârsta de trei ani.

Calul năzdrăvan e foarte isteț și știe să scoată din încurcăturile cele mai grele pe stăpânul lui. Când Mama Zmeilor vine c-o falcă-n cer și cu alta în pământ să-i prindă, calul spune lui Făt-Frumos să scoată din urechile lui o perie, un pieptăn sau o cute, care, aruncate îndărăt, se prefac într-un zid de piatră până-n cer, [într-]o pădure deasă, [într-]un munte sau o apă lată.

Se crede, îndeobște, că un astfel de cal de aceea e așa de puternic și de isteț, pentru că are mai multe suflete, având mai multe inimi.

APA VIE

Alexandru Machedon, ajungând în țara fericiților, dete peste împăratul Ivant, sub picioarele căruia curgea o fântână. Alexandru a întrebat ce e cu această apă și împăratul i-a spus că, atunci când omul îmbătrânește, vine și se scaldă în apa aceasta, care e ca aurul și întinerește ca de 30 de ani. Alexandru a luat și el apă de aceasta și a pus-o în sticle, ca să le aibă la bătrânețe, dar servitoarele lui i-au furat apa și, bând, s-au prefăcut, după unii în „Ursitoare", după alții în Dânsele (Iele). Apa aceea se zice, însă, că ar izvorî din munții care se bat în capete. Acolo, apa aceasta ar izvorî din două fântâni. Una cu apă vie și cealaltă cu apă moartă. Cu apa moartă zânele au prins la loc și au lipit oasele și trupul sfârtecat al lui Făt-Frumos, iar cu apa vie l-au înviat, făcându-l și mai tânăr și mai frumos de cum a fost.

Apa aceasta e foarte greu de luat, pentru că munții l-ar turti, atunci când se bat, pe acela care ar îndrăzni să se strecoare printre ei. Numai o jumătate de ceas, la amiază, se odihnesc și munții aceștia și atunci e momentul prielnic de a fura apă. Dar și atunci e pericol mare, pentru că, dacă prind de veste, iar încep a se bate și așa de cumplit se bat, încât nici păsările nu îndrăznesc să treacă pe acolo, că și pe ele le-ar turti.

„Voinicul cel fără tată", învățat de zâna cea bună, a luat apă în alt fel: la amiază, când Soarele era în cruci, înălță o prăjină, în vârful căreia legase o cârpă roșie. Munții s-au oprit din luptă și s-au uitat cu ochi bleojdiți la cârpă și nu se dumireau ce e, că nu mai văzuseră până atunci așa ceva. Voinicul s-a strecurat călare până la fântâni, a luat apă în ulcioare și a făcut cale-ntoarsă. Dar când să iasă, munții au prins de veste și s-au luat la trântă, strângându-se așa de strâns, încât au prins coada calului. De atunci au rămas caii cu coada jumătate de carne și jumătate de păr.

BURUIANA VIEȚII

Afară de apa vie, lumea basmelor mai cunoaște și o buruiană a vieții, pe care, însă, o cunosc numai animalele și cu care se pot învia oamenii și animalele moarte. Îndeosebi o cunosc șerpii. Și pentru ca să puie mâna pe ea, oamenii omoară un pui de șarpe, apoi așteaptă până vine mama puiului cu buruiana în gură. După ce șarpele și-a înviat puiul, părăsește iarba și omul poate s-o ia. Așa a făcut mama voinicului din poveste și tot așa au făcut iepurele, vulpea, lupul și ursul, adică:

N-aude,
N-a vede,
Na greul pământului,
Ușurelul vântului,

ca să scape pe stăpânul lor.

Miorița. Gravură în lemn de Marcel Olinescu.

X
A DOUA VIAȚĂ

MOARTEA

Moartea este un duh nevăzut, care vine la căpătâiul celui ce se pregătește să treacă pe lumea cealaltă și-i desparte sufletul de trup, în ceasul ce i l-au orânduit Ursitoarele.

Moartea, înainte cu multă vreme, se vedea ca orice om și o cunoștea toată lumea. Dar Dumnezeu a văzut că nu-i bine, pentru că cei ce o vedeau se speriau și, neștiind pentru cine vine, se văicăreau, ori fugeau și lăsau tot lucrul lor baltă, ori se luau la bătaie cu ea. Atunci Dumnezeu a hotărât să fie și ea, ca orice duh, nevăzută.

Pe vremea când se vedea, Moartea era o babă hâdă și urâtă și slabă, de i se putea număra coastele și i se vedeau toate ciolanele. Ochii îi erau duși în fundul capului, dinții erau mari și ieșiți în afară, iar fața îi era scofâlcită și smochinită, ca o prună uscată. Avea degete lungi și subțiri și purta o coasă în spinare. Ca să poată trece repede dintr-un ținut în altul, unde-o chema datoria, avea și aripi, dar pentru că, pe vremurile de demult, nu erau atâția oameni ca acuma, Moartea nu prea era grăbită. Avea timp să se hârjonească cu oamenii, care nu vroiau cu una cu două să-și dea sufletul în mâinile ei. Ba, dacă erau mai voinici, o prindeau și o încuiau undeva și atunci nu mai murea nimeni. Așa a făcut Ivan Turbincă, iar în alte povestiri, un mocan a fost acela care i-a furat coasa Morții și, atunci, iar o bucată de vreme n-a mai murit nimeni. Și de aceea Dumnezeu a făcut-o pe Moarte nevăzută, ca să nu mai sperie pe nimeni și nici ea să nu mai pățească nimic.

Oamenii mai de mult știau și ziua și ceasul în care vor muri. Dar nici asta n-a fost bine, că oamenii știind că au să moară la un anumit ceas, nu mai lucrau nimic, dându-se lenei, că ziceau: „Și dacă n-oi avea nimic, tot n-o să mor acum, ci o să mor atunci și atunci, cum știau ei". Ori spuneau: „Ce să mai lucrez, că mai am 2-3 ani și mor".

Dumnezeu s-a dus odată pe pământ cu Sf[ântul] Petru și, când a vrut, seara, să se odihnească, a tras la casa unui om, care n-avea nici cămașă pe el și nici fărâmitură de mălai de mâncare.

— Bine, măi omule, de ce nu muncești și te lași așa lenei; că doar văd că ești om în toată firea?

— Da', ce să-mi fac trudă degeaba, că și așa am să mor peste patru ani.

Atâta l-a scârbit pe Dumnezeu lenea și murdăria și nepăsarea acelui om, încât imediat a luat oamenilor din minte ziua și ceasul morții lor.

Moartea, se zice, că-și trimite vestitorii ei: Puterile slăbesc, se

suie amețeala la cap. Urechile vâjâie. Junghiuri și dureri chinuie oasele. Dinții cad; părul albește, ochii slăbesc. Moartea ia sufletul omului, fie că-l atinge cu aripă, fie că-l taie cu coasa, fie că-l săgeată.

Alteori îmbie celor bolnavi să beie paharul morții, o băutură amară. Omul, de voie, de nevoie, trebuie să guste și atunci sufletul se dezlipește de trup, ca o frunză de pe ram și iese ca un abur pe gura mortului.

Când nu poate doborî singură pe cineva, Moartea cere ajutorul bolilor.

Odată, Moartea nu se încumeta să dea piept, ca să răpuie un om voinic. Și cum se căina ea că e slabă, iată că se întâlnește cu Frigurile. Își dau bineț, ca prietene ce erau și Frigurile întreabă pe Moarte, de ce e așa de amărâtă. Atunci Moartea povesti toată tărășenia, iar Frigurile îi ziseră:

— Să vii să-l iei după o săptămână, că până atunci ți-l punem noi bine, de să-l iei numai c-un deget.

Și așa a și fost. Când s-a întors după o săptămână, omul era numai bun de moarte.

Alteori, ca să poată să-și îndeplinească slujba, încredințată ei de către Dumnezeu, trebuie să recurgă la înșelăciuni. Așa, odată, Moartea a plecat cu un om la drum. Omul însă nu vroia să moară și se tot ruga de Moarte să-l îngăduie încă vreo câțiva ani, plângându-se cât îl țineau baierile, uitându-se la mâinile și la picioarele lui și la trupul lui:

— Sărac trupul meu, cât te-am hrănit și cât te-am spălat și te-am îmbrăcat și acum o să pieri!

Moartea fu mișcată de văicărelile lui și pentru ca să nu-l sperie, așteptă până i se făcu sete și când omul plecat peste vadra cu apă suflă mai întâi peste apă, cum e datina, îi luă sufletul.

Sufletul acelui om, după o vreme, trecu pe acolo, cu Dumnezeu și Atotputernicul îi porunci să intre din nou în trupul rămas acolo, la marginea apei. Dar sufletul nu vru, căci se sperie, când văzu că mortăciunea aceea era putrezită și plină de viermi.

— Vai de mine, cât am fost de prost, că nu voiam să mă scoată din acest trup. Vai de mine cât e de urât și de scârbos! Și cât sunt acum de slobod!

Și atunci se rugă de Dumnezeu să nu-l pedepsească, punându-l să se bage din nou în spurcăciunea aceea de trup.

Dar după ce Dumnezeu orândui astfel ca Moartea să nu mai fie văzută, baba își făcu de cap, căci începu să taie la capete cu coasa, cum îi venea la îndemână. Și mai ales, ca să se răzbune de cele ce pățise, alegea tot oameni voinici, de care i-ar fi fost frică, dacă ar fi fost văzută. Și pierea atâta lume, încât Dumnezeu se puse pe gânduri. Chemă atunci pe Sf[ântul] Haralambie, care a prins-o și a legat-o bine cu un lanț de fier și astfel legată o ține și-o poartă

și azi. Numai pe vremuri de rea păcătoșenie a oamenilor, când dă Dumnezeu războaie și molime, atunci o lasă și Sfântul Haralambie mai liberă. Pe urmă iar o înlănțuie și nu-i dă drumul să meargă, decât la cei ce le-a venit soarta să moară.

Moartea își are și ea sălașul ei, unde, din când în când, vine și se odihnește, deși e un duh neobosit [ce]* umblă zi și noapte. Un mocan, căruia Moartea îi luase un miel, s-a luat după Moarte și a ajuns până la casa Morții. Casa Morții e foarte mare și c-o mulțime de cuie în care erau atârnate câte un ghem: unele mai mari, altele mai mici și altele de tot mici.

— Ce-s astea? întrebă ciobanul pe Moarte.

— Astea sunt ghemele cu firul vieții fiecărui om; când s-a mântuit firul, traiul omului s-a sfârșit și eu mă duc să-i iau sufletul.

Altă poveste spune că în loc de gheme, în casa Morții sunt candele, mii de candele aprinse; când se isprăvește untul de lemn din candelă, se sfârșește și viața omului de pe pământ...

Moartea face așa, cum se poruncește de Dumnezeu și de către Soartă. Ea, deci, nu face altceva, decât execută poruncile altora. De aceea i s-a zis că e nemiloasă, pentru că de multe ori a despărțit tineri care se iubeau, copii de părinți, lăsând de multe ori bătrâni sau copii fragezi fără sprijin. O singură dată s-a lăsat Moartea înduioșată de soarta unei femei, care avea 8 copii mici, fără nici un sprijin. Patru stăteau de o parte și patru de alta și plângeau de ți se rupea inima. Văzând sărăcia din casa lor și durerea copilașilor, i se făcu milă și s-a dus la Dumnezeu să-i spuie, că nu s-a îndurat să-i ia sufletul, întrebându-l ce se vor face copiii?

— Vezi piatra aceea?

Acolo jos era o piatră mică. Dumnezeu dădu cu cârja lui peste piatră, care se sfărmă în bucățele mici. Dintre ele se strecurară niște viermișori mici:

— Vezi viermișorii aceștia? Și de aceștia port Eu grijă. Du-te înapoi la femeie și-i ia sufletul.

Moartea s-a dus și a făcut așa cum i-a poruncit Dumnezeu, iar de copii a avut grijă oamenii mai bogați din sat.

SUFLETELE MORȚILOR

Îndată ce-a ieșit sufletul din corp în chip de abur pe gura mortului, el ia chip de porumbel nevăzut de ochii omenești, și zboară puțin deasupra mortului, fâlfâind din aripi. Îndată ce a închis ochii mortul, se deschide fereastra, ca să aibă pe unde zbura sufletul.

*. În text: „și" (*n. ed.*).

Sufletul, însă, orbit de lumină și neștiind unde se află, dă din colț în colț de odaie și, în urmă, obosit, se așează de s-odihnește într-un colț al odăii, sus pe lângă grindă. Iar când dă de fereastra deschisă, zboară afară.

Nedumerit el vede sfântul Soare și Cerul lui Dumneze și larga lume cu toate frumusețile, pe care bunul Dumnezeu le-a dăruit pământului și, cu teamă, dar și cu uimire, zboară de ici-colo, nemaisăturându-se cu vederea atâtor minunății, ce sunt noi pentru ochii lui. Zboară puțin departe de casă, apoi iar se-ntoarce și zboară pe lângă casă, până ce bocetele celor rămași și a femeilor plângătoare îl întristează, aducându-i aminte cine e și ce-a fost și de unde a ieșit. Atunci, trist, că tot ce i s-a dat să vadă, va pierde peste puțină vreme, se așează pe colțul streșinei de la casă, ori pe un capăt al bârnei de la cheutoarea casei și șade așa suspinând.

Începe atunci să-l chinuie o sete grozavă, căci sufletul suferă totdeauna după ce iese din trup, de un foc cumplit. Și caută apă. Dacă vede o fântână aleargă ca turturica rămasă singură de soțul ei și bea apă din ciutura plină, ori din oala cu apă curată pusă într-adins de oamenii casei, care s-au îngrijit de cu bună vreme să așeze o găleată ori o oală neînceputâ, ca să aibă sufletul unde să beie și să se scalde. Căci, după ce bea și se răcorește, sufletul se scaldă în apa aceea. Apoi se-ntoarce iarăși lângă casă.

Dar nu știe bietul suflet că oamenii casei s-au îngrijit să aibă apă nu la fântână, ci mai aprope, în calea sufletului, chiar pe fereastră. Aici i-au așternut o bucată de pânză albă și, pe ea, i-au pus un colac, o oală cu apă curată și făclie aprinsă. Și tot așa au făcut la căpătâiul mortului, ca să poată bea sufletul apă numaidecât. Sufletul, însă, în zăpăceala cea dintâi, e ca o păsărică, ce-a scăpat din colivie, n-a văzut nici apa de la căpătâiul mortului, nici [pe] cea de la fereastră. O vede el mai târziu. Că nici pe streașina casei ori pe cheutoare nu stă el multă vreme și iarăși dă ocol pe lângă casă și vine și la fereastra deschisă. Și acolo iarăși bea apă și stă pe pânza așternută, apoi zboară pe deasupra mortului, stă la căpătâiul lui, zboară la vreo icoană sfântă, care este în casă și, așezându-se pe ea, se uită de acolo, la ce se petrece în casă.

Și așa stă sufletul trei zile pe lângă casă și în casă, până se duce mortul la groapă. Atunci zboară și el pe deasupra convoiului și, când se fac stările sau stâlpii, stă și el pe deasupra convoiului și când nu se fac podurile legiuite pentru morți, se întristează și plânge. El e de față și vede toate și toate le judecă, veselindu-se când vede că trupul lui e plâns din inimă curată și că n-a intrat zavistia între neamurile lui pentru cele ce le-a lăsat pe pământul lor. Și se mândrește și se simte tare bine, dacă vede că rudele și cunoscuții lui țin tot rostul cel cuvenit morților. Iar după ce toată lumea a plecat din cimitir, sufletul rămas singur și fără de nimeni

pe lume, se așează pe crucea mormântului lui proaspăt și plânge. Dar dacă a murit omul fără lumânare, sufletul n-are voie să se așeze nici pe cruce, nici pe nimic, și-l dor aripile obosite și nu mai poate și atunci, în deznădejdea lui, se-ntoarce la streșina bisericii. Dar nici aici nu are loc de stat și de odihnă și astfel se chinuiește multe zile, alergând fără astâmpăr, între cer și pământ. Și numai făcliile aprinse în ziua de Rusitori, ori de ziua morților, ori în orice zi de pomenire a celor duși dintre noi și lipsiți de ușile bisericii, pentru toți cei ce-au murit fără lumânare, numai acestea îi dau liniște, pace și voie bună să se așeze undeva să se odihnească. Dar soarta asta o au numai sufletele celor morți departe de ai lor, în călătorii sau războaie și ale celor [de]* moarte năprasnică. De aceea, aprind creștinii la Rusitori lumini pentru sufletele celor chinuite, iar la moșii de primăvară și la cei de toamnă, li se răscumpără sufletele și ale acestora și ale tuturor, prin ulcica plină cu apă curată, ori cu vin și cu lumânări, lipite de toarta ulcicăi.

De aceea e bine ca, atunci când întâlnești pe câmp, ori în pădure, ori în orice alt loc un om muribund și n-ai o lumânare să-i aprinzi la cap, atunci în clipa când își dă duhul, să-i pui palmele la gură și să-i prinzi sufletul în palme - că e doar un vânt - și închis așa în palmele tale strânse, să-l duci până la biserică și acolo să-i dai drumul sub streașina ei. Așa cel puțin nu se va mai zbate în tot lungul și latul cerului, fără țintă și fără știre, ci își va aștepta pe lângă biserică, lumina lui Dumnezeu, pusă într-o făclie de ceară.

Iar după ce s-a făcut noapte, sufletul mortului se ridică de pe cruce și, neștiind încotro să apuce prin întunericul nopții, se întoarce pe drumul știut la casa mortului. El nu poate părăsi lumea aceasta șase săptămâni, ca să se ducă acolo unde se adună sufletele tuturora, adică să plece pe lumea cealaltă, a sufletelor. Aceste șase săptămâni le petrece cutreierând locurile prin care a umblat în viață și care i-au fost dragi, cât timp a fost în trup. Ori prin locurile cele în care n-a fost și pe care le-a dorit în toată viața lui. Își aduce aminte de toate câte le-a făcut în viață și de unele se mâhnește și de altele se bucură, pentru că acum are putință să le vadă limpede, prin ochii dumnezeiești și judecata sfântă.

În cele dintâi trei nopți după înmormântare, el, temându-se de întunericul nopții, vine la casa mortului și caută să intre în casă, izbindu-se de uși și de ferestre. Atunci, ca semn că a sosit, pocnește de la sine câte o icoană în casă. În urmă, văzând că nu poate intra, se așază pe pragul casei, unde cei în viață au grijă să-i aștearnă o bucată de pânză albă, o ulcică de apă și mucul aprins rămas din lumânarea ce-a ars pe pieptul mortului, în mâna lui.

După trecerea acestor trei nopți, el se duce în lume și nu mai

*. În text: „și ai celor cu" (*n. ed.*).

vine îndărăt, decât la zilele când se fac legiuitele pomeni după mort, la 6 zile după moarte, ori la două săptămâni. Atunci vine acasă și gustă câte puțin din toate mâncările și băuturile și, din când în când, vine pe puțină vreme, numai așa să ia parte la bucuriile și la durerile celor din casă. Iar dacă nu se fac pomenile legiuite [și] el vine și nu află nimic pentru el, atunci ia nisip și cenușă în gură și pleacă mânios și nu se [mai] întoarce niciodată acasă, dus fiind pentru totdeauna. După șase săptămâni, când i se fac pomenile, el lasă pământul și - dacă nu e duh rău, ursit să chinuiască lumea ca strigoi -, se duce la sorbul pământului, unde se adună cu alte suflete într-o gloată mai mare, spre a purcede prin văzduh spre apele Sâmbetei, până la Mărul lui Sf[ântul] Pătru, unde stă Sf[ânta] Maria și arată cărările către Rai și Iad. Dacă e sortit să meargă la Rai, el trebuie să treacă prin vămile văzduhului, singur sau purtat de îngeri și să plătească cuvenitele biruri.

Dacă, în timpul celor șase săptămâni, nu i se fac mortului praznicele cuvenite și toate rânduielile, atunci sufletul nemulțumit se arată celor vii în vise. După tâlcul acestor vise se descoperă nemulțumirea. De pildă, dacă le apare gol, înseamnă că trebuie să-i dea pomană haine, dacă îi flămând, să se dea de mâncare săracilor, dacă i-e sete, de băut etc. Dacă, însă, apare mereu în vis și tot e nemulțumit, atunci se aruncă pe fereastră o ceapă. Sufletul se supără și pleacă.

STRIGOII (MOROII)

Strigoii sunt sufletele năpăstuite ale unor anumiți oameni, care nu-și află odihna în timpul nopții, ci urmând o soartă groaznică, merg de neliniștesc somnul și viața cunoscuților lor și fac anumite fapte ce le sunt dicatate de însăși ființa lor necurată.

Strigoii se nasc ca orice copil, dar ei se cunosc, pe aceea, că la naștere au pe cap o tichie sau căiță, iar pe corp o cămașă. Un astfel de copil e născut de o femeie, care fiind însărcinată, a băut apă necurată, în care un drac și-a lăsat balele sau care a ieșit noaptea cu capul gol. Atunci Satan vine și-i pune pe cap o tichie roșie ca a lui, iar când copilul se naște, are și el tichia pe cap, dar aceea e de strigoi. Moașa, când i-o vede, i-o ia repede de pe cap și i-o rupe, să nu și-o mănânce singur copilul, că astfel singur se face strigoi. Strigoii se mai fac din copii nebotezați, sau care mor uciși de mama lor și din toți copiii care n-au fost crescuți cum trebuie. Se mai fac din oamenii care s-au vândut Diavolului și care își fac singuri moartea.

Strigoii nu sunt numai sufletele celor morți și care ies noaptea din cimitire, ci și sufletele celor născuți strigoi și care noaptea părăsesc trupul lor, și umblu prin lume să facă rele și blăstămății. Ei se cunosc pe aceea, că nu mănâncă usturoi și ceapă și se feresc de tămâie. Pe strigoi, numai cei născuți sâmbăta îi pot vedea și recunoaște. Strigoii au coadă, adică șira spinării le e prelungită în forma de coadă acoperită de păr. Ei mai au picioare de cal, mâini păroase și gură largă de căpcăun. Oricând se pot preface în cai sau [în] alte animale.

Strigoii se mai fac și din morții lăsați singuri peste noapte și pe sub care a trecut o mâță, un șoarece sau un câine. Românii au, în această privință, foarte multe credințe în legătură cu nașterea și viața strigoilor, de care se tem grozav.

Sufletele celor prefăcuți în strigoi, după un anumit timp de la moarte, se vor întrupa iar în oameni, dar care vor trăi în alte locuri, decât cele în care au trăit în prima lor viață. Dacă, însă, acolo întâlnesc pe cineva, care i-au mai cunoscut, fie om ori animal, mor subit și pentru totdeauna. Alți strigoi se prefac în fluturele cap de mort.

Ca să nu se prefacă în strigoi după moarte, celor bănuiți li se pune, la înmormântare, tămâie în orice deschizătură a trupului, ca să nu poată intra Dracul în el și să-i poruncească, sau li se pune un băț, ca să nu se poată ridica din mormânt. Dacă pe urmă tot ies din morminte, li se înfinge un par în sicriu, prin cap sau prin inimă.

Strigoii trăiesc o viață ca și aceea de pe pământ și chiar se înmulțesc tot așa ca și oamenii, prin trăire împreună.

Strigoii, când sunt vii, deoache. Mai ales cei cu sprâncenele îmbinate. Când sunt morți fac diferite blăstămății și sperie lumea. Ei vin pe pământ între oameni, între cel dintâi și al treilea cântat al cocoșului, mai ales pe noapte cu lună. Dacă nu au cui face vreun rău, atunci se încaieră între ei și se bat ca orbeții zicând: „Dau, dau, dar nu tai".

Strigoii obișnuiesc să vie mai des pe la casele lor, căci le pare rău după viața care au dus-o. Atunci nu fac nici un rău nimănui, numai oamenii se sperie când îi văd și se pot îmbolnăvi de ducă-se pe pustii.

Strigoaicele (Vidmele) sunt mai rele. Ele iau mana de la vite, ori de la câmpuri, mai ales în noaptea de Sfântul Gheorghe. Noaptea vin și vor să facă dragoste cu cei vii. După ce se iubește cu cineva, strigoiaca îi suge sângele și dimineața omul acela găsește pe corpul lui o pată roșie și o împunsătură ca de ac. Strigoaicele iau roua de pe ierburi și opresc chiar ploile. Pentru asta ele se feresc de a se scălda, căci de îndată ce-ar intra în apă, ploile ar începe să curgă, iar dacă vor să înece ogoarele sau câmpurile dintr-un anumit loc, se scaldă mai des în acea parte, oricât de adâncă ar fi apa, căci ele

Dansul strigoilor

nu se înecă. Ca să oprească ploile, strigoiacele pun într-o strachină tot felul de grăunțe, iar deasupra pun sămânță de cânepă și un ou și le amestecă tot până fac o turtă. Cât vor ține turta aceasta pe cuptor, va fi secetă, iar dacă o țin la reveneală, va ploua.

De strigoi te ferești miruind și ungând toate lucrurile cu usturoi.

În Bihor, la Armindeni, flăcăii ies afară și strigă:

— Auzi mă?
— Aud mă! răspund alții.
— Cine-i strigă,
Dracu-l frigă
Pe frigare
De cea mare!

Și cu asta, ei cred că înfricoșează pe strigoaice (strige).

Când oamenii află că un mort este strigoi, caută în cimitir să afle care mormânt este găurit sau are pământul lăsat. Ori duc acolo un armăsar negru, ori un cocoș negru și la care mormânt se oprește, acolo e mormântul strigoiului. Atunci, acolo, se face o nouă înmor-

mântare, ori dezgroapă pe mort pe ascuns și îi înfig prin inimă sau cap, o frigare ori un par, ori i se toarnă mujdei de usturoi pe gaura de lângă cruce, pe unde iese strigoiul afară. Gaura aceasta e numită „urcelnic" și după ea se cunoaște adeseori, care îngropat e strigoi.

Odată aflat strigoiul, el este „dres" după unul din obiceiurile arătate mai sus. Aceasta se-ntâmplă adeseori, când strigoiul devine primejdios, adică încep să moară prea mulți oameni din aceeași familie sau din același sat. Oamenii cred că atunci strigoiul își strânge neamurile și prietenii.

Mai e credința că strigoiul mort, ca să poată să vie pe pământ și să-și facă treburile ordonate de Necurat, are nevoie să se-n-tărească, adică să mai prindă puteri. Și nu se poate întări, decât sugând sânge de om viu, de cele mai multe ori de la rudele apropiate. Cel căruia i se suge sângele, găsește dimineața un punct roș pe piele după un somn neliniștit, are mereu dureri de cap și [simte o] slăbire generală. Iar după câtva timp moare. Altora le roade inima, ficatul, ori rărunchii. Câteodată poți scăpa de strigoi prin descântece, dar, de cele mai multe ori, oamenii nu pot scăpa altmintrelea, decât înmormântându-l din nou sau dregându-l.

Pentru descântec, se ia trei fire de busuioc și un ou ouat de-o găină neagră într-o sâmbătă pe la asfințitul Soarelui și se descântă în capul bolnavului de trei ori în trei zile după laolaltă, șoptindu-i acest descântec:

Un om mare, roșu,
Luă secure mare roșie
Înjugă doi boi mari roșii,
La carul roșu,
Jugul roșu,
Protapul roșu,
Roatele roșii
Inima roșie,
Roatele roșii,
Lisitele roșii
Osiile roșii,
Toate roșii,
Și plecară în pădurea cea mare, roșie,
Să taie un copac mare roșu.
Și sparse copacul mare roșu,
Și făcu stobori mari roșii.
Și îl puse în carul mare roșu
Și înjugă boii mari roșii,
La carul mare roșu
Și făcu un obor mare roșu
Și plecă la casa mare roșie
Și – închise viței mari roșii.
Și mulse vacile mari roșii
În găleata mare roșie
Și plecă la târgul mare roșu
Cu lapte roșu
Și strigă în târgul roșu:
Lapte roșu!
Moroii,
Strigoii,
Deochetorii,
Rămnitorii,
Moroaicele,
Strigoaicele,
Deochetoarele,
Rămnitoarele
Năvăliră.
Care cum lapte din târg luară,
Iinima,
Ficații,
Le plesniră,
N. rămase
Curat,
Luminat,
Ca steaua în cer,
Ca roua în câmp,
Ca maică-sa ce l-a făcut.

Strigoilor, ca oricărui duh necurat, le e frică de copii, care fiind suflete curate și nevinovate, au un înger păzitor mai puternic. De aceea, în ajunul Crăciunului și în noaptea Anului Nou, când se umblă la colindat, dracii, strigoii și orice duh necurat, fug de pe pământ.

Strigoii duc o viață cu totul aparte. Ei se adună în timpul nopții într-un anumit loc, de obicei o casă părăsită, sau în cimitire și pun la cale treburile lor. Între ei, trăiesc ca soț și soție, chiar dacă în viața de zi, pe care o au între oameni, fiecare are alți soți. Ziua lor fiind tare scurtă, între primul și al treilea cântat al cocoșilor, ei totuși, trăiesc destul de repede și de zbuciumat, pentru că ființa lor nevăzută poate să le ducă corpul lor cât de repede prin aer, unde vor ei. Când, din diferite motive, ei nu-și pot duce și corpul, ei merg numai cu ființa lor nevăzută de strigoi, cu duhul. Când se-ntorc, însă, ei trebuie să găsească corpul lor în aceeași poziție cum l-au lăsat, pentru că spiritul lor fiind orb nu mai nimeresc locul pe unde au ieșit și atunci, neputându-se întoarce înapoi în corpul lor, acesta rămâne mort de-a binelea.

Oamenii care, în timpul vieții lor, sunt strigoi, merg în fiecare noapte, când e lună nouă la hotarul satului, ieșind pe horn pe la miezul nopții, călări pe cociorve, pe mături sau pe lopeți. Acolo la hotar, se bat între ei cu ce au, ori cu melițele în loc de săbii, iar din gură strigă: „Tai, ni tai, tai, ni tai", că astfel s-ar omorî între ei. Bătaia între strigoi începe atunci când unul dintre ei strigă: „usturoi roșu" și încetează, când altul strigă „usturoi alb", sau când cocoșii cântă a treia oară.

Strigoaicele, înainte de a pleca de acasă, își adorm bărbații înconjurându-i cu niște buruiene fermecate. Strigoii și strigoaicele, ca să poată pleca de acasă zburând călări pe mături mii de kilometri în câteva clipe, se ung pe după urechi în jos pe gât cu o unsoare fermecată. Un om bănuind că și femeia lui e strigoaică, s-a prefăcut adormit și după ce i-a plecat femeia, s-a uns și el cu unsoarea aceea și a plecat călare pe o spangă de fier. La hotar a găsit mii de strigoi și printre ei și pe nevastă-sa. El, cu spanga, a început a da, spunând: „Dau și tai" și pe toți i-a ciocârțit. A doua zi a-ntâlnit pe ulițele satului mulți oameni și femei lovite și oblojite. Aceia toți erau strigoi și fuseseră în noaptea aceea la hotar.

Spre Paști și spre Sf[ântul] Gheorghe strigoaicele merg de se bat cu dracii la hotar. Atunci nu-i nici un drac pe pământ. Acolo, la hotar, strigoaicele fac foc mare și joacă. Dracii vin în jurul lor și nu le dau pace. Ele, însă, îi împung cu țăpoiul și le dau cu lopata în cap. Hârjoana asta face o larmă de se aude până departe. În noaptea aceea câinii și lupii, care aud zgomotul, urlă prelung și se ascund pe unde pot.

Astea toate le fac strigoii, pe când încă sunt în viață.

Strigoii, care ies din morminte, au şi ei adunarea lor în noaptea de Sf[ântul] Andrei. Atunci se adună în locuri anumite, mai ales prin cimitire sau biserici ruinate, unde se întâlnesc şi cu cei vii şi-ntind o horă mare în văzduh. Strigoaicele se prind şi ele, despletite şi dezbrăcate şi trag o horă drăcească, de i se umflă inima lui Belzebut. Chiuie şi fac fel de fel de învârtituri, în timp ce Crivăţul le fluieră, iar huhurezii şi cucuvaiele le ţin isonul.

Strigoii vin pe la casele cunoscuţilor, rudelor sau prietenilor, fie ca să-i mai vadă, fie ca să le facă vreun rău. Oamenii prind de veste şi atunci fac tot felul de vrăji, ung uşile şi ferestrele caselor cu usturoi, ori pun rug pe la icoane şi atunci ei nu pot pune mâna pe uşă, s-o deschidă. Ca să poată intra, ei strigă lucrurile din casă, să vie să deschidă: „Oală dechide-mi", ori „lingură deschide-mi", şi dacă lucrurile strigate nu sunt întoarse cu gura în jos, atunci ele capătă puteri de la strigoi, se dau jos şi deschid uşa. Dacă, însă, omul e prevăzător – şi de aceea e bine ca să ţinem lucrurile din casă cu gura în jos, una să nu le spurce muştele, cânii sau pisicile, dar şi pentru ca să nu poată da ajutor strigoilor, – atunci scapă.

Strigoii sunt deseori pomeniţi în basmele şi în poveştile, ba chiar şi în poeziile poporului român.

STAFIA

Stafia sau stahia este duhul unui mort, care rămâne legat de locul unde şi-a sfârşit viaţa, ca un fel de păzitor sau ştimă a lui. Ea nu apare în alt loc şi pe asta se deosebeşte de strigoi, deşi amândouă sunt duhuri şi seamănă cu trupul, pe care l-au părăsit. Şi deoarece împrejurările în care se dezplipesc sufletele de trup sunt foarte variate, şi stafiile vor fi de mai multe feluri.

În primul rând oamenii îşi caută singuri o stafie ocrotitoare pentru casele pe care le fac. Astfel, e obiceiul ca pietrarii să fure umbra cuiva, adică iau măsura umbrei cuiva cu o trestie şi apoi zidesc acea trestie în talpa zidirii. Omul cu umbra furată mai trăieşte 40 de zile şi apoi devine stafia acelei ziditi, adică geniul păzitor [al] acelei case. Meşterul Manole şi-a zidit chiar soţia în zid, când umbra n-a fost destul [de puternică] să ocrotească înălţarea bisericii.

Se caută mai cu temei să se ia măsura unui om, al cărui nume este Oprea sau Stan, sau al femeilor Stanca, căci Oprea opreşte duhurile rele de a se apropia de casă, iar de frica lui Stan sau a Stancăi, stă Duhul departe de casă.

Această stafie e oarecum un duh ocrotitor, binevoitor, deoarece sperie duhurile rele şi pe străini.

Morţii de moarte năprasnică însă, dau locului unde şi-au găsit moartea stafii rele. Ele sperie lumea care întârzie noaptea prin locurile acelea, unde s-a spânzurat sau s-a înecat vreun om sau unde a fost ucis vreun trecător.

Înfăţişarea stafiilor este ca cea omenească, dar sunt îmbrăcaţi în giulgiuri albe, roşii, negre sau galbene. Românii cred că sufletele – deci şi stafiile şi strigoii – au aceleaşi nevoi şi trebuinţe ca şi oamenii în viaţă. Aşa, despre stafii se crede, că ele se adună într-un loc unde ţin sfaturi şi fac petreceri. Locurile acestea sunt într-adins căutate, ca să nu fie tulburate de oameni şi de aceea au predilecţie pentru casele vechi (mai ales acelea în care s-au petrecut lucruri nu tocmai curate: hoţii, crime), case părăsite, cimitire etc. În casele părăsite se adună, de obicei, stafiile a căror case s-au dărâmat şi nu mai au ce păzi. Dacă şi de aci sunt îndepărtate prin dărâmarea ruinelor, atunci ele se supără şi umblă prin sate şi fac diferite răutăţi. Cea mai mare răutate pe care o poate [face]* o stafie e spaima.

VĂMILE VĂZDUHULUI

S-a văzut că atunci când Arhanghelul Gavril a poruncit să se oprească îngerii răzvrătiţi şi cu dracii acolo unde i-a prins ordinul

Înaintea raiului

*. În text: „da" (*n. ed.*).

lui, mulţi draci au rămas pe pământ, alţii prin ape, iar alţii în văzduh. Cei care s-au oprit în văzduh, după ce s-au dezmeticit de cele ce păţiseră, s-au adunat şi au început să se gândească şi să plănuiască, cum ar putea să fie de folos căpeteniei lor Scaraoschi.

S-or fi sporovăit ei multă vreme. Până la urmă au născocit o trăsnaie, adică să facă nişte vămi între cer şi pământ, unde să vămuiască sufletele oamenilor, aşa ca să nu se strecoare vreun vinovat în rai, ci pe toţi păcătoşii să-i prindă şi să-i trimeată în iad. Şi aşa au făcut. Între cer şi pământ sunt o mulţime de drumuri nevăzute, pe care sufletele trec spre rai. Dracii s-au aşezat la fiecare răscruce de drumuri, au înfipt nişte stâlpi ca la rohatcă, au aşezat un zaplaz de-a curmezişul drumului, ca să oprească trecerea şi şi-au hotărnicit vămile acolo. Nu se ştie câte vămi or fi până la cer. Unii zic că 7, alţii că 12, dar cei mai mulţi spun că ar fi 24, ba chiar 99.

După zaplazul vămii, se află un râuleţ, peste care sufletul trebuie să treacă şi să se spele de păcate.

Iată acum, cum se face trecerea prin vămile văzduhului. Cum ajunge un suflet la vamă, îi ies înainte nişte drăcuşori, care îl opresc. Vine apoi vameşul, care e mai mare peste ei, şi dintr-o carte mare cu foi negre scrise cu cerneală albă, citeşte toate păcatele care trebuiesc vămuite la vama aceea. Că fiecare vamă numai un fel de păcate vămuieşte. Aşa sunt: vama hoţilor, vama ucigaşilor, vama mincinoşilor, vama beţivilor, vama vrăjitoarelor, vama intriganţilor, vama lacomilor, vama celor care fac nedreptăţi şi multe altele.

Vameşul citeşte din cartea lui, iar îngerul păzitor al sufletului din cartea lui cu foi albe scrise cu cerneală neagră. Iar un drac ţine un cântar şi cântăreşte păcatele. Dacă păcatele sunt mai grele, atunci sufletul e luat de subsuori de către drăcuşorii care servesc vămile şi dus la iad. Dacă, însă, sufletul n-a făcut nici un păcat din cele ce se vămuiesc la vama aceea, sau a făcut păcate prea mici, sufletul trece prin vamă, trece şi prin apa din dosul vămii, de se curăţă şi pleacă mai departe să treacă prin celelalte vămi, unde se petrece acelaşi ceremonial. Dacă sufletul a putut trece toate vămile, îi mai rămâne cea mai grea încercare: trecerea punţii raiului. Aceasta e o punte lungă-lungă, dar îngustă şi groasă cât o unghie şi ascuţită ca o muchie de cuţit. Dacă sufletul a făcut păcate şi le-a putut trece pe la toate vămile, prin cine ştie ce indulgenţe sau vicleşuguri, aci i se înfundă, că nu mai poate trece, mai departe, ci cade de pe ea, dedesubt, unde e o prăpastie adâncă şi întunecoasă ca o noapte fără stele. Din fundul ei se aud urlete de jivine şi de fel de fel de balauri, ce sălăşluiesc pe marginele unui iezăr mare de pucioasă, prin care se ajunge la iad.

Dar nici sufletul fără păcate nu trece aşa uşor. Nu-l sperie nici îngustimea punţii şi nici bezna de sub picioare şi nici urletele

Sf[ântul] Petru

jivinelor din iezărul păcatelor, dacă are sufletul neînfricat şi credinţa în Dumnezeu. Îşi face o cruce şi o rugăciune către Prea Înaltul şi merge înainte, ca pe drumul drept, pentru că ştie lângă el este îngerul lui păzitor, şi că dracii l-au părăsit la capătul punţii şi n-are cine să-l mai ispitească. Dar la mijlocul punţii îi ies înainte o mâţă şi un câine. Mâţa se repede la suflet, ca să-l dea jos de pe punte. Ea vine cu toate momelele pământeşti să-l amăgească şi să-l răstoarne în iadul întunecat. Acolo e însă câinele credincios, care se repede la mâţă şi n-o lasă. Se încinge o bătaie strașnică între aceste două animale mai apropiate sufletului omenesc. Vine atunci un om, şi dacă sufletul are o para la deget, o dă şi scapă, trecând puntea până la poarta raiului, unde e primit de Sfântul Petru, care, după ce-i ascultă faptele, îl lasă înăuntru. De aceea e obiceiul ca să se puie la degetul mortului o lumânare, ca să poată vedea puntea când o va trece peste întunericul iadului şi o para, care s-o dea vamă omului de pe punte. Peste această punte se sfârşeşte drumul lung şi fără întoarcere al sufletului după moarte.

RAIUL

Raiul e o grădină frumosă, cum nu și-o poate închipui minte[a] omenească. Dumnezeu a adunat acolo tot ce e mai frumos pe lumea aceasta. Și așa e raiul față de pământ, cum e palatul lui Vodă, față de coliba săracului. Nimeni nu-i știe capătul și poate să fie tot așa de întins ca pământul, dacă nu mai mare. El e așezat în cerul al 9-lea și în el sunt curțile și palatele lui Dumnezeu. Tot raiul e o grădină plină de fel de fel de pomi, care mai de care mai frumoși și cu poame mai dulci ca mierea. Prin pomi sunt mii și milioane de pasări de tot soiul, una mai frumoasă ca alta, cu pene în toate culorile, de-ți iau ochii și care au un viers așa de minunat și niște cântece așa de frumoasse de-ți fermecă mințile. Cântece de acelea n-a fost ureche omenească să le fi auzit și nici minte să și le închipuie. Toată grădina e ca un covor de iarbă verde, smălțată de cele mai frumoase și mai pline de miroasnă flori, în mii de culori, printre care lucesc merele de aur căzute din pom. Printre pomi curg pârâiașe de apă rece ca gheața și limpezi ca lacrima. Malurile sunt împodobite, din loc în loc, cu poiene cu iarbă verde ca smaragdul, printre care lucesc flori în toate culorile pietrelor prețioase. Nu se află zugrav să le poată picta și poate nici culori să se apropie de ele.

Poamele nu se mai sfârșesc niciodată, iar când luau Adam și Eva câte unul, creștea altul în locul lui.

În mijlocul raiului este un munte de sticlă, pe al cărui vârf crește mușchi și verdeață, dar de suit nu se pot sui decât aceia cărora

Raiul

îngerii le aruncă o scară de aur. Pe amândouă părțile acestei scări sunt lumini ca niște stele. Sufletele celor buni, precum și îngerii, sfinții și arhanghelii se plimbă de colo până colo și o duc într-o necontenită desfătare și preamărire a lui Dumnezeu. Ici și colo sunt mese întinse sub pomi, ori pe iarbă verde și toată lumea petrece, dar fără să bea și să mănânce ca la praznicele noastre, până-și uită oamenii de ei.

Iisus Hristos umblă cu o trăsură cu cai și toți copiii când îl văd fug în calea lui, că le dă daruri frumoase și le vorbește blând. O ceată de îngeri îl urmează, cântând și jucând. În altă parte Maica Domnului cu o mulțime de mame stau de vorbă și vorbesc despre copiii lor. Iar Dumnezeu stă în palatele lui, la sfat cu sfinții și, din când în când, se mai uită pe pământ, să mai vadă cum merg lucrurile.

IADUL

Iadul se găsește sub pământ, în măruntaiele lui. Acolo e un ținut întins cât pământul și-i înconjurat cu ziduri înalte, de nimeni nu le-ar putea sări, de acea nimeni nu s-a mai întors de acolo. Doar Iisus Hristos și cu Maica Domnului au fost în iad, dar au întrat și au ieșit tot pe poartă. Tot așa a făcut și Sf[ântul] Ilie, când s-a dus să ia înapoi Soarele și odoarele furate de Scaraoschi.

Iadul

La intrarea în iad sunt niște porți grele de fier. Tot iadul e ocupat de râuri de foc și de smoală, de feluri și feluri de unelte cu care dracii chinuiesc sufletele păcătoșilor. Iar în mijlocul Tartarului – așa se numește tot locul pe care stă iadul – sunt palatele lui Scaraoschi, în care se găsește tronul lui de aramă, că aur n-a găsit Belzebut în iad.

Când se deschid porțile, păzite cu strășnicie de cei mai afurisiți draci, se văd trei rânduri de morți, ce stau drepți cum stau cătanele în front. Numai cei din rândul al treilea pot vorbi, restul stau nemișcați ca pietrele. Dracul, în ambiția lui, a vrut să-l ajungă pe Dumnezeu, dacă nu să-l întreacă. Rândurile aceste[a] de morți de la intrarea iadului ar vrea să imite șirurile de heruvimi și serafimi de la intrarea Palatului Domnesc.

Cât e cerul de înalt, pe de trei ori e iadul de adânc, pentru că sunt mai mulți păcătoși pe pământ decât credincioși.

Așa, după spusese unora care s-au întors de acolo – adică au fost ca morți câteva ceasuri, o zi sau chiar două și pe urmă, s-au făcut bine și în timpul acesta, sufletul lor a fost în iad – Tartarul ar fi cam astfel alcătuit. În mijloc s-ar găsi o casă mare, mare și întinsă, că nu i se mai cunoaște capătul. Casa e-mpărțită în 4 camere: în camera I-îi, femeile ce și-au înșelat bărbații, sunt cufundate în niște cazane mari, sub care arde un foc mare. De sus le cade smoală aprinsă pe cap. În camera a II-a se găsesc preoții, care și-au râs de harul lor preoțesc și au păcătuit. Ei atârnă spânzurați de degetul cel mare de niște cârlige, iar dedesubtul lor arde un foc nestins, care-i arde. Ei simt durerea, dar carnea lor se reface mereu. În altă sală, fiecare păcătos e chinuit după felul păcatelor făcute.

În afara acelei case se-ntinde un ținut așa ca o țară, cu dealuri, văi și ape. În tot locul se ridică vreun loc de chinuire pentru păcătoși după felul păcatelor lor. Așa, cel care a furat un bostan ori un coș de mere, ori de păpușoi, le cară în iad pe un munte ascuțit ca o piramidă. Tot ce a furat îi atârnă acum ca plumbul și, cum ajunge sus și vrea să-l așeze, îi scapă coșul din mâini și se duce de-a rostogolul înapoi până în vale. Și el iar trebuie să-l ridice și iar îi cade. Cel ce-a spus minciuni, stă cu fața în sus și un șarpe de pe o răchită, îi picură venin în gură.

Cel ce-a furat bani, duce un sac de bani grei în spate, până-i curg nădușelile și un drac merge după el și-l tot împunge cu o furcă, nelăsându-i nici o clipă de odihnă. Cel ce-a furat haine e plin de răni pe corp și dracii i le deschid mereu, nelăsându-le să i se vindece. Zgârcitului îi stă înainte un morman de fiare ruginite și el crede că e aur și le vântură cu mâna, sticlindu-i ochii de bucurie. Cine n-a dat de pomană mâncare, e veșnic flămând și ar mânca de toate și nu găsește. Cu ochi hulpavi așteaptă să cadă firimiturile de la masa dracilor și se reped, bătându-se și zgâriindu-se, să înhațe cea mai mică bucățică. Cel ce-a făcut să cadă părul cuiva, e luat de păr de câte un drac și lăsat să cadă de sus până în fundul iadului. Cel ce-a lucrat duminica și sărbătorile, i se trece sufletul prin trei pietre de moară.

În iad sunt trei mori ce umblă ca vântul și macină numai suflete păcătoase. Morile sunt de vânt, iar aripile sunt pline de sufletele păcătoase ale celor ce-au furat din visteria statului. Cei ce au băut averea copiilor lor sau celor încredințați lor, stau pe marginea unei ape și când vor să bea, apa se retrage, iar de mâncare le dă dracii numai bucate sărate. În tot locul vezi spânzurători, oameni care trag la care grele, ori care suie poveri în spinare și drăcime peste tot.

Iar pe câte un deal vezi câte un cuptor încins de foc, în care ard cei păcătoși, iar dracii îi împing cu frigări de foc și-i întorc cu cociorvele. Râuri de smoală aprinsă curge prin toate părțile și prin fumul, putoarea și bezna iadului, numai ochii dracilor sticlesc mulțumiți de vaietele păcătoșilor, ce-și așteaptă mântuirea.

ANTIHÂRȚ

E un Hristos mincinos. El va apărea în ziua de apoi și va începe să predice o religie nouă. Are să fie urât și rău la inimă. Tot ce va predica, va fi minciună și tot ce va spune, va fi ca să înșele lumea, iar cei ce vor crede în el, vor merge în chinurile iadului.

Se va naște dintr-o fecioară, care n-a cunoscut bărbat, dar acea fecioară va fi Talpa Iadului și va fi de o sluțenie îngrozitoare. Antihârț va fi întruparea duhului rău și necurat. El va apărea înainte de sfârșitul lumii, când Dumnezeu va avea [sic!] să puie capăt acestei lumi și va anunța astfel judecata cea de apoi și viața cea veșnică.

SFÂRȘITUL PĂMÂNTULUI

Când se va apropia mântuirea lumii, va fi mai întâi o secetă grozavă. Cerul va fi mereu limpede, doar numai când și când va trece câte un nor alb și mic, dar va fi așa de sus, că picătură de apă nu va cădea. Pâraiele vor seca; vor seca și râurile cele mai mari și apă din ceruri nu va cădea. Soarele va arde ca un foc și la toți li se va părea că Soarele e mai aproape și mai mare. Câmpurile

vor fi arse, ierburile uscate; ars şi fără rod va fi tot ce va semăna omul. Vitele vor pieri şi de foame şi de sete. Va fi o foame îngrozitoare, când însuşi copilul va ţipa în pântecele maicei sale. Nu se va găsi nici mâncare, nici băutură şi oamenii se vor bate pentru un codru de pâine.

În acest timp de nevoie şi lipsă, va apărea Antihârţ umblând cu un car închis, în care va zice că e pâine, însă înăuntru nu vor fi decât putregaiuri de arbori, şi cu un alt car, în care va fi un poloboc, ud pe dinafară, dar înăuntru va fi gol şi uscat. Cu ele va căuta să înşele lumea, spunându-le oamenilor: „Veniţi la mine, că eu sunt mai bun decât Dumnezeu. El vă pedepseşte cu foamete şi cu sete, iar eu, iată, vă dau vouă şi pâine şi apă, numai să vă supuneţi mie şi să-mi daţi ascultare".

Lumea va alerga năucă după el şi-i vor cere şi-l vor ruga [cu]* lacrimi şi în genunchi şi se vor închina lui şi-l vor asculta. Iar Antihârţ îi va trimite să-şi ia singur fiecare ce doreşte şi vor găsi putregaiuri şi gol şi se vor amărî şi nici plânge nu vor putea. Şi se vor bate cu capul de ziduri şi pietre, că au fost înşelaţi.

Antihârţ va cutreiera pământul înşelând popoarele, până va ajunge la Ţarigrad. Acolo îi vor ieşi înainte Sf[ântul] Enoch, Sf[ântul] Ilie şi Sf[ântul] Mina, adică singurii sfinţi care sunt cu trupurile în ceruri şi vor căuta să-l oprească, strigându-i: „Ce vii tu să înşeli lumea în nevoie şi să-ţi baţi joc de suferinţele oamenilor?! Du-te înapoi în focul nestins de unde ai venit şi unde îţi este dat să locuieşti!"

Antihârţ, însă, se va înfuria şi va scoate sabia şi va tăia capul sfinţilor. Sângele lor va curge ca un izvor şi va inunda pământurile din jurul Ţarigradului, până-n pieptul cailor. Iar în jurul lui, pământul se va aprinde de o atât de mare nelegiuire şi va arde de parcă ar fi cărbune, până la o adâncime de 9 coţi. Atunci Dumnezeu se va îndura şi va da un vânt groaznic, de va astâmpăra arşiţa şi focul. Dar aşa de iute va zbura vântul, încât va lua coada boului şi o va îndoi pe spate.

Vântul va ridica cenuşa pământului până la ceruri, de se va întuneca Soarele şi va părea ca prin ceaţă. Cenuşa toată va merge în mare şi se va lăsa pe apa mării, înnegrind-o. După asta va veni o ploaie turbată, ca un potop, de va spăla toată faţa pământului şi-o va întoarce de nu se va mai cunoaşte cum a fost. Acolo unde va creşte urzica, se va înălţa portocalul, iar în locul bozului-chiparosul. În urmă se va scula rusul din ţara rusească şi va cuprinde Ţarigradul şi atunci va veni judecata de apoi.

*. În text: „în" (*n. ed.*).

JUDECATA DE APOI

Când va fi învierea morţilor, cu multă vreme înainte semne prevestitoare se vor arăta, dar mulţi le vor vedea şi foarte puţini le vor cunoaşte. Ziua cea mare va cădea într-o duminică şi va fi atunci ziua întâi a Paştilor. Voievodul Cerurilor, Arhanghelul Mihail cu trâmbiţa lui de argint va trâmbiţa la miezul nopţii şi se vor ivi trupurile din pământ, aşa cum ies paianjenii; şi iar va trâmbiţa înainte cântării cucoşilor şi se vor zidi membrele şi bucăţile trupurilor împreună şi va fi aşa cum au fost odinioară pe pământ; şi iar va trâmbiţa înspre zorii zilei şi vor intra sufletele în trupurile pe care le-au avut pe vremuri, şi vor purcede cu bucurie pe pământ şi va fi mare veselie, că se vor cunoaşte fiii cu părinţii şi rudele între ele şi cunoscuţii cu prietenii şi se vor bucura de regăsirea lor şi va fi tot pământul în strălucire.

Toată lumea va fi ca de treizeci de ani. Toţi vor fi de aceeaşi vârstă: copiii vor creşte, iar bătrânii vor întineri. Tot trupul şi tot sufletul va învia. Nimeni nu va mai rămânea în pământ şi nici un suflet în rai sau în iad. Toţi vor porni spre scaunul de judecată, iar pruncii vor creşte în drum.

Şi va trimite Dumnezeu îngerii săi pe pământ şi vor lua cinstitele vase ale bisericii şi sfintele cărţi şi le vor ridica la cer, iar toţi drepţii îi vor urma şi vor purcede întru întâmpinarea lui Iisus Hristos, carele primind toate aceste vase, le va aşeza în palatele lui Dumnezeu în cămara cea sfântă. Iar duhurile cele rele, care au chinuit lumea precum şi cele viclene, care au cântat prin biserici mincinoase şi au dus pe credincioşi pe drumuri greşite şi tot ce este sământă de rău şi suflet dăruit Diavolului, pe tot pământul de la răsărit până la apus, se vor alipi de Antihârţ. Iar Profetul acesta mincinos, văzându-şi oastea aşa de numeroasă, se va îngâmfa şi, încrezându-se pre sine, se va înălţa până la ceruri şi se va pogorî până la iad, anunţându-şi împărăţia sa. Iar cei ce îl vor urma vor înălţa din nou viţei de aur pe altarele lui Dumnezeu şi însuşi Antihârţ, în îngâmfarea lui va prinde şi va jertfi pe altarele cele noi, pe sfinţii Ilie, Enoch şi Ioan Mina de la Sărvelnic, tăindu-le capul.

Atunci se vor pogorî îngerii pe faţa pământului şi-l vor aprinde şi va arde 400 de stânjeni în adânc şi se vor sfărâma toate măgurile şi munţii cei înalţi şi vor pieri toate dobitoacele şi hiarele şi toate gadinele şi păsările şi nu va mai fi nici un om viu pe pământ.

După asta se vor porni patru vânturi mari dinspre răsărit şi vor sufla toată cenuşa şi scrumul cu toată spurcăciunea şi va curăţa faţa pământului, care va rămânea netedă şi albă ca o hârtie. Şi va prinde

glas atunci pământul și va striga de va răsuna întreaga lume: „Iată, azi sunt ca o floare curată înaintea ta, Doamne!" și umplându-se de multă mireasmă, se va închina înaintea lui Dumnezeu.

Atunci, cu mare pompă și cinstire se va coborî Sfânta Cruce pe pământ și va lumina ca Soarele. Înaintea ei vor merge armate nenumărate de îngeri, care vor străjui-o. Tot atunci se va arăta și semnul venirii fiului Omului: Iisus Hristos cu putere multă de îngeri se va pogorî pe norii cerului și, așezându-se pe scaunul judecății, va judeca viii și morții și va plăti fiștecăruia după faptele sale. Va așeza pe cei drepți de-a dreapta și pe cei păcătoși de-a stânga.

Iar pe Antihârț îl va ridica Iisus în slava cerului și-l va ține acolo cu puterea lui, iar Antihârț nu va putea scăpa și va sta în văzduh ca țintuit, neputând nici mișca. Iar duhurile cele rele vor vedea toate acestea și tare se vor înfricoșa, iar cei păcătoși vor crișca dinții și, turnându-și cenușă în cap, vor zice: „Unde este puterea ta, cu care ne-ai înșelat? Am văzut din slava lui Dumnezeu, că iată vine Iisus Hristos și ne va arunca pe noi în focul cel nestins și în întunericul cel neosăbit. Și va fi mare vaier și scrâșnire de dinți."

Iar Fiul Omului va ucide pe Antihârț numai cu puterea rostirei cuvântului. Îngerii vor trâmbița atunci către toate văzduhurile și vor striga cu glas mare din cer către pământ: „Gătește-te și te pregătește ca o mireasă, că iată, în curând pogorî-se-va Mielul cu mare alai peste tine și mare județ va dace". Și se va auzi glas peste toată lumea de la margine până la sfârșitul pământului în beznele cele întunecate.

Atunci se vor porni toate puterile îngerești de la marginele cele mai depărtate ale cerului și toate armiile arhanghelilor și chiar îngerii cei cu ochi mulți, neadormiți de nici o veghe, serafimii cei cu 6 aripi, vor forma 9 cete de îngeri, care vor alcătui alaiul cel mare al Marelui Judecător. Alaiul acesta se va pogorî, așa cum sunt datinele la regi și împărați, dar va fi și mai măreț, întrecând tot ce s-a văzut pe vremelnicul nostru pământ, căci fără număr va fi îngerimea și neasemuite vor fi comorile scoase din visteriile cerului și pe care îngerii le vor purta și vor împodobi drumul lui Iisus Hristos. Cădelnițî nenumărate vor înălța încă pe pământ. Și va fi pământul ca o prelungire a raiului. Atunci îngeri și arhangheli în haine albe și fire de aur, ce vor străluci ca luceferii, vor pogorî pe pământ Ierusalimul cel de sus și tronul de aur al Fiului Omului, din care va face judecata cea mare. Iar după ei, înconjurați de sfinți și de apostoli și de mari puteri de serafimi și arhangheli, cu făclie ce vor lumina ca Soarele și cântând: „Sfânt, sfânt, sfânt este Domnul Sabaot, plin e cerul și pământul de mărirea lui" se va pogorî Marele Judecător, Fiul Omului și al lui Dumnezeu, cu putere și mărire întru împărăția cea fără de sfârșit.

Și va fi așa ca și cum Soarele se va coborî pe pământ. Și așezându-se Iisus pe tronul său, înconjurat de sfatul său, îl vor vedea atunci toate semințiile pământului și fiecare suflet de om, care a trecut peste acest pământ. Și se vor închina lui și vor sta prosternați la pământ în fața lui, cu frică și cu nădejde.

Cerurile vor rămâne atunci goale și deșarte, căci toate cele spre ființă lumească se vor fi coborât pe pământ; și îngerime și toți sființii.

Atunci trâmbițele de judecată vor suna în cele patru vânturi, stele vor cădea din ceruri, iar Luna și cu Soarele vor lumina împreună, stând de față la această cumplită judecată. Iadul se va ridica atunci din întunecimele adânci ale beznelor și va veni deasupra feței pământului în stânga judecății. Toate semințiile omenești vor veni pe rând la judecată, iar fiecare va apare înaintea tronului, străveziu de faptele sale și cu sacul de păcate atârnate de gâtul lui. Mai înainte vor veni duhurile cele necurate și nedrepte. Cu aspră judecată Iisus îi va judeca și pedeapsă grea va lăsa să cadă pe capul lor, sortindu-le întunericului celui nepătruns, unde este scrâșnirea dinților și viermii cei neadormiți.

Și atât este de adânc acest întuneric neosăbit, încât dacă ar ridica un voinic o piatră și ar arunca-o în acest întuneric, ar trebui să meargă trei ani până va ajunge în fundul iadului.

Și după asta se vor judeca toți cei care au crezut în stele, în Lună și-n Soare, în zei elinești sau în animale, adică toate semințiile care n-au crezut în Tatăl, Fiul și Sfântul Duh. Pre aceștia, după ce îi va certa cu aspră vorbă, îi va mâna în matca focului spre veșnică curățare.

După asta vor veni jidovii care au răstignit pe Domnul Hristos și toți cei care au știut de El și n-au crezut, ci s-au închinat mai departe la Dumnezeii lor falși. Pre aceștia îi va mâna dedesubtul pământului, în Tartarul cel cumplit și plin de foc.

După aceea se vor judeca creștinii botezați, după rangurile și credința lor. Întâi vor veni patriarhii, apoi vlădicii, arhiereii, călugării, preoții, târcovnicii, diregătorii popoarelor și ai noroadelor și mai la urmă poporul. Fiecare preot va veni cu ienoriașii lui și va da seama de ei și de felul cum i-a păstorit. Așișderea vor da seama și de feciorii lui. Fiecare ins va fi ascultat și fiecăruia, Domnul Dumnezeu îi va da răsplătire după faptele ce le-a săvârșit. Și se va împărți tot norodul în două părți: cei drepți vor sta la dreapta lui Iisus Hristos, iar pe cei păcătoși în stânga lui. Și vor lumina cei drepți ca Soarele și se vor veseli, și cântări de slavă vor ridica până la Dumnezeu Tatăl, iar pe păcătoși îndată îi va lua îngerii cei nemilostivi și cu diavolii și-i vor duce în iad. Și vor cădea în bezna iadului așa cum au căzut îngerii lui Lutifer și va mișuna iadul de ei, ca viermii într-un hoit.

Iar după asta se va deschide raiul cel luminat şi se vor bucura dreptii laolaltă cu îngerii. Şi cât număr va fi de îngeri, va fi şi de oameni drepţi. Atunci va face Dumnezeu cer şi pământ nou şi de la judecată înainte, nici nu se vor mai însura, nici nu se vor mărita, nici nu va mai fi grijă, nici suspin, nici pizmă, nici război, nici gânduri, nici grai, nici durere şi nici dor, nici grijă de aur şi nici de arginţi, nici dragoste şi nici moarte, nici schimbarea anilor şi nici ceasuri. Ci va fi tot o zi şi va fi o turmă şi un păstor şi atunci va fi împărăţia păcii cele[i] veşnice, a iubirii de oameni întru Hristos, a cărei cinste şi slavă va fi în vecii vecilor. Atunci se va isprăvi şi cearta cea mare între Dumnezeu şi Diavol, căci nici picior de diavol nu se va mai putea ridica până la împărăţia lui Dumnezeu, care va fi una şi veşnică.

Miorița. Gravură în lemn de Marcel Olinescu.

ADDENDA

Miorița. Gravură în lemn de Marcel Olinescu.

CUTREMURELE ÎN MITOLOGIA ROMÂNEASCĂ

Cutremurul îngrozitor din luna noiembrie 1940 a avut darul nu numai să scormonească „măruntaiele pământului", straturile și faliile de țărână – pe care tot alte dezastre le-au așezat, – ci mai ales în faliile sufletului nostru, sub multiplele straturi de civilizație, de încredere rațională în legile imuabile ale științelor noastre savante. De sub toate aceste straturi au ieșit la suprafață porniri instinctuale, sentimente primare, și, – de ce să nu o spunem fără să ne rușinăm – niciodată ca acum nu s-a căutat încredere și întărire sufletească, nădejdi și siguranță, în credința strămoșească, în Dumnezeu, dar mai ales în prezicerile bătrânilor iluminați, în profețiile gromovnicilor și în toate credințele superstițioase ale poporului.

Acolo unde mințile înspăimântate, descumpănite din comoditatea încrederii lor, văd falimentul științei, e explicabilă această orientare spre misticism, spre superstiție. Superstițiile au fost în toate veacurile, pridvorul adevăratei credinți, calea Damascului pentru orice neofit. Or, toată această lume, ce, din dezabuzare livrească și din dezamăgire, caută altă cale, vrea să pornească de la început, de la primar, din instinct sau din teamă.

Dintre toate nenorocirile ce se abat asupra omului căutând cu diavolească stăruință să-l distrugă, desigur că cutremurul pare mai înfricoșător. Orice altă năpastă poate fi în cât de mică măsură evitată sau cel mult întârziată, poate fi prevăzută și înconjurată cu anumite mijloace de prevedere. Chiar moartea a fost primită de om, ca o pedeapsă divină a păcatului strămoșesc, ca un termen de neclintit al vieții noastre pământești și care, la rigoare, mai poate fi amânat. Cutremurul, însă, intră în domeniul neprevăzutului, al necunoscutului, al necuprinsului, al lumii, pe care de atâtea veacuri o sondăm, pe care în zadar încercăm s-o învingem, s-o cucerim ca pe o altă Americă, dar de care ne temem, ne înfricoșăm, pe orice teaptă de cultură am fi.

Acest mare infinit al „lumii de dincolo" de mijloacele noastre de percepere, a influențat sufletul poporului mai puternic decât credința, dragostea și supunerea ce-o datorăm Tatălui Ceresc. Observațiile necomplete ale tuturor fenomenelor naturale, anumite coincidențe bizare în succesiunea unor manifestări cerești, o imaginație aprinsă de frica de întuneric, unele neliniști și stări sufletești greu de explicat, toate acestea puse în legătură unele cu altele, de către minți aplicate spre speculații filosofice, au fost încadrate în singurul concept filosofic despre lume și om, pe care

îl are omul de la sate, acel religios. Așa se explică noianul de credințe superstițioase, de mituri, de legende cu care poporul își colorează, își pigmentează credința lui în Dumnezeu, mituri și superstiții mai puternice de multe ori decât însăși credința.

Credințele și miturile despre cutremur sunt foarte numeroase în mitologia noastră românească. Cutremurele au înfricoșat totdeauna pe om, dar mai ales pe omul primitiv. Toate mitologiile antice indiene, greco-romane sau scandinave i-au dat o mare însemnătate, atribuind-o mâniilor zeilor. Fie că pământul se cutremură ori de câte ori Zevs sau Jupiter își descarcă supărările sale capricioase, ori când Hephaestos și Cyclopii loveau furios ciocanele pe nicovalele atelierelor lui subpământene, fie că se clătina scuturat de furiile neputincioase ale unor zeități minore ca Typhon-ul grec sau Locke, scandinav (zei turbulenți, răutăcioși, asemănători întrucâtva cu Aghiuță ori Michiduță din mitul românesc), miturile antice nu recunoșteau drept cauze ale cutremurelo de pământ decât izbucnirile capricioase ale zeilor. În felul acesta, cutremurul nu era socotit drept o pedeapsă a păcatelor omenești, ci ca o răzbunare a unor supărări trecătoare sau a unor nedreptăți, ce se întâmplau în lumea olimpiană a zeilor.

Cu totul altfel e privit cutremurul pământului în mitologia românească. Din marele număr de mituri și legende, pe care poporul românesc le-a creat ca să explice cutremurul, el este atribuit mai multor cauze. Astfel românii cred că pământul se clatină în urma:

1. mâniei lui Dumnezeu, ca o pedeapsă pentru păcatele oamenilor sau ca o prevestire pentru pedepse mai grave.
2. felului de așezare a pământului.
3. uneltirilor Diavolului.
4. altor cauze minore.

CUTREMURUL CA PEDEAPSĂ ȘI PREVESTIRE DIVINĂ

Cea mai răspândită credință în poporul nostru este aceea că Dumnezeu, când vede că păcatele oamenilor au întrecut marginile îngăduinței divine, hotărăște să cutremure pământul, mai încet, când vrea numai să-i vestească și să le aducă aminte de puterea lui și mai tare, când vrea să-i și pedepsească. Iată în privința aceasta o credință moldovenească: „Când Dumnezeu vede că răutatea oamenilor este din ce în ce mai mare, se uită cu mânie asupra pământului și atunci pământul de frică se cutremură" (*Șezătoarea*, an. II, pag. 193). Gradele de cutremurare despre care pomenesc comunicatele Institutului Meteorologic sunt văzute astfel de o altă credință: „Se mai cutremură, când se uită Dumnezeu pe pământ. Când se cutremură ușor și puțin, atunci se uită Dumnezeu cu un sfert de ochi la el; când se uită cu o jumătate de ochi, se cutremură mai tare și mai mult. Dacă s-ar uita cu un ochi, s-ar cutremura tare de tot, s-ar dărâma casele, ar prăpădi lumea" (revista *Șezătoarea*, an. III, pag. 99). O altă legendă, de astă dată bucovineană (E. Niculiță-Voronca: *Datinele și credințele poporului român*) spune același lucru, dar mai nuanțat: „Când se cutrmură pământul, se uită Dumnezeu din cer pe pământ; se uită supărat de cele ce vede, dar numai oleacă deschide ochii, că dacă i-ar deschide mai tare, s-ar prăpădi lumea" (pag. 141).

Din toate acestea se vede că Dumnezeu vrea să pedepsească pe oameni pentru păcatele lor prin cutremur numai printr-o privire încruntată. Alte credințe atribuie însuși pământului, voința de a se cutremura pentru păcatele oamenilor: „Se crede că pământul când se cutremură, nu mai poate suferi păcatele oamenilor și se scutură de ele" (Artur Gorovei: *Credințe și superstiții ale poporului român:* CCI, pag. 94) așa cum s-ar scutura omul de praf sau de pleavă. În alte părți, dar mai cu seamă în Muntenia, se crede că Pământul se cutremură de frică, văzându-se: „că e păcătos, căci pe el să făptuiesc tot felul de păcate și nelegiuiri; și de-aia nu poate da Pământul ochii cu Dumnezeu fără să se cutremure" (I. Otescu: *Credințele țăranului român despre cer și stele*).

În jud[ețul] Vâlcea se crede că: „pământul se cutremura de greutatea păcatelor, care îl apasă. Pentru copiii cei neprihăniți și pentru cei cu inima curată mai ține Dumnezeu lumea, altfel ar tot zgudui-o, până s-ar prăbuși. De aceea lumea, când se întâmplă de se cutremură pământul, începe să se închine" (Gh. F. Ciaușanu: *Superstițiile poporului român...*, pag. 9).

Credința aceasta în cutremurarea pământului ca o pedeapsă divină este, de altfel, apropiată de cuvintele *Bibliei*. Între marele nenorociri cu care Dumnezeu a pedepsit popoarele pentru păcatele lor, cutremurul ocupă locul de frunte. În profețiile sale împotriva Babilonului, Isaia spune: „Pentru aceasta, cerurile se vor zgudui și pământul se va clătina din locul lui, din pricina furiei Domnului Savaot, în ziua aprinsei lui mânii (cap. 13, vers. 13). La fel scrie și Amos: „Pentru aceasta, cu hotărâre pământul se va sbuciuma și toți locuitorii vor fi cuprinși de jale (cap. 8, vers 8). Iar tot Isaia mai spune: „Pământul se clatină încoace și încolo ca omul cel beat, și se mișcă în toate părțile ca un leagăn spânzurat; căci nelegiuirea îi este prea grea pentru el (*Isaia*, cap. 24, vers. 20). Iar atunci când Domnul Iisus Hristos și-a dat duhul pe cruce, iată ce scria Matei: Ci Iisus strigând încă o dată cu glas mare și-a dat duhul și iată, catapeteasma templului se despică în două de sus până jos, iar pământul se cutremură și stâncile se despicară (cap. 27, vers. 50 și 51).

Românii, deci, n-au făcut altceva decât au transpus într-o formă naivă, cuvintele citite sau auzite din *Biblie* și aplicate la observațiile și temerile lor. De aceea, în popor, cutremurul mai e numit și „mânia lui Dumnezeu".

Dar Dumnezeu nu dă cutremurele numai ca să pedepsească păcatele oamenilor, ci și atunci când vrea să le arate că ar trebui să meargă pe căile îndreptării. Astfel, o credință – foarte ciudată, de altfel, prin ipostaza în care îl pune pe Dumnezeu – din jud. Gorj (citată de Tudor Pamfile în: *Pământul după credințele poporului*) spune următoarele: „Uneori Dumnezeu pune un picior pe o parte de pământ, pe margine și alt picior pe cealaltă margine a pământului și se dăinăie (se leagănă) când pe un picior, când pe celălalt; atunci pîmântul se cutremură, se glăcină încolo și încoace, ca lumea să se înfricoșeze și să se întoarcă la căile cele de trai curat".

Cutremurele, ca și cometele, au fost primite de către toate popoarele ca niște semne dumnezeiești prevestitoare de mari nenorociri: războaie, molime, răscoale, vărsări de sânge, ori de anumite întâmplări miraculoase, de fapte nenaturale și evenimente extraordinare. Faptul că orice cutremur,

și cel din luna noiembrie [1940], este întovărășit de fenomene cerești neobișnuite – aurore boreale, lumini ciudate și de zgomote și huruituri subterane – a întărit această credință, deoarece lumina, în sufletul poporului, nu poate veni de cât de la Dumnezeu, iar zgomotele subterane, n-ar fi produse decât de duhurile necurate, înspăimântate de mânia lui Dumnezeu, pe care ele o presimt că se va abate asupra lor. Iată ce mărturisesc unii: „Cutremurul de pământ e însoțit totdeauna de diferite fantome, care fug cu iuțeala fulgerului". Alții spun că în timpul cutremurelor de pământ „văd fugind cai cu ochii cât talgerile", că „vitele fug prin păduri", iar „câinii urlă a pustiu".

Iar alții mărturisesc că au văzut în „vântoasa", care vine totdeauna înaintea cutremurelor de pământ din timpul nopții, cum treceau într-o fugă nebună: „duhurile necurate, care vroiau să se ascundă de mânia dumnezeiască" (*Șezătoarea*, an. II, pag. 193).

Toate aceste semne nu pot fi decât prevestitoare de mari nenorociri. În întărirea acestei credințe a venit și coincidența unor mari nenorociri ce s-au abătut asupra bietului nostru popor.

Iată ce găsim, de pildă, în cartea d[omnu]lui Gr. Ștefănescu: *Cutremurele de pământ în România*, București 1901: „Într-acestaș an (6979-1471) august 29, s-au făcut un cutremur mare preste toată țara, în vremea ce au șezut Domnul la masă de prânz" (Gr. Ureche) și „Măcar că firesc lucru este acesta, cutremurul când se întâmplă, iar pot să zic, că semne și arătare, cutremurul, vremurilor viitoare este, precum și atunce au însemnat mare vărsare de sânge și giugul păgânilor în biată Moldovă și în aceste părți creștinești până azi" comentează Neculai Costin cutremurul de atunci.

Alta: „1738 luna mai 31, s-a făcut un cutremur mare, într-atât, să spun, că au căzut coșurile și clopotele sunau singure; și spuneau cei bătrâni că nu țin minte să se fi făcut așa cutremur. După o lună a fost molimă foarte mare" (după o însemnare grecească).

Alta din timpul revoluției lui Tudor Vladimirescu: „821, iuli 14, la patru ciasuri din ză, 821, s'au cutremurat pământu", și „Să să știe că s-au cutremurat pământu în zilele răzmiriții lui Ipsilantu și ale lui Tudor. Însă să zic de care (pricină), că pentru ale noastre păcate și multe mândrii și înșelătorii și celelalte toate și multe, au trimis fel de fel de semne pre pământ și pre cer: cutrmure, furtuni mari, foarte cu primejdie de moarte și cu păs mare. Apoi și sabie de la turceasca împărăție, strajnică și grozavă. La zilele lui Serasfiur-bei s-au mai cutremurat pământul a treia oară la iulie 14, adică o mie opt sute douăzeci și unul, la un cias din zi. Care pentru acel cutremur, spune așa: mare perire va fi și pe acea latură rane multe va fi. Și va ucide unul pre altul. Și în dobitoace va fi pagube. Și să vor ridica războaie" (După o însemnare făcută în Muntenia).

Alta: din niște însemnări vechi publicate de preotul T. Bălășel în revista *Luminătorul* din R[âmnicu] Vâlcea: „Înse(m)nare ca să s(e) știe 1827 și s-au mai cutremurat în no(a)ptea Nașterii lui H(risto)s a do(ua) o(a)ră. Să știți, fraților, că s-au cutremurat întru un an de două ori în luna lui dechemvrie în 13 zile al doilea în doaozeci și cinci de zile. Apoi nu știu ce-o fi, ori bine ori rău". Acest adagiu al celui ce a însemnat aceste rânduri în bătrânele ceaslove, arată destul de lămurit că, în mintea tuturor, cutremurele au fost socotite drept semne prevestitoare a unor întâmplări viitoare. Și ca să nu mai lungim pomelnicul, e destul să amintim de zilele noastre, când s-a cutremurat pământul în '913 înainte de războiul nostru în Bulgaria, de cometa Halley, care a veni între acest război și cel din 1914 și de nenorocirile ce s-au abătut asupra țării noastre acum, când am rămas cu hotarele răsluite și cu mult tineret omorât fără de vină, și când războiul poate bate la ușă, pentru a ne relua drepturile noastre pierdute din vina lașității conducerii de atunci. E de mirare, atunci, că legături s-au făcut în toate timpurile între cutremure și întâmplările survenite înainte sau după ele? Și că de totdeauna orice cutremur deșteaptă în suflete teama venirii unor nenorociri apropiate?

Cutremurarea pământului din cauza felului de așezare a pământului

După credințele populare, răspândite pretutindeni în țara românească, pământul nu are forma sferică, ci întocmai ca popoarele vechi, sătenii cred că pământul are o formă lată turtită și întinsă, „ca o tipsie" sau „ca fața unei mese". La margini se îmbină cu cerul, sau cu cerurile – că sunt mai multe – și care au forma unor clopote. Pământul acesta, așa întins ca o farfurie, stă pe apă, pe întinsul apelor fără sfârșit, din fundul cărora Dumnezeu a scos și a plămădit pământul, cu ajutorul Diavolului, a broaștei țestoase, a ariciului sau numai el singur după varianta legendei. Pentru ca pământul, care duce atât amar de oameni și de animale pe spinarea lui, să nu se scufunde de greutatea lor, Dumnezeu i-a dat un sprijin – un suport – puternic care să-l susție la suprafață. Pământul este astfel sprijinit pe spinarea unui pește mare, a mai multor pești, pe 4 stâlpi de argint, în cârca sfântului Simion Stâlpnicul și chiar pe spinarea unor animale puternice, după felul și locul de circulație a legendei. Desigur că suportul acesta mai slăbește din când în când, și atunci pământul se clatină, se cutremură. Aceasta ar fi, deci, a doua cauză a cutremurelor de pământ.

Să cercetăm acum fiecare credință aparte. O legendă de prin județul Dorohoi, pomenită de preotul D. Furtună în cartea sa: *Vremuri înțelepte* (pag. 69) spune: „Pământul se cutremură pentru că șade pe patru pești, mari și strașnici, iar peștii stau pe patru trestii și mai mari. Și așa, când dau peștii din coadă, trestiile se cutremură și cu dânsele se cutremură și pământul nostru". „Când peștii pe care stă pământul poartă cozile, el se cutremură (Artur Gorovei: *Credințe și superstiții la români*, pag. 94). În alte părți se crede că există numai doi sau chiar numai un pește: „Fiindcă pământul stă răzemat pe coada a doi pești uriași, când aceștia mișcă coada, pământul se cutremură" (*Șezătoarea* an. II, pag. 193). „Pământul stă pe un pește mare, uriaș... Când peștele clatină din coadă, atunci și pământul se cutremură. De ar vrea să se întoarcă, sau s-ar clătina mai tare, și pe noi ne-ar prăpădi" (El. Niculiță Voronca: *Datinele și credințele poporului român*, pag. 141). După altă legendă, „pământul stă pe patru stâlpi pe un pește adormit". Iar o colindă, care are aceeași variantă, spune:

Când peștele se trezește
Și pământul se clătește".

(El. Niculiță Voronca, pag. 957).

Peștii aceștia sunt de mare însemnătate pentru viața pământului. Ei se numesc: Începătorul, Ascultătorul, Arătătorul și Somnorosul.

Sfârșitul lumii va fi legat de moartea acestor pești. Despre unul se zice că a pierit chiar o dată cu Potopul – sau altă dată după unele variante – și anume Somnorosul, și a fost înlocuit cu Simion Stâlpnicul. În alte părți se crede că într-o vreme peștii pe care se reazimă pământul, s-au înciudat foarte rău și începând să se svârcolească, au cutremurat pământul cu putere; din acest cutremur, pământul s-a crăpat pe alocorea, s-a burdușit, ridicându-se coamele dealurilor și adăugindu-se văile. Tot atunci s-ar fi deschis și izvoarele pământului, care hrănesc cu apă râurile, care curg prin văi" (*Șezătoarea*, an. I, pag. 232).

O altă legendă pune în legătură mișcările peștilor cu păcatele oamenilor: „Peștii, de la o vreme, au început să roadă unul din cei patru stâlpi; de aceea, zic o sumă de oameni, că pământul nu stă pe patru, ci numai pe trei stâlpi. Când a picat stâlpul acela atunci s-a prăbușit o bucată de pământ în apă și de atunci s-a făcut în partea aceea o mare foarte mare, care stă și astăzi...

Cnd mănâncă oamenii de frupt în zilele de post, atunci peștii pământului se supără pe dânșii și de aceea se apuca ei – și-n timpul de față – de rod stâlpii pământului, dându-le prin aceasta de cunoscut că posturile sunt rânduite de Dumnezeu ca ei să le postească, nu însă să se înfrupte sau chiar să mănânce de frupt în decursul lor. Iar când prind peștii a roade la stâlpii pământului, atunci pământul se cutremură și se mișcă. Însă el nu se mișcă, nici nu se zdruncină pretutindeni, ci numai în acea parte unde stă pe stâlpi, adică la munți (*Viața Literară*, an. I, pag. 7).

Se vede că, după această legendă, unul din stâlpii pământului ar fi chiar sub pământul țării noastre, sub munții Vrancei.

Apoi mai e credința, amintită mai sus, că pământul stă, fie de-a-dreptul pe patru stâlpi de argint sau de piatră, de fier sau de ceară, fie prin intermediul peștilor. În unele părți se crede că o zgripțuroaică roade mereu acești stâlpi, chiar și [pe] cei de fier și rosul ei produce cutremurul de pământ. Această zgripțuroaică se hrănește numai cu mălai și apă date de oamenii de pe pământ. Mălaiu[l] i se dă atuncea, când, după ce femeia a cernut, bate cu mânile amândouă capetele căpisterei ca să se scuture mălaiul de pe ea: acel mălai e al zgripțuroaicei. Iar apă i se dă atunci când se duc femeile la fântână să ia apă: mai înainte de a umplea donițele, femeile toarnă puțină apă ca să le clătească și pe urmă o azvârl încolo: apa aceasta e pentru zgripțuroaică.

Prin Bucovina se crede că pământul se cutremură, când scorpia, legată cu lanțuri de stâlpul (aici e vorba numai de un stâlp și nu de patru) pământului, se scarpină de acest stâlp (El. Voronca *op. citat*, pag. 141).

Macedo-românii cred că pământul se cutremură când boul de sub dânsul își mișcă urechea (D. Cosmulei. *Credințe și superștii aromânești*, București, 1909, pag. 46).

Toate aceste legende arată că pământul nu s-ar cutremura decât prin faptul că este așezat pe un suport viu (pești, boi, urși, bivoli sau zgripțuroaice și scorpii), care, mișcându-se, provoacă la rândul său cutremurarea pământului. Asta ar fi și cauza că cutremurele sunt atât de dese, animalele neputând sta mereu liniștite. Gradele de cutremurare ar depinde

de tăria mișcărilor. O legendă spune chiar că, dacă peștele s-ar întoarce cu totul, pământul s-ar prăbuși de tot. Acolo unde se crede că pământul stă pe patru, trei sau chiar un stâlp, legenda mai adaugă și un animal, un pește, care stă sub stâlp, sau o zgripțuroaică, ce roade stâlpul, încât cauza adevărată sunt tot mișcările animalului.

Cutremurele datorate uneltirilor Diavolului

Cutremurele, producând atâtea nenorociri și aducând atâta jale pe capul bieților oameni, nu se poate ca poporul să nu facă vreo legătură între aceste neașteptate cutremure și uneltirile Diavolului, cel care, în mitologia românească, ca și în credința creștină, simbolizează geniul răului, producătorul tuturor relelor și nenorocirilor din lumea aceasta. Diavolul, în credințele poporului, caută de la începutul lumii să pună stăpânire pe toată creațiunea lui Dumnezeu, iar când vede că nu poate, se pornește cu o furie nestăpânită să distrugă tot ce i se opune mai cu îndârjire, tot ce crede că e mai atașat de Dumnezeu, mai slab și mai nevinovat și deci mai ușor pentru el de nimicit. Cred că s-a ajuns la această părere prin faptul că mai totdeauna la cutremure, bisericele – casele Domnului – au mai mult de suferit. Poporul în aceste mituri, ca în cea mai mare parte din credințele sale, n-a luat în seamă înălțimea și mărimea clădirii bisericilor, deci mai supuse clătinărilor pământului decât căsuțele de lemn sau de piatră, mai scunde și mai puțin supuse seismelor; n-a făcut, deci, legătura între formele materiale ale lucrurilor și cauzele cutremurului, ci a căutat și aici spiritul, duhul formelor, fără de care poporul nu-și poate închipui că ar putea exista cel mai mic lucru creat de Dumnezeu. Bisericile au suferit, nu pentru că sunt mai înalte, mai mari, ci pentru că sunt casele Domnului și fiind locul de închinare al poporului pentru Dumnezeu, pentru cel, pe care îl socotește drept cel mai mare dușman al lui, Diavolul va căuta [să le][1] dărâme, socotind în mintea lui deșartă, că oamenii nemaiavând unde să se închine, îl vor uita, sau vor fi impresionați de dărâmarea lor și vor crede că el, Diavolul, e mai tare și se vor închina lui. Cutremurul, deci, trebuie socotit între multele uneltiri și răutăți ale Împăratului Întunericului. De aci nenumărate legende, în legătură cu aceste credințe, legende, din care vom da câteva, spre a se vedea și marea fantezie a poporului și modul de uneltire al Diavolului.

În primul rând vine legenda în legătură cu așezarea pământului. Așa se crede că „pământul stă pe coarnele Diavolului, sprijinit în ele, ca în niște proptele solide. Dracul stă într-o rână, culcat pe o parte, cu capul pe o mână în atitudinea aceluia care se odihnește. Când Dracul obosește de stat într-o parte și-i amorțește brațul, se va întoarce pe cealaltă parte și atunci pământul se va clăti" (Candrea, Densusianu, Speranță, *Graiul nostru*, an. I, pag. 355).

Am văzut mai înainte că pământul se crede că stă pe patru stâlpi sau chiar pe patru furci și că zgripțoroaica, rozând furcile, provoacă cutremurul. Același lucru se crede, în alte părți, că-l face însuși Diavolul: „Pământul se reazimă pe o osie, adică furca pământului și o roade Iuda (aici e vorba

1. În text: „s-o" (*n. ed.*).

de Iuda Pământului, o altă denumire a Dracului în poporul românesc) în tot minutul. Dacă nu ar cerne femeia omului mălaiul şi nu ar scutura capul căpisterei, ar roade şi s-ar scufunda pământul; dar când dă cu mâna în capul căpisterei, zdrăncăne postava şi ea (Iuda) aude şi stă în loc să asculte şi să vadă ce este, că i se pare că e Dumnezeu şi atunci creşte pământul la loc şi nu se mai isprăveşte (Legendă doljeană publicată în *Ghiluşul* an. I, nr. 1, pag. 8). Acelaşi lucru, cu mici variante, se crede şi în Gorj şi în mai multe părţi oltene.

În altă legendă răspândită în Moldova şi Bucovina, se vorbeşte că Diavolul cel mare, Belzebut, ar fi fost ferecat de Dumnezeu în timpul izgonirii îngerilor răsculaţi de Luţifer, cu lanţuri de oţel, de unul din stâlpii pământului. Povestea e foarte frumoasă dar nu intră în cadrul acestui articol. Ea se găseşte povestită pe larg în a mea *Mitologie românească* în curs de publicare. Diavolul n-a putut fi legat aşa uşor, de aceea Dumnezeu a întrebuinţat un vicleşug. Când Diavolul s-a văzut ferecat şi încă pentru totdeauna s-a scuturat o dată din toate puterile lui, doar va rupe lanţurile răcnind cu desnădejde. Lanţurile nu le-a putut rupe şi a rămas legat pentru vecie, doar numai cerul şi pământul s-au cutremurat.

De atunci, Dracul stă legat, cufundat într-o neagră deznădejde, pentru că toţi dracii de pe lumea asta nu-i pot ajuta la nimic. Din când în când, cuprins de o vagă speranţă, că i se vor fi slăbit legăturile ori necăjit că nu poate face vreun rău cuiva, se scutură ca un nebun furios, zguduindu-şi lanţurile şi scuturând stâlpul pământului. Atunci pământul se cutremură, iar zgomotul lanţurilor e huruitul subteran, care însoţeşte adeseori cutremurele.

O variantă a acestei legende, spune că atunci când arhanghelul Gavril a ridicat mâna să oprească puhoiul dracilor şi a îngerilor răsvrătiţi să curgă din cele 9 văzduhutri, dracii au rîmas acolo unde i-a găsit porunca de sus. Cei care sunt în pământ, rod pomii şi grânele la rădăcină, numai aşa ca să facă rău oamenilor şi atrag pe oameni în prăpăstii. Câteodată încă, din te miri ce, se încaieră între ei şi se bat în capete ca berbecii. Atunci pământul se clatină de bruftuiturile lor. Cine ar pune atunci urechea la pământ – cu primejdia de a muri peste trei zile – ar auzi pe aceşti draci bătându-se şi strigând: „I-auzi, măi, ce-i pe pământ! I-auzi, mă!"

Iată acum o legendă ardelenească, în care răutatea Diavolului împreună cu slăbiciunile omeneşti sunt arătate drept cauzele cutremurelor: „Necuratul, care şi în ziua de astăzi e învrăjbit cu Dumnezeu, făcătorul cerului şi al pământului, vrând să prăpădească pământul, adică pe oamenii creştini, s-a răzimat odată pe coasta pământului şi a vrut să-l răstoarne în mare. Îngerii Domnului, băgând de seamă că ce gânduri are, au proptit pământul cu aripile lor puternice, aşa [în]cât, ori şi cât s-a necăjit Necuratul cu slugile lui nemernice, nici un rău n-a putut face, decât că l-a scuturat de vreo câteva ori.

Oamenii, văzându-se în primejdie de moarte, au rugat pe Dumnezeu ca să-i scape de mânia Necuratului. Dumnezeu, căruia i-a fost milă de oameni, le-a făgăduit că le va sta în ajutor dacă vor posti trei posturi. Oamenii s-au învoit. Le-a mai spus Dumnezeu că, cu cât oamenii vor ţine mai puţine posturi, cu atât şi sprijinul va fi mai slab.

Făcându-se legătura între Dumnezeu şi creştini şi anume ca Dumnezeu să le pună patru străji la cele patru cornuri ale pământului, iar

creştinii să ţină în schimb patru posturi, în care să nu mănânce decât mâncări de post, Dumnezeu se ţinu de făgăduială şi a pus patru serafimi cu săbii de foc, înarmaţi cu arme şi îmbrăcaţi cu haine pe care focul nu le arde şi glonţul nu le cuprinde.

Necuratul, văzând legătura făcută între Dumnezeu şi oameni, s-a mânia aşa de rău, de numai foc şi pucioasă a scuipat şi, aşa într-o mânie, s-a aruncat asupra străjilor pământului, cu gând să le omoare şi pământul să-l cufunde în fundul mării.

Aruncându-se asupra străjilor, acestea, cu ajutorul armelor şi al lui Dumnezeu, au învins pe Necuratul, şi prinzându-l de brâu, l-au trânt aşa de tare, de a intrat până în fundul pământului, unde e şi azi.

De atunci, de câte ori îşi aduce aminte de oamenii de pe pământ, încearcă să iasă deasupra, dar neputând de armele străjerilor se zvârcoleşte de se scutură tot pământul, iar de mânie scuipă numai foc, care de multe ori ajunge până la faţa pământului.

Creştinii, însă, de când au cele patru străji, trăiesc odihniţi, nefiindu-le frică că se va prăpădi pământul. Aceasta, aşa va fi tot mereu, până când oamenii vor ţinea posturile. Când însă oamenii îşi vor uita făgăduiala făcută lui Dumnezeu, şi îşi vor lăsa legea, nici pământul nu va mai fi păzit, ci va fi lăsat pe voia Necuratului, care apoi de bună seamă va prăpădi lumea, răsturnând-o în marea cea fără fund şi fără margini" (*Gazeta Transilvaniei*, an. LXXIII, nr. 38).

Legenda aceasta dă şi explicaţia vulcanilor, nu numai a cutremurelor într-o formă foarte interesantă, legând-o de credinţa, dar şi de slăbiciunile oamenilor. De altfel, în alte legende amintite, tot aşa se face legătura între ţinerea posturilor – ca o dovadă de credinţă şi dragoste de Dumnezeu, – şi cutremure, ca pedeapsă, pentru părăsirea credinţei şi a legii strămoşeşti.

Alte cauze ale cutremurului

Am mai găsit câteva legende în legătură cu cutremurul, şi în care cutremurarea pământului e atribuită unor cauze diferite, ce nu au legătură directă cu păcatele oamenilor sau cu voinţa lui Dumnezeu. Aceste par să se potrivească micilor clătinări de pământ, pe care numai puţini le simt.

Astfel, prin judeţul Vâlcea se crede „că pământul se cutremură şi când nechează calul lui Alexandru Machidon, Ducipalul, care a băut apă vie şi nu are moarte. El trăieşte prin ostroavele pustiilor de mări şi când îi vine dor de stăpânul lui, nechează de se cutremură pământul" (*Şezătoarea*, an. III, pag. 99).

În alte dăţi, se cutremură pământul atunci, când strigele (strigoaicele) se bat între ele, la margine de hotar, cu limbile meliţelor şi meliţoaielor, pe care femeile le uită noaptea pe afară, în nopţile de către Filip şi Andreiu de iarnă (Art. Gorovei, *op. citat*, pag. 256).

Mai e o legendă, în legătură cu credinţa că pământul e o fiinţă vie – şi, după unele spuse, de parte femenină. Ca orice vietate şi pământul are clipe de slăbiciune. Astea se întâmplă adesea în anii când rodeşte mult şi atunci tremură, cum ar tremura un om ostenit de prea multă povară. În clipele acelea, oamenii simt cutremurăturile pământului şi spun că e cutremur (El. Voronca, *op. cit.*, pag. 141).

Într-o legendă din jud. Iaşi e amestecată şi credinţa că cine pune urechea la pământ, când se cutremură pământul, aude oamenii de pe ceea

lume vorbind, vitele răgând, clopotele trăgând. Asta vine numai de acolo că marginile pământului sunt unite cu cele ale cerului. Când se cutremură pământul, se cutremură şi cerul, dar şi apa, pe care stă pământul, aşa că unii aud şi ce grăiesc Blajinii.

Cutremurul ca prezicere a sfârşitului pământului

În mitologia românească sunt rezervate foarte multe legende în legătură cu sfârşitul pământului. Cele mai multe sunt de origine cărturărească, scoase din *Apocalipsa Sfântului Ioan* sau din *Cartea Sfântului Vasile cel Mare* şi din multe alte cărţi apocrife. Pe român, ca drept credincios creştin, l-a interesat foarte mult judecata de apoi „marele judeţ", cât şi învierea din morţi cu consecinţa ei ferictă: viaţa veşnică, luată în înţeles propriu. De aceea au circulat în popor şi în toate timpurile o mulţime de cărţulii, în care se profeţea sfârşitul pământului în fel şi fel de variante şi de care au făcut menţiune toţi cei care s-au ocupat cu cărţile populare vechi (M. Gaster, D. Caracostea, N. Cartojan).

În toate aceste preziceri, cutremurele de pământ sunt cele mai înfricoşătoare. Ele vor fi multe şi vor veni, unele după altele (*Şezătoarea*, an. II, pag. 27). Vor fi 12 semne minunate înaintea venirii [a doua a] lui Hristos. Al şaselea semn în a şasea zi „va fi cutremur mare peste toată lumea, cât să nu poată sta nici un om, nici dobitoc pre picioarele sale şi va cădea toate casele şi zidurile şi dealurile şi tot locul cel înalt şi să fie toată lumea un câmp" (M. Gaster, *Crestomaţie română*, vol. I, pag. 67, 68 şi 303).

Sunt însă şi alte credinţe, în legătură cu sfârşitul pământului, dar provenind din alte mituri. Aşa se spune că atunci va fi sfârşitul pământului, când Dracul va izbuti să roadă toţi stâlpii pământului şi pământul se va scufunda în apă. Sau când va scăpa din lanţurile în care e ferecat şi atunci va răsturna pământul cu tot ce e pe el. Sau când oamenii îşi vor lepăda legea lor şi nu vor mai posti şi atunci Dumnezeu va rupe legământul cu ei, ridicând străjile pe care le-a pus să apere pământul contra atacurilor Diavolului. Atunci l-ar lăsa în seama lui şi Dracul îl va face praf şi pulbere.

Altă legendă e în legătură cu Mărul Roşu, cu acel pom ce străjuieşte capătul pământului. Sub Mărul Roşu e un peşte. Când cineva ar ajunge până la acest măr şi ar fura vreun măr, peştele s-ar zbate, până ar muri şi ar arunca tot pământul peste cap nimicindu-l.

Superstiţii în legătură cu cutremurele

Dacă pământul se cutremură noaptea e a belşug, ziua - pagubă. Să nu laşi limbile de meliţă în noaptea de Andrei şi Filip pe-afară că vin strigile şi le fură, bătându-se între ele şi provocând cutremur.

Să păzeşti cele patru posturi, că e primejdie de cutremur (Gorovei, *Credinţe şi superstiţii la români*).

Sunt, aşa dar, puţine supertiţii în legătură cu cutremurele la români, şi asta datorită faptului că românii cred că cutremurul este o pedeapsă trimeasă de Dumnezeu, pentru păcatele cele multe şi grele făcute de oameni şi, deci, el nu poate fi evitat decât prin ascultarea şi respectarea tuturor preceptelor creştine, dar mai cu seamă prin ţinerea riguroasă a

tuturor posturilor: lăcomia şi poftele fiind căile cele mai uşoare, prin care diavolii ne fac să cădem în păcat. Superstiţiile românilor sunt mai mult în legătură cu duhurile nevăzute - şi de aceea mai primejdioase - ale întunericului, singurele, care pot fi înconjurate prin descântece, evitate prin farmece, corupte prin anumite practici vrăjitoreşti şi izgonite prin blesteme.

Prezicerile cutremurelor

Românii au căpătat prin observaţii, făcute de atâtea generaţii, din timpurile cele mai vechi şi transmise din tată în fiu şi din babă în neapoată, cunoştinţele foarte minuţioase cu privire la schimbările vremii, la influenţa lor asupra roadelor câmpurilor şi livezilor, la semnele premergătoare unor nenorociri: foamete, secetă, furtună, grindină, molime la vite şi la oameni. Ele pot fi prevăzute şi omul îşi aranjează lucrurile astfel ca să aibă cât mai puţine pagube. Singur cutremurul, dintre toate aceste năpaste, ce se abat peste capul românului, nu poate fi presimţit şi nici prevăzut după oarecare semne. Şi totuşi omul de la ţară, veşnic în luptă cu intemperiile pentru rodul muncii lui şi al ogorului pleacă urechea, cu respect şi atenţie, la tot ce i-ar putea da cât de slabe indicaţii asupra vremii ce va veni peste timpuri mai îndepărtate. Şi astfel au pătruns în lumea rurală o mulţime de cărţi de prezicere a vremii, după stele (horoscop), după vremea când tună (gromovnic), după cutremure (seismologhion). Toate aceste cărţi, după însăşi denumirea lor, sunt de origine grecească şi au unele o vechime foarte mare. Ele ne-au venit, fie prin călugării greci, care au străbătut dintotdeauna ţările noastre în lung şi-n lat, fie prin traduceri în slavonă şi mai apoi în româneşte. Toate sunt cunoscute sub numele generic de gromovnic[e] şi aproape nu e uncheaş sfătos într-un sat sau dascăl la biserică să nu aibă un astfel de gromovnic la care vin oamenii să se intereseze de vremea, care va fi în luna sau săptămâna cutare, de va fi cutremur, sau pentru care grână va fi anul favorabil sau nu. Cele mai vechi gromovnice se cunosc din anii 1795 şi 1817. După ele s-au tipărit apoi o sumedenie de aceste gromovnice de către edituri dubioase, care nu au respectat vechile ediţii. Cel din 1817, de care m-am servit, are preziceri asupra vremii pentru două mii de ani, şi o pascalie. Cele mai multe gromovnice poartă titlul următor: *Gromovnic al lui Iraclie-împărat, carele au fost numărătoriu de steale*. Prezicerile sunt nu după luni, ci după zodii, astfel ca să fie valabil pentru toate timpurile. Voi da aci, cu titlu de curiozitate, ce preziceri aduce acest gromovnic în legătură cu cutremurul din 10 noiembrie. În acea zi soarele era în zodia Scorpionului. Iată ce spune gromovnicul în legătură cu cutremurele din această zodie.

„Iar dă va fi cutremur, multă pâine va fi şi dă tot bine a tot omul şi carele va pieri. După aceasta va fi bucurie. Iar dă să va cutremura pământul întru amiazăzi, între împăraţi va fi pace şi dragoste şi oamenilor bucurie. Oşti nu vor fi. Şi pâini va fi multă. Iar [în] oameni[i] cei tineri şi în dobitoace va fi moarte. Iar dă va fi cutremur noaptea, toată lumea se va umplea de scârbă. Iar nezăbovind iară va fi bucurie. Şi semănăturile celor din vreme, nu le va fi bine Ia. până lângă mare va fi ploi. Şi să vor înmulţi pâinile".

E interesant de observat că în toate prezicerile gromovnicului în legătură cu cutremurele întâmplate în toate zodiile, [e] că: toate prezic războaie, molime, răzcoale, pierire şi numai rareori belşug de poame sau

să nu fie altceva decât trecerea în numărul cel mare de credinţi superstiţioase, a prezicerilor gromovnicului.

Din tot ce am înşirat până aici, se vede marea însemnătate, pe care a acordat-o poporul nostru mişcărilor seismice ale pământului. Acele legende care sunt puse în legătură cu păcatele oamenilor şi cu hotărârea lui Dumnezeu de a pedepsi aceste păcate, sunt în esenţa lor influenţate de duhul biblic, în jurul căruia fantezia populară a ţesut legende potrivite sau a localizat mituri străine apropiate. Celelalte sunt consecinţe logice ale felului de aşezare a pământului, fantezia populară înmulţind numai mijloacele de susţinere a pământului.

Desigur că aceste credinţe sunt acum mai mult de domeniul trecutului, chiar în mediul sătesc cel mai îndepărtat de centrele orăşeneşti. Astăzi, sub influenţa culturii, dar mai ales de teama culturii, ţăranii îşi pierd sau ascund multe din credinţele lor, iar miturile se uită, nemaifiind cine să le asculte şi să le creadă. Totuşi, la vreme de grea cumpănă, când însăşi temelia pe care am ridicat şi continuăm să înălţăm toată truda şi speranţele noastre, se clatină şi nu mai prezintă siguranţă, de sub straturile de indiferenţă şi materialsm feroce, cu care am blindat sufletul nostru, reapar aceste poveşti cu care am înflorit povestea copilăriei poporului nostru.

Miorița. Gravură în lemn de Marcel Olinescu.

BIBLIOGRAFIE

ALECSANDRI, V.: *Poezii populare ale românilor,* „Biblioteca pentru toţi".

ANUARUL ARHIVEI DE FOLKLOR, publicat de Ion Muşlea, vol. I, 254 pag., Cluj, 1932.

ANUARUL ARHIVEI DE FOLKLOR, vol. II, Bucureşti, 1933.

ANUARUL ARHIVEI DE FOLKLOR, vol. III, Bucureşti, 1935.

ANUARUL ARHIVEI DE FOLKLOR, vol. IV, Bucureşti, 1937.

ANUARUL ARHIVEI DE FOLKLOR, vol. V, Bucureşti, 1940.

ANTONOVICI, ECONOM: *Monografia comunei Bogdana* (fără dată)

BACHELIN, LEO: *Esquisses roumaines. Litterature, folklore,* Bucureşti, 1903.

BADIU, NICOLAE: *Ion Loviţă şi monografia comunei Jadani, jud. Timiş-Torontal,* Timişoara.

BĂNCILĂ, PETRU: *Colocăritul şi vornicitul,* Sibiu, 1928.

BĂNCILĂ, PETRU: *Colindele Crăciunului şi Paştilor,* Sibiu, 1928.

BÂRLEA, I. Pr.: *Balade, colinde şi bocete din Maramureş,* Bucureşti, 1924.

BÂRLEA, I. Pr.: *Cântece poporane din Maramureş (Descântece, vrăji, farmece şi desfaceri),* Bucureşti, 1924.

BÂRSEANU, ANDREI şi DR. URBAN I. IARNIK: *Doine din Ardeal,* 1885.

BERNEA, ERNEST: *Botezul în satul Cornova,* Braşov, 1934.

BERNEA, ERNEST: *Bradul la înmormântare* (rev. *Rânduiala*).

BILETCHI-OPRIŞAN, AXENETE: *Din comorile neamului nostru (Datini, oraţiuni, cântece şi strigături de nuntă,* Cernăuţi, 1930).

BRĂILOIU, CONST.: *„Ale mortului" din Gorj,* Bucureşti, 1936.

BRĂILOIU, CONST.: *Bocete din Oaş (Grai şi Suflet,* vol. VII), Bucureşti, 1936.

BREAZUL, GH.: *Colinde,* Bucureşti (Fund. Regale), 1938.

BUCUŢA, EM.: *Românii dintre Vidin şi Timoc,* Bucureşti, 1923.

CANDREA, I. A.: *Iarba fiarelor,* Bucureşti, 1928.

CANIANU, MIHAIL: *Din psihologia poporană (Deochiul şi faptul) (Revista pentru Istorie, Arheologie şi Filologie,* vol. VII, Bucureşti, 1893).

CANTEMIR, DIMITRIE: *Descrierea Moldovei* („Biblioteca pentru toți").
CARTOJAN, N.: *Cărțile populare în literatura românească*, vol. I, 1929.
CARTOJAN, N.: *Cărțile populare în literatura românească*, vol. II, 1929.
CATANA, GEROGE: *Povești populare din Banat*, Caransebeș, 1924.
CERNEA, GHEORGHE: *Obiceiuri de nuntă din județul Hunedoara*, București, 1933.
CHELCEA, ION: *Obiceiuri, credințe, colinde din sautl Mada*, jud. Hunedoara, Cluj, 1933.
CIAUȘANU, G. F.: *Superstițiile poporului român...*, București, 1914.
CREANGĂ, ION: *Povești*.
DENSUSIANU, OVID: *Viața păstorească în literatura noastră populară*, 2 vol., 1922–1923.
DENSUSIANU, OVID: *Grai și Suflet*, VII vol.
Descântece, vrăji și farmece (carte populară).
DIACONU, ION: *Folklor din Râmnicu Sărat*, Focșani, 1934.
DIMA, AL.: *Zăcăminte folklorice în literatura noastră contemporană* (Fundațiile Regale), București, 1936.
DUGAN-OPAIT, VALERIAN: *Vătăjelul sau orațiuni ținute la nunțile țărănești*, Brașov, 1906.
DUMITRAȘCU, N. I.: *Moșteniri, Povestiri, legende și amintiri istorice*, Craiova, 1925.
DUMITRAȘCU, N. I.: *Orații sau carte de vornicit*, București, 1937.
DUMITRAȘCU, N. I.: *Povești oltene*, București („Bibl. p. toți").
DUMITRAȘCU, N. I.: *Strigoii. Din credințele, datinele și povestirile poporului român*, București, 1929.
DUMITRAȘCU, N. I.: *Vorbe de demult (povestiri și legende)*.
ELEFTERESCU, EMANOIL: *De toate și din toate pentru popor sau Cartea Neamului*, Vălenii de Munte, 1910–1912.
FALA, P.: *Povețe din înțelepciunea poporului român. Folklor basarabean*, IV părți, Chișinău, 1930.
FIRA, G., CIAUȘANU, G. F. și POPESCU, C. M.: *Culegere de folklor din jud. Vâlcea și împrejurimi*, București, 1938.
FIRA, GH.: *Nunta în jud. Vâlcea*, 1928.
FURTUNĂ, D.: *Cuvinte scumpe. Taclale, povestiri și legende românești*, București, 1914.
FURTUNĂ, D.: *Izvodiri din bătrâni*, Vălenii de Munte, 1912.
FURTUNĂ, D.: *Vremuri înțelepte, Legende românești*, București, 1913.
GHERMAN, TRAIAN: *Meteorologie populară (observări, credințe și obiceiuri)*, Blaj, 1928.
GOROVEI, ARTUR: *Credinți și superstiții ale poporului român*, București, 1915.
GOROVEI, ARTUR: *Datinile noastre la nașteri*, București, 1909.

GOROVEI, ARTUR: *Datinile noastre la nuntă*, București, 1910.
GOROVEI, ARTUR: *Descântecele românilor*, București, 1931.
GOROVEI, ARTUR: *Ouăle de Paști*, București, 1937.
GOROVEI, ARTUR: *Partea sufletului*, Fălticeni, 1925.
HARNEA, SIMION: *Datinele și obiceiurile noastre de Sărbătorile Paștilor*, Focșani, 1931.
ISPIRESCU, P.: *Legendele sau Basmele Românilor*.
Istoria lui Alexandru cel Mare Machedon: (Alixăndria).
LĂZĂREANU, BARBU: *Ursitul fetelor și al vădanelor*, București, 1927.
LUPESCU, MIHAIL și TUDOR, PAMFILE: *Cromatica poporului român*, București, 1914.
LUPAȘCU, D. P.: *Medicina babelor. Adunare de descântece, rețete de doftorii și vrăjitorii bătești*.
MARIAN, S. FL.: *Cromatica poporului român*, București, 1882.
MARIAN, S. FL.: *Descântece*.
MARIAN, S. FL.: *Legendele Maicii Domnului*, București, 1904.
MARIAN, S. FL.: *Înmormântarea la români*, București, 1982.
MARIAN, S. FL.: *Nașterea la români*, București, 1892.
MARIAN, S. FL.: *Nunta la români*, București, 1890.
MARIAN, S. FL.: *Ornitologia populară română*, București, 1883.
MARIAN, S. FL.: *Sărbătorile la români*.
MARIAN, S. FL.: *Vrăji, farmece și desfaceri*, 1893.
MIHALACHE, D. și RĂDULESCU-CODIN, C.: *Sărbătorile populare cu obiceiurile, credințele și unele tradiții legate de ele*, București, 1909.
OTESCU, I.: *Credințele țăranului român despre cer și stele*, Buc., 1920.
PAMFILE, TUDOR: *Cerul și podoabele lui după credințele poporului român*, București, 1915.
PAMFILE, TUDOR: *Comorile după credințele poporului român*.
PAMFILE, TUDOR: *Diavolul învrăjbitor al lumii, după credințele poporului român*.
PAMFILE, TUDOR: *Dușmanii și prietenii omului*.
PAMFILE, TUDOR: *Pământul*.
PAMFILE, TUDOR: *Povestea lumii de demult*.
PAMFILE, TUDOR: *Sărbătorile la români* (Sărbătorile de toamă).
PAMFILE, TUDOR: *Sărbătorile de vară la români*.
PAMFILE, TUDOR: *Văzduhul după credințele poporului român*.
PAPAHAGI, PERICLE.: *Basme aromâne*, București, 1905.
PAPAHAGI, TACHE: *Aromânii*, București, 1932.
RĂDULESCU-CODIN: *Comorile poporului. Literatură, obiceiuri și credințe*, București, 1930.
RĂDULESCU-CODIN: *Îngerul românului. Povești și legende din popor*.

RĂDULESCU-CODIN: *Literatură, tradiții și obiceiuri din Corbii-Mușcelului,* București, 1929.
ȘĂINEANU, LAZĂR: *Basmele românilor în comparațiune cu legendele antice clasice și în legătură cu basmele popoarelor învecinate,* București, 1895.
TEODORESCU, G. DEM.: *Poezii populare române,* București, 1885.
TOCILESCU, GR. G.: *Materialuri folkloristice,* București, 1900.
VORONCA, ELENA NICULIȚĂ: *Datinele și credințele poporului român.*
VORONCA, ELENA NICULIȚĂ V.: *Studii în folklor,* București, 1918.

Cărți populare românești:

Alexăndria
Acatistul Maicii Domnului
Gromovnic
Viața Sf[ântului] Vasile

Reviste

ALBINA
GRAI ȘI SUFLET
ION CREANGĂ
IZVORAȘUL
ȘEZĂTOAREA

Miorița. Gravură în lemn de Marcel Olinescu.

CUPRINS

O sinteză singulară asupra mitologiei române 5
Notă asupra ediției 11

MITOLOGIE ROMÂNEASCĂ

Un cuvânt lămuritor 15

I. FACEREA LUMII

Dumnezeu 18
Diavolul 29
Zidirea pământului 41
Pământul 43
Soarele 47
Luna 50
Dragostea Soarelui 52
Cerul 56
Îngerii 58
Stelele 61
Mărul roșu 67
Căderea îngerilor 67

II. OAMENI VECHI

Rohmanii (Rugmanii) 72
Jidovii sau Urieșii 73
Nimicirea Urieșilor 79
Căpcânii ori căpcăunii 80
Blajinii 82
Jumătate de om 83

III. UNELTIRILE DIAVOLULUI CONTRA ÎNFĂPTUIRILOR LUI DUMNEZEU

Încercările Diavolului de a face rău lui Dumnezeu 86
Dracul la întrecere cu Dumnezeu 86
Libelula sau Calul Dracului 87
Sf[ântul] Ilie 88
Nașterea licuricilor 90
Dracul fură cheile raiului 91
Facerea tuturor vietăților 92
Comorile 94
Cum a vrut Diavolul să prindă pe Dumnezeu 95
Sfântul Spiridon și Vrăjitoarea 96
Cum se ia rodul holdelor 97
Cum se ia mana vacilor 98
Cum se aduce ibovnicul 99

IV. CREAREA OMULUI

Crearea omului 102
Crearea Evei 104
Păcatul strămoșesc 106
A doua păcătuire a lui Adam 111
Zapisul lui Adam 113
Vârsta omenească 115
Munca 116
Felurile de femei 116
Moartea lui Adam 118
Cain și Abel 118
Potopul 120
Iormorogul 124
Sfârșitul potopului 125
Vița de vie 126
Țiganii 128
Femeile ușarnice 128

V. LEGENDE DESPRE MAICA DOMNULUI ȘI IISUS HRISTOS

Nașterea Fecioarei Maria 130
Tinerețea Fecioarei Maria 132
Crăciunul și Crăciuneasa 133
Nașterea lui Iisus 134

Maica Domnului și Trif 138
Maica Domnului și Păianjenul 139
Fuga în Egipt 139
În căutarea lui Iisus 141
Alte legende despre învierea lui Hristos 145
Armindenul 146
Legenda Lumânăricii 146
Racul 148
Ouăle roșii 148
Adormirea Maicii Domnului 149
Maica Domnului 150

VI. VIAȚA OMULUI

Nașterea 154
Scăldătoarea (Ciupa) 167
Înfățișarea 168
Botezul 175
Cumătria 177
Ursitoarele 182
Zodiile 183
Soartea 184
Nunta 186
Sufletul 215
Dragostea 216
Focul 222
Moartea. Semnele morții 224
Superstiții despre moarte 225
Înmormântarea 233

VII. TIMPUL

Norii 242
Ploaia 242
Fierăritul 247
Fulgerul 247
Vânturile 249
Volbura 251
Roua 252
Grindina 252
Solomonarii 252
Curcubeul 255

Anotimpurile 256
Zi[lele] babelor și a[le] moșnegilor 258
Baba Dochia 259
Zilele 260
Săptămâna leneșilor 266
Calendarul vrăjilor, farmecelor de dragoste, ursită și măritiș de peste an 267
Sărbătorile și datinile în legătură cu ele 272

VIII. DUHURILE NEVĂZUTE

[Spirite bune – Spirite rele] 306
Spiritele bune 306
Spiritele rele 309
Ființe năzdrăvane 320

IX. FĂPTURI DE BASM

Făt-Frumos 340
Ileana Cosânzeana sau Sânziana 341
Zmeul 341
Flămânzilă 343
Setilă 343
Statu-Palmă-Barbă-Cot (Tartacot) 344
Strâmbă Lemne 344
Sfarmă-Piatră 346
Gerilă 346
Ochilă 347
Păsărilă-Lățilă-Lungilă 348
Balaurii 348
Gheonoaia sau Zgripțoroaica 350
Calul năzdrăvan 350
Apa vie 351
Buruiana vieții 352

X. A DOUA VIAȚĂ

Moartea 354
Sufletele morților 356
Strigoii (Moroii) 359
Stafia 364

Vămile văzduhului 365
Raiul 368
Iadul 369
Antihârț 371
Sfârșitul pământului 371
Judecata de apoi 373

ADDENDA

Cutremurele în credințele mitologice ale poporului român 379
Bibliografie 391